

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
בהר
בלשון הקודש
ואידיש

772

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

כפר חק לישראל

פרשת בהר

מן חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

(א) ונסאו על חמש מצלות שיה פירושים הדלשים להפליא אשר לא בא עור כבושים הוא מלוקם כגדולי מפרשים וחקורא בו יתענג מאד. ולפי פי העברי התקנתו גם פי עלם (יעדקדק האם וועט ליענק ויעט ברום פיעדעקעניקן האבן).

(בא) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה (בב) על ספר רות נקוב בשם יחוס דוד.

(בג) על ספר איוב נקוב בשם קינות ירמיה.

(כד) על ספר קהלת נקוב בשם חבלי העולם.

(כה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדס.

(כו) לקושים יקרים על ח"ם כגדולים אנשי עם.

(כז) משלים קרובים נקובים על כל הח"י.

(כח) תרגום שני על מצלת אסתר.

(כט) פתשגן הכתוב על תרגום שני בחקן כפלא.

(ל) התקף ע"ם סתרינוט שני בחוספת ותקנים.

(לא) נרשם בסוף כל כרך סדר התגלה וכו'.

(לב) גם הספנו קצורו הדנים הערבים לחפלה.

(לג) בכיאים עם פירוש ומצורת ויה.

(לד) כרובים עם פירוש ומצורת ויה.

(לה) המשניות עם ברמבורא ועיקר תו"ם כנרשם סבבר עם הספנת התקונים.

(לו) כמרא עם פירוש: התקופה על"ם איות רבוי תוספת.

(לז) הדללה פסוקה עם התקפה ע"ם.

(לח) המוסר עם התקפה ע"ם.

(לט) למחרים ללמוד בכל יום התרי"ג מצות כאשר תקנו הקדמונים.

(מ) ארחות חיים סתראיש ליל.

(מא) הארחות חיים נביל נקטק גם ללשון ע"ם.

(מב) אגרת הרמב"ן ליל לכוונת עקת גם תוא ע"ם.

(א) תו' גרמטת בשלמות עם הספנת והמשל בעלות עם הפעמים.

(ב) תו' גם על התורה.

(ג) פי' השלי בשלמות ועם פי' רש"י יסין.

(ד) פי' אפתי חכמים תודק ללומדי תורה.

(ה) פי' הרשבים ויל כבר רש"י ויל.

(ו) פי' בעל המורים מרבינו בעל ארבעת מנחים.

(ז) פי' דעת זקנים סגולה התוספות ויל.

(ח) תולדות אהרן כמק כל פסוק בש"ס.

(ט) מנין המצות לסו"ת"ם האגוי ויל גרמטו כפנים החומש עלם הפסוקים.

(י) מעמי הקרבנות כדרך חרש ונגלא נאספו כגדולי המפרשים ויל.

(יא) דיני הקרבנות כקצור.

(יב) הדמורות עם לקושים ומשלים.

(יג) עניני המדרה מרדס עם לקומו אשר גם הוא נקטק כגדולי המפרשים כמבט שנים וועק.

(יד) ענין המדרה על ע"ם לפני כל מדרה.

(טו) ענין על התורה הוא כמקט התקפה תישר כמבט טקס וכן בהתמסרת.

(טז) ליקושים יקרים ע"ם המפרשים הנקובים בשמותם לרשם (ויתר חתמישים כמספרי).

(יז) משלי חכמים נקובים המוסקים לב תקורא לסופי וליראה ח' על התורה והמפרשות.

(יח) ספר פדר"א עם ספר הישר יהוד נקטק על ע"ם (יעדקדק ואל וויסקן האם עם אוד ביוועק טון וועליה בעקסאפונג כיו היינט).

(יט) מצות השם על תרי"ג מצות (איק ע"ם) יעדקדק סקנפיש ואל וויסקן די מצות והאם כמאם האם נייבאטין.

(כ) חמש מצלות עם פירוש" (מקף כל כרך סתרושש גרמטת המנהל השייכת לכרך ההוא) ונלה תו'

מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערזעצט אויף א לייכטע ארישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע אותיות און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 388 8812

ונדבר ה' אל משה בחר סני וגו' הקדוש ברוך הוא האט
 גיטאדן צוויי זאכין, איין זאך איז נואם, ער
 האט בשאפין די וועלט און אלץ נואם אויף איהר
 איז דא, און האט אנגענויט שפייז און אלע
 פדערפעניש פאר אלע בשעפעניש נואם ער האט
 בשאפין, דאס צווייטע איז דיא הוהר און מצות
 נואם ער האט גיגעבן צו דיא יודין ביונדער, פון
 וענין ווערע נשמות, דיא נשמות ווערע זאלן
 ווקה זיין צו עולם הקא, דעם יוד זאך גוט זיין אויף
 דיא וועלט און אויף זענע וועלט, דריבער האט
 הקב"ה גיטאדן די יודין צווייא מצות, איין מצוה
 איז שטקט די אנדערע מצוה איז יובל, די מצוה
 שטקט קוקט דערמאנען דעם מענטש אז נאט האט
 בשאפן די וועלט אין זעקס טעג און דעם זיבעטן
 טאג האט ער גערופט, דריבער זאל דער מענטש
 אקערן און זיגען זינע פלדער און אויסשניידן
 די שלעכטע צווייגן פון זיינע בויער, זעקס זאהר
 איין זאהר נאך דעם אנדערען, און דעם זיבעטן
 זאהר זאל ער גוט אקערן און גוט זיגען און גוט
 אויסשניידן די שלעכטע צווייגן פון די בויער,
 דער זאהר וועט גערופן זענען שבת, דיא מצוה
 יובל האט דערמאנען דעם מענטש די הוהר נואם
 גאט האט גיגעבן צו די יודין, אזוי וויא די יודין
 האבן אפגעצויילט פון ערשטן טאג פסח זיין און
 פערציג טעג ודאס איז זיגען נואכין און דעם
 פופציגסטען טאג האט נאט גיגעבן די הוהר, אזוי
 האט הקב"ה גיטאדן זען זאל ציילן זיגען שמשות
 דאס איז זיין און פערציג זאהר און דער פופציגט
 טער זאהר זאל זיין היליג, און אזוי וויא עס איז
 גיהערט גיטאדן אפשיקטע און אשופר ווען נאט
 האט גיגעבן די הוהר, אזוי זאל גיהערט ווערען
 אפשיקטע פון אשופר דעם פופציגסטען זאהר,
 און אזוי וויא בייא די הוהר געבן שטייט במשך
 היובל, ווען מען וועט בלאזן מיט דעם יובל ודאס
 מיינט מען שופרן אזוי איז דער פופציגסטער זאהר
 גערופן גיטאדן יובל, זייל מען האט אין איהם
 גיבלאזן מיט אשופר, און אזוי וויא עס איז גיגען
 דעם פופציגסטען טאג נואם גאט האט גיגעבן די
 הוהר, זענען די יודין פרי גיטאדן פון זצ"ר דע,
 אזוי זאלן די יודין פרי מאכן דעם זאהר ווערע
 פערדער זיין אלץ גוט אקערן גוט זיגען דעם
 פופציגסטען זאהר, און אזוי וויא זיגען דעם
 פופציגסטען טאג גיטאדן פרי פון מלאך הוהר
 אזוי זאלן אלע יודין דעם פופציגסטען זאהר
 פרייא מאכן דיא פערדער און זייער נואם
 זיי האבן געקויפט, און אזוי וויא די יודין זענען
 דעם פופציגסטען טאג פרי גיטאדן די יודין
 אזוי זאלן אלע יודין דעם פופציגסטען זאהר פרי
 מאכן ווערע קנעכט, און דריבער האט נאט

עניני מוסר לפרשת בהר

פון איהם גענומען גינארין, און די נשקפה וועט
 זיך צוריק געפירן צו איהר אָרט וואס זיא איז פון
 דאָרט געקומען, דריבער באַרף דער קעניגש נאָר
 זעהן אַנגרייטן שפּייז אויף דעם וועג וואס ער
 באַרף אהין גיין:

און פון דעם טאג יום קפור וואס קען וועט איהם
 מוחל זיין די געבורות, זאל ער שוין אויף ווייטער
 הייליגען זייגע זיך אהין, און ער זאל שוין דעם גוף
 פריי מאַכן פון זיין אַרבעט, ווארום דער גוף וועט
 זיך באַלד צוריק געפירן צו זיין אָרט וואס ער איז

אונקדום

בהר יום א תורה

להבטיח מות' דו"א יהודה נפש' י' יהודה יהודה, רוח יוד האווא הא, נשנה וזוהה חיה יחידה ודמילי יו"ד אל שם ב"ן
 שבטשמה בטיקוד הולם :

כה * וידבר יהוה אל משה בהר סיני לאמר: ה' דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם

רשב"ם
 (א) בהר סיני, קודם שהוקם אהל מועד :

בעל הטורים
 (ה) בהר סיני, סתם מקלל לבהר סיני, לפי שבסיני שמעו לא
 רש"י
 (ה) בהר סיני, מה ענין שמעוה אלל הר סיני והלא כל
 המלות לאמרו מסיני חלל מה שמעוה לאמרה כללותיה
 (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני אף כולן לאמרו כללותיה
 ודקדוקיה מסיני, כך עמיה בת"כ, ו"ל סבך פירוש
 לפי שלא מנינו שמיעת קרקעות שגגית בערכות מושב
 במטה תורה למדנו כללותיה ופרטותיה כולן לאמרו
 מסיני וזכר ה"ב' ולמד כאן על כל דבור שגד כר למשה שמסיני
 היו כולן כללותיה ודקדוקיה וחזרו וזכרו בערכות מושב:

שפתי חכמים
 א ו"ה * מנ"ל להשי' דבולס לאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני
 ודו" מכה יחוד לבון של ללמוד שכללותיה ודקדוקיה
 לאמרו כה"מ * מ"מ שגה כל לא ללמד על שמעוה עלה ואל על סבך
 מלות וגם כיה גופה חקטק ל' מנל' דלמא דבר סיני אהא דלא
 טימא דבאל מועד דקתב' כריבא דרשטש ויקרא' חלולא פרכיות
 שמהר פרשטש ויקרא' קחי מ"מ' דכתיב כאן דב"ס, ו"ל דלכך פ"י
 כש"י ו"ל סבך פירושא לפי שלא מנינו שמיעת קרקעות שגגית
 בערכות מושב ב"מ"ט שכללותיהו לאמרו כ"ס' שפסיקס ח"י, ויכל
 ח"י לכל ליהי פסות ב"מ"ט שכללותיהו לאמרו כ"ס' שפסיקס ח"י, ויכל
 מ"ט פרכותיה ודקדוקיהו לכל אינם מסיני, וזה דכתיב לקמן
 דכ"ף הספר אלל העלות וגו' דמשמע דכל העלות לאמרו מסיני
 דלמא כללותה של מלות קחי ואל על שפרכותה לכל כיון דשמעוה
 כללותיה ופרטותיה לאמרו כולן מסיני וז"ל כהן דב"ס

עניני המטה ויובל
 (ב) כי שפוא אל הכהן אפי' חן נוקן לכס וגו', כהן הכהן כהן
 דלכך כ"ב, הנה הכהנים והלויים כהן כהן על הכהן
 זמנם יומל מנאכה כל הכהנים והלויים, פיר' לפי סיני שנת
 האדם ומיני וזה הדרך אשר ילך בו האדם לכסוה למלכות, וכמו
 שהלכו במשנה וזה שמה אהת כהמבוס ובעני' מ' ב"מ"ט, וכל ח"י
 העולם כהן, ולכיה ימי האדם ובנות חיוי מעט מועד בערך
 השמעות שפרכה, לכן כהני שלא יאכר האדם את זמנו, כי היום
 קבל השמעות מרוב, וכן אמר רבי תמיר את זמנו, כי היום
 ובסוף חכמה, וכדי שיהיה זה לאדם תמיד לנגד עיניו לאהת
 השמעה האלויה לכסוה במלכותו על קול' ימינו ומספר שנותיו .
 ומעט וזה נכתב בתורה שכהן היום ית' את טולגוה בעמספר שבעת
 ויזאל חוזה לרוך חלל בעמספר כהמריס בעמספר כוללם וזו ציום
 ככות בתורה כיוי החופה ובשמיעת טעונתס הגדה ובכרית המילה ובפרכת המזולס ושימת המות וימי העולום לכסו' ס', וכו'

פירוש לתורת אלהים
 (א) וידבר ה' אל משה ויאמר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם
 (ב) דבר כהן דו"א
 קינדר ישראל וקארת איתם און דו"א זאלסט זיא
 זאגין י' תבוא א' איהר וועט קוקען אין דעם לאנד
 דער שררה בארץ, דער פינעק ווייס אויף די שפיטעלע וואס ער
 זענען אים נאָר גינגען גינארין אזוי לאנג וויא ער
 פאר דעם שררה אָבער אז ער וועט גיט זענען אַרבעטן פאר דעם שררה וועט אים אַפּאָשן, וועט
 אַלוי וואס צו אים און דאָס אַלץ גינגען גינארין ווייס ער אײף זענען געדינגען, כײן דאָס אים דאָס זענען אָבער און דער

ענבי שבקד לא תקטוף
שנת שמיטה יהי
לארעה: ויתיה שמיטה
ת"א לנס. ד"ק ק:

זוהר לא תבצר שנת שבת זו יהיה
לארץ: ויהיתה שבת הארץ לכם

בעל הטורים

(ס) עני. ב' במסדה. דין. ואיך ענינו עני רוס. שפתי חכמים

הוא ל' עקרה קוים כסוים. וכן עלינו ב' ואל חוס פ' רש"י
שחוס וסוף חלונותו ולמה לא פ' חקונותו אלף מים שוף הוא
ל' משנה שמתים בו: ו דק"ל קינד ל' לא הדי' אלף את
קסיה לא קינד. וע' פ' ל' היות מחוק בו. ל' דק"ל ואך
כתב לא קינד ואל כתיב ויסה לנס ולנס וגו' ואל דמית
לאכול ואין סברל שיאכל מן הפרה כהמה בלא קליה. וע"פ
ליות מחוק וני: ו כה"ל פירש בזהמה לרמזו השמיטו
שפ"פ שמתים שמתו מנעלם חוט רשאי לקור מהם אלף מן
ההקדש ו"ה עניבם שחיו בלא זמירה וחסיה והזכה השניה
היא בל"ה לבידום שהפסיד ב"ל מוס או אפי' עבר והזכר וזכר
ואמר הקניט עמיים כהלים ויכול ללמד מוס גם הוא כ"ל
ונמס וזכר וזכר והפסידה הם זמורים באכילה ויכול גם הוא
רש"י לא כפול ליות מחוק בו כבאר קליה אלף הפקר יהיה
שם אלף כתיב קד' זה ויסה לנס ולנס הי"ח ואמר לא תקינד

עניני שמיטה ויובל

דרשו יאמר כדמו ויחוקו תבואתו, לאמנן בשנה השביעית שהוא
רמו לעשרת השנים האחרונות ימיו אין כלאי שמיטת עוד כי
לאו שנתו כשנשט או בקרב, ולכן שנת כהן היה להקין
ושבת ל' כי אז מדבק סכסע עם כוכבה ויחזיק העסקים
השמיים, הכה כן כי טעם מלות שמיטה הוא שיוקדו הכהים
כגמי ימי שני חויו, ולפי שהספיקו צדו כוח להטות כלמנחו חמב
ויסיה שבת הארץ לנס לאכלה שילכט ויונו בזמן הלילה לנכס,
ולא לנד יהיה ל' ש' לעירום אשר ל' קורה, כי גם לעירום
ולמחיה, כי מגיד שיהיה עוקב המלוכה הארץ והסביבות
השמיים מנעלם בשנה השביעית וי' הפקר לנס ולמנעול לאכול
הטעם וזו הכוונה אשר הקדמונים הללו וסכן יהיה חקרי מות
האדם שנתים וכולו לא אכר לו יהיה לאכר לא עניל בשם ולא נדנס.
ואמנן מלות היובל הוא ל' זה מות השעם עלמא כי כמו שבכתי
השמיטה בלא במספר שנת שנים כן היה היובל משפט ששמות

ליקוטים על התורה

פאר וזאם פוהששמן מן די וואהונגן מיט די פעלד אלע דריי
יאהר אדער איין פאהל אין דריי יאהר לאוט קען די פעלד מיט
דעם שפיגלע גאר ליידיג, וועט זיין דער פויגל זאנן
אז די שפיגלעלע מיט די פעלד איז גוט זינע דאס גייער צום
שדך, דער שדך הייט אים געקען די שפיגלעלע מיט דיא
פעלד אויף אזוי לאנג ווי גר וועט ארבעטן אין זינעט וועגן
אונ וועגן צו געדיינקען אז דאס אלץ איז גוט זינע דריבער
ווערט גיפאהשט אדער ליידיג גילאזן איין פאהל אין דריי יאר.
ביי תקדוש ברך הוא מיט די יידן איז אויך אזוי. צו זאם ניקער
די גאנצע וועלט ארץ וישאל זיי זינע גר האט זיא געקען
צו די יידן זיין דעם הנאי זיי זאלן אים דינען וי' עס שפיט
אין פסקו וישל לקים ארצות גוים בעבדו ושקדו והיהוה יי
יגבור, זאם האט זיגען צו די יידן די גענדר פון די פעלד
גאר פון וועגן דעם זיין זאלו הישען זיין תורה אונ מצות,
דעם הנאי האבן גאר געוואסט די יידן וזאם זענען אריין גע'
קומען אין ארץ וישאל וזאם מיט זיי האט מ'ש געקמבט דעם
הנאי, אדער אז יידן זעלן זיין זאלאנגע צייט אין ארץ וישאל
אונ זיי זעלן האבן קינדער אונ זינען זאלאנג אונ די פאטערס
וועלן שוין גוט זיין אויף דער וועלט זעלן די קינדער זאנן
דאס אלץ האבן מיר געקישט פון אינערשע עלפערין, דאס זעל

השם

את פסיה קצירך וגו'. וזאם זענען צוויי מצות לא תשגוה די
תבואה וזאם וואקסט פון ד' אליון אין דעם יאהר וזאם איז
שמיטה פאר קען גוט שניידן אזוי ווי קען שניידים אלע יאהר,
אונ די פירות וזאם וואקסן אויף די בוימער אין דעם יאהר וזאם

(פ) [שחן] (לאו ר) שאל לקיור מה שחלטה הכין מעימה
כשנה השביעית כמו שנקל כלל שנה ככסה ותיקן שנה' את
פסיה קצירך לא תקטוף:
(גס) [שחן] (לאו ר) שאל ללקט מה שיעמחו האילנות מן
השטח בשנה השביעית כמו שחשקו פירותיהן כלל שנה
שלאמז ואת עניי נזירך לא תקטוף:

אָרְעָא לְכוּן לְמִיבַר לָךְ וְלַעֲבֹדָךְ וְלִאֲמַתָּךְ
 וְלִאֲמִירָךְ וְלִתְּוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ :
 ת"א וְלִנְלֵא . סְפָחִים כִּב סוּכָה מִלָּ קַמָּ קִב ע"ז כִּב מִנְחוֹס עַד כִּבְרוּחַ יב :

שפתי חכמים
 מה שהוא קשות לכל אדם ללמד ממנו והוא הפקר אהה אולכ:
 י סייען הסודיה של שפיות שמור לעלמו מהלפס קולכל מוכח:
 ויהיה שבת הארץ ולא כתיב ויהיה חובות שבת הארץ וגו' הלא
 שבת ל' שבו . והע"ז דלמינו כתיב לא מבלתי ופכע"י וחסם ח"ק
 ויבדל אלא מן הפקר . ו"ל דלעיל מיירי אלא שבתיה והכל כולל כל
 יולאים מן הארץ . א"י הוא גופה מהכל נפקא דלי מוה החי קרא
 ה"ה לא מבלתי כלל דכדיפתי לעיל : ב כה דכתיב ויהיה שבת
 עניני שמטה ויובל

הארץ לך ולעבדך ולאמתך . (ת"כ לפי שנה' שמות
 כג) ואלכו חביבו עמך ויכו הסורים כאלכה לעשרים
 כ ת"ל לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים ולבדים ושפחות
 אמורים כאן: ולשבייך ולתושבך . (ת"כ) אף ל הנכריס:
 ולבמהותך

הארץ לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים ולבדים ושפחות
 אמורים כאן: ולשבייך ולתושבך . (ת"כ) אף ל הנכריס:
 ולבמהותך

הארץ לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים ולבדים ושפחות
 אמורים כאן: ולשבייך ולתושבך . (ת"כ) אף ל הנכריס:
 ולבמהותך

פירוש לתורת אלהים

פון דער ערד לָכֶם צו אײך . לֹאֲכִלָּה צו עֵסִין אִימְלִיכָר
 מַעַג זײ גַּעֲמַעֵן זײַךְ צו עֵסִין דוּא וְאַלְמָט גַּיִם זײַן
 אויף דיא תבואה אונ אויף דיא וויינמאריבין אַבְעַר
 גִּבּוֹת נָאָר דָּאָם וְאַל זײַן לָךְ וְלַעֲבֹדָךְ וְלִאֲמַתָּךְ צו דיר
 אונ צו דייין קנעקט אונ דייין דאָנְטִים מוירד וְלִאֲמַתָּךְ אונ
 צו דייין דאָנְטִים אונ צו דייין אַלְטִים וְעַמְלֵכְךָ וְסִי וְזײ
 וואָנן מײַט דיר וְאַל זײ אַלְע זײַן נְלִיף צו דיר פִּירוּתֵהּ
 יאהר זאל מען רעהן . אונ ווייל דער דין פון שפחה ונאום די
 יודין וזאלן געדיינקען צו היפען די תורה דריבער איז דין פון שפחה
 ונאום די יודין האבן גיט געהלפן שפחה ווייל זיי האבן גינאטם די לאנד
 איז ווייבער אונ דריבער זיי גיט ריען גאט האט זיי גאט ארויס געפרייען פון דעם לאנד
 צו ווייזן אז די לאנד איז ווייבער : מיט דיי ברוד
 וועלן מיר פֿרשטיין דעם פֿסוק וְשָׂבִיבְתָם אִישׁ אֶל אֶחָוִיתוֹ וְגו' :

מצות השם
 פֿון שְׂמֵחָה , פֿאר מען זיי גיט אַפֿלייבן אזוי ווי מען קלייבט זיי אַלע יאהר :

נביאים ירמיהו

לחשך מנ"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנחא ארני נשמה דהור יתרה ויהי
 יחידה דנחא יתרה חיה יתרה דהור אל שם ב"ן שבעשה :

א וְיֹאמֶר יְרֵמְיָהוּ הִנֵּה פָתַגְם א וְיֹאמֶר יְרֵמְיָהוּ הִנֵּה הִנֵּה הִנֵּה
 גְּבוּיָהּ מִן קָדְשׁ יְיָ עָמִי
 מצורת דוד

המלך ויסת ללאה ירמיהו . הזר לעמו שוב היה יד ל' אל' :
 (6) היה דבר ה' . הוא חוזר לעולם לומר שזהו המלך אשר היה
 בל ירמיהו בשנה השביעית ובשנה שארלו הנכריים בסוס

הנמאל בן־שלם־דרך בא אליך לאמר קנה לך את־
 שדי אשר בענתות כי לך משפט הנאלה לקנות:
 ויבא אלי הנמאל בן־דדי בדבר יהוה אלהי־הצור
 המצורה ויאמר אלי קנה־נא את־שדי אשר־בענתות
 אשר בארץ בנימין כדרך משפט הירשה וְלֶךְ
 הנאלה קנה־לך ואדע כי דברי־יהוה הוא: ויאקנה
 את־השדה מאת הנמאל בן־דדי אשר בענתות
 ואשקנה־הלו את־הכסף שבעה שקלים ועשרה
 הכסף: ויאכתב בספר נאחתיס ואעד עדים ואשקל
 הכסף במאזנים: ויאקח את־ספר המקנה
 את־התרגום המצוה ותחקים ואת־הגלוי:
 ועשר סלעין דכסף: ה דכתבית בשמרא ותחמית ואסהידית סהרין ותקלית בספא במאזניא ויגסיבית
 ית שמרא דביעית ית דכתיב בעיין ותהים פהלקתא וכדחזא וית שמרא פתיחא:

למימר: ב הא הנמאל בר
 שלום אח אבך אתי לותך
 למימר ובין דך ית מקלי
 דבענתות ארי לך חזיא
 אחסנתא לזבון: ג ואתא
 לתי הנמאל בר אחבי
 כפתמא דוי לדת בית
 אסריא ואמר לי ובין פען
 ית מקלי דבענתות דכארע
 שבמא דבנימין ארי לך חזיא
 ורתא וךך אחסנתא ובין דך
 וידעית ארי פתגיא דני הוא:
 דוכנית ית מקלא מן־הנמאל
 בר אחבי דבענתות ותקלית
 ליה ית פספא שבמא מנין
 ועשר סלעין דכסף: ה דכתבית בשמרא ותחמית ואסהידית סהרין ותקלית בספא במאזניא ויגסיבית
 ית שמרא דביעית ית דכתיב בעיין ותהים פהלקתא וכדחזא וית שמרא פתיחא:

רש"י

מצודת דוד

(ב) בא אליך. ע"פ הדבור: (ו) ספר המקנה. שער
 המכירה: ואת החתום. עם התימתן: ואת הגלוי.
 שהזכיר כג"ד ע"פ עדיו וכתבו וחתמו הדיינים אשרתי
 דדייני קיום השטרות לעשות הדבר גלוי:

(ב) דודך. הוזה הוא על שלום: בא אליך. הולך לבוא אליך: כי
 לך משפט הנאלה לקנות. על כי אתה קרוב אלי המשפט היא
 שגמאל שדי שיהא יד חסדי וקנות אתה חותם כי בן ה' משפט
 כע"ש בבבוע ויאמר גמאל חלקם השדה וגו' את גמאל גמאל (רות
 ד): דכתיב ה'. כאשר אמר לי ה': משפט הירשה. כ"ל הוהיל
 וזין לי קרוב עמך וחסה רחמי לכתת חותם לכן גמאל חותם לכל
 כחה ליד חסדים וקנס חותם: ורועז. כ"ל השכלתי בדעתי אשר
 דבר ה' הוא לקנותה למעט ולכן הויעו לי הדבר: (ד) ואשקל. כ"ל
 שבעה עמים. כן אר"ל: ועשרה הכסף. כן ח"י: (ו) ואכתוב
 סופו וכן ועתה קמה י'שעיהו מ': ואחתיס. לויית לבשל
 דדבר ולפניהם שקלתי הכסף בעתהי משקל: (ז) ויאקנה. הוא שער
 בעל השדה. כ"ל הכסף כפי המלוא והחוקים שהיו נוהגים ביעים
 האלה: ואת הגלוי. הוא שער שכמוז בו
 שהעכירה נעשה בגלוי ובפרסום ולא היה מי מעלער על
 העכירה נעשה בגלוי ובפרסום וכן ביא דער הפסורה פון דער
 וואך:

כתובים משלי חכ

להמשיך מוסר ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין רלת יוד רוח יאחדונהי נשמה דיסוד א אר
 אורג אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יף הו ון הו חיה יחידה דיסוד יתהו חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבבשעה:

א חקם בעיניו איש עשיר וכל מבין יחקרנו: ב בעלין צדיקים א נברא עתיקא חכים הוא

רש"י

מצודת דוד

(ב) חכם. העשיר מחזיק עצמו לחכם אבל לא כן הוא כי אף
 הדל אם הוא עשיר יחזיק בדבדי המכמה יופת עמוז כי אין
 העשיר ססה אל החכמים: (ג) בעלון. בעת שימחו הצדיקים על
 כי גדלה הלהמה וכל דבר נעשה על פיסה אז רכס הפארט
 פירוש ע"מ

(א) חקם בעיניו איש עשיר ויער רייקער מאנן איו נאר
 א קלוגר אין וייגע אויגן. ווען ער פאלקס ניט קיין
 מענטשן, ידל מכן יתקע אָבער דער וואס פאר־
 לשמים אז אין דער וואך אז ער א ארעמליגן, ער
 פארשטייט זיא ניט, איו דער וואס פארשטייט
 דיא וואך וועט איהם שוין אויפגעערין, וועלן
 פֿרעכערע מענטשן אויף. עדות זאגען אז ער איו
 א קלוגער ווארום וויא וועלן קיינמאל זעהן פון

זיא

בעינו ומספיקא סובלתנא
 כסר ריה : ב פד יחדון
 צדיקא סגינא שבהורא
 ובקומא דרשעני מבצי בר
 נשא : ג דמכסי חובי לא
 נצלה דומדי חטאוי ושבקי
 נרחם עלוי אלקא : ד טובויה דבר נשא דמנליח לביה תיריא ומן דמקשי לביה גפיל גבוישאמא :
 ה ארבי נהים ודובא מצרית על רשעא דמשפיליט על עמא מספיקא : ו שלימא חסיר הוינא סגינע
 עושקוי ואנא דרנני מולמנא גנדון ומוי :

רש"י

מצורת דוד

כשעים למשול בה אז יחופש הסלם כי רשעים הסס יחפשו
 לטבוק הוסי : (ג) זכסה. המכסה פשעיו נומר לא עשיתי מלומס
 רע : וצורע וצוב. הצורע שפסע וצובו אוחו ולא יפסע עוד ירוס
 מה' ומצדדי פשעיו : (ד) מפרד חסר. מעדכר המפחד ושעבר
 ממנו : ומקסר. המחוק לכבו ולא יחז מעדכר המפחד ולא נשעבר
 ממנו הכי הכי יפני כהרסם סכום : (ה) ארי. כמו שלחט הסרי
 והצוב מפחד חס הכריות כן מפחד ממלכת הרשע על פס דל
 חבויס ירכס מעסקות פס כי שוה הפלג מאלוי ימיס כי הכסיל
 לא יבין חס ע"מ :

פירוש ע"מ

וייא : (ג) מכסה פשעיו לא יצלה דער וואס פאר דעקט
 זיינע זינד און איז ארשע שטילערהייט וועט ער
 ניש גליקען, מען מוז איהם דערקענען וואס ער
 איז, און אויב אפילו ער וועט שוין ניש זינד'גען
 וועט מען איהם אויף ניש גליקען. ויבדח ויעבד
 יחם אבער דער מענטש וואס האט געזינדיגט
 זאגט דעם אמת אז ער האט ניש געזינדיגט, נאר
 ער בעט אז מען זאל איהם מוחל זיין סייא בייא
 גאט סייא בייא לייט, דער ווערט געלויבט בייא
 גאט און אויך בייא לייט : (ד) אשירי אדם פחד קסיד
 וואהל איז דעם מענטש וואס שרעקט שטענדיג,
 און פארעכניגט איידער ער טוהט אויב עס איז
 ניש קיין נארעשקייט ארער א זינד, ומקשה לכו יפיל
 גרעה אבער דער וואס מאכט הארט זיין הארץ
 און האט פאר קיין זאך קיין מורא, און קוקט

עיקר תוי"ט

משנה כלאים פ"ח

ברטנורא

כלאי הברם אסורין מלזרוע. אבל אינו לוקה מזה כלאי הכרם עד שזרע שני מיני זרע שהן כלאים זכ"ו
 וזרעם זכרם (ה) דהכי משמע קרא לא תזרע כרמך כלאים לא תזרע ז' מיני זרעים שהן כלאים כרמך כרמך

זרע זרע זכרם לוקה שתי
 כלאי כלאי זרעים וכלאי
 הכרם ומלקיים. ואסורין
 בהנא. כלאי זרעים אסורין מלזרוע ומלקיים.
 ומותרין באכילה. וב"ש בהנאה. כלאי בנדים
 מותרין בכל דבר. ואינן אסורין אלא ללבוש.
 עשה מעשה : ואסורין
 בהנאה. דכתיב פן תקדש

(ה) כלומר עם הסלון ורשע
 בשפלות זי' גדעיל
 ספ"ק : (ז) ל"ו דכחה
 הוא לין דכחה קיימה היינו
 כרי סלה יתסו ממנו :
 לגל

הוקד חס מלמד שהן עטוים שרפה והאורים בהנאה (ב) : אלא ללבוש. וה"ה להעלות עליו דכתיב לא

וי' לזו בהנאה כלאים פון זרעים צוויי מינים הברואה
 קאר מען ניש זינען. און אפילו עס איז געווייט
 געווייט דורך איין אנדערין קאר מען זיי ניש
 האלטן אין פאלד נאר מען מוז איין מין אויס
 רייסיין, און עסן מען מען זיי, און הנהא האבין
 פון זיי מען מען געווייט : גלאי גענויט מתקין בגל דבר

פיר ה א כלאי הברם אסורין מלזרוע ואסורין בהנאה אין
 אטוין הארטין קאר מען ניש זינען חבוואה
 און אפילו דיא תבואה איז געווייט געווארין דורך
 איין אנדערין קאר מען וויא ניש האלטן אין וויין
 הארטין נאר מען מוז זיי אויסרייסן און מען קאר
 זיי ניש עסן און מען קאר ניש הנהא האבין פון
 זיי, גלאי רשעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומתקין באכילה

יעלה עיך : אלא להרביע . להכניס כמכחול בשופרת
 אבל מותר להכניס לדיר ולהעמיד זה אצל זה שני
 מינים זכר ממין זה ונקבה ממין אחר : כלאי בהמה
 אסורין וע"ז . כגון הטולדים מן הכאס שחביבין חמור עם
 הטולדים מן החמור שחביבין
 טוס . ומתני' אחיא כמ"ד
 הין חוששין לורט האב
 דלמ"ד חוששין כל מיני
 כרדות א' הן (ג) ומותרין
 זכ"ז . וכיוצא רנה להוכיח
 שאסור לרכוש זה פרדה
 מק"ו ומה אם נגדים שאתה
 מותר ללבוש זה ע"ז זה אתה

[6] לגדל ולקיים . כל'י לגדלן לקיימן למלכו מיסיה מסה פבל
 כלגדל לחור סוס משמע דסוכה כבידול סוכה לו ואלה שבהם
 בהס . ואי מנה לקיים ס"ה נלחם שגדלו ע"י עובדו פבל
 גדלם סוס דומה דזריעת כללם וילאכר סוכן לרייני
 פכויטו . מיו"ט : (ג) שנשפסס יש ב' גדיים : (ד) שפס
 חושבין עמם לרבי הלכס .
 פ' שמועדים פ"ו ג' עסק
 הלל בתורה אבל לא בשלום .
 ר"י : (ה) וטעמא פשוט
 דק"ו עניקתא פיריט דלפ
 כללמי בהמה דוקא יתדו . פס"ב
 ואי מנה דף על ב' בהמות
 שפסס ב' מינים מוסר ליגט טלנו .
 סה"ש סוף ג"ס . ולמ"ז מ"ש
 סה"כ טלל פלסחי ר"ל פ"י
 סכ"ב פסוקי ג"ל . מיו"ט : (ו) סוף
 פ"ס דב"ק ושם פסק דטעמא

הפור בתערובתן בהמה שאתה חסיר להנהיג וע"ז
 לא כ"ש שאתה אסור בתערובתם ונקש' והכחיב
 וירכבו איש על פרדו ויטפו אלל בני דוד כשהרג
 אהמון ומשגיבין און לגדון מן המלכות (ד) ומו מקש'
 והכחיב והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי
 להו לרבנן קשיא קמאי דקמן שרובין לפניהם על פרדות וזין
 מוחה בדבר (ה) אלל אמוריים שלל להנהיג יחד
 ב' פרדות דשמה א' מהם נולדה חמור ואניה סוס והאחרת
 וכו' . אל' דלא תחרוס בשאר חמור חמר רממנא ילפי' שור
 שור משבת דה"ל לכל בהמה חיה ועוף (ו) ולמשוך
 ולהרהיג . למשוך את שרכו למשוך ולהנהיג את שרכו
 (ז) ומיהו בין כחמור חייב בין מושך בין מנהיג : (ג) והיושב
 בקרון חייב . והואיל ואולי מתמיהה חסיד
 כללו מנהיגו : ר"מ פומר . היושב בקרון דלאו מידי קעביר .
 ואין הלכה כר"מ : והשלישית שהיא קשורה לרצועות .

עס טעמא וטסורס עס שפוסה
 (ז) והכ"ס עפ"כס בידח כהס פסגנא פו סכנן וכדומה
 לו ולהכניס עפ"כס בידח ויולידס וס עיני שאלס ט"ו יתדו
 ר"ל להכיר ביניסם וילידס על ל"ה דרך סיס' קו לחריסס ווללס :

ואין אסרים אלא ללבוש פלאים פון קליידער . או ער
 האמ אקלייד פון וואל מיט פלאים צו זאקען
 גינועבט אדער צו זאקען ענגייט גענווארין אין
 מוסר צו אלץ . נאר צו און קליידער זיך מיט פלאים
 אין אסור . פלאי בתקא מטיירס לגדל ולקיים . ואין אסרים
 אלא לתדיב פלאים פון בהמות רבייני אין מין
 בהמה האמ געהאמ קינדער פון אין אנדער מין
 קעג קעג זיי האלמין זיי נאלין גרויס ווערין אונ
 קעג קעג הנאה האבין פון זיי עם אין נאר אסור
 צו זאקען צו פאקען אין מין מיט דעם אנדערין
 מין זיי נאלין האבין קינדער פלאי בהקא אסירס ק'
 בה פלאים פון אבהמה . רביינו די בהמה וואס די
 מוסר אין אפערד אונ דר פאמיר וייגער אזו א אייזיל
 קאר קען איהם גיט צו זאקען פארין מיט אזוי
 אבהמה וואס דיא מוסר איז א אייזיל אונ זיין
 פאקער איז אפערד : ב' בהקא עם בהקא רביינו ער
 האמ איינגעשפאנט אין וואגין צוויי מינים בהמות
 ואקאס מיט אאיזיל ותיח עם חיה ער האמ איינ'
 געשפאנט אין אנוואגין צוויי מינים חיות בהקא עם
 הית אדער ער האמ איינגעשפאנט אין אנוואגין
 אבהמה אונ דיא בהמה אלזיין האמ אויך געקאנט
 ציהען דעם וואגין אונ ער האמ צו געשפאנט
 אחתה אויך ותיח עם בהקא אדער פארקערט איז
 געווען ער האמ פריגער איינגעשפאנט אחתה אונ
 דיא חיה אלזיין האמ אויך געקענט ציהען דעם
 וואגין אונ ער האמ צו געשפאנט די בהמה פסאח
 עם פסאח אדער ער הט איינגעשפאנט אין אנוואגין
 צוויי מינים בהמות וואס ביידע בהמות קאר קען

גיט עקין וסחריה עם סחריה אדער ער האמ איינ'
 געשפאנט צוויי מינים בהמות וואס ביידע קעג
 קען עקין פסאח עם סחריה אדער ער האמ איינ'
 געשפאנט אבהמה ווס קען קאר זיא גיט עקין .
 נאכדעם האמ ער צו געשפאנט אבהמה וואס קען
 קעג זיא עקין וסחריה עם פסאח אדער פריגער האמ
 ער איינגעשפאנט אבהמה וואס קען קעג זיא
 עקין נאכדעם האמ ער צו געשפאנט אבהמה ווס
 קען קאר זיא גיט עקין אסיר' לחריש ולמשוך ויהנהיג
 דיא צוויי מינים בהמות אדער דיא צוויי
 מינים חיות קארין גיט אקערין ציא זאקען אונ
 קארין גיט ציהען אנוואגין אדער אין אנדער משא
 צו זאקען אונ קען קאר זיי גיט צו זאקען בינדין
 אונ פריגן דיא צוויי מינים צו זאקען : ג' הנהיג
 טיפ אה תירבשם ווען אייגער האמ צו זאקען
 געבונדן צוויי מינים געשפאנט אדער צוויי מינים
 חיות אונ האמ זיי געפרימ . שאלאנט קען מינים
 פערציג מלקות ותישע גדיח טיפ אה תירבשם אונ
 דער וואס ויצט אין וואגין וואס אין איהם איז אין
 געשפאנט צוויי מינים בהמות אדער צוויי מינים
 חיות קוקט איהם אויך פערציג מלקות . ווארום
 די חקמים האלמן אז וירך דעם וואס ער ויצט
 אין וואגין גייען דיא בהמות אפילו ער פרייבט
 זיי גיט ר"ס פס"ד סאיר זאנט דר ווס ויצט אין וואגין
 איז פסור פון מלקות וייל ער מוהט נאר גיט די
 בהמות וואס זענען געשפאנט אין וואגין זייען גיט
 דרך אים ותישליש שהיא קשורה לרצועות איהך אונ
 אויב צוויי פערד זענען אין געשפאנט אין וואגין
 אונ ער האמ צו געבונדן אין אייזיל אויך אפילו

(ג) ולמינן בע"פ עפ" דמנ"ד חושבין דכל מיני פירות
 מותרין. וכו' דודאי למנ"ד חושבין סוגר בין סוס כ' לדנין ככ"ה
 השבוע כמען אחד ככל כ"י סמוך לפירות שאינן מותרין
 אסורין ה"ל דכמו שחושב לזרע האס כמון כן חושב לזרע האס
 וכי נמי יב' צ' לזדים שהוא לכל אחד כו' ה"ל דמיחב לכל לז' וז'
 שמתעב כלל אחד שאליו מינו
 קמ"ל דמכרת ל"י דלין חושבין
 לכל לזרע חסד וכמען ליתיה
 אבל בעינן מילין (דף טז)
 מטיק דכ"י ומפסקא ליה ונצ"כ
 מותרין וכו' וכו'. ופסקא
 דלין לאן לזדים דמגבלי וכויה
 וינין דכ"ע סוף. וע"פ חסין'
 חו"ע: (ט) מפלגה חסד:
 (י) דמיה בכלל הכנה. כדליתיה

אס' צ' סוסין בקרון וקשר שם חמור אפ"ל דכלל
 חמור קהולי אסור ולה חויבין להמור כמחן דליתיה: (ד) אין
 קושרין סוס בצדי הקרון. כשהצדק מושכות בקרון אין
 קושרין סוס בלזו או אחייו של קרון כדי שלא ילמד למשך.
 לפי שלפעמים האסות שאחר
 הקרון דוחק את הקרון
 ומחייבו צדפו: לבורקים
 חמור של לוד והוא גדול
 וערך משאר החמורים ודומה
 לגמל: אע"פ שאביהן
 חמור מותרים וע"ו.
 אשבו של זה חמור ואשבו
 של זה חמור הקמ"ל לה
 אמרי' אחי לז' סוס ומשתמש

וחולדת הסנינים היה. חולדת הסנינים רבי יוסי אומר בש"א

גזל חמור ולז' חמור משתמש בלז' סוס כדיון דלמותרין שוות אין חושבין לזרע האס (ח): אבל הגולרים מן החמור
 עם הגולרים מן הסוס אסורים וע"ו. כיון שאמו של זה ממין החמורים ואמו של זה ממין הסוסים דלזר' זרע
 האס אולי רביי מני מניס. והלכה כר"י (ה) הפרומיות. מין פירות שאין אדם יכול לעמוד עליהן ולברר ע"י סומים
 אינו מהם אלא חמור וזרעה מהם אמו סוס הלכך אסורין זה עם זה: והרמב"ם מותר. שכלם מין אחד ואמם
 סוס. וכו' ערבי קורים לסוסיא נקבה רמ"ן. ודומה לו בז' הרמכים: ארני השדה. היה הגולה בקדוה וכמין
 הכל גדול ויאל' מן הארץ שגדלה בו אותה היה וכוה ידוע והוא ידעוהי כל' בתורה ומחובד בעטורו גלותו הכל היואל' מן
 הארץ ולזרעה זרעה אדם צפרוף וידים ורגלים ואין כל בריות רשאי לקרב אליו (ט) כי הוא חורג וסורף כל הקרב אליו
 וכשרוליו לזוד אותו מורים כהנים כהכל עד שנספק ולעק בקול מר ומת מיד. ואלו רמז איוב כי עם אשבי השדה
 בריהו: כמבוא באהל באדם. דכתיב וכל אשר יגע על פי השדה כלחם עגול כסדה: הקופד. שרץ שגופו מלא
 קוליס וכשחם נוגע בו כופל עלמו ומכניס ידיו ורגליו בצמנו ועשה ככדור וקורין לו בלע"ז אריל"ו: חולדת הסנאים.
 חולדת הסנאים הגולה כסנה: כותב בשמש. דמפסקא ליה אס מין היה ומשחל נכלתו ככזית ומשחל נמי טומאה חמורה כמשח
 לשמה אדם למשא גדלים ככלתה כהמה טומאה (י) או מין שרץ הוא ומשחל ככעדה אבל אינו משחל כמשחל ככלת

דער וואגין קען געפירט ווערן אן דעם אייזיל
 פון דעקסט וועגן איז אסור: ד' אין קושרין את הסוס
 לא לצדידי הקרון ולא לאחר הקרון אויב אקסין פירען
 דעם וואגין טאר מען גיט אן בינדן אפערד ביאי
 דער זייט פון וואגין אונ גיט הינקער דעם וואגין
 ווארום אפאהל קען זיין אז דער פערד העלפט
 שמויסין דעם וואגין ולא את הליבדיקים לנפלים אונ
 מען טאר גיט אן בינדן איין אייזיל וואס ער איז
 דער דער מדינה לוד צו זאמען מיט קעמלען בני
 יהודה אהרן כל הגולרים מן הסוס אף על פי שאביהן חמור
 מאקרין זה עם זה, וכן הגולרים מן החמור אף על פי שאביהם
 סוס מוקרין זה עם זה רבי יהודה זאגט אלע וואס
 ווערין געבארין פון אפערד ונייער מוטער איז
 אפערדו אפילו ונייער פאטער איז אייזיל מעג
 מען זיי צו זאמען פארין, אונ אלע וואס ווערין
 געבארין פון א אייזיל ונייער מוטער איז אייזיל
 אפילו ונייער פאטער איז אפערד מעג מען זיין
 צו זאמען פארין אגל הטללים מן הסוסים עם הטללים בחמור
 אסורים זה עם זה אפערד די וואס ווערין געבארין פון
 אפערד ונייער מוטער איז אפערדו מיט דיא וואס
 ווערין געבארין פון אייזיל ונייער מוטער איז
 אייזיל וואס מען גיט צו זאמען פארין אין אייגם:
 ה הפרומיות אסורות והרמב"ם סוגר מויל אייזילען וואס
 מען ווייס גיט ווער ונייער מוטער איז טאר מען
 גיט צו זאמען פארין צוויי פרומיות אין אייגם,
 עם וענען דא פרומיות וואס ונייערע מוטערס

זענען אייזילען אונ די פאטערס זענען פערד אונ
 עם זענען דא פרומיות וואס די מוטערס זענען
 פערד אונ די פאטערס זענען אייזילען, אונ מען
 מעג צו זאמען פארין צוויי הרמכים אין אייגם
 ווארום אלע הרמכים זענען גלייך, דיא מוטערס
 זענען פערד זאגן תורה דיה בני יוסי אומר פקדויות
 באהל כהרס אדני השדה איז אויב אפגעשעפעניש
 ווס זעהת אויס ווי אפגעשעפעניש איז צו געוואקסן
 מיט דעם אפאר צו דער ערד, דאס איז אחת,
 רבי יוסי זאגט אויב דער ערד לעבט גיט
 אונ ליגט אין אשטוב איז אלץ וואס אין שטוב
 טמא אויב ווי ביי אפגעשעפעניש פקדו והולדת הסנינים
 תיה, והולדת הסנינים רבי יוסי אומר בית שמאי אומרם טמא
 בית במשא ובגדשה כמנען הקופד איז אשרץ וואס
 זיינע האר שפעקין ווי דערנער אונ אז אפגעשעפעניש
 ליגט זיי אויף רגלם בודק אונ וויקעלט זיך צו
 זאמען אויב ווי אפגאהל, אונ חולדת הסנינים איז
 אפגעשעפעניש וואס הייסט מאנדאר וואס זיא
 זיצט צווישען דערנער, זענען זיי איין מין סנה,
 רבי יוסי זאגט בית שמאי זאגן אהולדת הסנינים
 ווס לעבט גיט אונ מען טראגט פון איר אשטוביל
 פלייש אויב נרוים ווי איין אוילבירט ווערט טמא
 דער וואס טראגט דאס שטיקיל פלייש פון איהר
 אפילו דער טראגט מיט אויב איין ארזן וואס ער
 רירט גיט אן דס שטיקיל פלייש פון דעם וועגן

בהמה אלא במגע כשר. ואין הלכה כר' יוסי לא באלני הטהרה ולא בחוללת הסנאים: (ו) שור הבר. שור הגדל במדבר: מין בהמה. והלבו אסור (יא) ואינו עשן כמין דסברי דבין עיקרו מן הישוב היה אלא סברה למדבר ועשה שור בר' מין חיה. ועשן כמין ומלבו מותר עיקרו מן המדבר היה וסוממים שמנו חממים להכיר בו בהמה לחיה בשאר מיות נאמרו מזה משור הכר. ואין הלכה כר' יוסי: כלב מין חיה. נפקא מינה לכותב כל חיה שברשותו לאחר או למקומו כל חיה שברשותו: ר"מ אומר מין בהמה. ואין הלכה כר"מ: ערוך. חמור הכר: ואדם מותר עם בולו. דכתיב לא תמרוס בשור וכחמור אבל אתה מורס באלם ושור באלם וחמור:

הכ"ג בזה ד"ל: דלרובן מותר שור הכר עם הסור. כדפסק

עם בש"ע ת"ח: (יב) ה"ה באלני שרם התי ל"ג:

גיהערוין צו שמעון אונ ער הט אהונט אויף גיהער דער הונט אויף צו שמעון רבי מאיר אומר מין הטהרה רבי מאיר זאגט אהונט איז א מין בהמה (אוי ער איז פלל פון אלע בהמות) תמידי איז אמין בהמה ערוך מין תיה א נואלד אייזיל איז א מין תיה הפיל והקוף מין תיה א עלפאנט אונ א בונאנע (מאלפנע) זענען א מין תיה ורדס מותר עם כולם, לך שאך, ולחרוש ולתניח אונ א מענקט מען מיט דיא אלע מינים ציהען א משה אונ אקערין אונ פירען אונאני אונ עם הויסט גיט פלאים:

נערט ער קמא אונ או ער רירט אן אשמיקל פלייש פון גיהר ונאם אוי גרוים וויא איין ערשה ולקנדו נועט ער קמא: ון שור בר מין הטהרה אוילרער אקס איז אמין בהמה (דיא חלב פון איהם איז אסור אונ אז קען שעקט איהם בארף קען גיט צו דקען דיא בלוט) רבי יוסי אומר מין תיה רבי יוסי זאגט ער איז איין מין תיה אונ אז קען שעקט איהם בארף קען צו דקען דיא בלוט אונ דיא חלב קען קען עסין פלג מין תיה א הונט איז אמין תיה אונ אז ראובן שרייבט מיינע אלע חיות ואלין

רש"י

גמרא ברכות לב ע"א

ובפרשכם כפויכם. אי לאו דגדולה תפלה כיון דלאחר ל"ל רוב זבחיכם ל"ל חו זבכרכס הא אפילו זבחיכם לא ניחא ליה אל תחרש. מדלא כתיב את דמעתי תרחא ע"מ נראה הוה לפניו וז"ל להתחיל אלא שתחיל לפניו:

פסוק ה' כלם כלי הוי"ו חסד דמלוט דכריאה אלה למד א"ר אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות. שנא' למה לי רוב זבחיכם וכתוב ובפרשכם כפויכם. א"ר יוחנן כל ביה שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמר יריכם דמים מלאו. ואמר ר"א מיום שחרב ואשוע שהם תפלותי. ואע"פ ששערי תפלה ננעלו ושויעתי האוינה אל דמעתי אל תחרש. רבא לא בעני לך מעבור תפלה. אמר ר"א מיום שחרב בית

אמר רבי אלעזר רבי אלעזר האמ גי'ואנט גי'ולא תפלה יתר מן הקרבנות תפלה איז גרעסער וליבער פיי גאט פון קרבנות שגאט. ווארום עם שמיים אין פסוק גאט גי'ואנט צו די יודין למה לי רוב זבחיכם צו ונאם טווב מיר איבערע פיר קרבנות ונאם איר גריינגט יחייב נאך דעם שמיים אין פסוק ובפרשכם כפויכם אפילו איר פארשפייט איבערע הענט מיט תפלה צו מיר וויל איך אויך גיט. אז גאט זאגט איבערע קרבנות וויל איך גיט אונ אפילו איבער תפלות וויל איך אויך גיט. איז דאך תפלה גרעסער ווי קרבנות, דריבער זאגט קען בייא תפלה דעם ווארט אפילו אפר רבי יוחנן רבי יוחנן האט גי'ואנט פל כתיב שקרב את הנפש לא ישא את כפיו דער פהן ונאם האט געברענגט אקענקטש זאל רבי גיט אויפגיין די הענט צום דרינגן שגאט ווארום עם שמיים אין פסוק גאט האט גי'ואנט צו די יודין דרייבט דייטס פלאי איבערע הענט זענען פיר מיט בלוט וויל איך גיט איר זאלט אויפגיין איבערע הענט פאר מיר! ואפר רבי אלעזר זאך האט רבי אלעזר גי'ואנט מיט שקרב בית המקדש

גגעלי שגרי תפלה פון דעם טאג ונאם דער בית המקדש איז חרוב גי'וארין זענען פאר שלאסין גי'וארין די מויערין פון תפלה שגאט ווארום עם שמיים אין פסוק גם כי אונק וישוע שהם תפלות אפילו איך נועל שריינגן איז מין תפלה פארמאכט דער מויער וואו מין תפלה בארף דורך גיין, איז ער פארמאכט וואו על פי ששגרי תפלה גגעלי אפילו די מויערין פון תפלה זענען פאר שלאסין גי'וארין שגרי דמעתי א געער די מויערין פון מרערין זענען גיט פאר שלאסין גי'וארין שגאט ווארום עם שמיים אין פסוק דוד הקלך האט גי'ואנט שגרה תפלות ה' ושגרי האוינה אל דמעתי אל תחרש גאט הער מין תפלה אונ פארנעם מין גי'שויא צו מיינע מרערין זאלסטו גיט שווייגן רבא לא גור תפניתא גי'שא דעביא רבא האט גיט גור גי'וען אהענית אין אונאלקען דרינגען טאג מיט דעבי ככות בענין לך מעבור תפלה וויל עם שמיים אין פסוק דוד האט בארעקט מיט אונאלקין פאר דיר די תפלות זאלין גיט קומען צו דיר ואפר רבי אלעזר זאך האט

ונתת אותה קוד ברזל. ס' למחלה כרזל המסקת בניו
 לכיום: ומעוין בה. מפנה שמעשה בקשה ע"ה הארכתו
 סוף שאינה נעשית ונמלח מחלתי ממוכסה והוא כאל לב
 כשאלם מפנה ואין מחלתי כלה. תחלת. ל' חלוי ותחנה:
 ועץ חיים תורה ואלו מחלתי כלה. סוף של מקרה הוא: קוה.
 ויתמזק ואלו תמזק ידך אלף תחזור וקוה:
 תוחלת ממוכסה מחלת לב. מאי תקנתיה יעמוק
 אלא תורה שנא' עץ חיים היא למחויקים בה. ל"ק הא דמאר"ך ומעוין בה הא דמאר"ך ולא מעוין בה.
 אמר רבי חמא בר רבי חנינא ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל. שנאמר קוה אל ה' חזק
 ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ובשמים שנאמר ואתה קח לך מחבת כרזל ונתת
 אותה קוד ברזל בינך ובין העיר. אמר רבי הנין
 א"ר חנינא כל המאר"ך בתפלתו אין תפלתו חוזרת
 ריקם מנלממשה רבינו שנא' ואתפלל אל ה' ובתי'
 בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא. איני והא'
 אמר רבי חימי בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאר"ך
 בתפלתו ומעוין בה סוף בא לידי כאב לב. שנא'
 חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ובשמים שנאמר ואתה קח לך מחבת כרזל ונתת
 אותה קוד ברזל בינך ובין העיר. אמר רבי הנין
 א"ר חנינא כל המאר"ך בתפלתו אין תפלתו חוזרת
 ריקם מנלממשה רבינו שנא' ואתפלל אל ה' ובתי'
 בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא. איני והא'
 אמר רבי חימי בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאר"ך
 בתפלתו ומעוין בה סוף בא לידי כאב לב. שנא'
 חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ובשמים שנאמר ואתה קח לך מחבת כרזל ונתת
 אותה קוד ברזל בינך ובין העיר. אמר רבי הנין
 א"ר חנינא כל המאר"ך בתפלתו אין תפלתו חוזרת
 ריקם מנלממשה רבינו שנא' ואתפלל אל ה' ובתי'
 בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא. איני והא'
 אמר רבי חימי בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאר"ך
 בתפלתו ומעוין בה סוף בא לידי כאב לב. שנא'
 חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

וזהר דף קו ע"ב

זי"בר יי' אל משה כהר סיני לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ וגו'. ר"ל פחה (ויקרא ו)
 זאת תורה העולה היא העולה וגו'. היא קרא בכ"י חוקימנא דכיה סלקא ומתהכרסא כמלכא קדישא כיוונא
 שלום. היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו'. ת"ח כיון דחלל ליליא והרעין סו' מין דיגין תחלוז מתערין
 בעלמא וזולזין ושאלטין חמרי וחתי וכלכי. חמרי הא חוקימנא וכלכי וחתי לא שאלטין ולא חלל' ככי עכדי חרשים
 לכני נשא כנון בלעס וחוקימנא. כדן כל בני עלמא יתימין ומזבחה תחלה דלבר תחוקך. כפלגות ליליא מתבר רוח זכ"ן.

ובשמים שנאמר ואתה קח לך מחבת כרזל ונתת
 אותה קוד ברזל בינך ובין העיר. אמר רבי הנין
 א"ר חנינא כל המאר"ך בתפלתו אין תפלתו חוזרת
 ריקם מנלממשה רבינו שנא' ואתפלל אל ה' ובתי'
 בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא. איני והא'
 אמר רבי חימי בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאר"ך
 בתפלתו ומעוין בה סוף בא לידי כאב לב. שנא'
 חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ובשמים שנאמר ואתה קח לך מחבת כרזל ונתת
 אותה קוד ברזל בינך ובין העיר. אמר רבי הנין
 א"ר חנינא כל המאר"ך בתפלתו אין תפלתו חוזרת
 ריקם מנלממשה רבינו שנא' ואתפלל אל ה' ובתי'
 בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא. איני והא'
 אמר רבי חימי בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאר"ך
 בתפלתו ומעוין בה סוף בא לידי כאב לב. שנא'
 חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ומהרוא מזבח תחלה נפיק שלהובא דלשח' ותרעין תפתחו ודינין תחלין תלכככו שנוקבייהו. וההוא שנהובא חילי וסאס ותערין דנ"ע תפתחו עד דמתי (נ"ח לפרח) ההוא שלהובא תפולג לכמה סטרין דעלמא ועל תחות גפוי דתרגולא וקארי. כדון קב"ה השתכח בין לדיקוסין וכ"ו מבעתה ליה לקב"ה עד דלחי לפרח כיון דלחי לפרח השתכחו משתעין ברחא חדא. וזוהי לה נייחא בעלמא. ה"ה"ד על עוקדה על המזבח כל הלילה וגו' עד דהקך דלחא בצפרא דינין ושלחויין אשתככו וכדון תחבר דצברהם בעלמא וניחא חוד דלחא. ה"ה כיון דעאלו וברחל לארעא לא אשתככו כה דינין תחלין וכ"י הות יתבת כה בנייחא עד כפי דכרובים כמה דלתמר דכתוב (שערי) דקק ולין כה. כדון הוות לה נייחא מכלא דהא ישראל לא ויימין עד דמקרי קרבנא דבין הערבים ואסתליקו דינין. ועולה הוה חוקק על מדבחה וכדון הוה לה נייחא מכלא ולא אשתכח חלל תחתא כבעלה ה"ה"ד כי תבואו וגו'. וצברהם הארץ נייחא ודאי:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

מספר חסידים סימן כ"ח.

אמת ויליב הוא כי אין לנו לעמוד על מלות בוראנו אפי' על חקת חוקטוט בעלל צית וזכר וכסף וחס ואזכר חסם אפטר על מלות וכספי' וזכבי' חס' יתנו לי בזה הקיים את המלות תמוכות חסדים עיני חסדים ויחזיק חסדים כמה וכמה סודות. הנה זה המעשה הכל. כי שמע חסד העבירה ימות וזה יוכה לקבל המעשה. גם חס לא ימות יצד המצון כדגה קטן ומלא עוח כמנון. כל ורלם כמס' יע' ד' להסוב את סודתך כספילא חסדו פתח. הוא כדלך מטפס סוסקס וכן כך כמס' מויליך מנעון. חסדי וחס כן לך סס לזכר ולב לבנין חסדים הערוה לק"ש כך מרחיקין לתפלה: (ג) המתפלל ומצא

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ד
(א) כסויו הפסוק כיצד א"ע שבה ערותו כדרך שמכסין לקריאת שמע לא ותפלה על שיהיה את לבו. ואם לא כסה לבו שנאנס ואין לו במה יכסה הואיל וכסה ערותו ותהפפול יצא ולכתחלה לא יעשה כן. (ב) טהרת מקום התפלה כיצד לא יתחלה במקום הסנופת ולא במרחץ ולא בבית הכסא ולא באשפה ולא במקום שאינו בחוקה טהרה עד שיברקנו כללו של דבר כ"מ שאין מרחין בו קריאת שמע אין מתפללין בו. וכשם שמרחיקין מצואה ומימי בגלים וריח רעונון המת ומראית

(א) כסויו הערוה כיצד וריא מיינמ' מען ער ואר ברעקין דיא ערוה אף על פי שבה ערותו גדרה שפכסין לקריאת שמע אפילו ער האם ברעקט דיא ערוה אוי וריא דער דין איז מען נאל ברעקין צו קריאת שמע לייגענען פון דעסעמענגין לא יתפלל עד שיהיה את לבו נאל ער גיט דאוונגען ביז ער וועט ברעקין דיא הארץ ויינגע וואס לא קפה לבו אויב ער האט גיט ברעקט די הארץ ויינגע שיינע וואס לא פה לנסות עם האם איהם גיטראפן אז ער האט גיט מיט וואס צו ברעקין הואיל וכסה ערותו ויתפלל וייל ער האט שוין די ערוה ברעקט אונ ער האט שוין געדאווינט גיט האט ער יוצא גיווען. אונ ער דארף גיט נאך אקמאל דאוונגען ולכתחלה לא יעשה בו איידער ער האט געדאווינט נאל ער גיט אויז מאהן. נאל ער גיט דאוונגען ביז ער וועט ברעקין דאם הארץ אויך: (ב) טהרת מקום התפלה כיצד וריא מיינמ' מען ער נאל דיין מאכין דעם ארמ פון דאוונגען לא יתפלל במקום הסנופת. ער נאל גיט דאוונגען אויף אמיאוסין ארמ ולא במרחץ אונ גיט אין אכאד ולא בבית הכסא אונ גיט אין אבית הכסא לא באשפה אונ גיט געבין מוסם ולא במקום שאינו בחוקה טהרה עד שברקנו אונ אויף אויז מאהן וואס מען גוים געוויס אז ער איז ריין. גם קען גיבער גיין אז דארמ איז גיט ריין. נאל ער גיט דאוונגען ביז מען וועט וועגן אונ מען וועט גיט געפיגען גיין אויבריינקייט. אדער מען וועט געפיגען אונ מען וועט אויסקראמען כללי של דבר דער פלל פון די נאך אוי כל מקום מרחין בו קריאת שמע אין התפללו בו אויף דעם ארמ וואס מען מאר גיט שפתיקין מצואה ומימי בגלים וריח רע וכן המת ומראית הערוה לקריאת שמע פון מרחיקין לתפלה אונ אויז ווי מען דארף ויה דערווייטערין פון צואה אונ פון השקנה

אמת ויליב הוא כי אין לנו לעמוד על מלות בוראנו אפי' על חקת חוקטוט בעלל צית וזכר וכסף וחס ואזכר חסם אפטר על מלות וכספי' וזכבי' חס' יתנו לי בזה הקיים את המלות תמוכות חסדים עיני חסדים ויחזיק חסדים כמה וכמה סודות. הנה זה המעשה הכל. כי שמע חסד העבירה ימות וזה יוכה לקבל המעשה. גם חס לא ימות יצד המצון כדגה קטן ומלא עוח כמנון. כל ורלם כמס' יע' ד' להסוב את סודתך כספילא חסדו פתח. הוא כדלך מטפס סוסקס וכן כך כמס' מויליך מנעון. חסדי וחס כן לך סס לזכר ולב לבנין חסדים הערוה לק"ש כך מרחיקין לתפלה: (ג) המתפלל ומצא

לשעשע דברי פיו הסודות והעיווקות כספך ומלכותי כספך.
 הוא המוליך על פני הארץ. הוא הכותב עמיה לכל. הוא מניח
 עמיה כל. הוא מניח נפש כל מי וזאת הוא המסירך למת חוקך
 עם אומה כי אין כסף יכול לנצח והמון יכול לנצח כי לו
 דומה המלה אין קץ לאורך ימיו לא ימותו סעיפיו. הוא עולך מלכי
 האנשים הקב"ה ויחזקן שמו ויחזקן זכרו הוא סבבה שמים ואלן
 ויסע וכל אשר כס. הוא הן אם הלל כי מינו פקוחם על כל
 דברי בני הים לחם לאיש כדרינו וכפרי ומללו כי טוב כן כס.
 וסנה הוא טוהר לשבח עני כדביס דרך המים ודרך המוח ולמנו
 לך ובחמת כביס. ובכל זמנא חמא האלמים דמח וחולעם לא
 יעני היום כלן ובמחר בקבר הלא נשפט בשפט יעום כי לין כס.

צואה במקומו הואיל וחמא מפני שלא ברק עד שלא
 התפלל חוזר ומתפלל במקום טהור. היה עומד בתפלה
 ומצא צואה כנגדו אם יכול להלך לפניו כדי שיוקנה
 לאחריו ד' אמות והלך ואם לאו יסלקנה לצדדיו. ואם
 אינו יכול יפסיקו גדולי החכמים לא היו מתפללין בבית
 שיש בו שבר ולא בבית שיש בו מוריס בעת עשייתו מפני
 שריתו דע אצלם שהמקום טהור :

צואה ולא שמו על נבדיו כ"א לזלזולם תלמידיהם וכו' ללא לזלזול
 תלמידיהם וכו' לזלזולם כ"א כהון. לכן לין טוב לו לזלזול כי אם

דין ארויסגענומען פון דיין מוסקערס בויך אחרי זאה
 נחל פה לזכר ונאכרעם האמט עד דיר גינעבין אמיל
 צום ריידן ובל לזכרין און אהארץ צום פארשטיין
 אונס לישטע דברי פיו בהירות הדיקוקות כספך והעיווקות
 כקך און אויערין צו הערין די רייר פון זיין מיל
 ופון די מיל פון גאסן , וואס די רייר זענען ריין
 און קלאר וויא וילכער און געלייכערט וויא גאלד
 האט המולקע על פני הארץ עד פירם דרך אויף רעד
 וועלט האט העות מותה לכל ער גיט אדרעגערונג צו
 אלע וואס אויף רעד וועלט האט מפיית ויפקה כל ער
 פייט און מאכט לעבעדיג אלע אשר בידו נפש כל מי
 ריח אין זיין האנט זענען דיא נשמות פון אלע
 לעבעדיגע האט הפקודים ריח דקד עד גיט דיר זיין
 אויסגעזעצטעס ברוחם מה אמר וואס זאל איר זאגן
 כי אין פה ויזכה לזכר דיא מיל קען גיט אזוי פיל
 ארויס ריידן האונן ויזכה ליטע און רעד אויער קען
 גיט אזוי פיל הערין כי לו דימה תלה דיא רויב פון
 גאס איז מען זאל שווייגן , מען זאל אויף אים גאר
 קיין רויב זאגן איז גזן לאיד , פיי עס איז נישט קיין
 ענדע ווי לאנג זייעט מען וועלן זיין לא יפשו שנותיו
 זייגע זארהרין וועלן זיך גיט אויסלאזן האט מילך מלכי
 שפלים עד איז רעד מילך איבער אלע מלכים הקודש
 עד איז רעד בייליגע בריר האט בריר שמו ויחזקת וכו'
 געלויבט איז ער געלויבט איז זיין נאמן געלויבט
 זאל זיין זיין דערמאנונג האט שפרא שפלים זאגן יתם
 וכל אשר גם עד האמט פשאפין דיא הימעל און דיא
 ערד און דעם ים. און אלץ וואס איז זיין איז דיא
 האט הון את הכל עד שפייזט אלע פויגען פקוחת על כל
 דברי בני אדם לחם לאיש כדרינו וכפרי ומללו הן טוב כן כס
 ווארום זייעט ארויף זענען האפין אויף אלע וועגן
 וועגן און וויא די פרוכט פון זיינע מעשים סייא
 גיט פאר דעם מענטש צוויי וועגען הוד המים והוד
 וואס פירט איהם צום מוית ואשר לה ובקרת במים און
 די וועג וואס פירט צום לעבין ויכל זאת און המלאים
 מיר מענטשין וואס מיר זענען פוהל מיט ווערן.
 האבין מיר דאס גאר מיט דאס גאר גיט געטראכט און מיר
 דערפרידקען אונזעקע פאוה ופי גמא לאיש פיי דיא
 לאנג, עד זאל זיין אויף רעד וועלעם מים פון וילכדי
 גיט זיין אין קבר הלא נשפט פואם יתם עס. קען דאך
 ברוח כלמא את הרים ווארום רעד מענטש קען גיט

אונ פון אשר עקבין ריח אונ פון אמת אונ פון זעקן
 אקרוה , צו קריאת שמע ליענען . אזוי דארף מען
 זיך דערניישטערין צום דאוונען : (ג) המתפלל וספא
 צואה במקומו או ער האט שוין אפגעראווינט און ער
 האט געפונען צואה אויף רעם ארס הואיל וחמא מפני
 שלא ברק עד שלא התפלל ווייל ער האט געזינדקט
 פאר וואס ער האט גיט געוויקט אויב רעד ארס
 איז ריין אידער ער האט אנגעהויבן דאוונען הנה
 ויפסקה פקודי סודר דריבער מוה ער נאך אקאהל
 דאוונען אויף אריינעם ארס הנה עומד בפניה ער איז
 געשטאנען און געדאווינט וספא צואה כנגדו און ער
 האט געפונען זעגין איהם ליגט צואה אם יכול לתק
 לפניו כדי שיוקנה לאחריו ארבע אמות אויב ער קען גיין
 פארום ווייטער אז די צואה זאל בלייבן אינטער
 איהם פיר אילין וויים פון איהם ויזח זאל ער גיין
 ואם לאו אויב ער קען גיט זיין פארום ווייטער
 יסלקנה לצדדיו איז ער גיין פון ארס אז די צואה זאל
 אויסקוקען פיי רעד זיים וואס איז גיט און אויב ער
 קען גיט אונזעק גיין פון ארס יספך זאל ער אויפערין
 דאוונען גדולי החכמים לא היו מתפללין בבית שיש בו שבר
 ולא בבית שיש בו פרויס בעת עשייתו מפני שריתו דע אצלם
 פי שהמקום טהור דיא גרויסע חכמים פלעגן גיט
 דאוונען אין אזוי אשטוב וואס אינווייניג איז דיא
 פארשימעלטע כיר , און גיט אין דיא שטוב וואס
 אינווייניג איז דיא פעטס פון פישלאך פארשימעלטע
 ווייל דאס האט אשעקטין ריח , אפילו רעד ארס
 איז גינען ריין פון דעסטוועגן האבין וויא אין די
 שטוב גיט געדאווינט , וועגן דעם שלעקטין ריח :

פון די מענטשין צו געבין יעדער מענטש ווי זיינע
 גוט סיי שלעקט ומה הוא מתקן לפני שני דברים גאם
 הקיה אונזע וואס פירט איהם צום לעבין און אונזע
 ער זאגט צו ריר דוא זאלסט דיר אויסדערזיילן
 דיה ויזלזת לא תשבת ולא תשטמל לגבתי פון דעסטוועגן
 האבין מיר דאס גאר גיט געטראכט און מיר
 פיי אס תלזית פקודי סודר זענען גאר געלאפן
 מען פון דעם מענטש זענען אויסגעגעסן , וויא
 בשר היינט איז רעד מענטש דיא, און קארטן נעמט
 זיין ער זאל פלוצלונג שטארבן כי אין אים שלים
 גינעלשטיגען אויף זיין נשמה ער זאל איין האלטן

פון די מענטשין צו געבין יעדער מענטש ווי זיינע
 גוט סיי שלעקט ומה הוא מתקן לפני שני דברים גאם
 הקיה אונזע וואס פירט איהם צום לעבין און אונזע
 ער זאגט צו ריר דוא זאלסט דיר אויסדערזיילן
 דיה ויזלזת לא תשבת ולא תשטמל לגבתי פון דעסטוועגן
 האבין מיר דאס גאר גיט געטראכט און מיר
 פיי אס תלזית פקודי סודר זענען גאר געלאפן
 מען פון דעם מענטש זענען אויסגעגעסן , וויא
 בשר היינט איז רעד מענטש דיא, און קארטן נעמט
 זיין ער זאל פלוצלונג שטארבן כי אין אים שלים
 גינעלשטיגען אויף זיין נשמה ער זאל איין האלטן

להחיות עצמו מכל מחלה ויחיה לבו ולחיות את הלב כל לבנו יוכל מאורו. ולמאוס בתי הכל. כי לא יוכל להשפיל עצמו
 ולסבב את אמו המדומתו מאלו המים כי אם שחכנו לבנו לבו כל זכרתי כחשובה שלמה נעדרו ועשוהו כלונו כנבד שלם
 אמרו חכמים פס בנחל חלב וזים במשכס וסמך נך מלחסתכל בנשים המעולות את החדם מן הטוב. לשוב את
 הכרית וסיון אז כל אל דם לבן זכות. וז"ש מורה בלדק השפוט את עמיתך וסכיה שכל כלי ועסקו במורס הסמיחה והנקים
 וס"יטה ואל מחזיק טובה לעמך כי לכך נולדה:

זוין נשקה ויא זאל גים ארוים גוין פון איהם לבו איז
 טוב לו לאדם כי אם לתרחיק עצמו מכל תאוות דריבער איז
 ניקא גוין געפערע וואך פאר אפענקמש נאר ער
 זאל זיך דערנוישערעוין פון אלע תאוות וקחת לבו לאהוב
 וליראת את הציד בכל לבבו ובכל פאדער זאל געבין זיין
 הארץ ער זאל לייב האבין אונ מורא האבין פאר
 גאט מיט זיין גאנגין הארץ אונ מיט זיין גאנגין
 פארמעגן וקלאים בתי הכל אונ ער זאל פארמאוסן
 דאס נארעשע לעבין מי לא יוכל להשפיל עצמו ולהגיע
 את צדו המדינתו מארץ חיים ווארום מיר קענען אונ
 גים דערנדיערין אונ פארנואלען ואוועק מרייבין
 דעם גער הרע וואס ער פארשטיקט אונ פון דאס
 לעבעדיגע לאנד כי אם בהכנס לבנו לשב אל בוראנו
 בהשבה שלמה ללבדו ולעשות רצונו בלבב שלם סיווד מיר
 וועלן אונשמרעטעניג מאכן אונער הארץ מיר
 זאלן אונ צוריק ערען צו אונער בשעפער מיט
 אנאנצע השובה מיר זאלן איהם דינען אונ צו
 שאן זיין ווילען מיט דעם גאנגין הארץ אכרי חכמים
 פת במלח ואל ימים במשורה השמה די חכמים האבין

אונקלוס בחר יום ב תורה

להמשיך מלת ד"א יהונה נפשי יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד' דמלי ויוד אל שם כ"ן
 שבעשה בניקוד הולם:

י ולבהמתך ולחיה אשר בארצך
תהיה כל ימי תבואתה לאכל:
ח וספרת לך שבע שבתת שנים

שפתי חכמים
 ב (כ"ו) וז"ש מחרט שנות הפסוק לסחור סחור והפי'
 לענו"ס ולבנות לבנות חז"פ שן קודס ל"כ יחד יש סברה
 לסחור לבנות שמונה בחינות סחור כדפוסן וזוונותיה עלך
 מש"כ חיה לכן מת"ל ולבנות וללחוקי מתה סבחה סב"ס
 ע"ש: ג כלומר מה שבספת מפורט שיעות לבחמתך לך חיה
 לבדעס מן סחור כשכל למים מן הסדה זרין להפיק כל מה
 שבספק מן סחור של שיעות לית: ס פי' דשנות הרבה שנה
 כדכתיב אז תכלה הסוף את שנותיה וכן ח"ל שבע שיעות

ד' דע וקנים מבעלי התוספות
 וספרת חיה לה לבדך כמו בספירת העומר. וז"ל שנה תכלה
 וספרת וזמלת כדכס לבשלה:

פירוש לתורת אלהים
 (ו) ולבהמתך אונ צו דיניגע בהמות אונ צו דער חיה
 וואס איז אין דיין לאנד תהיה זאל זיין די קבואה
 צו עסין: (ח) וספרת לך אונ דוא זאלקס ציילען צו
 דיר שבע שבתות שנים וזינען שקמות ואחרין שבע
 איז גלייניע אפצויליינען קענען מיר פארשפיון כל פי קשל

שבע שנים שבע שנים שבע שנים שבע שנים שבע שנים
 ויהיו לך יומי שבע שמיסן דשנין ארבעין ותשע שנים: ט ותעבר שופר יבכא בירחא שביעאה בעשרא לירחא ביומא דכפוריאתעברון שופרא בכל ארעכון: י ותקדשונית שנת חמישין

שבע שנים שבע שנים שבע שנים שבע שנים שבע שנים
 ויהיו לך יומי שבע שמיסן דשנין ארבעין ותשע שנים: ט ותעבר שופר יבכא בירחא שביעאה בעשרא לירחא ביומא דכפוריאתעברון שופרא בכל ארעכון: י ותקדשונית שנת חמישין

ת"א שבע שנים. עקדה טבר נט: והטבת. שנה לו ר"ס כז: תרומה. טבר טובר. טרסת אמור: כהנהגה השנייה. טס נג: ביום הכיפורי. שנת קלה ר"ה ת ל לב טרכין כח: וקדשתם את. כ"ס ה ח כד נדריס כח סהסדרין: בעל הטורים

שופר בכל ר"ת שנת. לומר דוקא תקיעת ויכל שחא ככ"ד דוחה שפתי חכמים

(ט) כהנהגה השנייה. חסר וי"ד כלומר ששבע כאלות: תעברו רש"י

דשנין וסוכתו הוא מדכתיב שבע שנים שבע פעמים דמשמע דק"ל השנים ולא חסותו סט דומיל דשבע שבתות חמישיות ההייתה שם"א שבע שבועין שלמין: ז פ' ודרוש הקרה הכי והיס לך ג"ס שנים לו וספכת שופר גו' ותקלה ויכל: פ ו"א וכי לדין הכי' להודיע מנין. ותי' סלה"ט ויהי' דענה. הכי' כך סוף כהנהגה ומוקמות. ונ"ל לפי ששנת היובל עולה לכלל ולכלל כלי' סוף שנת היובל וכו' מהחילין לספור כהנהגה אחי היובל. ח"ג סיני' אומר גם שנת חמישית עולה לכלל ולכלל ו"א"כ לא יהיה שנת חמישית רק מ"ג לך פרש"י מ"ט. ומי"ל דכתיב שבע שבתות חמישית ו"א"כ כתיב וספכת שופר גו' דעבור לחדש ב"ס"כ ו"א"כ סיני' אומר מ"ט שנים ל"א ב"ס"כ ו"א"כ יהיה ימים ימים. לכן פ' רש"י מ"ט: ז לא העברה ביד: ק כלומר ולא עשור לחדש כזו

הוי אומר כל שמתה ושמתה בזמנה (ת"כ): והיו לך ימי שבע וגו'. מנין לך שאל"פ שאל עתות שמתה ע עשה ויכל ליום מ"ט שנה וספוטו של מקרא יעלה לך חשבון שנת השמטות פ למספר מ"ט: (ט) והעברת. לשון (שמות ל) ויעבירו קול בזמנה לזון ז הכרה: ביום הכפורים. (ת"כ) מתמטע שנאמר ביה"כ חייני ודע שהיה בעשור לחדש ח"ג לא מתחלף בעשור לחדש אלא לומר לך תקיעת עשור לחדש דוהה שבת בכל ארצכם ואין תקיעת ר"ה דוהה שבת בכל ארצכם אלא כז"ל ככלד: (ו) וקדשתם. (ת"כ) ככניסתה מקדשין אותה כז"ל ק ואומרים מקדשת השנה:

משלוי חכמים

ארייךד טענקטש האם גיוואלס מאכין אהאנדיל, גר האם אבער ניש געוואסט וויא אזוי מען האנדילט. האם גר יך בקענט מיט אילין אלטין סוחר וראם גר האם אמהאל גענדיילט נאר היינט איז גר ארעם גיווארין. דער רייכער האם גיאנאט צום אלטין איך גיב דיר געלט ווי פיל די דארפט צום האנדיל דער אלטער האם געדענגן אקראם און האם געקויפט סוחרה און מען האם גיעפנטס געברייטן האנדיל. וינעט שקיורה איז גיווען ווייניג עקליכע פראגענס פון פארקויפונג נאר דער גאמען איז גיווען דער אלטער איז אשוקא מיט דעם גביר אין ראנדיל, אמהאל איז געגאנגען דעם אלטן ווייב אין נאם, האם ויא גיבראמין דעם גביר'ס ווייב האם ויא גיעהט ווי דעם גביר'ס ווייב גייט רייך געקליידט מיט צירונג איז וי געקויפט אהיים און הט גיאנאט צום מאנער ואל איר אויך מאכין אונקע קליידר ווי דעם גביר'ס ווייב גייט און ואל איר קויפין אונקע צירונג, זאגט דער מאן צו איר ווי קומסט אונקעלעס צוא פערלאנגען איך בין דך ארעם מאן, האם דאס ווייב גיאנאט צום אלטן זאג דעם גביר גר ואל דיר ארויס געבין פון שותפות עקליכע הענדערס רובל ויכל איך מיר אלץ קויפן און מאנע. דער אלטער הייבט אן צו לאזין פון איר האב איך דען אריין געלייגט עקלט צום גביר אין קראם וואס איך ואל מיר הייסן ארויס געבין צוירי, איך האב נאר עקליכע רובל אנוואך פאר מיין ארבעט וואס איך בין אפגאנגען נואך אין קראם. ווייב האם גיאנאט עס איז ליבען וואס די זאגסט די בייס ויא אשוקא נאר דו וויילען מיר ניש קויפין ווייל דו האסט מיר פייגט.

פירוש לזמרת אלהים

ויבען מאהל ויבען נאהר ויהי לך ימי וועט ויין צו דיר די טעג פון ויבען שמיטות יארין תשע ביוין און פערציג נאהר און דאס פופציגסטע נאהר ווערט גערופין ויכל: (ט) והעברת און דוא ויאלקם אויס רופין אדער אויס שריינען אין דעם פופציגסטען נאהר שופר מיט אשופר הריעה אשאלונג בהודש השביעי אין דעם ויבעטען קראש דאס אין השלישי בעשור ארבעט אין דעם געמטן פונש אין חודש בייס תפשוים אויס יום כפור תעברו שופר זאלקט איר אויס רופין און בלאזין מיט אשופר בכל ארצכם אין אלע איבערע לענדער: (ו) וקדשתם און איהר זאלקט

מזות
 (ח) [של] (שש קנט) לחיוב הכ"ד גדול של סהסדרין ליהיה מוסיף שנה שנה והחמישים שנה וסכום שטוב של שנים עד שנת היובל כמו שחלו מניין ימי ספירת הכומר שנה' וספחת לך שבע שבתות שנים שבע ביום שבע פעמים:
 (ט) [של] (שש קל) לקיום בשש ב'י' חמשי' זמנת חמשי' שאלמט וספכת שופר הרועה כהנהגה השנייה בעשור לחדש ביום הכפורים תעברו שופר בכל ארצכם וגו':
 (י) [של] (שש קלה) לקדש שנה חמשיים כליסול עבודה סלרעס והפקד מה שהיננו כמו שנת חמשיים שששע וקדשתם את שנה חמשיים שנה:

השם
 וספחת לך וגו'. ודאס איז אמצות עשהו דער בית דין פון איין און ויבעציג דיינים האבין געבראפט ציילן די אהרין פון שקיפה און פון ויכל אזוי ווי מיר ציילין ספירה: והעברת שופר תרועה וגו'. ודאס איז אמצות עשהו לים גבור פון ויכל זאל מען בלאזין שופר וואן די איבערנע אלע דיינים וואס שפייט אין די פרשהו.
 וקדשתם את שנת החמישים וגו'. ודאס איז אמצות עשהו מען זאל הייליגען דעם פופציגסטן נאהר זמיס אלע דיינים ווי אין שקיפהו:

את שנת תחמישים שנה וקראתם
דרור בארץ קדרישביה יובל הוא
תהיה לכם ושבתם איש אל-
אחותו ואיש אל משפחתו תשובו :

שני ותקרוז חרותא
 בארעא לכל יתבהא
 יובלא היא תהא לטון
 ורתובון ונבר לאחסמתיה
 ונבר לרעיתיה תתובון
 ויא קראתם דרור כ"ח ס מ קיוסין
 לא מרכין לל : ושבתם איש
 קיוסין מו :

בשבים

(י) ושבתם לירושונו כמו שמפורש לפנינו שהמוכר
 שדה חזור לו בחנם ביובל : ואיש אל משפחתו : עבד
 עכרי חוזר חפשי ביובל :

בעל המורים

עולה כמנין מ"י : כמו כמנין דרור שנים היו
 דלרורים דוקרן משכננס הכימ :

גוריה

רש"י

וקראתם דרור : לעבדים בין גרע בין שלח כלו לו שם
 שנים משמכר ח"ר יהודה מהו לטון דרור כמדיר כי דירר
 ר וכו' שדר ככ"ח שטור רואה ורואי ברשות אמריס : יובל
 הוא שנה זאת מובדלת משאר שנים כנפיקת שס לה
 לכדה ומה שמה יובל שנה על שס תקיעת שופר :
 ושבתם איש אל אחותו : שהקדושת חזרוהו לבעליהן :
 ואיש אל משפחתו תשובו : לרבות ת הרגלע :
 ויא קודם שם לרבימחו : ואל"ה וכלל ככר כתי' וקראתם דרור וכו'
 ויא קודם שם לרבימחו : ואל"ה וכלל ככר כתי' וקראתם דרור וכו'
 ויא קודם שם לרבימחו : ואל"ה וכלל ככר כתי' וקראתם דרור וכו'
 ויא קודם שם לרבימחו : ואל"ה וכלל ככר כתי' וקראתם דרור וכו'

שפתו חכמים

סעברת השופר של יובל דל"ח מה שנה החמישים שנה ל"ל סה
 פניאל שנתים דשנת החמישים שנה מקדשין : ואל"ה דמסכת משמע
 דמתחלה שנה נפטו ב"ח ולטול כתיב ובעבד שופר וכו' כי
 למדש פנין עם הוא סעברת שופר כי סה ככר מקודשה שנה
 לכל וילי מתחלה שנה ככר תירלו (כ"ח) מ"ח"ס מד י"ח"ל לא
 היו בעבדים נפטרים לנתיסם ולא משפעתין לנתיסם אל
 חולקין וסופין וטעמיהוין כרמסין כיון טב : יע"ה"כ מקטו כ"ד
 כסופר כפסין מנדים לנתיסין וסופין חזרות לבעליהן : ר' ומוגיל
 סחוקה ככר כנדיסח : ופי' סכורו כמדיר כי דירר : פי' שיקון
 כטח ספול כסופר ומוגיל סחוקה ככר מקודשה : ש"ל"ה"כ מקרל מוסרס
 מי סטור כסופר ומוגיל ככר מקודשה : ש"ל"ה"כ מקרל מוסרס
 חזרוין לפדות כמזון מוטבסם ארז וכו' : ת"ס' סכרלע שפגע צו יובל
 כש"י בעבדים בין גרע וכו' ולמה כתיב ויש אל משפחתו :
 וילי עמיס אל משפחתו טכוד כי וכו' עיקר ססוקה וליסר לכרי
 סיכל וסקסס חזו לינו אל לטולס עמס : מ"ח"ס"כ מקרל מוסרס
 ופי"ל דלי לא כתיב אלס וקראתם דרור לכד ס"ה ס"כ ש"ל"ה"כ
 אל משפחתו פסודו או לסיסין :

משלי חכמים

האם דער מאן צו איר גינגאן קום סארגין אין קראם וועל איך
 ביידין מיט דעם גביר, בארגין איז דאס ווייב געקוקן אין קראם
 זאגט דער אלטער צום גביר איך וויל מאכין ארעבענגונג,
 זאגט דער גביר פאר וואס איז דאס היינט ארעבענגונג, האם
 דער אלטער זאגטס איך וויל מיין ווייב זאל הערן דעם רע-
 בענגונג, וועט זיא וויסן אז איך בין קיין שותף אין קראם.
 דער נמשל איז הקדוש ברוך הוא האם גינאלס אראפ שיקען
 די נשמה איך דער וועלט, זיא זאל דא האנדלען תורה און
 מצות און פשטים טובים, זיא נשמה אליין קען דאך אויף
 דער וועלט גאר גוט מארן, איז גינאלין אשונות די נשמה
 מיט דעם גוף דער פארדינגס פון דעם נשעמס נעמען גיט
 ביינע גלייך, דער פארדינגס פון דער נשמה איז אויף אייביג
 די תורה איז אירע די מצות זענען אירע זיא קאמט מיט אירע
 מתורה מיט די תורה און מצות אין היימעל אין אשתיבין גן עדן
 דער זר נרע זאגט צום גוף פאר וואס זאלסטו גיט נעמען
 דו ועלם הנה, קיפט די תורה און מאכט ארעבענגונג, דער זר
 גיט אשתיב אין די תורה און מצות, ער איז נאר אשתיב ביי די
 מצות דריבער האם מען גאר אפגעפייילט פראיר, זיא זאל
 איר אפ שאלבע צעהנדלען יארהין, נאכדעם אז די נשמה האם
 נשען און גיט אין היימעל, און דער גוף גלייבט אפגעשקען
 די פערנענדיגענס פון די וועלט דריבער זאגט די תורה דו זאלסט
 דער זר זאל און שוין אשתיבין אויף דעם שפארבין ווי עס
 שייסט : אין די לקטמים :

פירוש לתורת אלהים

הייליגען דאס פופציגסטע יאר אין דעם און הייב
 יאהר זאל בית דין זאגין מקדשת השנה דאס יאהר
 זאל זיין הייליג קראתם און איהר זאלס רופין פריי
 צו אלע קנעקט זיי זאלין ארויס גיין פריי יובל הוא
 דאס יאהר זאל זיין איר זיין יובל ושבחם און איהר
 זאלס צוריק קערן איש אל אחותו אימליכר מענמש
 צו זיין נחלה ווען ארעבער פרי קיפט דעם ארעבער
 אנהלה זאל די נחלה אום יובל צוריק קערן צום
 מוכר ואיש אל משפחתו אימליכער מענמש זאל
 צוריק קערן צו זיין מושפחה דאס מיניגט מען
 איהר זאלס ארויס לאזן פרייא זיא קנעקט :

נביאים יומיה לב

לחמשת כנ"ה ד"א צבאות נשצ צב צבא צבאו צבאות רוח יהודה נשמה דנצח ארני נשמת הודו יזקה חיה יחידה
 נצח יזקה חיה יחידה דודו אל שם ב"ן שבעשה :

ואתן את הספר המקנה אל-ברוך בן-נריה בן- "ויקחית יח שפרא דגביי
 מצודת דוד (6) חס ספר סקאס, וס"ס ספר סגנוי, ולקלי זכר סטיח

לקרוב בר גרזה בר מחמיה
 לעיני הנמאל אחבי ולעיני
 סהדיא דקתיבין לשמרא
 דזכיני לעיני כל יהודאי
 דתתבין בדרת בית אסיריא :
 ב ופקודיות בת פרוד לעיניהון
 למיטר : ב כדנן אמר יו
 צבאות אלהא דישראל סב
 ית שפריא האלון ית שפרא
 דזכיני הרין וית דתיב
 בעין ותיב ית שפרא
 פתיחא קבין ותתנגון בקון
 בתפא קרין דתקיימון וימין
 מינין : ד ארי כדנן אמר יו
 רשי"י

מחמיה לעיני הנמאל די ולעיני העדים הפתבים
 בספר המקנה לעיני פלתייהודים הישבים בתצר
 המפרת : ו ואצוה את פרוד לעיניהם לאמר : ב פה
 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לקוח את
 הספרים האלה את ספר המקנה הזה ואת
 התתום ואת ספר הגלוי הזה ונתתם בגלוי
 חרש למען יעמדו ימים רבים : י פי כה
 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד
 יקנו בתים ושדות וקרימים בארץ הזאת :

(6) לעיני הנמאל דודי . טעם היו שהרי לעיל קראו בן
 דודו : (7) כי כה אמר ה' . סופן לקנות בתים :
 ועם הסמיטע שבו : ונחם : את הספרים האלה : לעמן ועמדו ימים רבים : כי כלי חכם משמר דבר הנתון בו מן הרקנות :
 (7) כי כה . כלומר אל תחשבו שקיני ספרים ותיקני הספרים בכלי חכם האם הכל הולך והכפרים יכבו את הארץ כי כה
 אמר ס"ר ל' דעתי טובע כמ"ש ל' ה' הכה הנמאל וגו' והוא למען הקריס השדה בלמתי הוא כהונה להיות לתום ולכבו שערד יבם
 זמן שגני ישראל יקנו בתים וגו' ולא מהיה סלפן נחלפת ליד הכפרים כי יסורו וישובו הכה :

כתובים משלי כח

לחמשין מיסד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאדוהנה נשפת דיסד א אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת גון יוד נשפת דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסד יתה חיה יחידה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשית :

א פר נשא דחשיש בקרא
 דנפשא עד גובא נערוק לא
 גצורוניה : ב דמסלך
 בתמיסותא נתפריק
 ונדעקקן אורחיה נפל
 בתרא : ד נפלח בארעיה נסבע לחמא ודרדיף סריקוחא נסבע מספנותא : ד נברא מהימנא סניען
 אים עשק בדרנפש עדבור ינום אלייתמכורו : ב הולך
 תמים וישע ונעקש דרכים יפול באחת : י עבד אדמתו
 ישבע לחם ומרדף ריקים ישבע דיש : ד איש אמונות רב
 סר ועירא ברכות ואין להעשיר לא ינקה :

מצודת דוד
 (6) אדם עשוק . מי שנספו עשוקים בעון סמיטע דעים הנה עד
 כי ימות ויקבר ינום מפנה דרודים ולא ימלא מי יתמון
 בידו כי מחד מרשיע נעשות : (7) ישע . מן סלכות הכנות אשר
 סדכותו : בלחם . כבוד לכה לחם טול כה כל קפומס : (7) מיד
 אדמתו . כמריס וזכרתי : ומרדף . סולק אחר דרכים רקים
 שין כסס חוטלת יחריס בו סעוני עד כי ישבע מענו לגולל
 הכניו והוא ענין מניס : (7) ליש חטונות . כמספסכ בלחמה
 ולא יכפה את הכריתו עשוקד הוא לרכ ברכות . אכל הממכר
 נסעטיר את מלכו לא יחול מלכותו לא יהיה נקי מעסנו הכחוי :

פירוש עברי טייטש

(א) אדם עשוק בדם נפש או רוא ועוקמ א מענטש
 נואם איז גערופט מיט דעם לעבין דם הייסט
 זיין לעבין איז ביי איהם דפקר עד בוד יום זאלסט
 נויפען אז ער וועט שוין לויפען אין גרוב . דאס
 הייסט ער וועט שוין מארן אשמארקין פארברעך
 אז די רעגירונג וועט איהם פאר משפטיין צום מוים
 אל יחכו בו אין דעם מענטש מאר קען זיך שוין
 גיט אנלעהנען . דאס הייסט קען דארף זיך פון
 איהם דערווייטערן : (ב) הולך קייט יתש דער נואם
 גייט מיט גאנצקייט אן פאלשקייט . וועט קומען

דיא צייט נואם ער זאל געהאלפין ווערין יעקש
 דרכים יפול באחת אקער דער נואם גייט מיט קרומע
 וועגין וועט ער געוויס אריין פאלין אין אייגע פון
 זיין אין אצרה : (א) עבד אדמתו ישבע לחם דער נואם
 ארבעט זיין ערר ווערט זאט מיט בריוו נואם די
 ערד גיט איהם ארויס תבואה ויפדף רקים ישבע ריש
 אזוי דער נואם יאמט זיך ארום מיט לידיגי גיער
 דאס הייסט ער וויל גיט ארבעטין וועט ער איר
 גיזאט ווערין מיט ארבעטקייט : (ד) איש אמונות רב
 ברכות דער מענטש נואם ארבעט אדער ער האב

כיצד. לכל מי שילך לבית האבל וכו'. דמילי
 דמלוה נכה (א) וק"ל אין מערבין עירובי התומין
 אלא לדבר מזה (ב) וכר מי שקיבל עליו מבע"י.
 למדוך על עירוב זה מותר. משתחשף אסור. וה"מ שאלא

כלי אשמי דנטוה דמלכות דיריכא אלהים

כיצד משתתפין בתחומין. [א] מניח את החבית
 ואומר הרי זו לכל בני עירי לכל מי שילך
 לבית האבל. או לבית המשתה. וכל (ירושלמי מי)
 שקבל עליו מבעוד יום מותר. משתחשך אסור.
 שאין מערבין משתחשך: (ב) כמה הוא שיעורו
 מוזן שתי סעודות לכל א'. מוזנו לחול ולא לשבת.
 דברי ר"מ. רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול. וזה
 וזה מתכוונין להקל. רבי יוחנן בן ברוקא אומר
 [ג] מכבר בפוגדיון מארבע סאין בסלע. או אר

ור יהודה קבר כיון דבשבת אכל שלש סעודות אינו (ה)
 מרבה לאכול ככל סעודה וכו' סעודות של חול היו טפי מב'
 סעודות של שבת: ככר בפוגדיון. ככר הלכות
 בפוגדיון כשמוכרין ל' סאין סמין כסלע וד' סאין סן כ"ד
 קצין והלע כ"ד מעין נמאל קב לכל מעה והמעט
 שני פוגדיוניו הרי ככר הנמכר בשוק בפוגדיון הוא חלי
 ככר הלכות מן המנוני בפוגדיון הוא רובע קב שהם עשה
 לדברי ר' יוחנן בן ברוקא והלכה כמותו: רבי שמעון.

[ב] מניח. ולי משלו כדאמרת לריך לזכות פ"י אלקי כדספן פ"ג
 מ"ו: (ג) וזכות הסתם כיונו משתם דהאן וזכה: (ד) לישאל
 דמ' ומדאמרת סין מערבין פ"ט דקדמינו ללא נפשי' והספס
 דכשתכר מיב לבך ר' והלכך סין מערבין כדי שלא לבכך
 דכרס לבצול ולכרס"י לא סמירי הכמיס ללאת חון לחאוס פ"י
 עירוב אלא לדבר מזה. ועיין
 מ"ו: (ג) (ד) הרי מפרסם כגון
 משום דק"י י"ט דכירס בתחומין
 לפי ספן דרבינ' ודלואיסה
 כמיס פ"ט והלכך כשדעושו
 עניני' כשקבל משתחשך
 המרינן סוכר לנפרע אלס אלס
 לא סדעושו מה דכירס אירכ
 כה לא ידע דליכא עירוב
 דמשימ' עמיס: (ד) וס"ק
 דמ"א פ"ו לרשע עשמת
 כדירס דכירס בשלש סעודות
 ומכירס לספוסקיס דילואיס
 וסעודת ס' כמיני נתימס
 ולסוכריס דכתיב מי ספ' י"ז
 וסוכריס אלס חלל ב' סעוד' ולא סמירי
 לסמירי אלס להלך כדלי' לקנן: (ס) וס"א ר' דשכר יונו כי אלס
 כיוס סעודת שתיס אוכל למכר סעודה עירובי בשבת
 סמירי לריך שישלס כשלישית עמב"י ולפיכך ממעט כהל
 שרית. וס"ב כ"ט לפי ששבת מצלל כסנו מתכסיל ומיני עמיק'
 ויעמעט סכעיס: [ב] עכר. אט"ס עטובי תחומין כיון

קב והמנוני לוקח החלי לשכר האפיס והסמיס נמאל
 זיליס שהקב כ"ד זיליס והס שיעור שתי רעודות של עירוב
 ממעט כשיעור ואומר שדי לעירוב כב' יהות של ככר של

פירוש ע"ט
 ארזים געביץ אררער ער פועלשט אין האנדיל אום
 ער זאל פעהר פארדיגען, דער קען שוין גיט
 ארויס ריין, דען קען מוז איהם שענדן אררער
 שעלמן:

פרק א מצד משתתפין בתחומין ווי אזוי מאכט מען
 אעירובי התחומין בשנותפות מניה את התבית
 איינער שמעלם אפאם וויין סוף צנוויא מויענד
 איילין אין מירח וייט ואיפן אונ זאגט הרי זה לכל
 בני עירי פאם וויין זאל ויין פאר אלע מייגע
 שפאט מענמשין לכל מי שילך לבית האבל ווער עס
 וועט וועלין גיין צו האבל או לבית המשתה אררער צו
 אסעודת מצוה אום שבת פיר מויענד איילין פון
 שפאט זאל האבין אהלל אין דער פאם וויין צום
 עירוב וכל שקבל עליו מבעוד יום ודער עס האט אויף
 זיך גענאפען ערך שבת ווען עס איז נאך גיווען
 סאג ער זאל זיך פאר לאזין אויף דעם עירוב מיך
 מעג ער גיין אום שבת דורך דעם עירוב פיר
 מויענד איילין פון שפאט משתחשך אסור אז ער
 האט אררער אויף זיך גענאפען שבת ביי נאכט ער
 זאל זיך פאר לאזין אויף דעם עירוב ווייל ער
 האט ערך שבת ביא סאג גיט געוואקס פון דעם
 עירוב סאר ער גיט גיין אום שבת פיר מויענד
 איילין פון שפאט דורך דעם עירוב שאין מערבין
 משתחשך ווייל שבת ווי עס איז געווארן פינגער
 מואכט מען גיט עירובי התחומין: ב בשת היא שיעור
 וויפיל איז דער שיעור זאל ויין עמין אררער

שלושה ככרות לקב וככר שלם של שמונה ביצים שלישית
הקב ושתי ידותיה שהם חמשה ביצים ויותר הוא שתי
סעודות : חציה לרביה המנוגע . סתם מתני' היא
וה"ק היא ככר שלם ששיעורו בין לזר ובין לזר הוא

שיעור השקיות ביט המנוגע
שהכנס לביית ביט בנגע
צרתה טע"ט שהוא טמא מיד
אילו טעון כגוש כגדים עד
שיטהה כדי אכילה ותני ככר
זו הוא כדי אכילה ולר"י בן

ברוקה לחומר ככר שלם הוא רובע קב שהם ששה ביצים נמלא
חציה שלש ביצי' והוא פרס דכבולי גמרא. ור"ל לחומר ככר
שלם הוא של שלישית הקב שהם שמונה ביצים היא חציה
ד' ביצים והוא פרס דכבולי גמרא אליבא דר"ש ויפ"פ פ"ג
ד"ש סבר דככר שלם יש שלם סעודות דהא שתי ידותיה
קאמר ר"ש דהוי ב' סעודות ה"מ בעירובי דנתכווניו זו
להקל וא"ש שתי סעודות שלמות אכל בכל דוכתי סביב
לי' ר"ש דחין סעודה פחותה מהאי ככר של שלישית הקב

דבעין שיטהה כדי אכילת חצי ככר זו שהם ד' ביצים : חצי
חציה לרביה המנוגע
דכרסין נפסל גופו מדרבנן מלאכול בתרומה וחצי פרס הוא ביצה
ומחלה לר' יוחנן בן ברוקא וב' ביצים לר"ש :
(ג) מרפסת : מקום גבוה בחצר והרבה פתחי עליות פתוחין לה (ו)
ובולס יולאין כבולס אחד לחצר וממנו לר"ה
והעפ"כ אין אוסרין הואיל ומרפסת גבוה' ובלבד שיערבו בני
מרפסת לעזמן נאילו לעזמן : כל שבגובה עשרה . אם יש
בזרר לת או עמוד גבוה סמוך למרפסת ואין מרפסת גבוה מן
העמוד י' דמיחא תשמיטיה דעמוד לבני המרפסת רשות
מרפסת שולטת זו ומשתמשין בה כו' ולא היה חלום
החצר. ר"ש להלך קאמר (ו) שתי הרשות שולטות
בו המרפסת והחצר ואם לא עירבו זה עם זה עינין אסורין בו :
שפת הכור של מעלה אם גבוה' מן
החצר רשות מרפסת שולטת בו והוא שיהיה החצר מלא עד
שפתו העליונה מדרגים שאסור לעלותם שכתב (ה) דהשתת

דקתני מניה את הכתוב ימים צפה וכו' דל"מ דכפה שהוא
הבוב לא הריכו שיעור ל"ב קמ"ל ושיעור ט"ד ל"י גמ' כס'
צ"מ : (י) והכר הכנה כדכור כל גבוה בו' שלח טהא המרפסת
גבוה י' מן העמוד ויפוסה כ"מ מנ' פיסה לו סמ"ל סהעלות
הסעודות למרפסת חין גבוהים י' וכו' שכיחא דלאותו גובה
כל בני העליות או היה ט"ל
שהתחום העליות כו' לא יעמוד
שום שריפה עליות אלא
בזובה ק"ט מ' למרפסת מה
הוא ועלום עליות גבוהות
הכנס יותר מ"ט מן העמוד כו'
ושכיחא דמתני' לבני מרפסת
עלמן ל"ל לאותו הדור' במרפסת

כנין המרפסת עלמה מוקפת בכנין ודקין כס' ופי' הכ' שולס
יותר ט"ל שיתם הגמ' : (ג) שכתבו . וכו' . וכו' . וכו' .
שמענו ששקיס בעירוב
שמענו כ"ח ספ"א אלא שכתבו לערב ביד . וכו' : [] לחל .
וכ"ה אם המרפסת גבוה י' מן העמוד דהשתת כו' לא יחשב
תשמיטה דבני מרפסת : (ז) דגמ' ושיטה כיון דלשמיטה תשמישין
קמה ואין לה חת מהו לזכור שיהיה אסורים . והא דלסורין
ב' ככר' והיינו לענין כלים שכתבו בבית דלענין כלים שכתבו
בהלך אפי' לא ערבו כלל עומד לטעול והכי כן בכלל גזות ואלו'
דכ"ס דלקמן דהא הכל כרש"א : (ח) דלמ"ט אלא בכור שדולין

ווי זעקם אייערו דאם איז די צוויי סעודות וואס
מען גלייבט צו אערובי החומין , רבי שמעון ואמט
שתי ידות לכפר צוויי מייל פון דעם גרויסן שישל לקב
וואס מען מאכט דריי גרויס פון אקב , דאם הייקט
דער גרויס וואס איז אַרְיִיט פון אקב דאם איז
אקט אייער צוויי דריימיל פון דעם גרויס נדאם
איז פינף אייער מיט עפעס מער דאם איז דיא
צוויי סעודות פון עירובי החומין ציה אהעלפט
פון רבי יוחנן גרויס אונ אהעלפט פון רבי
שמעון גרויס יבית המטבע דער דין איז אז אייער
איז אריין גענאנגען אין אשמוב וואס האט אנגע
אונ האט דארט גענאקט אזוי לאנג ווי מען קען
גסין אפענדע זענען טמא זיינע קליידער , נאך
רבי יוחנן איז די סעודה אשטיקול גרויס גרויס
ווי דריי אייער , אונ נאך רבי שמעון איז דיא
סעודה אשטיקול גרויס גרויס ווי פיר אייער וחי
ציה אונ אהעלפט פון דעם האלבין גרויס לפסול
את הגיה צו פסול מאכין זיין גוף , אז אייער עסט
געסין וואס איז טמא ווערט זיין גוף פסול צו עסן
תרוקה , נאך רבי יוחנן דארף דיא טמא עסין זיין
גרויס וויא אז איז מיט אהאלבם , אונ נאך רבי
שמעון דארף דאס טמא עסין זיין גרויס ווי צוויי
אייער : ג"ש חצר דיא מענטשין וואס וואגען
אויקטין אין הויף וואשי מרפסת אונ דיא מענטשין
וואס וואהגען אויף דעם נאגעק זעס איז אין הויף

געמאכט אַרְיִיטער גאַנצע פיר מיצען פון פיר
אַיניגוואדער עפענען זיך אויף דעם גאַנצע , אונ
מיט שמיצען זענען און פון הויף גייט מען אראפ פון גאַנצע
אין הויף אונ פון הויף גייט מען אין גאסו שפחה
ויל ערב זיי האבין פאר געסין אונ האבין גיט
געלייגט אַיערוב צו זאמען , נאך די מענטשין פון
הויף האבין גימאכט אַבאונדער עירוב אונ דיא
מענטשין פון גאַנצע האבין אַבאונדער עירוב כל
זענען עשרה ספחים אעל זאכס אין דיא הויף
אונ פון דעם פאַרג אַדער פון דעם זייל ביי צום
גאַנצע איז גיט הויף זעהן ספחים למרפסת גיהער
דאס צום גאַנצע , די מענטשין פון גאַנצע מענען
גיצען אויף דעם פאַרג אַדער אויף דעם זייל אונ
די מענטשין פון הויף פאַרין גיט גיצען אויף דעם
פאַרג אונ גיט אויף דעם זייל פחות פפאז אויב דער
פאַרג אַדער דער זייל איז גייערנער ווי זעהן
ספחים למרפסת גיהער דער פאַרג אַדער דער זייל
צום הויף אויף , אונ צום גאַנצע אויף , פאַרין
ביידע גיט גיצען אויף דעם פאַרג אונ גיט אויף
דעם זייל , אויב זיי האבין גיט געלייגט צו זאמען
אין עירוב חילית הכור מען האט געגראבין אַנדור
אונ דער וואס מען האט אַרום די גרוב אונ דיא
ערד וואס אַרום די גרוב איז הויף הויף זענען

א"כ שתחסר מנוכחה דומיא דטעטע שאינו חסר והרי הוא שזה לקרקעית המרפסת אבל אם אין חסור מלא או אפילו מלא מדבאר ופאטר ליקח מהם כשבת ולחסרו כיון דכי חסרה אסורה כי לא חסרה נמי אסורה ואם לא עירבה המרפסת והחצר זה עם זה שניהם אסורים זו: אפילו בנחה עשרה מפרחים לחצר. אף להצר כמו למרפסת אשניהם אסורים זו אם לא עירבו זה עם זה: (ד) הנותן את עירובו. עירובי החרוץ: בבית שער. מקום סמוך לשער החצר

ענין אפטר דחסר בשבת ובגני' לריב"ט דה"ה ט"ז טעם דליכא דלמנוח אבל בזה ליגזר ומנין דעלילא פירוש הכותין לעלילא בשבת. ועי' פ"ט: [ב] דה"ה אריב"ט ענין קאי כל שבת כו' דמ"ט וק"ל למה לא מני כל שבת וי"ט כגון חלויות כו' : [ו] בבית שער. כל בית שער בין דמיוך בין דרביס. ב"י: [ז] ומרפסת. לריב"ט למה בין מרפסת דהכא לעלילא לפי פ"ט כ"ט. דהרי ליל בעינין שבת מרפסת ערבו. ללא לעליל עירובי בשבת לריב"ט וס"ט סיני כשעלילא פ"ו מ"ו. רי"ב: (ו) וז"ל דמחמת חסור שבת שתיין כלן הלכך או בעי כו' אבל כל סיבה כשאינו מן הדין להשיבם להון מסרי מקום לו למשכיר להשיב שם חפציו. וכ"כ סב"י דהרמ"י בעינין שבתו כלנו

פחות מבאן לחצר. [ה] כד"א בסמוכה. אבל במופלגת אפי' היא גבוה ו' מפרחים לחצר. ואיזו היא סמוכה. כל שאינה רחוקה ד"ט: (ד) הנותן את עירובו [ו] בבית שער אכסדרה [ז] ומרפסת אינו עירוב. והדר שם אינו אוסר עליו. בבית התבן. ובבית הבקר. ובבית העצים. ובבית האוצרות. ה"ו עירוב. והדר שם אוסר עליו. רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר עליו: (ה) המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת. אחר עכו"ם ואחד ישראל. ה"ז אוסר. דברי ר"מ: ר' יהודה אומר אינו אוסר. ר' יוסי אומר נכרי אוסר

ורגילין להשיב שם שומר שלא יכנסו בני רה"ר להצר: והדר שם. כבית שער שכתל: אינו אוסר. על בעל החצר ואינו צריך ליתן את הפת ללאו דירה הוא: והדר שם אוסר עליו. אם השאיל כבית שבת התבן שלו לדור שם אוסר עליו הוואיל ופתחו להצר: אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית. שיה לבעל הבית מקום בדירתו של זה שפתח על כליו להנייען אינו אוסר עליו וזוקף כשתיין שם דיוורין אחרים אבל אם יש שם דיוורין אחרים אוסר עליהם (ט) דיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו עליו אינו אוסר אבל על דיוורין אחרים אוסר ואע"פ שבעל הבית עירב עמיהן ואם הכלים הללו שותין שם כשה"ב הם דברים הנעלים בשבת אין זו אכסרי (י). והל כד"א: (ה) הרי זה אוסר. לדירה בלא כעלום שמה דירה: אינו אוסר. ללאו שמה

מפרחים והתלע גבוהים עשרה מפרחים אדער אשמיין וואס איז הויך צעהן מפרחים למפרסה דאס גיהער צום גאנצען פחות מבאן וייניגער ווי צעהן מפרחים לחצר גיהער צום הויף אויף, מארין ביידיע גיט גינצען אויב ווי האבין גיט געלייגט צו זאמען איין עירוב כשה דברים אפריים ווען זענען די רייד גינאנט גינארין אז ווי זאכין וואס זענען הויך צעהן מפרחים גיהער צום גאנצען כמפרקה אז עס איז גאנט צום גאנצען אבל במפרקה אדער אז עס איז נויט פון גאנצען אפילו גבוה עשרה מפרחים אפילו עס איז הויך צעהן מפרחים לחצר גיהער דאס צום חצר אויך מארין ביידיע גיט גינצען אויב וויי האבין גיט געלייגט צו זאמען איין עירוב ואינו היא סמוכה וואס הויקט גאנט כל שאינה רחוקה ארבעה מפרחים אז עס איז גיט נויט פיר מפרחים: ד' הנותן את עירובו בבית שער אז ער לייגט דעם עירוב פון הויף אין דעם קליינעם שמיבול וואס ביי דעם מויער, ווס איז געפאקט פאר דעם מויער הימער, אדער ער לייגט דעם עירוב אפטר דער גיפסת אין אשאפע ווס איז געפאקט פיר ויילין אונ פון הויבין אדאך אן זענען אדער ער לייגט דעם עירוב אויף אנאנען אפי' עירוב איז דאס גיט אעירוב ויבד שם אונ דר ווס וואהנט דארט אין אייגע פון דא אדער אונ האט גיט געגעבין צום עירוב אינו אוסר עליו אפטר ער גיט אויף די מענטשין פון הויף גבית התבן אז ער האט געלייגט דעם עירוב אין אשטוב וואס מען האלט דארט שמוצי גבית התבן אדער אין אשטוב וואס בתמות שמויען גבית התבן אדער אין אשטוב

וז תפיסת יד ואוסר עליו דאי בעי שקיל לכו ושדה לכו אכסרי (י). והל כד"א: (ה) הרי זה אוסר. לדירה בלא כעלום שמה דירה: אינו אוסר. ללאו שמה

וואס מען האלט האלץ וגיבית האוצרות אדער אין אשטוב וואס מען האלט דארט הבואה הרי זה עירוב איז דאס אעירוב ויבד שם אונ דער וואס וואהנט דארט אין אייגע פון די ערשער אונ האט גיט גינעבין צום עירוב אוסר אפטר אפטר ער אויף דא איינוואהנער פון הויף וויי זאלין גיט מארין מראנין פון זייערע שטובין אין הויף, רבי יהודה זאגט אויב אין אהויף וואהנען גיט מער נאר דער בעל הבית פון הויף אונ נאך איינער וואס האט גערויגען פון בעל הבית אשטוב צום וואס האט אונ ווי האבין גיט געלייגט אעירוב צו זאמען אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אויב דער בעל הבית האט רשות צו האלמיין זיינע פלים אין די פאררויגענע שטוב אוי גלייך וויי דער הויף גיהער אין גאנצין צום בעל הבית ווי ער וואלט נאר גיט פאררויגען די שטוב דריבער אינו אוסר עליו אפטר גיט דער איינוואהנער אויף דעם בעל הבית: ה' מפנין ביתו ווען איינער האט גילאין ויין שטוב הלך לשבות בגיר אפטר אונ איז גענאנגען שבת האלמיין אין איין אדער שטאט אפי' עירוב ער איז אגעצין דריבער ויבד ישראל אונ פיר ער איז אונ אונ האט גיט גינעבין צום עירוב צו זאמען מיט דא איינוואהנער פון הויף ויבד שם אונ דער אויף די מענטשין פון הויף וויי זאלין גיט מארין מראנין פון זייערע שטובין אין הויף דברי רבי פאר אונ זאגט רבי מאיר, רבי יהודה זאגט רבי אוסר ער אפטר גיט אויף דא איינוואהנער, רבי יוסי זאגט ער אגעצין דריבער וייל ער קען קומען אונ

דירה, ר"י נמו"כ ל' ללאו שמה דירה מיוזכרי אוסר שמה יבא בשבת, והלכה כר' יוסי: אצל ברוי, דוקא ברוי דעכיד איבער דלירי עם התנו אבל ברוי אין אדם נמכר דעתו מצוהו לדור אלל בנו שמה תקוקטו כלתו עמו ויאל, והלכה כר' זש (ו) בור שבין ב' חצרות, חלוי כזה וחלוי כזה: אין ממלאין ממנו, שזה ממלא מרשות חברו וחסור אס לל עיביה המלות זו עם זו: בין מלמעה, שזה תשעה עשרים של מחילה למעלה מן המים וטפה ח' מטוקט

כמים: בין מלמטה, שהיו תשעה עשרים מטוקטים בתוך המים וטפה אחד יחסי למעלה: בין מתוך אוגנו, אע"פ שאין המחילות נוגעות במים כלל דקולח היא שהקילו הכמים במים דלמירוקי גוד אחית מהחילה ולכלד שתהא בתוך אונן הכור שתהא כהכסקה: מן הכותל שביניהן, ומפסקת בין החצרות ומפסקת על פני הכור ואע"פ שאינה נכנסת תוך

ישראל אינו אוסר, שאין דרך ישראל לבא בשבת, רבי שמעון אוסר אפילו הניח ביתו והלך לשבות אבל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו: (ו) בור שבין שתי חצרות, אין ממלאין ממנו בשבת אא"כ עשו לו מחיצה גבוהה י' ספחים, בין מלמעה בין מלמטה, בין מתוך אוגנו, ר"ש ב"ג אוסר בש"א מלמטה, ובה"א מלמעה, אמר רבי יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם: (ז) אמה המים שהיא עוברת בחצר, אין ממלאין הימנה בשבת, אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה י' ספחים בכניסה ובריאה, רבי יהודה אוסר כותל שעל גבה תרון משום מחיצה, א"ר יהודה [ח] מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על

אוננו, ואין הל' כר' יהודה: (ז) אמה המים, אפי' כרשות היחיד כרמלית היא (יא): עשה לה מחיצה, בתוך אוננו של על רחבה שהוא ניכר שבשכיל המים נעשית: באמה של אבל, אבל שם העיר והיתה חמת המים עוברת בתוך החצרות וממלאין ממנה בחצרות דמהטע ליה מחילות כותל התלויות עליה ור' יהודה לטעמיה דפליגי נמי אבוי, והין הלכה כמותו: שלא היה בשיעור, כרמלית שלא היה עמוק עשרה או לא היה רחב ד' שאין המים נעשין רשות לעזמן להחב כרמלית אא"כ בעמוקין ו' והחב ד' (יב) ועשו לה ככניסה ולא ככניסה לא מהני מידי דהא מחצרה

שם ויפיסה לו פיה עיבודם, ומי"ט: (א) כיון שבהא טעם כרמלית כיון שהיא נמשכה ממנו, הכ"כ: [ח] מטעה, אין זה מטעה לחסור דלמילתא דלפני קלי דלא בני מתייהב לשם מים, מי"ט: [א] טעם עיבודם ככ"כ סו"ן רס"ו כדתנין בפ"ט דשבת ע"ד רקק מים וכו"ל מהלכת זו חייב וכמה הוה רקק פחות מי"ט אלמנה ע"ס שאין עמוקין ו' אין רשות לעזמן וכי סו"ן כה"ל גוי לבו רס"ו, רס"ו ומי"ט: ק"ל

הל' קרינין אין דעם דין, בית שמאי זמנין מלמטה דיא ונאנט דראקף זיין אין נואקער, אונן בית הל' זמנין מלמטה די ונאנט מעג זיין איבער די נואקער אמר רבי יהודה האם רבי יהודה זמנין לא תהא מחיצה זאל גיט זיין די דינע ונאנט ונאם מען מאכט צום ברונען גיולה גרעקער ובעקערן מן המהל שביניהם פון די גראקע ונאנט ונאם אין צווישין גיינדע הויפן, רבי יהודה האלט די ונאנט ונאם צווישען דיא ביינע הויפן, אפילו זיא אין גיט אין ברונען, פון דעקטורען אויז וזיא צו מייילט די הויפן, אויז צו מייילט זיא די נואקער, מעג גענער הויף שעפין די נואקער ונאם אין זיין זייט אפילו זיי האבין גיט געמאכט אעירוב צו זאקען: ז אמת המים אקנואל נואקער שהיא עוברת בחצר ונאם גייט פון גאם דורך אהויף גיז זיא קוקט פון הויף נאך אקאהל אין גאם אין קבלאן סגנה בשבת קאר מען גיט אן שעפין פון דעם קנואל אום שבת טייל די נואקער ונאם אין הויף איז בהעפם מיט די נואקער פון גאם אין ביינע זייטתן אפי' אס צו נאר סיידן געזי' מתייהב גיבה עשרה ספחים מען קט געמאכט אונאנט נוס אין הויף צעהן ספחים זיין דעם נואקער גניסה וציאה ביי דעם אריין גיין ווא די נואקער גייט אריין אין הויף אונן ביי דעם ארום גיין ווא דיא נואקער גייט ארום פון הויף, רבי יהודה זמנין כותל שעל גבה דיא ונאנט פון הויף ונאם איבער די נואקער תרון משום מחיצה זיא ועקרש גירעקנימט פאר אונאנט צו די נואקער אויז וזיא די ונאנט מייילט אף דעם הויף פון די גאם

שבת איסר אפרתער אויף די איינוואהנער אפילו ער איז גיט געקוקטן ישראל איז איסר אפרת גיט אויף די איינוואהנער שאין תרף ישראל לבוא בשבת נוייל עם איז גיט דער שטיינער פון איז ער זאל קוקען אום שבת, רבי שמעון זמנין אפילו הניח ביתו אפילו ער האט געקראוין זיין שטוב והלך לשבת אונן ער איז גענאנגען האלטין שבת אצל ביתו ביי זיין סאקאקער באקה דעיר אין די זעלביגע שטאט איז אוסר אפרתער אויף גיט שגבר תשע מלכו ונארום ער האט שוין אלנג אף גיצויבנין זיין הארץ פון זיין וואהנגיג אויף דעם שבת: ז בור שגין שני תצוה אקרוינען נוס אין צווישען צוויי הויפן, אהאלקער ברונען אין דעם הויף אונן אהאלקער ברונען אין דעם אגדערין הויף איז ממלאין סגני בשבת פאר מען גיט שעפין פון דעם ברונען אום שבת אויב דיא ביינע הויפן האבין גיט געלינגט אעירוב צו זאמען אלא אם צו נאר סיידן געזי' מחיצה מען האט גימאכט אונאנט גיבה שגרה ספחים ונאם אין הויף צעהן ספחים אין מלמטה סיי זיין ספחים פון דיא נואנט איז איבער דיא נואנט אונן אין ספח פון דיא ונאנט איז אין דיא נואקער זיין מלמטה סיי זיין ספחים פון דיא נואנט איז איבער דיא נואקער אונן אין ספח פון דיא נואנט איז איבער דיא נואקער זיין ספח אוננו סיי דיא נאנצע צעהן ספחים ונאנט איז איבער דיא נואקער, נאר אין ברונען, הייקט דאס אנוועט אפטייילונג, גלייך וויא דיא נואנט וואלט גינען אין נואקער ביי צום גרונד, מעג שוין גענער הויף שעפין וואקער פון זיין זייט, רבן שמעון בן גמליאל זמנין בית שמאי מיט בית

למים שמוך לחצר ביניהם ועשית הכל כרמולית עשו לה
 ביניהם ולא בכניסה נמי לא מהני דלא מהוברת למיס
 שלמעלה חוץ לחצר זו אבל עשו לה בכניסה וביניהם מהני
 שגראה כאלו מתחילין בחצר זו: (ח) גוומרא. כעין 97
 או מקום מקורה היואל
 מר"י וכול"ג ע"ג המיס:
 א"כ עשו לה מחיצה.
 כל סביבות הגוומרא או
 סביב נקב ד' על ד' (יג)
 החקוק בלמעשה לחמרינן
 גוד לחית מחילתא: בין
 למעלה. למעלה מן

(יג) קאי נמי גוומרא פנימא. דעודי הוא טעמא שריק שיהא
 כחלל המחילות ד' על ד' דכל"ה לא הוי מחילות
 בשעויה גוומרא טעמא: (יד) כש"י. ומ"ל דנקב
 ד' על ד' ואפי' במחילות למעלה מיכא ליכא: [ט] ולא עשו
 למחטום. כן הירכסא בירי' ולא שיעים סביבא שיעי' דעשו
 לתחתונה כש"ה הכ"ז ולי' הסור
 וי"ש עשו שתיין לתחתונה
 שתיין אסורות ופי' הכי' כלי'
 לכיון דתחתון פ"ט שתיין יובל'
 לשפוט דרך עליונה חלא
 בזיקא שזדקיק סדלי לה פ"ט
 חסרה עלה וי"ש עליונה שהיא
 משמשת דרך התחתונה כחם
 דלוסיס עלה: (טז) ולי' עשתה
 נס כחתונה חילתא כגמ' דשכי

נקב הגוומרא: בין מחברה לגוומרא מהחיתה (יד). ורמב"ם פ"ו
 נקב הגוומרא לחמרי' גוד חסיק כאלו הגיע המהילה נקב
 שגוומרא שמתלחין ממנו בעליונה כמון כנגד נקב התחתונה: עשו
 לעליונה. שכתתפו בני התחתונה עם בני העליונה
 לפנות מהילה בעליונה ולא עשו כחתונה (טז): שתיין אסורות
 עד שיערבו. שזין שזני התחתונה שאלת התחתונה
 זו על עליונה אסורין עליהם ואם עשו לתחתונה ולא עשו
 לעליונה אפי' שזין לעליונה שזתות במחילה זו של התחתונה

ייזו מילק' זיא אפ' די וואקער וואס אין הויף פון
 די וואקער וואס אין גאס אין ביינע וייטן אפ'
 בני יהודא האט רבי יהודה גי'ואנט פ'שה באמה של
 אפל עם האט גי'שראפין אין דער שטאט אכל איז
 אקוואל וואקער דורך גי'ואנגען דורך די הויפין
 ש'הי פ'לאין פ'נה אונ אין דיא הויפין האט: ק'ען
 גי'שעפט וואקער פון דעם קוואל על פי י'קנים
 ב'שבת אום שבת דורך דיא י'קנים וואס זייא
 האקען ג'עואנט ק'ען ק'ענען ש'עפין אפ'ר לי' האקען
 די חקמין גי'ואנט איז רבי יהודה פ'נה שלא ה'ה בה
 ב'שיער ווייל די וואקער איז ניט גי'ווען מיף צ'עהן
 פ'קחים אונ איז ניט גי'ווען ב'ריים פיר פ'קחים ז'ענען
 די וואקער ק'בל גי'ווארין צום הויף ד'ריקער האט
 ק'ען גי'קענט ש'עפין פון די וואקער אין הויף אפ'ילו
 די וואקער איז ניט גי'ווען אפ'געמילקט פון ביינע
 זייטן פון די גאס: ח' גי'ווקרא שהיא למ'לה מן הפיס
 אפ'קעט וואס גייט ארויס פון אנואנט אפ'ער אנואקס
 אין פ'לאין פ'נה ב'שבת קאר ק'ען ניט אום שבת אן
 ש'עפין פון דיא וואקער ארויף צו ציהען אויף דיא
 ב'רעט אלא אפ'ן גאר סיידין. עשו לה מחיצה ג'ובת ע'גרה
 ק'ען ק'ען האט גי'מאכט ארום די ב'רעט אנואנט
 וואס איז הויף צ'עהן פ'קחים ב'ו מ'ל'ג'ה סיי די וואנט
 איז פון אויבין אפ'ער די ב'רעט ב'ו מ'ל'ג'ה אונ סיי
 די וואנט איז פון אונטן אונקער די ב'רעט ק'ען ק'ען
 ארויף ציהען די וואקער פון אונקען אויף די ב'רעט
 ו'ן ש'מי גי'ווקרא אונ אזוי איז אז צווייא ב'רעטער
 גי'ען ארויס פון וואנט ז' למ'לה מן איין ב'רעט אפ'ער
 די אנד'ערע אונ אין די אונקערשטע ב'רעט איז דיא
 אלאך אונ אין די אונקערשטע ב'רעט איז דיא אלאך
 אונ אז די איינוואהנער פון די אויבערשטע ב'רעט
 דארפן ארויף ציהען וואקער מוויזן זייא ציהען די
 וואקער דורך די ק'אה פון די אונקערשטע ב'רעט
 כ'ו אויף דיא אויבערשטע ב'רעט, אונ בייא דיא
 וויבערשטע ב'רעט ז'ענען איינוואהנער אונ בייא
 די אויבערשטע ב'רעט ז'ענען איינוואהנער, אונ די

ביינע איינוואהנער עשו ל'ל'יה האבין ב'שותפוח
 גי'מאכט אנואנט צו די אויבערשטע ב'רעט ולא גיש
 לתחתונה אונ האבין גי'מאכט אנואנט צו דיא
 אונקערשטע ב'רעט שתיין אסורות ז'ענען ביינע ג'רליי
 איינוואהנער אסור צו ש'עפין וואקער דורך דיא
 ב'רעטער דיא איינוואהנער פון דיא אונקערשטע
 ב'רעט קארין גי'ט ש'עפין וואקער ווייל זייא האבין
 גי'ט ג'עמאכט אנואנט צו זייער ב'רעט אונ דיא
 איינוואהנער פון די אויבערשטע ב'רעט קארין גי'ט
 ש'עפין וואקער ווייל דיא ק'ענטישין פון דיא
 אונקערשטע ב'רעט האבין אשוהפות אין די וואנט
 פון דיא אויבערשטע ב'רעט איז גלייך וויא זייא:
 וואקען אויבין, ד'ריקער אסורין זיי ג'ו ש'עפין סיידין
 די ביינע ג'רלייא איינוואהנער וועלין מאכין צו
 זאקען אעירוב וועלין ק'ענין די ק'ענטישין פון די
 אויבערשטע ב'רעט ש'עפין וואקער, אונ אויב ק'ען
 האט גי'מאכט אנואנט צו די אונקערשטע ב'רעט
 אפ'ילו גי'ט ב'שותפות גאר דיא ק'ענטישין פון דיא
 אונקערשטע ב'רעט אל'ין האבין ג'עמאכט אנואנט
 צו זייער ב'רעט, אונ צו די אויבערשטע ב'רעט
 האט ק'ען גי'ט ג'עמאכט אנואנט, ז'ענען אויך ביינע
 אסור צו ש'עפין וואקער ב'ו זייא וועלין מאכין צו
 זאקען אעירוב די ק'ענטישין פון די אויבערשטע
 ב'רעט קארין גי'ט ש'עפין וואקער אפ'ילו ק'ען וועט
 מאכין אעירוב ווייל זייא האבין גי'ט ג'עמאכט
 אנואנט צו זייער ב'רעט אונ די ק'ענטישין פון די
 אונקערשטע ב'רעט קארין גי'ט ש'עפין וואקער ווייל
 דיא ק'ענטישין פון דיא אויבערשטע ב'רעט ש'עפין
 אנואנט וואקער דורך די אונקערשטע ב'רעט
 איז גלייך וויא זייא וואקען אונקערשטע ד'ריקער מאכין
 די ק'ענטישין פון די אונקערשטע ב'רעט מאכין
 אעירוב צו זאקען מיט דיא ק'ענטישין פון דיא
 אויבערשטע ב'רעט אונ אויב דיא אונקערשטע
 ק'ענטישין האבין ג'עמאכט ווענט צו זייער ב'רעט

מכני עה לא נכטו . ונס
כבכסה למשה עסיו לא
נתנו כני עלה יסמכנו :

ויהר מר"ת שדברי תורה יש בהם עשה ולא עשה ולא תעשה . יש
תעשה ור"ס כל העובר עליהן חייב מיתה שמא
תאמר אם יש בהם ממש למה לא נכתבו א"כ
עשות ספרים הרבה אין קץ . ולהג הרבה יגיעת בשר . א"ר פסא
בריה דרב אחא בר ארמא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג
על דברי חכמים נידון בצואה רותחת . מתקיף ליה רבא מי כתיב לעג
להג כתיב אלא כל ההוגה בהם טועם מעם בשר :

שעה שאלם מחור כל י"ת מולא בהם טעם :

שדברי תורה יש בהם עשה ולא תעשה ונארום די בריד פון
די הורה אוי אין וייה דא מצות עשה ומצות צום
טאן , תפלין ציצית סוכה לולב אונ נאך אנעלקע
מצות אונ אז מען טוט זיי ניט , שטייט ניט אין די
תורה איין שפראך , אונ עס איז דא מצות לא תעשה
ומצות אויף ניט צו טאן , עס איז אמקנה מען זאל
ניט נגנבן , ניט גנלן , ניט זאגן ליגען , אונ נאך
אנעלקע מצות אונ אז מען טוט א די גבורות , אויף
אנדערע זאכן קומט מלקות , אויף אנדערע זאכן
קומט נאר ניט קיין שפראך אויף די וועלט , נאר
אויף יענע וועלט נאך דעם שטארבן ודברי ספרים כל
העבר גילתם חייב מיתה אבער די מצות וואס די רבנן
האבין גיבאמין , וואס מען זאל טאן אונ וואס מען
זאל ניט טאן , ווער עס פאלגט זיי ניט קומט אים
מיתה שמה האמר אם יש בהם ממש למה לא נכתבו מאקער
וועסטו זאגן אויב זייערע בריי וועגען אוי אמה פאר
וואס וועגען זיי ניט געשריבען אין די תורה אפר קרא
האט דער פסוק גיזאגט גשות ספרים הרבה איובן וייל
מען וועט דארפן מאכין פיל ספרים און אנדערע וואו
מען זאל וועלדן שרייבן אין דיא תורה דיא דינים

פון די רבנן , וואס מיינט דער פסוק ומה תרבה יגיד
בשר רב פסא דער וורן פון רב אחא בר אדיא האט
גיזאגט פון רב אחא בר עילאם וועגן גלפר זכיל
המלעיג על דברי חכמים נידון באזאה רותחת דער פסוק
לערינט אונ דער וואס לאקט פון די בריד וואס די
חכמים האבין גירעט וועט ער געכשפט ווערין מיט
הייסע צואה , איז דער מיישש זלהג הרבה , דער
וואס לאקט פיל , וועט ער געכשפט ווערין מיט
די זאך וואס קומט פון יגיעת בשר , וואס דער
מענטש מאקערט זיין לייב דאס ארויס צו געבן פון
זיך מתקיף לה רבי האט רבא גיפרענט סי פחיב לעג להג
כתיב אז אין פסוק וואלט גישטאנען לעג מיט אע' ,
וואלט גיווען דערפרייטש לעג , לאכין , שטייט דען
לעג מיט אע' , עס שטייט דאך להג , מיט א ה' , אונ
להג מיט א ה' איז דאך ניט דער מיישש לאכין אלא
נאר אזוי מיינט דער פסוק כל ההוגה בהם טעם שנים
בשר דער וואס רעט די בריד פון די תורה , פארזוכט
ער אזוי אטעם אונ ער האט אזוי הגאה גלייך ווי
ער וואלט גיגעסן , פלייש :

זוהר בהר דף קה ע"א . ס"ח דלגיטס יוד הא ואו ווא

ושבתה החרץ שבת לוי' . שבת לוי' ממש . חו פתח ר' אלעזר (שמות כח) כי תקנה עבד עברי ש"י שנים יעבוד וגו' .
בנין דכל בר ישראל דלתגזר דאית ביה רשימא קדישא אית בה . נייחא בה . כמה דכבה נייחא הוא דכלל . ה"ל שמטה נייחא
לנייחא בה . ודא אקרי שבת הארץ . ודאי חירו אית בה . נייחא בה . ה"ל שמטה נייחא
דכלל נייחא הוא דרוחא וגופא . ת"ח ה' נייחא הוא דעלמי ותחא . כנ"ב . ה' עלאה . ה' תתאה . נייחא דעלאין , נייחא
דתתאין . ה' עלאה שבע שנים שבע פעמים . ה' תתאה שבע שנים בלחודדיהו דא שמטה ודא יוצאל . וד מסתכלין מלי
כלל חד . כנ"ג ושבתה הארץ . כהוא נייחא דרעשא אלעריכו עבדין נייחא . ונב"כ פאשעזיית זאל לחפשי חנס . חנס
מזא חנס . דלא יקיב למחריה כלום . אלל דא רזא הכא אוליפנא כתיב (כמדבר יא) זכרטה את הדגה אשר נאכל במזרים
הנס . בלא ברכה . דלא הוה עלנא במזרים עול דלעילא . ת"ח עבדין פטורין מעול מלכותא דלעילא וע"ד פטורין מן
המחוז . מאי עול מלכות שמים . אלל כהוא תורא דיהבין עליה עול בקדמיתא בנין לאפקא מניה עב לעמלא . ואי לא
היביל עליה ההוא עול לא עבד מויד . הכי נמי אלעריך ליה לב"ג לקבלא עליה עול בקדמיתא ולבתר דיכלא ביה בכל
מה דלעטריך . וזי לא קביל עליה הוי בקדמיתא לא ייכול למפלא . ה"ד (תהלים ב) עבדו לה יי' ביראה :

הלכה פסוקה יוסף לרחק מוסר

הר"ם הל' תפלה פרק ב
(א) דברים החופים אותו ביצר אם היה צריך לנקבו
אל ותפלא וכל הצריך לנקבו ותתפלל תפלתו
(א) דברים החופים אותו ביצר די זאכין וואס דער
מענטש דארף זיך פון זייערין מאכין וואס
מיינט מען אם קיי צדק לנקבי לא תפלא אז ער דארף
ארויס גיין זאל ער נישט דאווענען וכל הצדקה לנקבי
תתפלל תפלתו תועבה אונ דער וואס דארף ארויס גיין

מספר חסידים סי' כו כו
כל איש שחובב את הבריות אויב את הסוכות אויב את הגמילות
חסדים מכניס אורחים תפלא תפלתו כבודו אפי' דיכמו
כל איש שאיבה את הצדקות יעדער מענטש וואס האט
ליב דאס גירעכטיגקייט אויב את התקוותה ער האט
ליב צו הערין מוסר אויב את גמילות הספרים ער האט ליב
צו טאן טובות צו מענטשין אובן ויכנס אורחים ער
געקט ארויס צו זיך פרעכער מענטשין ויתפלל תפלתו

הואם לאמר כיטו כולם דין מיכוס בקבר וספי' דין של גיהנם: ואינו
 רואה. כל וכלם כעס ישקם לך אם יחזק לך מלך כשר ודס שמש
 לפני סף כי סוף כעס ותועם כמון. ואנו משמשים לפני עמ"ה
 סקב"ם פכ"ו סי' לנו לזיוח שמשים וזכרון כעבודתו של סקב"ם.
 וכן אמרו כי עז כמנר וקל כעשר כן כליו וזכור כלמי נעשות לנו
 סכין שפסמים סוף הכל סלע נעמם חם הסלמים ירמזום מלוטו
 שמור כי על כל סלע:

בבגדו; ואם היה מצטער בכך וזרקו בירו לאתוריו כדי
 כשהוא עומד בתפלה שלא לדעתו שורה עד שתכלה
 ונצטער הרבה ואינו יכול להעמיר עצמו מהלך לאתוריו
 העולמים יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי

תועבה וחזרו ומתפלל אחר שיעשה צרכו. ואם יכול
 להעמיר עצמו כדי פרסה תפלתו תפלהואעם כלכתחלה
 לא יתפלל עד שיברוק עצמו יפה יפה ויברוק נקביו
 ויסר כוהו וניעו וכל הרבר השוררו ואחר כך יתפלל:
 (ב) מי שנתקע ופיהק ונתעמט בתפלתו אם לרצונו הרי
 זה מנוג' ואם ברך גופו קודם שהתפלל ובא לאוסו אין
 בכך כלום. וזרקן לו רוק בתפלתו מבליעו בשליתו או
 שלא יצטער בתפלה ובמצא סרוד. יצא ממנו רוח מלמטה
 הרוח וחזרו ותפלתו: (ג) בקש להוציא רוח מלמטה
 הרוח ומתלתי עד שתכלה הרוח ואומר רבון

און ער דאוונגט, איז זיין הפלה פאר מיאוסת ביי
 גאט וחוור וסתפלל אחר שיעשה צרכיו און נאכדעם ווי ער
 נועט זיך ריין מאכין. נועט ער נאך פארא דאוונגען
 ואם יוכל להעמיד עצמו כדי פרסה תפלתו תפלה און אויב ער
 האט גי'דארפט ארויס גיין און איז נים ארויס גי'נאג'
 גען און האט גי'דאוונגט, נאר ער קען זיך נאך אויפ'
 האלמין אוי לאנג קום ארויס גיין ביי מען קען גיין
 אמיל נועג, איז די תפלה אנושע תפלה אף על פי
 לתפלה לא יתפלל עד שברוק עצמו יפה יפה פון דעסקט'
 נועגין נאל מען נים אנהייבין דאוונגען ביי מען נועט
 זיך גוט ריין מאכין וידיק נקביו ער זאל זיך ריין
 מאכין פון ארויס צו גיין ויסר בירו ניעו וכל דבר הסרוד
 יאחר כך יתפלל ער זאל גוט אויס רייניגען די פויקט'
 קיים פון האלדו און פון נאו און נאל אפשאמן פון זיך
 אלע זאכין ונאם קעגען אים שפערין דאס דאוונגען,
 נאכדעם ואל ער דאוונגען מי שניתי פיהק ונתעמט בתפלתו
 דער נועט האט זיגענעט און גי'נרעקסט און גי'נאסן
 אין דאוונגען אם לזיונו אויב ער האט דאס גיטאן מיט
 זיין ווילען הרי ית נענדה איז דאס מיאוס ואם ברך גופו
 קודם שהתפלל ובא לאוסו און אויב פאר דעם דאוונגען
 האט ער גי'רייניגט דעם קערפער ויניעם פון די אלע
 זאכין און נים ווילענדיג איז אים אנהייקונגען די אגע
 זאכין איז דער גלות שאדעם נים גרען לו רוק בתפלתו
 אויב אין מיטען דאוונגען איז אים אן געקומען
 שפאטעקין אין מויל כחלמי בתפלתו או נקביו נאל ער
 אריין געקייט אין שפאטעקין אין זיין פלתי אדער אין
 זיין קלייד נאם תיך כפצער דער און אויב ער מיאוסת זיך
 אריין צו געמען די שפאטעקין אין זיין קלייד וי'קיי
 זיין האנט און ואל דאס ווארפן אונטער זיך ביי שלא
 דאוונגען, ווארום אז ער נועט האבין צער אין דאוונגען,
 דאוונגען יצא חטת רוח כחלמי כשהוא עמד בתפלה שלא
 פון אונטען נים ווילענדיג ווען ער איז גי'וען אין
 ער ווארטין ביי דער לופט נועט אונטען גיין נועט, ער
 הרבה וואו יכל להעמיד גופו אויב ער האט גי'נאלט
 פון דעם, און ער קען זיך נים אויפהאלטן ואונג, ער
 אמת נאל ער אונטען גיין פון שמונה עשרה, און נאל
 ארויס לאוונדעם לופט, און ואל ווארטין ביי דער
 נקבים חלולים חללים נאכדעם נאל ער זאגן צו גאט דוא
 באשאפן מיט לעקער און מיט ליידיגע גלידער גלי

בבגדו און ער דאוונגט ויניע תפלות קיט כונה אפילו
 דרתו חוצה לארץ אפילו ער וואהגט אין חוצה לארץ
 אינו רואה דין העומד הקבר וניעם ער נים זעקונדעם משפט
 ונאם נוערט גיטאן מיט די מענטשין אין קבר ונאפלי
 דין של גיהנם אינו רואה אפילו דעם משפט פון גיהנם
 נועט ער אויך נים זעקון בא וראת כפה ישיבה לכף אם יאמר
 לה מלך בדין דום שמש לפני קום זעה וויא ונאל זיך
 גי'פרייט ביי דום הארץ אז אפלה זאל זאגן צו דיר
 בעדין פאר מיר אף כי הוא רחם ותלוצת כמות אפילו ער
 איז דאך אויך נאר אפענטש און איז אויך נוערים
 אין קבר אזוי ווי דו, פון דעסקטונעגין וואלט ביי דיר
 גי'וען אשמוכה און אקבוד דו זאלקט אים בעדיגען
 וואו משפשים מלך מלכי המלכים תקדוש ברך הוא און מיר
 בעדיגען צו גאט ונאם ער איז דער מלך איבער אלע
 מלכים על אמת כמה וכמה שיש לנו לחיות שמתים ורואים
 בעבודתו של תקדוש ברך הוא איז דאך געוויס אז מיר
 דארפן זיין פריילאה און גע'אליגט צו דינען גאט
 וכן אמרו און אזוי האבין די נקבים גי'נאגט הרי עז כמנר
 וקל כעשר ונבחר פאר ללשות דען אביך ששפטים דו זאלקט
 זיין איין עזות פנים ווי דער לעמפערט און גרינג ווי
 דער אדלער און שטארק ווי דער לייב צו שאן דעם
 ווילען פון דיין פאטער ונאם אין היקעל סוף דבר הכל
 נשפט את האלמים דוא ואת סוהרו שמור כי זה כל האדם די
 ענדע פון דער זאך איז ארץ נוערט גיהעקט פאר
 גאט האב מורא און זייע מצות הים נוארום דאס
 איז דער גאנצער מענטש נער זאל דינען גאט:

הרי לאחיינו נאל ער אריין געמען די שפאטעקין אין
 זיין האנט און ואל דאס ווארפן אונטער זיך ביי שלא
 דאוונגען, ווארום אז ער נועט האבין צער אין דאוונגען,
 דאוונגען יצא חטת רוח כחלמי כשהוא עמד בתפלה שלא
 פון אונטען נים ווילענדיג ווען ער איז גי'וען אין
 ער ווארטין ביי דער לופט נועט אונטען גיין נועט, ער
 הרבה וואו יכל להעמיד גופו אויב ער האט גי'נאלט
 פון דעם, און ער קען זיך נים אויפהאלטן ואונג, ער
 אמת נאל ער אונטען גיין פון שמונה עשרה, און נאל
 ארויס לאוונדעם לופט, און ואל ווארטין ביי דער
 נקבים חלולים חללים נאכדעם נאל ער זאגן צו גאט דוא
 באשאפן מיט לעקער און מיט ליידיגע גלידער גלי

יודע לפניך הרפתנו וכלמתנו חרפה וכלימה בחיינו תולעה ורמה במיתתנו, וחזור למקומו ומחפלו:

אונקער שאנדע חרפה לכה בחיינו מיר זענען שענד'ך גייט צוריק צו זיין ארץ אונ דאווינט נוייער לך ביי אונזער לעבין תולעה ורמה במיתתנו מיר זענען ויערים גאך אונזער מוים וחזר לטקמו ומפבל אונזער

בהר יום ג תירה

אונקדום

להשיק בתי' דו' יהודה נפש ייה יהו יהודה יום יוד הא ואו הא נשמה יהודה תיה יתדה הה דמילוי ה אל שם ב'ן שבעשיה בניקוד חולם:

יא יובלא היא שנת יא חמשין שנין תהי לבון לא תורעו ולא תחצדו ית פתהא ולא תקטפון ית שבקהא: יב ארי יובלא היא קודשא תהי לבון מן חקלא תיכלון ת"א כי יובל הוא. סוכה מ"ה מ ס קידושין למ ע"ג ד:

בעל המורים (יא) ספיקים. ב'. דין. וילך חטוף ספיקים עפר ארץ וסיינו דליחא בחוספתא כשיעית פוכן ארס כרמו וסופר גדלו. וסיינו דכמיא אכנים שחקו עיס חטוף ספיקים עפר ארץ שפיקי"א יס נה גדר אכנים שחקו וחק ארס דא על שדכו שחקו עיס לא יגדור אותה: נזכיה. ב' בעמ' דין. וילך זכו נזכיה מעלג רבו סחור רש"י

(יא) יובל הוא שנת החמשים שנה. מה ת"ל לפי שנאמר וקדשתם וגו' כדליתא א ברה"כ וכת"כ: את נזריה. את העבדים המצומרים לכל בולר אתה מן המופקדים כשם שנאמר כשיעית כך נאמר ביובל ב נמלאו שתי שני' קדושות סמוכות זו לזו שנת מ"ט שנתה ושנת החמשים יובל: (יב) קדש תהיה לכם. (ת"כ) חופסת דמיהג כהקדש יוכל תלף הוא להולין ד ת"ל תהיה כהייתה תהא: מן השדה האכלו. (ת"כ) ע"ה השדה אתה אוכל מן הבית ג ט' או פקדינהו לפריות שביעית או דיוכל דמיים הני דמיים ונעשו הקדש: ד כמו הקדש שפדלו כדמיים שפדמיים נחמסיים פירוש לתורת אלהים

(יא) יובל היא דאם פופציונקטע יאהרז זאל זיין צוא אייך יובל לא תורש איהרז זאלטם גיט וזיען ולא תקצרו אונז איהרז זאלטם גיט שניידרין די תבואה וזאם נועט וואקסין פון זיך אליין דעם יובל יאהרז איר זאלט זיי נעקען פאר זיך אליין. נאר זיי זאלין זיין דהקדש צו אלע מענקשין בהמות אונז חיות אזוי נוי עעם

מצות השם

(יא) [שגל] (לאו רכ) שלא לעבוד את האלילים ואם האלילות כשנת היובל שנה' יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תורשו: (סג) [שגל] (לאו כג) שלא ללקט ולקצור פסיוני ממונות שנת היובל כמו בשאר השנים שנה' ולא תקצרו את פסיוניה: (שס) [שגל] (לאו ד) שלא לקצן פירות האלילות כשנת היובל כמו בשאר השנים שנה' ולא תכללו את נזכיה: יבלי היא וגו' לא תורעו וזאם איז אמצות לא תעשהו מען זאל

גיט ארבעין די עקר אונ גיט די בויפער אין דעם יאהרז וזאם איז יובל: ולא תקצרו את פסיוניה וזאם איז אמצות לא תעשהו מען זאל גיט שניידרין די תבואה וזאם וואקסט פון זיך אליין אין דם יאהרז וזאם איז יובל אזוי נוי מען שניידט אלע יאהרז: ולא תבצרו את נזכיה וזאם איז אמצות לא תעשהו מען זאל גיט אראפ נעקען די פירות פון די בויפער וזאם וואקסין אין דם יאהרז וזאם איז יובל אזוי נוי מען נעקט אראפ אלע יאהרז:

את תבואתה: י בשנת היובל
הזאת תשבו איש אל אחוזתו:
שני י וכי תמכרו ממכר לעמיתך
או קנה מיד עמיתך אל תוננו
איש את אחיו: מ במספר שנים
אחר היובל תקנה מאת עמיתך

ית עלתה: י בשנת
 דיובלא הקדא תתובון
 גבר לאחסנתיה: י ינארי
 תובין ובינין לחברך או
 תובן מיד חברך לא
 תובין גבר ית אחוהי:
 מן תמכרן שניא בתר דיובלא
 ה"א בשנת היובל. סוכה כ פ
 קידושין כ כככות ני עכין ל
 וכי תמכרו. סוכה ע קידושין כ כ
 מליעה מז נה נה כככות ני עכין ל:
 או קנה. מליעה מז נו נה כככות ני
 אל תונו איש את אחיו. מליעה נה
 נה כככות יג: במספר שנים. גישין מה מליעה קי עכין יד כס ל ג נה עו:
 בעל המורים

מזיה. ע' שמיכות ויובלות בעלו ישראל בצרך וכנגדם גלו ע' שנה זה הוא וטמאה שבועיים כנגדה. שנשים כתיב חסר וכתיב
 כתיב כנגדה על כן כיו כנגד כתיב סביבו לרוי יוסלם לנה ציניה כמנין גדה דיום אחר של שנה האחרון ני עכין שם:
 (יג) איש אל אחוזתו וסמך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך לומר כמים שאין להם אחריות קקין עם נכמים איש להם אחריות.
 עוד סמך אל תונו לאיש לאחוזתו לומר שגם קרקע יש בו אונאה עד כדי דמיו: (יד) קנה. י. דין. ומרי גבי דוד לא כי קנה אקנה
 בכסף מלא. כי קנה אקנה מאותך כתיב קנה הנוהן מלרובה דלע"ג דדכשינן או קנה מיד עמיתך שחקים מיד ישראל ולא מיד
 עכו"ם אשכ"ח קנה דוד הנוהן מלרובה כיון שלא היה יכול לקנות מישכיל: אל תונו איש את אחיו. וסמך ליה בעמסר.
 לומר לך דבר שנעשה ושמעקל אין בו אונאה:

שפתי חכמים

ה ו"כ למה מס' רש"י כשם דכבר סי' לעיל גבי מריה. וי"ל
 דכתיב הוא לפירושו שפי' כלה לחיה מן השדה אהה לרין לבער
 מן הים. ואין להקשות מל' ד' למה אש"פ שכלה לחיה מן השדה
 זה אהה לרין לבער מן הים והא דכתיב מן השדה האכלו פירוש
 שגם שאלה הים מן השדה ביפוח אהה אהה האכל ולא עם שאלה
 ארצות ועצו כתיב ד"ל אי אהה מודה כשם שאל' כשעשה כך נא'
 ויובל ובעמסר כתיב ולכחמך לחיה ופס"ו אש פיה אוכלת
 בעמה לא כ"ש וסמך כלה לחיה מן השדה כלם לבעמך מן
 הכתיב וס"ה גבי יובל גמי לך קש"ו כשם שנלמד בו: ו לומר
 ולא תמכר כיון דבתיב ארוי אל יטוב שדה לחיוי יובל: ו כס'
 קדושים פירמי: ח פירוש פסושו וכי' פירוש קרא דמספר שנים
 הוא עם שפירש אחריו לפי רוב שפירש וכו' והא דכתיב על אל
 הונו ואף על פי שהפסוק הראשון חסם שנים שבערו אמר
 היובל המורה שנים ששאלו עד היובל שנים שבערו הראשון
 עמי שמתחייב אז מה כי הקנה וכי תמכר איש מבימים
 חלה על השנים השאלים עד היובל וכי משפיר יום השבוע
 לכן פס"ו הסיי פסוקים על מספר השנים השאלים. רש"י:
 ש משום דקשה ליה לפרש שיהא הפסוק הראשון דיוק לאמרין:

נתחנה מוכר לטיכך לרין לקנותה לפי הזמן וזהו שנלמד
 שיהא עומדת כיד הלוהק תמכור לו ור"ל מחלן שהמוכר שדה אינו רשאי לגזול שדות משתי שנים ש השעמוד שתי

פירוש לתורת אלהים

זאל ויין צו אייה די תבואה אזוי ווי יקרבן אז קען
 פאר קויפט הקבלש אזי דאך דם געלט אויף הייליג
 אזוי ביי יובל אז קען פאר קויפט תבואה אזי דאם
 געלט אויף ווי די תבואה קען מזו דאם געלט
 אויף מפקוד ויין תחשדה פון דעם פעלר זאלט איר
 עסין דורך דיא תבואה פון דעם פעלר קענט איר
 עסין פון די תבואה וואס ליגט אין דער היים
 אקער אז עס האט זיך אויס געלאזט אין פעלר
 עסין צו די סוית קארקטור גיט עסין פון דער
 היים נאר די מוזס זיא פון דער היים ווי קען:

מצות השם

(יד) [שלא] [עשם קלב] לרין דין עקה וממכר ענה' וכי תמכרו
 קדי תמכרו ממכר גווי דאם איז אמצות גשה' בית דין זאלין
 משפטין די דינים וואס זענען צווישען דעם פארקויפער
 אג דעם קויפער:

מכר למיסק גוי:
 אל תונו איש גווי דאם איז אמצות לא תעשהו איינער נא גימ
 נארין דעם אנדערין אין האגרייל:

תזבון מן חברה במנון במספר שני תבואת ומפר לך : שני עלהתא יזבן לך :

רש"י

שנים ביד הלוקחו מיום ליום ואפילו יש שלם תבואות בלוחן שתי שנים כגון שאכרה לו בקמחיה . וטני אלו יולא מפסומו כלו מספר שני של תבואו ולא של כסף ומיעוט שנים שנים :

פירוש לתורה אלהים

פון די יאדערען וואס עם איז דא נאך יובל הקנה ואלקמו קויפין פון דרין חבר בנספר אין דעם צאל פון די יאהרין פון תבואות זאל ער פאר קויפין צו דיר ווען איינער קויפט ביי זיין חבר אפעלד קויפט ער דאך נאר דיא תבואה וואס וועט וואקסן אין

נביאים ויטה לב

תרגום

למשקפ מנה דרא צבאות נפש צ צבצבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה נשמה אדני נשמת דהור יהוה היה יחידה נצחית יהוה היה יחידה דהור אל שם ב"ן שבעשתי :

א וצליהי קדם יי דתר דיקבות יה שטרא דוביגי לקרוף דר גריה למימר : י קבל בעותי יי אלהים הא אף עבדקא ות שמאי ות ארעא בחילה רבא וברעך מרמא לא יתפסי מן קרמך כל פתנס : י עיבר מיבו לאפי דרין ומשלם חובי ארדקא רבניא פד משלמין למחטי בתרדיון אלקא רבא נקרא יי צבאות שמיא : ד רבברין מלכותי וסניאין עובדותי די קרמך גלון כל אורחת בגי אנשא רמון לאנש באורחתיא וכפירי עובדותי : ה דשויתא אתין ומפתין בארעא רבצרים עד יוסא דרין ולישראל עבדקא פרישן בגו בני אנשא ועבדקא לך שום פיוקא דרין :

א ואתפלל אל יהוה אחרי תתי את מספר המקנה אל ברוך פני גריה לאמר : ב אהה אדני יהוה הנה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול ובזרעך הנמויה לאיפלא ממה כל דבר : ג עשה חסד לאפים ומשלם עון אבות אלתיק בניהם אחריהם האל הגדול הגבור יהוה צבאות שמו : ד גדל העצה ורב העלילה אשר עינך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש פדרכיו וכפרי מעללין : ה אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עדי היום הזה ובישראל ובארם ותעשה לך שם פיוס הזה :

מצודת דוד

(6) את מספר המקנה : וס' את מסד הגלוי . וקלך זכר העיקר נכד : (3) אהה . הוא פנין לעקת יללה שיהי . ר"ל על שנים נכון מלמעט אמתח סתיון קניית הסדה לא יפלא . ר"ל כואל והכל עשה ידיו במה א"כ גדולי חין נסתר מען שום דבר : (1) עושה חסד לאנשים . כעבוד דקה העדיק עושה חסד לזרעו עד אלנים דורות : אל חיק ביטח . ומשם נמול עון אל (ד) גדול העלה . עלחו גדולה ומשונה : וכך סעליה . משכו מרובין כי כל אשר יחסון ועשה : על כל דרכי . להשגיח על כל דרכי בני אדם לענות מה לכל איש כפי דרכיו : ובערי מעללי . ר"ל כי ר המעש מעשיו מה שלא היה וכוחו עליו כי גם על זה יבוא נמשכו : (ה) עד כיום הזה . ר"ל המוכרים עד כיום הזה : וישראל נבדלם . מוסק על אשר שמת אוחות ומפוסים לו' שמת אוחות בישחל וכשאר בני אדם הם המלכים . ר"ל כפעט אחת עשית מוסק טוב לזה ועל זה . כענין שזא' ויהי הענין והחוקר יולר את הילנה (שמות יד) שיהי כחוקר למלכים ולזרע : לישאל : ומעשה לך עם . סרסוס לשבח : כיום הזה : שניך עושה ומסורסם לשבח :

דעם פירוש עברי פייטש נעפנס מען ביא דער הפרטור פון דער וואך .

כתובים משלי כח

לחמשק מסוד וכלכות דרא' שין דלת יוד נפש שין שין דלת יוד רוח יאהרונגרי נשכה דיסר א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלה דלת נון יוד נשמה דמלכות יו דו ון הו היה יחידה ריסוד יהוה היה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשתי :

א מסב באפי לא שב ועל א הבר פנים לא טוב ועל פת לחם יפשע נבר : ב נבקה

רש"י

(6) יפשע נבר . המטה המשפט : (3) נבחה להון (6) סכר . לא טוב לרין להכי פני סאחד ונכדו כי כוס

להזין איש רע עין ולא ידע בידחסר יבאנו : ג מוכיח אדם
 אחרי תן ימצא מפתליק לשון : ד גזול א אביו ואמו ואמר
 אין רפוש חקר הוא לאיש משחית : ה רחב נפש יגדה מדון
 ובטחה עליהוה ידשן :
 נשפח טב מן הוא דמפליג בלישן : ד גזול א אביו ולאמיה ואמר לית חוקא חקרא הוא לגברא
 מחבלגא : ה גברא רחב מרגי הנרי ודסקביר באלקא נדהון :

רש"י

מצורת דוד

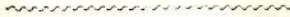
ממחר להרבות הון וגזול תרבותיו ומעשרותיו: חסר
 יבאנו. מחרה משתלחת כמעשה ידיו: (ג) מוכיח אדם.
 על עבירות שבידו: אחרי חן. לאחר זמן תן ימצא בעניו:
 (ד) גזול אביו. להקצ"ה: ואמו. כנסת ישראל המחסיא
 את הרצים: לאיש משחית. ירכעס בן נכס: (ה) רחב
 נפש. להשיג כל תאוותו: יגדה מדון. מנדה עליו מדת
 הדין: ידושן. יהיה שמן:

יסתמו עטות בעל דמו בחסכו שדעם הדין קצובה אלו
 ויזמין לו ויזכור דין: ועל פת לחם. כ"ל היסמן שבעבור מהתם
 מועטת מחסכו הדין לקבל עמי שמכיר לו פנים שופע כפשו
 להזיח המספס מעוקל: (ב) כנסל. הכהול להרבות הון בודאי
 הוא רב עין כי תרע עיניו לתם לזקם מהסוה ואל ימן לב לדעת
 שבעבור מיעוט הדרקם יבא מסרון בעשיו: (ג) מוכיח. המוכיח
 את מי ומפליגו מן העצרים סמ חקר שפירס מן העצרים ימצא
 המוכיח מן יוסר עמי שדיב עמו חלקקות ויחס בעשיו בעיניו:
 (ד) אין פשע. כי סוף הכל עלי המס אחרי מועס: חסר הוא
 מ"מ סוף חסכו של האים המעמית חשבים חלמים וגזול לרכוש כי
 סופו יהיה כמסו: גזול עטל אחרים: (ה) רחב נפש. כמתחלה
 ובעבור העצרים ומשמן שבו ירזה. אבל הכופה כס' שסוף ויזמין
 ה"ב ע"י כי יחסר לו בכל עם וכו' דואו ופכב כסוהו כסוהו
 לו די מחסורו ולא יוסוף טכב

למלאות נפשו ככל דכר בשפע רב ודרכו להחזיק ריב בעבור רוב
 ובעבור העצרים ומשמן שבו ירזה. אבל הכופה כס' שסוף ויזמין
 הכי הוא נכסה דמן ושמן:

פירוש עברי טיימט

(א) חקר פנים לא טוב דער וואס מאכט דערקעגען
 דעם פנים פון זיין חקר דאס הייסט וואס דער
 שוהם זאגט ער אירעס אזוי גוט, דאס איז ועקהר
 גיט קיין גוטע זאך, ווארום דער חקר וועט קיינ
 מאהל דערקעגען זיינע פעלער וועל פה לחם ישע נבר
 און אויב אפילו ער האט ביי זיין חקר זיין פרויס
 אפרוקטו זאל איבער איהם אקענטש זינדען,
 דאס איז גיט גוט, זאג איהם געקער זיינע פעלער
 אדער, ער וועט דערקעגען אז רוא זאגט אמת
 דער, ער דיך שפעין, און אויב גיט, ווען ער וועט
 דיר אפ זאגן, קען דיר גאט אנברייטן פרוקטאן
 איהם אויך: (ב) גזול אביו איש רע עין דער וואס איילט
 גאר צו געלט, ער וויל גען זיין פשוט צו דאס
 געלט אזוי מיט, ערליקייט פארדינט אדער גיין
 דער מענטש הייסט רע, עין נער פארניגט קיינעם
 גיט גאר זיך, ולא יבד פי חסר יבאנו, ער ווייס גיט
 אז דאס גיט פארניגען זענעם קעגען אים פרייגען
 צו אלע מינערונגען ווארום קיינער וועט מיט
 איהם גיט וועלן האנדלן אדער בייא איהם
 ארבייטען, וועט ער אויף עקסן זיין גאנץ גוטץ:
 (ג) מוכיח אדם דער וואס שטרופט אקענטש און
 זאגט איהם זיינע פעלער, און פירט איהם ארויף
 אויף דעם רעכט פארטייען וועג זיבן יבאנו נאך
 דעם אז דער מענטש וועט אז זיין חקר האט
 איהם גוט געראטן זעפניג ער בייא איהם הן

כאומר מעכשיו דמי: הרי זו מקודשת ויש לו. אם יש עדים שיש לו ואם לא נודע שיש לו הרי זו מקודשת מספק שמא יש לו ומתכוין לקבלה: ואם הראה על השולחן: שהיה שולחני שאלץ עליו (ד) אינה מקודשת: (ג) בית כור. מקום הראוי לזרוק כור שהוא לי סמין: ויש לו. אם הם עדים שיש לו ומקודשת ודלו ואם אין ידוע שיש לו מקודשת מספק ואל"ז וזו לדברי אונשי דמנשי חיישין ללמא אית ליה ומתכוין לקבלה אבל הרעא לא חיישין ללמא אית ליה דלס איתתא דלית ליה הרעא קלא אית ליה: ואם הראה בבקעה.

ועה"פ: [ו] ויראה לו. אפי' איכא מסדי דיכול לחמויי לז לא היה קודשין עד דמהוי לה ונכי נחוי לה חגלא מילא דמטיקתא מפסי בה קודשין. טור: (ד) וגו' פשוט ל"ג דמ"ג דק"ט דפי עסקא. ופרכי' למתות שכר סיו לפיז על שבתו להעליף ולהסתכל. ומתוי"ט: [ז] "ע. שפוסא ת"ד ט"ד מ"י ספקא לך מיניה מלח ערכנס וישיבא קפ"ל. וס"ה דמטוס אלס אמר פ"ט. שיש לי במקום מלטי שפס אין לו פ"ט כ"ט וכו"ל"ס ולהכ"ס קודמי מסקן סתרייהו דמטא יש לו ומכין לקבלה: (ה) אפי' בלכיסוס דפי חכוס דמ"ע אינה סלו ולי מספיד נפי יכול דמל סקקס לפוקים. כ"כ: [ס] כל תמלי כו'. כגון להזיזן ע"מ שסתני ל"ל ואלס פ"י לכבול ואלס ל"י לו ואלס פ"י לכבול ואלס ל"כ"ו. כ"ט. וכ"כ כ"ט דמ"ח חולק על מלו הכוסות סקודמות שמוק ע"מ לרביך וז"ל תמלי ככול מל סין סלכס כמותו דע"מ כו': (י) הייט שלג יבא מסיס דכוכי כסן דנגמט דכוכי אדס מסיס ומלח מעטס קיס ותמלי כול. כ"ו ומתוי"ט: [פ] סלמלל כו'. לל מכביא בלכן גלגלל נ"י ויחלו דכוין שפיה לסס יפוי כח בלכן

ואם לא יעברו. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימת דמקח אם יעברו מתכס לית לן מכלל הן חתה שומע לאו ומשמעין מניה נמי דכתיב תחלי קודם למעשה מדלח אמר חמו לסס אפי' יעברו שמע דלי הוה אמר הכי לא אחי תלחה ומבטל ממך ומתנה דתקומה וכו' נמי דכתיב לך קודם ללאו (ו) ללאו אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ותתם: ונענין פסק הלכה אם אמר ע"מ אין לך קודם כפול ולא הן קודם ללאו ולא תחלי קודם למעשה אלא התחלי קודם ואם

גילדען ה"י ו מקודשת אין ו מקודש נאר ויש לו אויב ער האם די צנוייה הונדערט גילדען על פנת שאראך פאטיס וזו אונ אויב ער האם גיזאנט צו די אשה דוא זאלקט מקודש ווערין צו מיר אויף דעם הנאי איך זאל דיר טייזען צנויי. הונדערט גילדען ה"י ו מקודשת אין ו מקודש נאר ויראה לי ער זאל אויבר וייזין די צנוייה הונדערט גילדען וואס יראה לה על השולחן דעם אויב ער האם איהר גיזען אויף דעם מיש צנוייה הונדערט גילדען ניש וייזען איך מקודשת אין ויא גיט מקודש: ג על פנת שיש לי בית כיר גפר אונ אויב ער האם גיזאנט צו די אשה דוא זאלקט מקודש ווערין צו מיר אויף דעם הנאי אז איך האב ערד וואס מען קען דאריוף פאר וייזען דרייסיג סאה תבואה ה"י ו מקודשת אין ויא מקודש. פלזין ויש לו אויב ער האם ערד על פנת שיש לי פקודס צנוי. אונ אויב ער האם גיזאנט צו דיא אשה דוא זאלקט מקודש ווערין צו מיר אויף דעם הנאי אז איך האב די ערד אויף יענעם ארט אם יש לי באומו מקום מקודשת אויב ער האם די ערד אויף דעם ארט וואס ער זאנט אין ויא מקודש צו איהם ואם לאו אינה מקודשת אונ אויב ער האם ניש די ערד אויף דעם ארט וואס ער זאנט אין ויא ניש מקודש צו איהם על פנת שאראך בית כור גפר אונ אויב ער האם גיזאנט צו די אשה דוא זאלקט מקודש ווערין צו מיר אויף דעם הנאי איך זאל דיר טייזען ערד וואס מען קען דאריוף פאר וייזען דרייסיג סאה ה"י ו

שלא יבא מסיס דכוכי כסן דנגמט דכוכי אדס מסיס ומלח מעטס קיס ותמלי כול. כ"ו ומתוי"ט: [פ] סלמלל כו'. לל מכביא בלכן גלגלל נ"י ויחלו דכוין שפיה לסס יפוי כח בלכן ואם לא יעברו. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימת דמקח אם יעברו מתכס לית לן מכלל הן חתה שומע לאו ומשמעין מניה נמי דכתיב תחלי קודם למעשה מדלח אמר חמו לסס אפי' יעברו שמע דלי הוה אמר הכי לא אחי תלחה ומבטל ממך ומתנה דתקומה וכו' נמי דכתיב לך קודם ללאו (ו) ללאו אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ותתם: ונענין פסק הלכה אם אמר ע"מ אין לך קודם כפול ולא הן קודם ללאו ולא תחלי קודם למעשה אלא התחלי קודם ואם הראה בבקעה. שאלו על גב דנחת בה לחכרות או לקבלות (ה) אינה מקודשת: (ד) כל תנאי. שאלו כפול כו': אינו תנאי ואל"ז וזו לדברי אונשי דמנשי חיישין ללמא אית ליה ומתכוין לקבלה אבל הרעא לא חיישין ללמא אית ליה דלס איתתא דלית ליה הרעא קלא אית ליה: ואם הראה בבקעה. שאלו יבא מסיס דכוכי כסן דנגמט דכוכי אדס מסיס ומלח מעטס קיס ותמלי כול. כ"ו ומתוי"ט: [פ] סלמלל כו'. לל מכביא בלכן גלגלל נ"י ויחלו דכוין שפיה לסס יפוי כח בלכן

פון דיא ערשטע רייד אויב ויא וועלן גיין

והמעשה קיים ול"ט בתלמי שדנני ממונות ול"ט בתלמי
 שדננין וקדושין הכל זהו לדבר זה: (ה) והוכר עוברה
 דבריו קיימין. כתב הרמב"ם דלון לו נכח עליה עד
 שיקדשה קדושין שמים (ו) שאין אדם מקנה דבר שלא בא
 לעולם ולא אחר דבריו
 קיימים אלא להחמיר עליה
 שהסורה לגמלא לחתים:
 (ו) ואעשה עמך כפועל.
 בפעולה יום אחד ולפי
 המקדש לה כשכר פעולה
 (ה) דכיון דק"ל ימנה
 לשכירו מתקלה ועד סוף
 גמלא כבגמר פעולה היו
 שכירותו מלוה אללה והמקדש
 במלוה אינה מקודשת אלא
 דמקדש לה השתל כפרועה
 ע"מ שיטעם אחר כך עמה
 כפועל:
 מקודשת

וגלגל אל יעברו דכשילי זה נמנה להם א"כ דין הוא שחורע כחם
 אם לא יעברו אלא אפי' בלחץ כעטן שלא ידו כחם אם יעברו
 שכרי כשילי זה לא נח להם לחץ כעטן אפי' חורע כחם אם
 לא יעברו אלא להם כחם כספולו דואם לא יעברו והוא
 עובדם בלחץ כעטן ומשי"ט עמשה דמי: [נ] עמלה סעטמ.
 אלה הם המעשה אל עלמיו וכיון
 דלה פירש גלו כל כמיהו דל'
 דכדים סגלל. כש"י ופחול"ט:
 [כ] שימולן. קסכר הלי מנה לון
 קידושין חוספין דיבמה לטוק.
 פ"ט. וכלונ"כ"ט כוא דסכר לון.
 קידושין חוספין כמיידי לאוין.
 ואינה הלכה: (י) ומסיים כדי
 שכנים אוחס בקדושין שאין קדושה
 דיום: (ח) וזה קמ"ל עמני
 דישנה שכירות מתקלה ועד
 סוף דל"ט שפיעט דהוליו זה
 עמליט כשכר מתולין עמלה.
 כש"י: [ג] לשלמון. והנה
 פסלמון וזה סעטה. כ"ט:
 [מ] מקודשת. אם יש מדים
 שטעם עמה כפועל ודבר עליה
 לשלמון מקודשת כיוני ואם אין
 מדים מקודשת מספק. טור:

ג'אמט צו אאשה דו זאלקסט צו מיר מקודש ווערין
 נאכדעס ווי דיין מאן וועט שפארבין או לאר שפכח
 אחתיך אדער ער האט ג'אמט צווא אאשה דוא
 זאלקסט צו מיר מקודש ווערין נאכדעס וויא דיין
 שוועקסטער וועט שפארבין לאר שפכח לך יקמך
 אדער ער האט ג'אמט צווא אאשה נאכדעס
 וויא דיין פאנס ברודער וועט דיר געבין חליצה
 זאלקסט צו מיר מקודש ווערין אינה מקדשת איז ווען
 גיט מקדש ג'וארין וכו האמר לחברי אונ אזוי ווען
 איינער זאגט צו דיין חבר און ילדה איינער נקבה אויב
 דיין נוייב וועט ג'בארין אפאקסטער תרי היא מקדשת
 לי זאל ויא ויין מקדש צו מיר אינה מקדשת איז ויא
 גיט מקדש ג'וארין אם יהיה אשת חברו משבחה אויב
 ויין חברם נוייב איז גיווען מעוברת ויחבר שבה אונ
 קען האט שוין דער קענט און ויא איז מעוברת,
 אונ ער האט ג'אמט אויב דיין נוייב וועט ג'בארין
 אפאקסטער זאל ויא ויין צו מיר מקודש דבריו קיימין
 געגען ויינע הייר גוט ווא ילדה נקבה מקדשת אונ
 אויב ויא האט ג'בארין אפאקסטער איז ויא מקדש
 צו איהם: ו האמר לאשה תרי את מקדשת לי איינער
 זאגט צו אאשה דוא זאלקסט צו מיר מקודש ווערין
 על מנת שאבד לך לישלון אויך דעם תנאי איך זאל
 היידן פון דייעטטווענין צום שררה ואעשה עך בפועל
 אדער ער זאגט צו אאשה דוא זאלקסט צו מיר
 מקודש ווערין אויך דעם תנאי איך זאל בייא דיר
 ארבעטען וויא איין ארבעטווענין דבר עליה לישלון אויב
 ער האט גירעט פון ארבעטווענין צום שררה וישה
 עמה בפועל אדער ער האט גארבעט בייא איהר וויא
 איין ארבעטער מקדשת איז ויא מקדש צו איהם
 ואם לאו אינה מקדשת אונ אויב ער האט גיט גירעט
 אונ גיט גארבעט איז ויא גיט מקדש צו איהם על

ג'ואפיקט שפאילו בארץ כעטן לא יחיה זאלין ווי אפילו
 אין ארץ פנען אויך גיט געמען אחלק. באריבער
 האט נמוז משה ברינו זאגין אז אפילו ווי וועלין
 גיט גיין ג'ואפיקט זאלין ווי געמען אחלק אין ארץ
 ישראל אבער בייא איין אנדער תנאי בארף קען
 גיט מער זאגין גאר אויב קען וועט מקיים ויין דעם
 תנאי וועט אזוי ויין. וועט קען שוין אליין וויפען
 אויב קען וועט גיט מקיים ויין דעם תנאי וועט גיט
 אזוי ויין: דן הפקדש את האשה איינער האט מקדש
 גיווען אאשה וימר נאכדעס האט ער ג'אמט כסכר
 חתיני שיהא כחנת איך האב גמיינט ויא איז אפדנס
 אפאקסטער תרי היא ויהא אונ ויא איז אפאקסטער פון
 אליי ויהא אדער ער זאגט איך האב גמיינט ויא איז
 אפאקסטער פון אליי ויהא היא כחנת אונ ויא איז
 אפאקסטער פון אפדנס עניא אדער ער זאגט איך האב
 גמיינט ויא איז ארעם ויהא היא עשירה אונ ויא איז
 בייך עשירה אדער ער זאגט איך האב גמיינט ויא
 איז בייך ויהא היא עניא אונ ויא איז ארעם תרי מקדשת
 איז ויא מקדש מפני שלא הסגתו וייל ויא האט איים
 גיט ג'אמט גאר ער האט איהר גיט ג'פנענט האט
 ויא איהם גיט ג'אמט האמר לאשה תרי את מקדשת לי
 לאר שאתחיר איינער זאגט צו אאשה דו זאלקסט צו
 מיר מקודש ווערין נאכדעס וויא איך וועל מיה
 מגייר ויין או אדער ער האט ג'אמט צו אאשה דוא
 זאלקסט צו מיר מקודש ווערין לאר שאתחיר נאכדעס
 וויא דוא וועסט ויך מגייר ויין. אדר ער האט ג'אמט
 צו אאשה דוא זאלקסט צו מיר מקודש ווערין לאר
 שאתחיר נאכדעס ווי איך וועל פריי ווערין או אדער
 ער האט ג'אמט צו אאשה דוא זאלקסט צו מיר
 מקודש ווערין לאר שאתחיר נאכדעס וויא דוא
 וועסט פריי ווערין לאר שמת בגלך אדער ער האט

[פ] וכו' כיון שיש להחריף מוחם להשגיח. גדולות כח
 הכלשונת קטנות כח שניה. כ"ט. וכולן כדמסור וכוונת שכולן
 קטנות או נכרות או שכולן גבורות וכוונת לו כדפי' לקדשן דללו
 בנכרות כקטנות קטנות או נכרות עובד לט"ל דלפי' שית' סליה
 אינם ככלל. כ"י. [ג] קדשתי. כ"ט. כ"ט. דמסור דמסור כשנינו
 כ"ט. קדשתי וכו' גמ' כ"ו וכו'.

בכלל: (א) מי שיש לו שתי בתי בנות [פ] משתי
 נשים. ואמר [ג] קדשתי את בתי הגדולה. -
 ואינו יודע את גדולה שבגדולות או גדולה
 שבקטנות. או קטנה שבגדולות. שהיא
 גדולה מן הגדולה שבקטנות [ק] כולן אסורות.
 חוץ מן הקטנה שבקטנות [ר] חוץ מן הגדולה שבגדולות.
 ואמר כולן מותרות. חוץ מן הגדולה שבגדולות.
 קדשתי את בתי הקטנה. ואינו יודע אם קטנה
 שבקטנות. או קטנה שבגדולות או גדולה
 שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנה שבגדולות
 כולן אסורות. חוץ מן הגדולה שבגדולות דברי
 ר"מ. ר"א ואמר כולן מותרות. חוץ מן הקטנה
 שבקטנות: (י) האומר קדשתי ליהיא
 אומרת לו קדשתי. [ת] הוא אסור בקרובותיה.

מספק ללא ידעין איזו מהם קידש: (א) קדשתי את בתי
 הגדולה. אצטרף תנא לאשמועינן פלוגתא דר"מ ור"א
 בקדשתי את הגדולה ובקדשתי את הקטנה דאי אשמועינן
 בקדשתי את הגדולה ה"א כהא קאמר ר"מ דכיון דליכא
 דיוערא מינה להך גדולה
 קרי לה דשבה הוא לרסר
 לקרות בתו כשון גדולה אף
 על פי כ"הו קטנה כשם
 קטנה למטה ממנה אבל
 קטנה אימא מודה ליה לרבי
 יוסי דכל שהוא יכול לקרות
 אותה גדולה אין קורא אותה
 קטנה ואי איתמר כהא כהא
 קאמר ר' יוסי אבל כהך
 אימא מודי ליה לר"מ לכך
 הוצרך שתיבה והלכה כרבי
 יוסי בשתיבה: (י) האומר
 לאשה קדשתיך וכו'.

קדשתיך וכו' אומרת קדשתי. דלוי אשמועינן כזאמר לשה
 קדשתיך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביה ה"א
 דינא הוא ללא מתקרא איזי קרוביו דלויכו שקורי קא
 משקר דנברא לא חיכת ליה אלא אומר עלונו חס
 בקרובותיה ויזקק ויזקק ר"א קדשתיך ללא עדים.
 אבל איזי כי אמרה קדשתי לחסרה נפשה אטולי עלמא
 איזי על פיה בקרובותיה ואפילו יהיב לה גט קמ"ל:

עד שת"ל לה גט אי ללו דקיס לה לא הוה אמרה וכתסר

גוים נגמקען דיא קדושין פאר דיא טעקטער נואם
 זענען קליין און זענען אין זיין רשות נים פאר די
 זעלבערע נואם זענען נים אין זיין רשות, נאר ווייל
 מען ווייקט נים פאר וועלכע טאקטער ער האט
 נגומען די קדושין דארבער אלע טעקטער נואם
 זענען וינגער וויא זענעלעך יאדער מיט זעקס חדשים
 דארף זענען טאקטער האבין אגט; מ'ס' יגש' לו
 שהי בחות בנות ווען איינער האט זענען טעקטער
 משתי נשים פון זענען ווייבער וואס קדשתי את בתי הגדולה
 און דער פאקטער זאגט איך האב נגומען קדושין
 פאר מיין זעלבערע טאקטער וואס יודע און איך וויים
 נים אס גדולה שבגדולות אויב איך האב גמיינט דיא
 זעלבערע טאקטער פון די זעלבערע טעקטער פון
 מיין זעלבערע ווייב או גדולה שבקטנות אדער דיא
 זעלבערע טאקטער פון די אינגערע טעקטער פון
 מיין אנדער ווייב או קטנה שבגדולות אדער דיא
 אינגסטע טאקטער פון די זעלבערע טעקטער פון
 מיין זעלבערע ווייב שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות
 וואס ויא איז זעלבער פאר די זעלבערע טאקטער פון
 די אינגסטע טעקטער פון מיין אנדערע ווייב ביזן
 אסורות זענען די אלע אסור צו נגומען ווערין צו
 מאנען ביו מען וועט וויא זעבין גט חיו מן תקפנה
 שבקטנות נאר די אינגסטע טאקטער פון די אינגסטע
 טעקטער פון זיין אנדערע ווייב מען זעמען אבאן
 אן אגט ווייל ויא האט מען גוים גט גמיינט דברי
 רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר, רבי יוסי זאגט ס'זן
 מותרות אלע זינגע טעקטער מען נגומען מאנען

חיו מן הגדולה שבגדולות נאר די זעלבערע טאקטער
 די זעלבערע טעקטער פון זיין זעלבערע ווייב מוז
 האבין אגט קדשתי את בתי תקפנה און אויב דער
 פאקטער זאגט איך האב נגומען קדושין פאר מיין
 אינגסטע טאקטער וואס יודע און איך וויים נים אס
 קטנה שבקטנות אויב איך האב גמיינט די אינגסטע
 טאקטער פון דיא אינגסטע טעקטער פון מיין
 אנדערע ווייב או קטנה שבגדולות אדער די אינגסטע
 טאקטער פון די זעלבערע טעקטער פון מיין זעלבערע
 ווייב או גדולה שבקטנות אדער די זעלבערע טאקטער
 פון די אינגסטע טעקטער פון מיין אנדערע ווייב
 שהיא קטנה מן תקפנה שבגדולות וואס ויא איז איינער
 פון די אינגסטע טאקטער פון די זעלבערע טעקטער
 וואס איך האב פון מיין זעלבערע ווייב ביזן אסורות
 זענען דיא אלע אסור צו נגומען ווערין צו מאנען
 ביו מען וועט וויא זעבין גט חיו מן הגדולה שבקטנות
 נאר די זעלבערע טאקטער פון די זעלבערע טעקטער
 פון זיין זעלבערע ווייב מען זעמען אבאן אן אגט
 ווייל ויא האט מען גוים גט גמיינט דברי רבי מאיר
 אזוי זאגט רבי מאיר, רבי יוסי זאגט ס'זן מותרות
 אלע מענען זעמען מאנען חיו מן תקפנה שבקטנות נאר
 די אינגסטע טאקטער פון די אינגסטע טעקטער
 פון זיין אנדערע ווייב מוז האבין אגט; ויא האט
 לאשה קדשתיך איינער זאגט צו אשה איך האב ריה
 מקדש גיווען ויהא אוקת לא קדשתי און ויא זאגט
 דוא האטם ס'זן גיט מקדש גיווען ויהא אוקת בקרובותיה

קדשתוך והיא אומרת
 וכו'. מסוס דהוו סלקא
 דעתין לומר מאחר שהאב
 נחמן על כחו מן התורה מהיה האם נחמנת על בתה
 מדרכה קמשתע לן לדינה
 את בתך וכו' אידי
 דתנה להי בני דלמיל תנה
 נמי להא ואע"פ שהיא משנה
 שרייה כרייה ובכל הני דהיא
 אומרת קדשתני מבקשי
 ממני ליתן גט (טו) כדי
 להתירה וחס מעלמו נתונע
 כופין אותה ליתן כתובה(טז):
 (יב) כ"מ שיש קדושין
 ואין עבירה. שקדושין
 תופסין בה ואין עבירה
 בנשואין והאי כללא לאו
 דוקא (יז) שהיה גר שנשא
 ממונת יש קדושין ואין
 עבירה דקבל גרים לא אריה
 קהל ואע"פ"כ אין הולד הולך
 אחר הכור שולד ממונ אחר
 גר שנשא ממונת ואחד ממונ
 שנשא נירת: וכל מי שאין
 לה עליו קדושין וכו' הולד ממזר
 יבא ממזר ומוקמינן לה בשומרת יבם של אחיו שהיא אשת אחי אחיו שהיא אשת אחי
 יבא ממזר ומוקמינן לה בשומרת יבם של אחיו שהיא אשת אחי אחיו שהיא אשת אחי

לה עליו קדושין וכו' הולד ממזר. ביכמות נפקא לן מקרא דכתיב לא יקה אחת אשת אחיו וממין ליה לא
 יבא ממזר ומוקמינן לה בשומרת יבם של אחיו שהיא אשת אחי אחיו שהיא אשת אחי

כש"י: [ח] כתר. גדולה שמטאחה שליח והיא ככלה קדושין
 לעלמה והמרה שנס היא כשקדשה נחמוס לקדש את עלמה
 (טו) ויפסין לא דמי לא יחיה לי דמסר בקדושתיה. נמלה
 (טז) דגלי דמיס קדקס. ואלכוס יש לא כדומה. כש"י.
 ונמאן דמיו: דלין לא כמיו: סכא שכתב לה. וז"ל הולך יבין
 לומר לא קדשתך. וי"ל דמיירי
 במקום שכותבין כדומה ואח"כ
 קדושין. ס"מ: [ז] הולך
 דלגמט פסומוס לביא אומרת לא קדשת
 כש"י: [ז] לוי. גט' וכו' לא
 והכי מלל שנשא בת פסולה
 הולך הולך אחר הכור כו' סכא
 כ"ע לאתיי: (יז) וכו' דהו
 זו חמי נעמיו כס"ג:
 דלעבירה. ואפי' חסין קדושין
 רקבד קדושין חוספין כתיב
 לחין והכי אוסיף לנמאס:
 [ח] סגיס ששטיסס. סולד
 עפסילי דכונה הולך פסול
 וכן כן ממזרת מישראל ממזר
 וכן כן ממזר מישראל וכן כן
 נחמיה לפרול חסין וכן לחין
 כמכסה חסין. כש"י. וסא דסולד
 אחר הפסוס יבס' עקלה:
 (יז) ואינו כו'. וחסוס דלא חסיב
 נמי למי"י עסס מזרי ארדמי
 ז"ל דמלא וסיר. ועפ"י: עליו

ביכמות נפקא לן מקרא דכתיב לא יקה אחת אשת אחיו וממין ליה לא
 יבא ממזר ומוקמינן לה בשומרת יבם של אחיו שהיא אשת אחי אחיו שהיא אשת אחי

ער טאר גיט נעמען אירע קרובות ונימ איהר

שןועמקער אונ גיט איר כומקער] ויהי מותרת בקרובי
 אונ ויא מעג נעמען וייגע קרובים היא אומרת בשפני
 אויב אאשה זאמט צו אייגעס דו האקסט מיה מקדש
 גינען והיא אומר לא קדשתך אונ ער זאמט איר האב
 דיה גיט מקדש גינען היא מותר בקרובותיה ער מעג
 נעמען אירע קרובות ויהי אסרה בקרובי אונ ויא טאר
 גיט נעמען וייגע קרובים קדשתך אויב איינער זאמט
 צו אאשה איר האב דו מקדש גינען והיא אומרת אונ
 ויא זאמט לא בשפני מיה האקסטו גיט מקדש גינען
 זאלא פתי נאר מיין טאקמקער האקסטו קדש גינען
 היא אסור בקרובות ויהי ער טאר גיט נעמען דיא
 קרובות פון די כומקער ונדיולה מותרת בקרובי אונ די
 כומקער מעג נעמען וייגע קרובים היא מותר
 בקרובות קפנה אונ ער מעג נעמען דיא קרובות
 פון דיא טאקמקער וקפנה מותרת בקרובי אונ דיא
 קמטה מעג נעמען וייגע קרובים: ויא בשפני את בך
 איינער זאמט צו אאשה איר האב מקדש גינען ויין
 טאקמקער והיא אומרת אונ ויא זאמט לא קדשת דוא
 האקסט גיט מקדש גינען מיין טאקמקער זאלא אוימי
 נאר מיה האקסטו מקדש גינען הוא אסור בקרובות קפנה
 ער טאר גיט נעמען די קרובות פון די טאקמקער
 וקפנה מותרת בקרובי אונ די טאקמקער מעג נעמען
 וייגע קרובים הוא מותר בקרובות ויהי ער מעג נעמען
 די קרובות פון די כומקער ונדיולה אסרה בקרובי אונ
 די כומקער טאר גיט נעמען וייגע קרובים: יב קל
 מקום שיש קדושין אז מען איז מקדש אאשה זאמט
 אונ עם איז קיין עבירה כייא די קדושין מילד הולך

אמר הוטר דאם קינד וואס ווערט ניקארין פון זיין
 ווערט גרעכונגט צום פאטער וואס אונ וועלדע
 קדושין מיינט מען ו כהנת ליה וישאלית אטאקמקער
 פון אבהן אדער פון אלוי אדער פון אישראל ששאת
 לבנה ולמי ישראל וואס ויא איז גנוקען גינארין צו
 אבהן אדער צו אלוי אדער צו אישראל. ווערט
 דער קינד גרעכונגט נאך דעם פאטער וכל מקום שיש
 קדושין יש עבירה אונ אז מען איז מקדש אאשה אונ
 די קדושין איז גנוקע קדושין נאר עם איז אעבירה
 מילד הולך אחר הפנים ווערט דאס קינד גרעכונגט נאך
 דעם וואס איז אבהן דער פסול וואס וועלדע קדושין
 מיינט מען ו אלכנה לבנה גדול וישאלית אטאקמקה איז גנוקען
 גינארין צו אבהן גדול וישאלית אטאקמקה דרום האשה
 וואס איז גנט גינארין אדער ויא האט תלידה
 גינוקען אונ איז גינוקען גינארין צו אבהן סמורה
 ויתנה לישראל אמקורת אונ אנתנה (פון די גבענים
 וואס שמיים אין ספר ויהישע קפישל מן) איז גנוקען
 גינארין צו אישראל בת יראל למינן ולגתן אטאקמקער
 פון אישראל איז גנוקען גינארין צו אמקנה אדער
 צו אנתוין. דער קינד וואס ווערט פון זיין ניקארין
 איז פסול. סייא דער פאטער איז פסול אונ דיא
 כומקער איז גיט פסול אונ סיי די כומקער איז פסול
 אונ דער פאטער איז גיט פסול. איז אלץ דאס קינד
 פסול וכל מי שאין לה עליו קדושין אונ די אשה וואס
 דער מענטש קען איהר גיט מקדש ויין. וייגע
 קדושין ונענן קיין קדושין זאל יש לה על אחריים קדושין
 אדער אדער ער קענען איהר מקדש ויין. אונ ויא

(י"ט) חון מן הכנה. ופתי"ט: [ז] שפחה. מלן דלג חספי
 דמו קרושין דל"ק שבו לכס ספ עם הסמור עם הדומה
 לשמור: (י"ט) וכפחה ככעוס נשואה למדב עברי מימי. גמ'
 וסרס"י ו"ק דלג ילג חפשו עם מליו. ועי' חו"ט: (כ) וניון
 דשיטת וולדס כמות עשילג מפשיס לן דלג חספי קס קרושין.
 ט"ו ופתי"ט: [ח] ליטסר.
 מספול זעסם שלג יסיו דניסס
 ממוזיס. רש"י: (כא) דלס"ג
 דעמור מייב סוף בכל סליון
 שכוזיס ללג ודספסס שפלי דלג
 למר כמעט ללג חקק שפסס
 ופסיקס בלשוין ללג יסיו קדש
 דמחלמנין ללג יסיו נדלס מלכי
 ישראל אחתלל אלסם משעט שלין ממזר ככלל שכיון שזיכרו
 בעצריס קדש וימדד סוף. כ"ט ופתי"ט: (כב) זליו משייסם
 למר לבי דכתיב עם כו' ככססס שלין סולך סריך למריס סלכ.
 רש"י: [ט] סכר ממזר. נגמ' פליגי דעלופסל דקלס:

חייבי כרתות(יח): ולד שפחה ונכרית. לכתוב בשפחה
 השאה וילדיה חתיה לאלויה (יט) ונכרית כתיב כי יסיר
 את בןך ממחרתי ומדלל. כתיב כי תסיר ש"מ ה"ק בתך לא
 תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בןך אשר תלד לו בתך
 ממחרתי אבל אבתי לא תקח
 לנכד לן מהדר שלין הבן
 (כא) מן הנכרית קרוי בןך
 אלל בנה (כ): (יג) ממזר
 רבי שנשא שפחה. ופתי'
 לכתמלה יכול ממזר יוסא
 שפחה כדו למטר את בניו (כא) והלכה כרבי ערפון
 ומודה ר' ערפון שעבד שנשא ממורת הולד ממזר שעבד
 אין לו יחוס (כב):

דאם קינד וויא ויא, אַעבד פֿגעני אָדער אַגוי :
 יב כבי פֿרפון זאָגט יבוליס פֿפּוּזיס ליפּיט ממוזרים קענען
 ריין ווערין ווי זאלין קענין געמען יודישע ווי אַדער
 ביצד וויא אזוי פֿפּור שנשא שפּחה אממור דאָס גנבן
 אַשפּחה פֿבֿעגית הולד עבד איז דער קינד אַעבד
 פֿגעני שפּחי' או קען דאָס איהם פֿריי גלאַזן נפּיא
 הַבּוּ בן חורין איז דער קינד גוואַרין אַפּרייער פֿענפּיש
 נאירן) און ער קען געמען איודישע מאַכשער פֿאר
 אַניווייב, רבי אַלעזר זאָגט אז אממור געקומט אַשפּחה
 פֿבֿעגית תּר' ית עבד פֿפּור איז דאָס קינד אַקעקט און
 אממור, און אז קען באַפֿרייט איהם איז דאָס
 אממור אללין, פֿאַר ער גייט געמען איודישע
 מאַכשער :

דאָס קינד וויא ויא, אַעבד פֿגעני אָדער אַגוי :
 יב כבי פֿרפון זאָגט יבוליס פֿפּוּזיס ליפּיט ממוזרים קענען
 ריין ווערין ווי זאלין קענין געמען יודישע ווי אַדער
 ביצד וויא אזוי פֿפּור שנשא שפּחה אממור דאָס גנבן
 אַשפּחה פֿבֿעגית הולד עבד איז דער קינד אַעבד
 פֿגעני שפּחי' או קען דאָס איהם פֿריי גלאַזן נפּיא
 הַבּוּ בן חורין איז דער קינד גוואַרין אַפּרייער פֿענפּיש
 נאירן) און ער קען געמען איודישע מאַכשער פֿאר
 אַניווייב, רבי אַלעזר זאָגט אז אממור געקומט אַשפּחה
 פֿבֿעגית תּר' ית עבד פֿפּור איז דאָס קינד אַקעקט און
 אממור, און אז קען באַפֿרייט איהם איז דאָס
 אממור אללין, פֿאַר ער גייט געמען איודישע
 מאַכשער :

גמרא קידושין דף ע עא

הלכה ס' כלל כלי הסמיון דח"ס דמלכות דכריסא השתפא
 אמר רבה בר בר חנה כל הנשוא אשה שאינה
 הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאלו החשו
 לכל העולם כולו ווריעו מלח שנא' אלה העוליים
 מהל מלח תל חרשא אמר רבה בר רב אדא כל
 מהוגנים שנא' בה' בגדו כי בנים ורים ילדו ושמא
 תאמר ממונם פלמ ת"ל עתה יאכלם חרש את

רש"י
 כאלו חרשו וכו'. משום דלג וכלו להגיד יחוסס קרי
 לזה תל מתק: חרש ממון. לשון חורש: בנים ורים.
 מאשה פסולה לו כאלו חרשו וסבה דחמסייס קרל יחלס
 חדש את חלקיהס ממון שנשאה לשמו יחלס כהדס אחד:
 ושמא תאמר חלקו. כגון ככסי ללן כנול: ולא חלקה.
 הנשוא אשה לשם ממון הוויין לו בנים שאינם
 תאמר ממונם פלמ ת"ל עתה יאכלם חרש את

אמר רבה בר בר חנה רבך בר פרה האם גיואנת כל
 הנישא אשה שאינה הוגנת לו דער וואס געקומט אנווייב
 וואס ויא איז פסול צו גיס אים דאס פייחה, מאַכשער
 א אשה וואס קען ווייס גיס אים איר משפּחה, מאַכשער
 אז וי פון אַעלעקע מענפּישין וואס ספּאריין גיט קומען
 אין די יודישע פּר וואַקלונגן מַעלה עליו הכתוב רעביב
 אויף אים דער פּסוק כאלו חרשי לכל העולם כלו וירעו מלח
 גלייך ווי ער וואלמט צו אַקערט די גאַנצע וועלט און
 וואלמט פּאריזיס וואלץ שפּאַט ווארום עס שפּייט אין
 פּסוק אלה העוליים סתם מלח תל חרשא די מענפּישין וַענען
 אויפגעבאַנגען פון הל מלח תל חרשא, דער פּסוק
 שמועקט פון די מענפּישין וואס קען האט גיט
 גיוואקסט ויער חוס, האט מען זיי גירפּותיל מלח,
 אבארג וואלץ. תל חרשא, אַצואַקערטער פּארג וואו
 ווי קען שפּרייט אים ווארץ אויף אַצואַקערטע
 פעלד, קען גיט אין די פעלד פֿיר וואקסן, אזוי

אמר רבה בר בר חנה רבך בר פרה האם גיואנת כל
 הנישא אשה שאינה הוגנת לו דער וואס געקומט אנווייב
 וואס ויא איז פסול צו גיס אים דאס פייחה, מאַכשער
 א אשה וואס קען ווייס גיס אים איר משפּחה, מאַכשער
 אז וי פון אַעלעקע מענפּישין וואס ספּאריין גיט קומען
 אין די יודישע פּר וואַקלונגן מַעלה עליו הכתוב רעביב
 אויף אים דער פּסוק כאלו חרשי לכל העולם כלו וירעו מלח
 גלייך ווי ער וואלמט צו אַקערט די גאַנצע וועלט און
 וואלמט פּאריזיס וואלץ שפּאַט ווארום עס שפּייט אין
 פּסוק אלה העוליים סתם מלח תל חרשא די מענפּישין וַענען
 אויפגעבאַנגען פון הל מלח תל חרשא, דער פּסוק
 שמועקט פון די מענפּישין וואס קען האט גיט
 גיוואקסט ויער חוס, האט מען זיי גירפּותיל מלח,
 אבארג וואלץ. תל חרשא, אַצואַקערטער פּארג וואו
 ווי קען שפּרייט אים ווארץ אויף אַצואַקערטע
 פעלד, קען גיט אין די פעלד פֿיר וואקסן, אזוי

כגון נכסי מלוג דהיא לאו איסור עבדה שחזרה לנשוא למיחוסי: שאינה הוגנת . פסולה לו: כופרתו . הלוקה בזכות דין כופתין שתי ידין על העמוד . כמסכת מכות: כופרתו . קשרו: רוצעו . מלקו כרעו: ועל כולם . כהני' לו: ישראל' אליהו כותב מאי דקאמ' ואולי: או לו לפרוסל זרעו ולפגום את משפחתו . כגון שנשא אשה שאינה הוגנת לו: עדות לישראל . אותו סקן ישראל הוא מעיד עליהן סקן משלו: משפחות ישראל . משפחות שהם ישראל' נמורים: בישראל כותב והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן השמים אלא"כ הם מקרבין עצמם תחלה להיות טובים:

חלקיהם ושמה תאמר לזמן מרובה ת"ל חודש ימאי משמע אר"נ בר יצחק חודש נכנסם וחודש יוצא ומסוגם אבד ואמר רבה בר רב אדא ואמרי ליה א"ר ס' א אמר רב המנונא כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופרתו והקב"ה רוצעו והנא על כולם אליהו כותב והקב"ה חותם אוי לו למי שפוסל את זרעו ולפגום את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופרתו והקב"ה רוצעו . אמר רבי אבין בר רב אדא מר רב הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עלין שנא' שבמי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבמי יה . א"ר חמא בר' חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחתם לאלהים לכל משפחות בית ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות . והם יהיו לי לעם אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב והייתי להם לאלהים והם יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים:

רוהען זיון שכינה אויף די יודין מעיד עי גל השבטים זאגט ער עדות אויף אלע שבטים אזוי: זענען פֿשר ואינו מעיד עליי אָבער אויף אים זאגט ער קיין עדות שְנאָמַר וויא עִם שְׁמִיית אין פֿסוק שְׁבָטִי יֵה עדות לְיִשְׂרָאֵל אימת הַיָּה עדות לְיִשְׂרָאֵל ווען זאגט נאט עדות אויף די יודין בּוֹפֵן שְׁתִּשְׁבִּטִים שְׁבָטִי יֵה אז די שבטים זענען גאָמלִיקע שבטים , זייא זענען פֿרוקע אונ זענען נישט פֿארקוישט מיט די פֿסגרה פֿענשִׁשׁין , דאמאָלס מאַכט נאט רוהען זיון שכינה אויף זיי אָפֿר רבי חמא ברבי חנינא רבי הקא ברבי חנינא האט גיאָזאָגט כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אז נאט מאַכט רוהען זיון שכינה אין משרה מאַכט ער גיט רוהען אויף אלע פֿענשִׁשׁין אלא על משפחות תּיּוּמָחוֹסִת שכינה אויף די יודישע משפחות וואס זענען תּיּוּמָחוֹסִים שְנאָמַר ווארום עִם שְׁמִיית אין פֿסוק כַּתּוּב הַיָּה נאָט זאגט אין די צייט אהיה להם לאלהים לכל משפחות בית ישראל וועל איך זיין זאגט צו אלע משפחות פּוּדִין יודין לְכִי יִשְׂרָאֵל לא נאָמַר עִם שְׁמִיית גיט איך וועל זיין זאגט צו אלע זיין זאגט צו אלע משפחות וואס זיי זענען אָפֿיקע יודין וְהֵם יהיו לי לעם אונ זיי וועלן זיין צו מיר אפֿאלק אָפֿר רבה בר רב הונא רבה בר רב הונא האט גיאָזאָגט וי מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאס איז אַנְדִּיעֿשֿערע יודין שְׁמִיית הַיָּה לְהֵם לאלהים נאט זאגט איך וועל זיין צו מיר יודין זאגט , נאך פֿריער איידער זיי וועלן זיין צו מיר אפֿאלק , נאָכדֵעַם וְהֵם יהיו לי לעם וועלן זיי ווערן צו מיר אפֿאלק וואס זיי זענען אַנְדִּיעֿשֿערע יודין שְׁמִיית הַיָּה לְהֵם לאלהים וועל איך זיין צו זיי זאגט:

הי"ש את חלקיהם איצט וועט קומען אַחֲדָשׁ וואס וועט אויפֿעסן זייער חלק וְשָׂמָא תִּשְׂמָא פֿאַרמער וועסטו זאגן חֲלִיקֵי נָהָר זיין חֲלִיקֵי יָדֵעַר בֵּן וואס ער האט ביי איר גינזקען וועט פֿאַרלענדט ווערן וְהָא חֲלִיקֵי אָפֿער גיט איר חֲלִיקֵי וואויב זיא האט אפֿאָרמִיעֿגין וואס זיא האט גיט גינזקעין דעם מאן וועט דאס גיט פֿאַר־לֵעֶבְרָת ווערן . ווארום זי האט דאך גיט געווינדיגט פֿלמיר לויט לֵעֶרְיִנִים אונן דער פֿסוק צו זאגן את חלקיהם זייערע ביידיגס חלקים וועלן פֿאַרלענדט ווערן וְשָׂמָא תִּשְׂמָא לזמן מרובה פֿאַרמער וועסטו זאגן עִם וועט דויערן אלאַנגע צייט ביו עִם וועט פֿאַרל ארין ווערן פֿלמיר לויט תּוֹרַשׁ שְׁמִיית אין פֿסוק הַיָּה ופאי משמע וואס ווייסן מיר פון דעם וואָרַם חַיִּל אָמַר רב תּוֹמָן בר יִצְחָק האט רב גִּבְהִין פֿר יִצְחָק גיאָזאָגט תּוֹרַשׁ וְכַסֵּם הַיָּה יוצא וּמִמֶּנּוּ אָבֵד אַחֲדָשׁ גיט אריין אונ אַחֲדָשׁ גיט ארויס אזוי זייער געלט איז שוין פֿאַרלאָרן וְאָפֿר רבה בר רב אָדָא נאך האט רב רב אָדָא אַרְאָ גיאָזאָגט וְאָמַר לֵה אונ אַנְדִּיעֿרע זאגן רב סלא האט דאס גיאָזאָגט פון רב המנונא'ס וועגין גל הנושא אשה שאינה הוגנת לו דער וואס נעמט אזוי אנווייב וואס זיא איז פֿסול צו אים אַלְהוּ פּוֹסְתוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוצעו אַלְהוּ בֵּינָם אים אונ גאט שְׁלֵאָנָם אים וְתָנָא על כולם אַלְהוּ פּוֹסְתוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חותם מיר האבין גילעדיגט אויף אלע וואס האבין גינזקען ווייפער וואס זענען פֿסול צו זייא פֿאַר שְׁוִירִיבִים אַלְהוּ תִּבְכִּיא אונ גאט חֲתָמָה איו לו למי שפוסל את וְהוּ וזיי צו דעם פֿענשִׁשׁ וואס מאַכט פֿסול זייער קינדער ולפגום את משפחתו אונ ער מאַכט גאָלִיעֿ דעם ויחוסי פון זיין משפחה ולנושא אשה שאינה הוגנת לו אונ דער וואס נעמט אנווייב וואס זיא איז פֿסול צו אים אַלְהוּ פּוֹסְתוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוצעו אַלְהוּ תִּבְכִּיא בֵּינָם אים אונ גאט שְׁלֵאָנָם אים , רבי אבין בר רב אָדָא האט גיאָזאָגט פון רב'ס וועגין הנושא אשה שאינה הוגנת לו דער וואס נעמט אנווייב וואס זיא איז פֿסול צו אים כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו ווען נאט מאַכט

זוהר בהר דף קה ע"א

עברו את ה' ביראה. מה ביראה כד"א (הלאי קיף) ראשית חכמה יראת יי' ודא מלכות שמים ובג"כ עול מלכות שמים וע"ד הלאי בקדמיתא הוה כלל. מחא אוחס. תפלה בקדמיתא סל רי. בגין דבהאי עייל לשאר קדושי. ואי התי לא אשתכח לגביה לא שריא ביה קדושה ליעלא בג"כ (ויקרא עז) צוואת יבא אחרן אל הקודש וגו' כתיב. והאי עול לא שריא במאן דליהו כפות באחר. וכ"כ עבדין פטורין מעול מלכות שמים. ואי מהאי עול פטורין מכל שאר פטורין דהא שאר לא שריא עליה דב"ג עד דלשכתו גביה בהאי עול. ובג"כ הוה אכלי ישראל במלרים חס. אוף הכא ינא לחפשי חס דהא עבדא הוה וכל מה דעבדי חס הוה בלא עול מלכות שמים. ווע"ג דחס הוה עובדוי ינא לחפשי ויהא לא לחפשי חס לבתי דליהו כתיבו וזשתכח ביה נייחא ויבני עליה עול מההוא אחר דלפיק ליה לחירו. ואי ב"ג יטרב למיפק לחירו כד"א וחס אמר יאמר העבד אכתבי את אדוני וגו'. הא ודאי פגים ליה להאי אחר דשביק עול מלכות דלעילא ועטיל עול דמחריה. ע"ד מה כתיב והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת וגו'. והגישו אדניו אל האלהים אל האלהים חס הוא דלעילא ומוזיה ואחריתא ובהא אחרת. וכיון דליהו אכונן לאפגמא להאי אחר מההוא פגיומו אשתאר כדביה גבופיה הה"ד ורע אדניו את אזניו כמרע ועבדו ועולם. יהו עבדא תחות רגליו דמחריה עד שתא דיוכלא. את אזניו אמאי. הא אוקמוה אכל שמיעה תלי כהאי אחר. כעשיה לעילא. ובלון אחר יתקריב לגביה אל הדלת אזו אל המוזהה בגין דהאי אחר פתחא לקב"ה אקרימו עבדי לשמיעה דהא שמיעה בקדמיתא ולבחר עשיה. שמיעה כהאי שמתה תליא. וע"ד הוה פגים להאי שמתה. יתפגים שמיעה דליה וישתאר פגיומו ביה. ולא ישתאר הוה עבדא למחריה עד דיתקריב להוהו אחר דפגים ואתפגים הוה קמיה וישתאר ביה ההוא פגיומו ובג"כ והגישו אדניו אל האלהים חס כמה דאוקימנא וע"ד ושבת הארץ שבת ליי' :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מורס

רמב"ם הלכות תפלה פרק ד
 (א) היה עומד בתפלה ונשפו מי רגליו על ברכיו כותין עד שיכולו המים וחוזר למקום שפסק; ואם שהה כדי לגמור את התפלה חוזר לראש; (ב) וכן המשתין מים שוהה כדי הילוך ד' אמות ואח"כ יתפלל ומשהתפלל שוהה אחר התפלה כדי הליך ארבע אמות ואח"כ כשתין כדי שיפסיק דברי התפלה מפיו; (ג) כוונת הלכ כיצד

מספר הסידים סימן ל"ג.
 כפי עליון לא תלא הכחות הסוד. אין הקב"ה נזכר על האדם להיות טוב או רע. וכן אמרו חכמים הכל בידי שמים מן מיראת שמים שנאמר ופנה ויכפרל מה ה' אליהן שאל מעט כי אם ייראה. ובכחה שגולה דם שוהה עליו אם יבזר אם חלש אם עביר אם עני אם נלם אם מנוכר אם חיון אם גון אכל אם לדיק אם רעב לא קאמל אלא משמיים לפניו עני דכיס ויבחר לו האחד ואחרי אבך כמנעו זה מפסיד מעלו כלשכר

(א) הנה עומד בתפלה ונשפו מי רגליו על ברכיו אויב עד האם געבראוניגט שמתה עשרה אונ דיא השתקה האם גערוגען אויף זיינע קנייה גער האם געהאמט אזוי אקראנקייטן פסקין עד שיקלי המים ואל גער נוארקיין אויף גערין דאוונגען ביו די השתקה וועט אויפהערין רינגען ויחזר לקב"ה שפסק אונ עד דאוניגט וניישטער פון דעם ארמט ווא ער האלט זיגט אזוי לאנג ווי מען קען אפדאוונגען אמאגען שמתה עשרה חזר לראש מוז ער אנהייבין דאוונגען פון אנהייב שמתה עשרה; (ב) וכן הפסקין פיה שוהה כדי הליך ארבע אמות ואחר כך יתפלל דער וואס איז משתין ואל ער נוארמין נאך דעם משתין זיין אזוי לאנג ווי מען קען זיין פיר איילין נאך דעם נאכדעם ואל ער דאוונגען, טייל נאך דעם משתין זיין ריגט נאך אמאהל בראפנים השתנה וישתהפלה שוהה אחר הפסקה כדי הליך ארבע אמות ואחר כך משתין אונ אז ער וויל משתין זיין נאך דעם דאוונגען אדער אין כייטען דאוונגען ואל ער נוארמין פון דעם דאוונגן ביו צום משתין זיין אזוי לאנג ווי מען קען זיין פיר איילין נאכדעם איז ער משתין כדי שפסיק דברי תפלה כפי די נערשטער פון דעם דאוונגען ואלון שוין גיט ריגעט ווערין פון זיין מויל ונוייל גער געקנישט נאך דאוניגט מיט גרויס פונגה קען גיט אזוי געשווינגט ארויס געבען זיינע געדאנקען

כפי עליון לא תלא הכחות הסוד. אין הקב"ה נזכר על האדם להיות טוב או רע. וכן אמרו חכמים הכל בידי שמים מן מיראת שמים שנאמר ופנה ויכפרל מה ה' אליהן שאל מעט כי אם ייראה. ובכחה שגולה דם שוהה עליו אם יבזר אם חלש אם עביר אם עני אם נלם אם מנוכר אם חיון אם גון אכל אם לדיק אם רעב לא קאמל אלא משמיים לפניו עני דכיס ויבחר לו האחד ואחרי אבך כמנעו זה מפסיד מעלו כלשכר

כפי עליון לא תלא הכחות הסוד. אין הקב"ה נזכר על האדם להיות טוב או רע. וכן אמרו חכמים הכל בידי שמים מן מיראת שמים שנאמר ופנה ויכפרל מה ה' אליהן שאל מעט כי אם ייראה. ובכחה שגולה דם שוהה עליו אם יבזר אם חלש אם עביר אם עני אם נלם אם מנוכר אם חיון אם גון אכל אם לדיק אם רעב לא קאמל אלא משמיים לפניו עני דכיס ויבחר לו האחד ואחרי אבך כמנעו זה מפסיד מעלו כלשכר

ארויס דאם שלעקעמע אונ גיט דאם נופע אין הקדוש ברוך הוא גזר על האדם להיות טוב או רע נאמט איז גיט גזר אויף די מענטשן ווי ואלון זיין גוט, אונ גער איז גיט גזר וזיא ואלון זיין שלעקעם וכו אפרי תקמים אונ אזויא האבין געאנגט די תקמים הכל בידי שמים חזק מיראת שמים אלץ איז איז די הענש פון נאמט, אויף אלץ איז נאמט גזר ווא עס ואל זיין, נאר אויף יראת שמים ווער עס ואל זיין פרום אונ ווער אין דאם איז נאמט גיט גזר שפאנד ווי עס שמיים אין פסוק משה רבינו האמט גיזאנגט צו דיא יודין נעמן. ישגאל מה ה' אליהן שאל מנעו כי אם ליראה איצט יודין וואס וויל נאמט פון דיר נאר דו זאלסט פאר איהם מורא האבין וישגאל שגול אדם אונ ווען דער מענטש ווערט גיבארין גזרים עליו אם נבזר אם חלש אם עביר אם עני איז מען גזר אויף איהם וואס ארעם איז נאך אם מנוכר שוין אדער ביהוה אדער און איז לאנג אדער קורץ אכל אם צדק אם רשע לא קאמד אדער ער נאך זיין אצדיק אדער ארשע איז מען גיט גזר אלא משמיים לפניו שתי דרכים נאר מען גיט פאר דעם מענטש צוויי וועגין ויבחר לו האחד אונ גער ואל זיך אויס קלויבן איין וועג ויבחר אחר החיים זה הפסיד עצמו אונ ווייל דער וינדלדער האמט זיך אליון שארין געמאכט כפישר סר מרדך טובה כמאס

כל הפלה שאינה בכונה אינה תפלה, ואם התפלל בלא כונה חזר ומתפלל בכונה, מצא דעתו משובשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתקן דעתו. למה שכתב האבן ספן הדרק והוא עוף או מוצר אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו. אמרו חכמים ישהה שלשת ימים עד שינוח ותתקן דעתו ואח"כ יהפלה :

מדרכ טובה עמוס בטוב וזכור צדק למה שכתב ונסיות ככנס לסיני קיטו טל אצל עשה לנפשו ונתנו רע. וזכו שכתוב לחייו נס יסמוך אדם מי נכר על חטאיו. כל ואלה כמה עמיות וזמנות וזמיות עבדש כשכנו טעם כי מרש נפשו עליו לו על חמד מואכזו ל"ט טעם לו להטענות ולהתפלל נפשו עבירה והטענות מביאה נפשו לטענות :

פון דער תפלה קען זיין ווען ער וועט משהיין זיין וועט ער נאך פראכטן פון דעם דאווענען, און פראכטענדיג קען ער נאך ארויס ריידין ווערשער פון תפלה אויך, דריבער מוז ער ווארמין אזוי לאנג ווי מען קען זיין פיר איילין, ער זאל שוין האבן ווייגע געדאנקען אין גאנצן ארויס גענומען פון תפלה נאכדעם וועט ער משהיין זיין :

בטוב וזכור ברע ווען ער האט אפגעקערט פון גומין וועג און האט פארמיאוסט דאס גוטע און אויס געוויילט דם שלעכטעם ליידיג צייד לנפשו דריבער דארף ער ווייגען ולהיות נכנס לפני קונו און זיין אונטערשטעניג פאר נאט על אשר עשה לנפשו וואס ער האט גיטארן צו זיין נשמה והטלו רעה וואס ער הט זיך אליין שלעכטס גיטארן והיו שכתוב אחריו דאס איז וואס עם שמיים נויטער אין פסוק מה יתאנו אדם מי נכר על חטאיו ונס זאל מרויערין דער לעבער דיגער מענטש, אז ער שטארקט זיך אויף זייגע זיגד, האט ער נים וואס צו מרויערין בא דרשה בכה תענייה וצויות ותנות נבטש לשבנו חולה קום זעה ווי פיל הענינים און וויא פיל תהנות טוהט דער מענטש פאסטן און בעטן ווען זיין זעהן איז קראנק בי קרה נפשו עלי ויזיל זיין לעבין איז איהם פארבישערט דורך רעם או על אחר באיביו אדער ווען עם פאכט אייגער פון זייגע גוטע פריינד איז קראנק, ווי פיל צער האט ער פון דעם כל שכן טעם לו להתנות ולהתפלל בשלוש עבירה איז דאך געוויס אז ער דארף פאסטן און מרויערין אויף די עבירות נוס, ער האט געקאן וואס זיין נשמה איז קראנק והתשובה משיבה נפשו לעולם און דיא תשובה קערט איהם צוריק דיא נשמה זייגע אויף אייביג :

(ג) פנות הלב בידי ווי אזוי נאל זיין דער דין מיט די פונה אין הארצין ווען ער באווינט כל תפלה שאינה בקנה אינה תפלה די תפלה וואס איז נים מיט פונה איז ויא קיין תפלה ואם התפלל בלא כונה חזר ומתפלל בקנה און א"ב ער האט געדאוונקט און פונה זאל ער נאך אקאהל באוועקן מיט פונה מצא דעתו משובשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו אויב זייגע געדאנקען ווען פארמישט און דיא הארץ זייגע איז פארטראכט אין אנדערע זאכן און ער וועט נים קענען איצט באוועקן מיט פונה פאר, ר גיט באוועקן ביז ער וועט זיין פערדינקט און וועט קענען באוועקן מיט פונה ליידיג תבא מן הדרך והוא עוף או מוצר דריבער אז אייגער קומט פון וועג און ער איז מיר ואפגעמאקערט אדער ער האט צער אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו פאר ער גיט באוועקן ביז ער וועט זיך פערדינקען אפרי חכמים ישהה שלשת ימים עד שינוח ותתקן דעתו ואח"כ יהפלה די תפלה קען זיין וועט ער נאך פראכטן פון דעם דאווענען, און פראכטענדיג קען ער נאך ארויס ריידין ווערשער פון תפלה אויך, דריבער מוז ער ווארמין אזוי לאנג ווי מען קען זיין פיר איילין, ער זאל שוין האבן ווייגע געדאנקען אין גאנצן ארויס גענומען פון תפלה נאכדעם וועט ער משהיין זיין :

פון וועג זאל ער ווארמין דריי וועט ער נאך פראכטן פון דעם דאווענען, און פראכטענדיג קען ער נאך ארויס ריידין ווערשער פון תפלה אויך, דריבער מוז ער ווארמין אזוי לאנג ווי מען קען זיין פיר איילין, ער זאל שוין האבן ווייגע געדאנקען אין גאנצן ארויס גענומען פון תפלה נאכדעם וועט ער משהיין זיין :

בהר יום ד תורה

אונקדום

להבטיח מתי' דיא יהוה נפש י יהוה יהוה, רוח יוד האווא הא, נשמה ירוה חיה יחדו דמלו וו אל שם כ"ן שבעשה בניקר חולם :

לפי רב השנים תרבה מקנתו ולפי מעט השנים תמעט מקנתו

מן לפום סגיאות שניא תסגי זכינהי ולפום זערות שניא תיעיר ת"א לפי כוח הכתוב, מדעין כט : תמעט

רש"י (טו) תרבה מקנתו, תמכרה ביוקר : תמעט מקנתו פירוש לתורת אלהים ופש לפי רוב נאך דעם פילקייט פון דיא יאהרין פלוטר אז עם איז נאך דא פיל יאהר ביז יוגל

כי מספר תבואת הוא מוכר לך :
 ולא תונו איש את עמיתו
 ויראת מאלהיך כי אני יהוה
 אלהיכם : ועשיתם את חקתי
 ואת משפטי תשמרו ועשיתם
 אתם וישבתם על הארץ לבטח :

זבינוהי ארי מגין על לקח
 הוא מזבן לך : י ולא
 תונו גבר ית חבביה
 ותדחל מאלהיך ארי אנה
 יי אלהיך : י ותעבדון
 ית קימי וית דיני תמרון
 ותעבדון יתהון ותתבון
 על ארעא לרוחצן :
 ת"א ולא מונו ארס את עמיתו .
 מליפא כח כט : וירכס
 מאלהיך . שס נל :

רשבים

בעל המזורים

(יז) כי מספר תבואת . שער היובל הוא מוכר ולא גוף
 כ"ש ש"ס כחשנן ש"ס עשר הכית וישבו כסה :

שפתי חכמים

רש"י

י משום דמכרס והמעט מקבתו משמע שירכס וימעיט קנימו
 וס"י כונת כל מ"ס פ"י מרכס מקבתו ומכרס בייקב והמעט
 מקבתו שירכס בזול וס"ל דלמך מרכס מקבתו משמכרס בייקב ולא
 קכ"י מרכס דנמיס כמו שקכס ממעיט דנמיס כדי שלא לשכסו
 שפ"י ורכס וימעיט דמיס יורה עכדי שזוהי סלל ממכרס בייקב
 אינו משמע יוצרתי עכדי שזוהי סלל ששוי רכ . רל"ס : כ וירכס
 ועשיהם את חקתי וגו' והסתלקת מקלח מייכי בחקוק ומשפטיס

תמעט י בדמיה : (יז) ולא תונו איש את עמיתו .
 (ת"כ) כאן הוסיף על אונאת דברים שלא יקיע איש את
 חבירו ולא יטילנו ענה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והגלתו
 של ועין וס"ל מי מודע אם נתכוונתי לרעה לכן נאמר ויראת
 מאלהיך היודע מהשכות הוא יודע . כל דבר המסור ללב
 שאין מכיר אלף מי שהמשיכה בלבו נאמר בו ויראת
 מאלהיך : (יח) וישבתם על הארץ לבטח . שבעון

שמטה ישראל כ גולים שאלמך (ויקרא כו) לו תרלה הארץ
 ליקושים על התורה

פירוש לתורת אלהים

וועם דער קויפער האבן פיל תבואת פריה מקנתי
 זאלסטו קענען זיין פאר קויפונג פלאמר זאלסטו
 איהם פאר קויפען מטייער זליפ און גאר דעם
 זוינגיקייט פון דיא יאהרין דהיינו עם איז ווייניג
 יאהרין צום יובל תמעיט מקנתי זאלסטו זוינגיען
 זיין קויפונג זאלסטו אים פאר קויפען וועלן וועלער
 כי מספר ווארום דער פארקויפער פאר קויפט דיר
 נאר די ציאל פון תבואות וואס עם וועט וואקסן
 אין פעלד פון יובל ווארום דאס פעלד וועט דאך
 אום יובל צוריק קאען צו איהם : (יז) ולא תונו
 איהר זאלט גיט נאקען מיט בריד איין מענטש
 דעם אנדערין ויראת מאלהיך און דוא זאלסט דיר
 פארקמען פאר דיין גאט כי אני יי ווארום איה בן
 גאט אייער גאט : (יח) ועשיתם און איהר זאלט מאן
 מיין גויען ואת משפטי תשמרו און מייער דינים זאלט
 איהר הימען ועשיתם אויף און איהר זאלט ויית
 מארון וישבתם וועט איהר זיעען אויף דעם לאנד
 ארץ וישבאל לבטח זיקער און איהר וועט פון איר
 קסין דעם זיבעטין יאהר , דאמאלס וועל איה קענין די ברכה אין פעלד , דעם זעקסטין יאהר , נאל וואקסן אזוי פילעס נאל
 גענוג זיין אויף דריי יאהר וועט איר גענוג די ברכה איר וועט אנדער האבן ארבעטס אין איין יאהר אזוי פיל ווי אין דריי יאהר :

מצות השם

(יז) [שנת] (לאו רי) שלא להסוות בדרכים שגלמל ולא מונו
 זאל תונו וגו' ודאס איז אמצוה לא תקשהו איבער זאל ניס
 זאריין דעם אנדערין מיט בריד :

אונקלוס

שלישי שני כשקן מחזקין יום ונתנה הארץ פריה
 ואכלתם לשבע וישבתם לבטח
 עליה : וכי תאמרו מה
 נאכל בשנה השביעת הן לא
 נזרע ולא נאסף את תבואתנו :
 כי וצויתי את ברכתי לכם
 בשנה הששית ועשת את
 התבואה לשלש השנים :

יש ותמן ארעא ארצה
 ותכלין למשבע ומיתבון
 פרוחצין עליה : כ וארי
 תמרון מה ניכול בשתא
 שביעתא הא לא
 נזרע ולא נכנוש ית
 עללתנא : כא ואפקוד ית
 ברכתי לכון בשתא
 שתיתאה ותעבד ית
 עללתא לתלת שנין

ת"א הן לא נזרע . פסוקים נה .
 ופסק הם התבואה . ר"ס
 יג נדרים סא :

רשב"ם

הקרקע : (כא) לשלש השנים, לפי הפשט, זריעת ששית תפרנס ששית ושביעית ושמינית יורעו ויאכלו מתבואת ששית עד תחלת ט' שיתפרנסו מתבואה הנורעה בח' :

רש"י

את שבתותיה והרלת את שבתותיה וע' שנה של גלות ככל כנגד ע' שמונת שבעלו היו : (יש) ונתנה הארץ וגו' . וישבתם לבטח עליה . שלא תדאגו משנת בלורת : ואכלתם לשבע . חף בתוך המעים ל תהא בו ברכה : (כ) ולא נאסף . חלם הבית : את תבואתנו . כנון יין ופירות האילן וספיחין גו הכלים מהליים : (כא) לשלש השנים . למקלת הששית מניסן ועד ר"ה ולשביעית ולשמינית שורעו בשמינית במרחשון ויקלרו בטנן :

שפתי חכמים
 על שמשו דלכ"ב מה ענין זה לכאן : ל ר"ל והלא בסדרו כתיב ונתתם הארץ לח פריה וממילא ששמינין דלכול לשבע ולמה כתיב ואלתם לשבע לכך פרש"י בתוך כו' . וכל דמספק בש"י לפרש מחלה מנה וישבתם לבטח שכ' אהר מלת ואכלתם לשבע . משום דכשי"ט ליעיל מוניה וישבתם על הארץ לבטח משום עון שמשו ישכלו גולין וכו' וק"ל ומנה כתיב עוד וישבתם לבטח עליה . ומתוך שלא תדאגו משנת בלורת וכדי לזכור הפסוק שצין וישבתם על כל ארץ ליוני וכו' וישבתם לבטח . ה"ה"ם : מ וסוף מלשון כינסה אל הבית לכל ארץ לזרע ולא נאסף בשנה אל בגדים וסוף על קיומן אל מקום אחד אל"כ מה תועלת בזה אם היה נאסף בשנה בגדים ולא היה נאסף לבית : ג עבדתיב הן לא כזרע ממילא ללא נאסף התבואה ולמה כתיב ולא נאסף שפוחיתנו כנון יין ופירות וספיחים שהינם

דעת זקנים מבטלי התוספות

(כ) וכי תאמרו . חסדו מתי קאמר והלא מה שקצו בשנה הששית הוא לאכול בשביעית. הלא סתם הפקדו הן וכי תאמרו בשנה השביעית מה נאכל מנאן וז"ל

פירוש לתורת אלהים

(כא) ואג ארץ אי ו יצויתי ארץ נאם נועל געביטען מיין ברכתי לכם צו ארץ בשנה הששית אין דער תבואה נואם נועם נואקסין אין ועקסמין יאהר געש נועם נואם ועקסמטע יאהר דעם ועקסמין יאהר אויף דבייא יאהר , אויף דעם ועקסמין יאהר אונג אויף דעם זיגעטען יאהר אונג אויף דעם אקטען יאר ביו מען נועם שניידין די נייע תבואה :

נביאים ירמיה לב

הלמשך מנ"ה ה"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה נשמה ארני נשמה דהור יקוה חיה יחידה דנצח יקוה חיה יחידה דהור אל שם ב"ן שבעשית :

א ותצא את עמך את ישראל מארץ מצרים באתות ו במזפתים ובכ"ד הוקה ובאזרוע גמיה ובמורא

באתין

כו

במזורת דוד (6) ובאזרוע נשויים . אלו כמשל מגזר הנוסע כידו על מי שנתקם

גדול : כ ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת
 לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש : י ויבאו
 וירשו אותה ולא שמעו בקולך ובתרותיך לא תלכו
 את פרי אשר צויתיה להם לעשות לא עשו ותקרא
 אתם את פל הרעה הזאת : י הנה הפללות באו
 העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הכשדים הנלחמים
 עליה מפני הרב והרעב והדבר ואשר דברת
 היה והנה ראה : י ואתה אמרת אלי אדני יהוה קנה
 לך השדה בכסף והעד עדים והעיר נתנה ביד
 הכשדים : י ויהי דברי יהוה אל ירמיהו לאמר :

יובתורח קרי

באתיו ובכפתו ויבדדתי מקומי
 ובאדברתי מקומי ובחזקתי
 בקא : כ ויהי דברך להון ית
 ארעא הקא דקנאקא
 לאקבתהון למתן להון ארע
 עקרא חלב ודבש : כ געלו
 ואחסינו יתה ולא קבילו
 למימרה ובאחיבתה לא הליכו
 ית פל דפקדא להון למעבר
 לא עברו וערעת יתהון ית
 גל בישקא קרא : ד קא
 מלקא עלו על קקא
 למקדשה וקרא אתמסרת
 בידיה דכשדאי דמגיחין
 קקרא עלה מן קדם דקבילין

בקרוא ובקנא ומקרא דמללה היה וקדמו גלו : ה ואת אמרת לי יי אלהים ובין לך חקלא בכסף
 ואסתר סהרין וקרא אתמסרת בידיה דכשדאי : ו והנה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיהו למימר :

מצורת רוד

כו : וכנאול גדול. שהיית מתיישב על מצרים : (ב) חין זכא .
 ויאל חין אשר החלב נוסף עדיי הכמות כי יכמו מרעס שפן
 ומלכס רב והמגרים נוטפים מרעס : (ג) ונמורחן . דכרי
 חורחן לא סבלי : ומקרא . ולכן כנאל מליס חקרא סרעס
 סוזס המפורס בנאקל שלחמיו : (ד) הנה הסוללות . כי הנה
 אנשי המלחמה השומדים על הסוללות ללוס ממנס סנה ככר באו על העיר ללכדה וכלו ככר נחכה כירס כי חין כח כיד
 אנשי העיר לטכב על ידו כי פשו ממני המריכ והרעב והרעב : מאל שחלכד העיר סנה כי סיה וסך
 כואס סכן סוא : (ס) וחסה חמרת . כ"ל וסה זס אשר סודמני מירחס המנאל וכלו חמרת לי כואס שחקיה ממני סהדס ולחמיו
 עדים כדרך סקוסיס : וסעיר . כלא סעיר נחכה כיר סעשדים וסה ח"כ חועלת כקיים סהדס הלל סהשדים יקמוס (ועס יי סוא
 סמל עעלמו לכרין כן גרוס סהדכ כל לכמו וסוא סנה זס חמר ממחשכוס לבו ולא כעחס סכנוסס ע"י יכ"ס) :

(ג) ותקרא אותם. הקרית אותם לשון מקרה: (ד) ואשר
 דברת. רעה עליה היה זכא : (ה) והעיר נתנה
 וכו'. ולמה לי שדה :

רש"י
 (ג) ותקרא אותם. הקרית אותם לשון מקרה: (ד) ואשר
 דברת. רעה עליה היה זכא : (ה) והעיר נתנה
 וכו'. ולמה לי שדה :

דעם פרוש עברי מייטש געפינס פשו ביאי דער הפטרה פון דער וואך י

כתובים משלי כח כח

לחמשך מיסוד ומלכות דוא שוין דלת יוד נפש שוין שוין דלת שוין דלת יוד רוח יאדהדנהי נשמה דיסוד א אד
 ארנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשפד דמלכות יו דו דו חיה ויודה דיסוד יהוה יהוה חיה ויודה דמלכות
 אל שח ב"ן שבעשתי :

* חקיל על לפיה סבלא * בומח בלבו הוא כסיל והולך כחקמה הוא ימלט : בנותן
 הוא ודמליה בהפימקא * לרש אין מחסור ומעלים עיניו רב־מאורות : ג בקום רשעים
 נתחמי מן ביש : כ דיהב
 למסבינא לא נחסר ליה ונתחמי עיניה מן מסבינא סגינין לנפשמה : ג בקומא דרשיעי
 רש"י

מצורת רוד

(6) כוטה גלוי . סעומד כנכה וכוסח כחמסולות לבו סוא כסיל .
 חבל סוסרך כדרך סכמס כסמוס כס"י סוא ימנע מן סלכה :
 סעעלס ע"י מן סרס ועושע עעמו עעלו כללו לא יכילו סלנתי סח לו
 סכס יקמוס סכשכס לנשלו כעס או יסכר כל לרס סעינו עסס כי

(ב) נותן לרש . זלקה חין מחסור לו : ומעלים עיניו .
 (ג) מן מחסור . לא יחסר עשיר בעשיר סוכ סלקס . חבל סעעלס ע"י מן סרס ועושע עעמו עעלו כללו לא יכילו סלנתי סח לו
 סכס יקמוס סכשכס לנשלו כעס (ז) בקום . כסח

פרוש עברי מייטש

(א) מיטש בלבו הוא כסיל דער נואם פאר ויפקדו ויך
 אויף דיא האפנונג פון זיין הארץ נואם זיא רעם
 איהם איין גלקין , אונ דער ווייל זאל ער בארנין
 דער איז אנאר ויחלך בהקצה אפקר דער נואם גייט
 מיט חקמה ער בארעכניגט מאמער נועם ער גיט
 האפין צו געצאהלין וויל ער געסער גיט בארנין
 זיא ימלט דער נוצול פון צרות , אונ מען
 האלט איהם קאך פאר א חכם אויך : (ב) נותן לרש איז
 כהסוד דער נואם גיט צדקה צו איין ארעמאן ווערעם
 ער דער פון גיט ארעם ווארים קאמ גענשם איהם
 אונ אויך דער ארעמאן ויפגלים עיניו רב מאיחא אפקר
 דער נוס פארהוילט זיינע אויגין פון דעם ארעמאן
 אום ער זאל איהם גיט געבוי קיין צדקה איז ער
 פול מיט קללות נואם קאמ שלט איהם , אונ אויך
 דער ארעמאן וואם (א) בקום רשעים יסתי אום או רשעים
 שטיינען אויף מיט וינער סעלקחה ווערין גענשמישן
 פארבארנין , דאס הייסט דער צדיק מוז שטיינין
 נויס מען דאך גיט אויב דער מענשט איז א צדיק
 וכאבדס

יפתה אדם ובאבדום ירבו צדיקים: ד איש הוֹכַחֹת מִקְשָׁה עֹרָה פִתַּע יִשְׁבֵר וְאִין מִרְפָּא: ה בְּרִבּוֹת צְדִיקִים יִשְׁמַח הָעַם וּבְמִשְׁלַר רִשְׁעֵי יִאֲנָה עַם: ו איש־אֲהֹב חֲכָמָה יִשְׁמַח אָבִיו וְרַעְיָהּ וְזוֹתָהּ יִאֲבֶדְהוּן:

אסו: ה בְּמִינְעָא רְצֻדְקִי תְדִי עֵמָא וּבְשׁוֹלְמָנָא רְשָׁנְעִי נְתַנְחַנְח עֵמָא: ו נְבָרָא רְרַחִים חֲכָמָא נְבָרָא אָבִיו וְדִמְחַסְכָּר בְּנִיחָא מוּבִיר מוֹלִיָּה:

מצורת דוד

יטמוו מנס וכנס ואלכו הכסעים אז רבו סלדיקס כי ימאספו ספירס עמקוס עמטוס: (ד) אלוס מוכחות. סליך אל סתוכהב וקאסע ערפו ולה אלה לשמעו ישכר ספאוס וסין מי יכפא לו: (ה) כדכוס. כנס גדלו סלדיקוס ומסלס כנס אז ישמחו. כי כפסוס יסיו מוסמסס מס': (ו) ורועס. סמחכר עליוס ניוסוס

מלדקה: (ד) איש. הראוי לתוכחה ומקשה עורף מלשמוע: פתע. מהרה ישכר: (ו) ורועה. מחכר לוומת:

נכחו לסס סמין וילכר עוד סת סכוי:

פירוש ע"מ

אנהיינגער פון איהם אויף זיין צדיקים, מראמקין ווי נאר גומץ פאר דעם פאלק, ובמשל רשע יאנה עם אָבער אז דער עלצמער אליון אזו ארשע זענען די אנהיינגער וויינע אויך רשעים אונ ווי אונמער דריקען דאס פאלק, מוהען נייא ויפצען פאר צרות: (ו) איש אוהב חכמה ישמח אביו דער מענטש וואס ליבט חכמה דערפריים וזיין פאמער, ווארום אלעס מוהעד מיט רעכנונג, אָבער אליון אָדער דורך קלוגע מענטשין, אזו דאס דעם פאמערס פרייד וואס ער האט אזוי אווהן וויסע וזנה יאָד יזו אָבער אז דער ווהן אזו אָבער פון די מענטשין וואס קערין זיך מיט זונות, אָדער אנערע באזת מאכט ער פארליקען זיין גאנצען סאיאָטעק, אונ אויך דעם פאמערס, קען שוין דער פאמער גיט פרייליך זיין פון אזעלכע זאכען:

ובאדם אָבער ווען עם קומט דיא צייט אז דיא רשעים זאלין פאלקארין גיין ווי צדיקים מוהען זיך קערהין די צדיקים, ווארום קען דער גייט דעם אָקת ווער עם אזו ארשע אונ ווער נאט: (ה) איש הוֹכַחֹת מִקְשָׁה עֹרָה פִתַּע יִשְׁבֵר וְאִין מִרְפָּא: ער זאנט וואס גייט מיה אָהן וואס זענער פלוידערט, איך וועל קאהן וואס איך וויל פתע יִשְׁבֵר וְאִין מִרְפָּא וועט ער פליצלונג צו בראכין ווערין, אָבער דיאמאלס וועט איהם שוין קיינער גיט קענען העלפין, דען פון זיינע פאזת וועט ער געוויס קראנק ווערין אזוי א קריניק וואס קיינער וועט איהם גיט קענען דעלפין: (ה) בְּרִבּוֹת צְדִיקִים יִשְׁמַח הָעַם אָז עַם מַעְהָרִין זיך צדיקים מוהם זיך פרייען דאס פאלק, ווארום אז דער עלצמער פון דוד איז אצדיק מוין דיא

עיקר תוימ

בהר יום ד משנה

ברמנורא

[6] דן כו'. פסיכ' (אסו עמסו סעיוסו עכס נרס ונין דדן סיסו נמי דנין אוווס עמסו סתקוסו וקוסו.) סוס' סירי דקס כסי לגימי מן לא דן וכל דנין אוווס כ"ג כ"ג וכל"ס סל קמ"ל דכל סכר דינין סון מר"ג דן דנין אוווס נג' כסידוס כו'.

נמי: [3] פסיכ' דוקס כססמלך יכס סס עמס סכ"ג יודס ערוס לכני. סולר סמלך לטס עמס יקכס כ"ג וקס אלו ופסיכ' סכל כלמ"ס אינו מעיד זילוטס ס"א לכ"ג סיכס וסיכ דסיס וסתעלמס פמט' סלסס מקסלס כגון זקן וסיוו לפי כסונו. נג'

כלו אלעטי דסוד דמלכות דיריס א אל כהן גדול [6] דן ודינין אוווסו. [כ] מעיד ומעידין אוווסו. חולץ וחולצין לאשתו. ומיכמין את אשתו. אבל הוא אינו מיכס מפני שהוא אסור באלמנה. מת לו מת. אינו יוצא אחר הבמה אלא הן נכסין

סר כ א כהן גדול דן ודינין אוווס אפלוו גדול מעג זיין אדיין, ער זאל מישפטיין אנערעע מענטשין, אונ דיניים מעגין איהם אויך משפטיין פניד ופיערין אוווס ער מעג זיין אצרות אויך אנערעע מענטשין: אונ אנערעע מענטשין מעגין זיין אצרות אויך אים אויך חולץ חולצין לאשתו אויב דער ברוך ער פון כהן גדול אזו גישמארבין אן קיינער, דארף דער כהן גדול געבין חליצה צו זיין ברוך ערס ווייב אונ אויב דער כהן גדול איז גישמארבין אן קיינער נארף דער ברוך ער פון כהן גדול געבין חליצה צו די ווייב פון כהן גדול ופיימין את אשתו אונ אויב

דער ברוך ער פון כהן גדול וויל מיכס זיין ונעמען פאר אווייב די ווייב פון זיין ברוך ער דער כהן גדול וואס ער איז גישמארבין אן קיינער, מעג ער אָבל דאס איז מיכס אָבער דער כהן גדול טאר גיט מיכס זיין נעמען פאר אווייב די ווייב פון זיין ברוך ער וואס ער איז גישמארבין אן קיינער ספני שדיא אסור באַלמנה ווייל אפלוו גדול טאר גיט נעמען אאלמנה סת לו מת אויב איינער איז גישמארבין בייא דעם כהן גדול איז יוצא אחר הבמה טאר גיט דער כהן גדול גיין קאה די כסה וויא קען מראנט דעם סת צו די כבורה אלא הן נכסין וזיא נגלה נאר אז

ועמ"ט: (ב) מסוד דק"ל דה"ט לבימוי נמי לא. וט"ן טו"ט: (ג) נמי פי בינו ר"ל בין פלגו שהוא המנוחה לבין העם: (ד) דללו ביום אחד אין מלווה ככ"ג דוקא וכפ"ה כתי הדיוט נעזר אם לירע פסול ככ"ג וכו' להמנוחה: [ג] הספסל הוא כגון קטן. ס"ט: (ד) כעפ"ש שהיה בעבדו של יג"ה טע"ג שברך את הכסף שלחו לו לבוא ולפגמו כפי סדריה: וכדמ"ט ויבדק כעפ"ה: ועבדו כמנונו דמי. וכפ"ה וישב אצלו לו עמד ושלחנר ועמדו שני האנשי"ו לא כל"ה כו' ויריע תק"פ שמתו כסודסודי"ו סעע"ש שמתו בן טע"ה על שכתבו פיהם בקרקע וירדל"ח ח"י יג"ה סג"ל: ועמ"ט: (א) ולי"ה דליקן לכו הכי דנין ס"ה כתיב הפקדושו יקבו. ג"ל. ויבין שסוד"ה כ' ג"ה דיוט לבק"ה כעפ"ה לא ג"ה אלא על מנ"ה וישראל אכל לו על מנ"ה בית דוד כפי של"ה לתקן על הכבוד. כ"ט: [ד] לא מעיד כו'. עמ"ש נעט"ש עמ"ש שיהי"ו ע"ה קבלה עמוס כפי יג"ה סג"ל ולא כלה לעמוד. ועמ"ט: [א] ולא חול"ה כו'. עמ"ש שטומד כעמ"ה וכו' אומר לו תתנחם מן השמים:

והוא נגלה. הן נגלין והוא נכסה. ויוצא עמהן עד פתח העיר. רבוי ר"מ. רבי יהודה אומר אינו יוצא מן המקדש. ושנאמר וכן המקדש לא יצא. ובשורה מנהם אחרים. ודרך כל העם עוברין בזה אחר זה. והמנוח' ממצעו בינו לבין העם. ובשורה תתנחם מאחרים כל העם אומרים לו אנו כפרתך. והוא אומר להן תברכו. מן השמים. ובשמברין אותו כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על [ג] הספסל: (ב) המלך לא דן ולא דנין אותו [ד] לא מעיד ולא מעידין אותו. לא חול"ה. [א] ולא חול"ה

שאינו שלו כ"ע מודו דיכול הוא לילך דל"ה טרוד ולא אחי למנעו וכשהורין מן הקבצות ועומדין בשורה לנהם האכלים וכל העם עוברים וכו' ומנהמים האכל והמנוחה ממצעו. שהוא הולך לימין כ"ג וכל העם שמתחלה הוא הסגן שהוא ממונה לעבוד תחת כ"ג אם יארע פסול ככ"ג ביה"כ: (ג) אבי תתכפר אתה ואחמנו תתמיד לכל הרשויו לל"ה על"ך: ובשמברין אותו. שאלו האור לאכול סעודה ראשונה משלו וקרוביו ואוהביו ומאכליו אותו: מסובין על הארץ. כן מעירין ומתאכלין בעירו: והוא מיסב. כעבוד על הספסל: (ב) המלך לא דן ולא דנין אותו. וזוקף מלכי ישראל שאינם נשמיים לדברי חכמים (ד) אכל מלך ממלכתי בית דוד דן ודנין אותו שאלו בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט (ה):

די וואס טראגן דעם מת ווערין צו גידעקט ווייא גייען ארויס) פון די גאס, בניינין זיך וקומט אריין דער פהן גדול אין דיא גאס הן גיין אָבער אז דיא וואס טראגן דעם מת זענען אין גאס מיט דעם מת, וואס נעקט מוז דער פהן גדול אין צו גידעקט ער קאר גיט אריין גיין אין די גאס, און ער מאר גיט אריין גיין אין אשטוב וואס אין די גאס יוצא זימן עד פתח העיר אונג דער פהן גדול גיט בעלייטין דעם מת ביו צום מויער פון שקאמט, אָבער אויסער די שקאמט קאר ער גיט גיין בעלייטין דעם מת, נאר ער מוז צוריק אהיים גיין דברי בני מאיר אוי זאגט רבי מאיר, רבי יהודה זאגט אינו יוצא מן המקדש דער פהן גדול קאר גיט ארויס גיין פון בית המקדש אויב זיינער איז בייא איהם גישטארקטן שטאנער ווארום עס שטייט אין פסוק וכן המקדש לא יצא פון בית המקדש זאל ער גיט ארויס גיין וישארא פניהם אחרים אז דער פהן גדול טרייקט אנדערע אָבלים. ווארום צו אפדערעדע לניה מעג דער פהן גדול גיין, און דער מנהג איז גייען פאר צייטן, אז דער אָבל איז גיגאנען פון די קבורה האט ער זיך גישטערט אויף איין אָרם ויך כל העם עבדין זה אהר זה און אלע יודין וואס זענען ביי די לניה גייען פאר ביי דעם אָבל און זאגין צו איהם. התנחם מן השמים" הוא זאלקט גיטרייקט ווערין פון גאט, און אז דער פהן גדול דארף גיין פאר דעם אָבל ותמנון קמעו בני ליהן העם זאל דער פהן וואס אונגערט דעם פהן גדול וואס ער דארף טאהן די עבודה אים יום כפור אויב דער פהן גדול ווערט פסול האלט'ן דעם פהן

גדול אין מיטען צווישען זיך און צווישען די יודין וואס זענען דארט בייא די לניה, דאס מיינט מען דער קמנה זאל גיין אין די רעקטע זייט פון פהן גדול און די יודין זאלין גיין אין די לינקע זייט פון פהן גדול און דער פהן גדול אין מיטען, און זאלין אזוי צו גיין זאגט צום אָבל, און דער פהן גדול זאל זאגין צום אָבל התנחם מן השמים וישארא פניהם אחרים און אז דער פהן גדול איז אָבל און אנדערע מעגלישין דארפין איהם טרייסקין כל העם אומרים אז אנו כפרתך זאלין אלע יודין וואס זענען בייא די לניה זאגין צום פהן גדול מיר זענען ביין פפרה, אלץ וואס דארף קומען אויף דיר זאל קומען אויף אונג והוא אפר להם און דער פהן גדול זאל זאגין צו זייא התנחם מן השמים איהר זאלקט גישט ווערין פון גאט וישטקין אותו און אז מען גיט דעם פהן גדול די ערשטע קענדה נאך דער קבורה פון מת ווארום די ערשטע קענדה נאך דער קבורה מוז דער אָבל עסין פון פּרעמקע, און זיינע קרובים און נוסע פריינד עסין אויף מיט אים) כל העם סגדין על הארץ אלע יודין וואס עסין מיט איהם דארפין זענען אויף די ערד והוא מיסב על הספסל און דער פהן גדול יוצא אויף אקליינעם פיינקיל אנדערעגן: ב השפ"ה לא דן ולא דנין אותו א מלך ישראל גיט ער משפט די יודין און גיט דיינים משפטין איהם לא מגיד ולא מגידין אותו גיט ער זאגט עדות אויף אנדערע און גיט אנדערע זאגין עדות אויף איהם לא חול"ה גיט ער גיט חליצה זיין ברודערס ווייב אויב זיין ברודער איז גישטארקטן אין קינדער ולא חול"ה לאשתו

אין שומעין לו. דמלך
 שמח על כבודו אין כבודו
 מחול (1) ובגמ' הוא לו
 שיהלוק וירקה בפניו וכל
 שאינה כח חליה אינה כח
 יבוס (1) וכן הלכה: מלך.
 נושא אלמנתו של מלך.
 והלכה כ"ר"י דהא: (2) אינו
 יוצא מפתח פלטיין שלו.
 שגמ' הוא למלך להראות
 עמדת נפש לפני העם:
 לפיכך את העם.
 שיכירו שלא נעמם דוד
 הרג יואב את אבנר ואין
 הלכה כ"ר"י: דרגש. מסכה:
 (ד) למלכות הרשות.
 ממלכת שחר אומות הן

לאשתו. לא מייבם ולא מייבמין לאשתו. ר' יהודה
 אומר אם רצה להלוץ או לייבם וכו' למוב. אמרו
 לו אין שומעין לו. ואין נושאין אלמנתו. ר' יהודה
 אומר נושא המלך אלמנתו של מלך. שכן מצינו
 ברוד שנשא אלמנתו של שאול. ולאנה לת
 את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיך: (2) את
 לו מת אינו יוצא מפתח פלטיין שלו. רבי יהודה
 אומר אם רצה לצאת אחר המטה ויצא שכן מצינו
 ברוד שיצא אחר מטתו של אבנר שנא' והמלך דוד
 הולך אחר המטה. אמרו לו [ו] לא היה הדבר אלא
 לפיכך את העם. וכשמכרין אותו כל העם מסובין
 על הארץ והוא מסיב על הרגש: (2) [ו] ומוציא
 למלכות הרשות על פי ב"ד של שבעים ואחד.
 ופורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו. ר"ד המלך
 [ח] אין לה שעור. וכל העם בוזין ונותנין לפניו
 והוא נוטל חלק בראש. לא ירבה לו נשים אלא

שמוכר ליבוס. ר"ש:
 (1) זבאמר שום תשים עליך
 מלך ספקא לשימוע עליך וכו'
 מלך שטני. גמ': (1) וכו'
 כ"מ ולא נמלטו מלך כל שאינו
 טובה ליבוס אינו טובה לחליהם.
 ור"ש פ"י ספקא דליתו מריבס
 שגמ' לו לקום פ"י סמו:
 [ו] לא ה"י כ"ו. וזכר מסס ה"י
 חשבי שמוס המלכות כ"ו אבל
 כלה טעמא זו אם כלס אין
 שומעין לו. כ"מ: [ו] ומולת
 חשבת דכ"ד של פ"ה
 נכדס אין כלס כח לעשות ה"ל
 להוליס למלחמת כדכות אלס
 במחמץ העלך דלי ומוציא
 חזין למלך כוס שום מטה א"ו
 לגמ' מתיב הכל נשי ממלכות
 של מלך. ומסו"ט: [ח] אין כ"ו.
 אלס כפי מס ספוק כ"ד אימ
 עיקרס סודכיס מפני כדמו של
 זס או עפני שדס על זס אלס הולך כבוס. ועסו"ט: (ח) פ"י

ממלחת עמלק ומלחמת ז' עממין: ופורץ גדר. של
 אחרים: לעשות לו דרך. ללכת כרכמו (ולשדה): ואין
 היפה כורר רשון (ח) וטעל מחלה מכל הכיזה: אלא

שמונה

אויב א יודישער מלך איז גישטאמארבין אן קינדער ,
 זאל גיט געבין דער ברודער פון מלך חליצה צו
 די נוייב פון מלך לא מייב דער מלך פאר גיט געמען
 ניון ברודערס נוייב אויב זיין ברודר איז גישטאמארבין
 אן קינדער ולא מייבין לאשתו אויב דר יודישער מלך
 איז גישטאמארבין אן קינדער, פון מלך רבי יהודה וואגט
 פון מלך געמען די נוייב פון מלך רבי יהודה וואגט
 אם רצה לחלוץ או ליבם וכו' לפיכך דער מלך וייל
 געבין חליצה אדער מייבם ניון געמען זיין
 ברודערס נוייב וואס ער איז גישטאמארבין אן קינדער
 זאל דער מלך דערמאנט נוערין צו גומיין האט דער
 מלך געטאן אמצה אפרי לו האבין דיא חקמים
 גיזאנט צו רבי יהודה אין שומעין לו מען פאלגט
 איהם גיט, מען קאומ איהם גיט חליצה געבין אונ
 גיט מעגם זיין ואין נישאין אלמנתו אז יודישער מלך
 שטאמארבט פאר מען גיט געמען זיין אלמנתו פאר
 אנווייב, רבי יהודה זאגט נושא המלך אלמנתו של מלך
 אמלך מען געמען פאר אנווייב דיא אלמנה פון
 אמלך שבו מצינו ברוד שנשא אלמנתו של שאול ווארום
 מיר געפינען דוד המלך האט גינגען דיא אלמנה
 פון שאול המלך שגמ' ווארום עם שמיים אין פסוק
 גאט האט גיזאנט צו דוד המלך וואגט לו את בית
 אדוניך ואת נשי אדוניך בחיך ואת נשי אדוניך בחיך
 הויז פון דיין האר [פון שאול] אונ די ווייגער פון
 דיין האר [פון שאול] האב איה גיגעבין אין דיין
 שוים: (2) את לו מת אויב אייגער איז גישטאמארבין ביי
 דעם מלך אינו יוצא מפתח פלטיין שלו זאל ער גיט
 ארויס גיין פון טיר פון זיין פאלאץ, רבי יהודה
 זאגט אם רצה לצאת אחר המטה יוצא אויב ער וייל גיין
 נאך די מטה מען ער גיין שבו מצינו ברוד שנשא אחר
 מטתו של אבנר ווארום אזוי געפינען מיר בייא דוד
 המלך ער איז גיזאנגען נאך דיא מטה פון אבנר

שמונה עשרה. שהרי לוד היה לו שש נשים וקאמר ליה כבול ואם מעט ואזוסיפה לך כהנה וכהנה קמא שית תהרא שית הרי י"ח: מרבה הוא לו. יותר מי"ח ו' מהלוקות יש בדבר ת"ק סבר נשא י"ח ואפילו פרוצות ויותר מי"ח לא ישא ואפילו כשרות שכהיא גזרת הכתוב ר"י סבר נשא י"ח ואפילו פרוצות ויותר מי"ח פרוצות לא ישא וכשרות וזונות ישא כמו שיראה ופליגי את"ק חדלא רבי שמעון סבר אפילו א' פרוצה לא ישא וכשרות וזונות לא ישא יותר מי"ח ופליגי את"ק חדלא וחדריבי הוהא כדתי. והלכה כתי"ק: אלא כדרי מרבבתו. דוקא מוסיס כמליס להרמיז דעתו ולהתנדל כדבז מוסיס אסרי חבל כדרי רכבו ופרשיו

אזוהו המתנה צורך היפה בשבטי ההליון. וז"ל בר"מ והא נטיל תהנה בראש. ובגמ' עוד דלוקות מלקים כולם למלך. ועיין שיי"ט: [ט] ובגמ' דו'. דהא קדא קתמר ולא יסור הוה נכבו. גמ': [י] אפי' א' כו'. דמכדי כענא דרשינן בעמא דקרא א"כ לכבות קרא לא ירבה לו נשים ולסחוק ואלא למיטע מה טעם לא ירבה נשים דלא יסור ולא יסור ליל אנה אפי' אחת ועמוסין: גמ': [כ] כדו' ומכרבו כדו' אפילו. בגמ' ילף לסוקקלא. ועמוסין: (ט) ו' סחוק סבלי וין קורין לסוללה אפסלסו: (י) שג' ועשה כתבו לכה את הסינים (ובל סחוקים כעשית דלון כותבין סחוקים פלשיות. סחוקים) בערך כתיב וכתב לו אם משה סחוק כעשית. גמ': [ל] עדין. אם הוה ללוי למלכות בית דוד א"כ מכלי ישראל קודם הסינים. (ובל ועמוסין: [מ] כשרביטון. ולא כדכחו ולא כדחזק מכל כלי חשמישו. כ"ע"ג. ובשריטון כדכתיב עמשר וישע לו העלן את שרטיט הויב:

י"ח. ר"י אומר מרבה הוא לו. [ט] ובלבר שלא יהו מסירות אחר לבו. ר"ש אומר [י] אפי' אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה א"כ למה נאמר לא ירבה לו נשים אפילו כאביגיל. לא ירבה לו סוכים אלא [כ] כדרי מרבבתו וכסף זהב לא ירבה לו מאד אלא כדרי ליתן אספניא*. וכותב לו ס"ת לשמו. וינא למלחמה מוציאה עמו. נכנס מכניסה עמו. וישוב בדיון היא עמו [ל] מייסב היא כנגדו שני' ודיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו: (ה) אין רוכבין על סוסו ואין יושבים על כסאו. ואין משהמשימן [מ] בשבימו ואין רואין אותו כשהוא מסתפר ולא כשהוא ערום ולא כבית המרחץ שנאמר שום תשים עליך מלך שהתא איתרו עליך:

*ג"ג אפסניא
להלכה כדכתיב מותר: (ט) אספניא. שכן היינוט משראל להיות לו ס"ת (י) והיא מונחת בבית גזוזים"ט

השנה: וכותב לו ס"ת לשמו. חזן מס"ת שחייב כל אדם משראל להיות לו ס"ת (י) והיא מונחת בבית גזוזים"ט סוכת לשמו כשהוא מלך נכנס ויולא עמו תמיד: מיסב. על השלחן: (ה) כשהוא מסתפר. שמגלה שער ראשו:

די מלקחיה געבין זיי דעם מלך יהיא נטיל חלק בראש אונ דער מלך געמיט די העלפט פון די רויב, אונ גער געמיט די געקומע העלפט, אונ נואם די חיל רויבין פון די קעניגליכע אוצרות אין די מלקחיה גיהער צום מלך אללין אין גאנצין לא ירבה לו נשים גער זאל גיט געקען פיר ווייגער אלא שמונה עשרה גאר ביז אקמפען. רבי יהודה זאגט מרבה הוא לו גער קען געקען מעהר וויא אקמפען ווייגער, וויא פיל גער וויל ובלבד שלא יהו סחורות את לבו גאר וויא זאלין גיט פרימע וויא זאלין גיט אפפאדן זיין הארץ פון גיט. רבי שמעון זאגט אפילו אחת ונסקה את לבו הרי זה לא ישאנה אפילו דער מלך וויל גאר געקען איין ווייב, אויב זיא איז גיט פרום אונ זיא נועט אפגעריין זיין הארץ פון גאט, קאר גער זיא גיט געקען אס גו לכה נאמר לא ירבה לו נשים אויב אזוי פאר וואס שטייט אין פסוק, גער זאל גיט געקען פיל ווייגער ושלעכגען. אפילו אייגע אשלעכגען קאר גער דאך אויך גיט געקען אפילו כעניכל גאר דער פסוק מיינט אפילו די ווייגער געקען אויב פרום וויא אביגיל קאר גער אויך גיט געקען מעהר וויא אקמפען לא ירבה לו סוכים, גער זאל גיט האבין פיל פערד. זיי זאלין שטיין ליידיג אלא כדי מרבה גאר פיל גער דארף צו זייגע ביימטוענין אונ פאר זייגע ריימער, אזוי פיל פערד מעג גער האבין, גאר ליידיגע פערד וואס זאלין גיט האבין וואס צו זאן קאר גער גיט האבין ובלבד לא ירבה לו מאד גער זאל גיט איין ואמלען פיל וילקער אונ גאר אלא כדי לימן אפניא גאר וויפיל גער דארף צו באצאלן זייגע חיל געדער יארד דאס מעג גער האבין ויית"ו ובלבד לו פער יארד. לשבו אונ גער זאל שרייבין אספר הורה אויך

דעם נאמען פון די מלוכה, אויסער די ספר הורה נואם געדער יוד איז מחוב צו שרייבין פאר זיך, מוז דער מלך שרייבין נאך אספר הורה ווייל גער איז אמלך, די ספר הורה נואם דער מלך האט געשריבען ווייל גער איז איד זאל זיא זייגען אין זייגע אוצרות, צו זאמען מיט אלע פיינער זאכן, אונ די ספר הורה נואם דער מלך האט געשריבען ווייל גער איז אמלך יוצא למלחמה אז גיט אין אמלחמה מוציאה עמו געמיט גער די ספר הורה מיט זיך נכנס מניסה עמו אז גער גיט פון די מלקחיה צוריק אהיים, זאל גער גיט אנועק שפעלין די ספר הורה, גאר גער האלט זיא מיט זיך יושב בדיון אויב גער זיצט משפטין [עתי"ס רח"ו] היא עמו זאל זיין די ספר הורה מיט אים מיסב אז גער זעצט זיך צום עסיין היא כנגדו זאל די ספר הורה לייגען אנאמענין אים שפאנר נוארום געס שטייט אין פסוק ויתת עמו וקרא בו כל ימי חיי די ספר הורה זאל זיין מיט אים (מיט דעם מלך) אונ גער זאל לייגען זאל זיין מיט אים (מיט דעם מלך) אונ גער נועט לעבין: דן איז ריבין על סוסו מען קאר גיט רייטין אויך דעם פערד פון מלך זאין יושבין על כסאו אונ קען קאר גיט זיצען אויך די שמואל פון מלך זאין משמשין בשרביטון אונ מען קאר גיט זיצען מיט די רוט פון מלך זאין זאין רואין אותו כשהוא מסתפר אונ קען קאר גיט זעקן דעם מלך ווען מען זאלט אים ולא כשהוא ערום אונ מיט אים גיט זעקן ווען גער איז נאקעט ולא ציית בספר אונ מען קאר אים גיט זעקן ווען גער איז אין פאר שפאנר יוארום, עס שטייט אין פסוק שום תשים עליך מלך דו זאלקט קען אויך דיר אמלך שהתא אפניא עליה עם זאל זיין אויך דיר די מורא פון מלך:

סלכב כ' כלם כלי סמיטין דלם דעלמא דכרילם במ

לשתי תורות. הו' דשמי מלך מהדיוט דללו הו' הדיוט כני ליה כהלא ומלך בני תרתי: כמו קמיע. קטנה ככתב דק סהיא קלס לשאת: שויתי ה' ונר'. כפיסה דקרא הו' מימיני כל אמט דוד המלך אמר זאת ע"ט ס"ת שזכורו:

לשמו שלא יתנא בשל אחרים מלך אין הדיוט לא לא צריכה לב' תורות וכדתניא וכתב לו את משנה התורה כותב לשמו ב' תורות אחת שהיא יוצאת ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית נגזיו אותה שיוצאת ונכנסת עמו עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אבות אינו נכנס בה לא לבית המרחץ ולא לבית הכסא שנאמר והיתה עמו וקרא בו מקום הראוי לקרות בו ואידך האי שויתי מאי דריש ביה הו' הוא מבעי ליה לכדרב חנא בר ביזנא דאמר ר"ד בר ביזנא אמר ר"ש חסידא המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכנגדו שנא' שויתי ה' לנגדי תמיד:

פוחב לו ספר תורה לשמו דער מלך דארף שרייבין אספר תורה פאר זיין נאקען נפאר זיין תנא מיר האבין גילערניגט יגלבר שלא יתנא בשל אבותי ער זאל זיך גיט שוין מאכין (ער איז גיט יוצא) מיט די ספר תורה וואס ער האט פון זיינע עלטערין, נאר ער מוז שרייבין אספר תורה פאר זיך איר רבא רבא האט גיזאגט אף על פי שהניחו לו אבותי לאדם ספר תורה אפילו אמענטש האט אספר תורה וואס זיינע עלטערין האבין אים גילאזן אירושא אדער זיין האבין אים גישיינקט, פון דעסמטוענין סגדה לכתוב משה איז אמו מצוה ער זאל שרייבין אספר תורה פון זיין געלט שגאנר ווארום עס שמיט אין פסוק משה רבינו האט גיזאגט צו די יודין ועשה כתבו לכם את תשורה הו'ת איצט זאלט איר שרייבין צו אייך די שורה ודי תורה וואס ווארט לכם ווערט נידרשט ווי עס וואלט גישטאנען מושלכם, פון אייערע, איר זאלט שרייבין אספר תורה פון אייער אייגענע געלט אהיהיב אבא אבני האט גיפרענט מיר האבין גילערניגט וכתב לו ספר תורה לשמו שלא יתנא בשל אחרים דער מלך מוז שרייבין אספר תורה פאר זיין נאקען ווענין נפאר זיך אונ ער זאל זיך גיט שוין מאכין זער איז גיט יוצא מיט די ספר תורה וואס ער האט פון אנדערע מענטשין מלך איז תידיס לא אמלך איז גיט יוצא מיט אפערענדע ספר תורה וואס מען האט אים גישיינקט אדער ער האט געערשט אדער גיקויפט נאר די ספר תורה מוז געשריבין ווערין פון זיינעמ' ווענין, אפער אפראקטער מענטש גיט אמלך איז יוצא אוב ער האט אספר תורה, אפילו זי איז גיט געשריבין גיזוארין פון זיינעטוענין, ענטפערט די נקרא לא צריכא לשתי תורות דער דין איז טאקע אז געדער מענטש דארף האבין אספר תורה וואס איז גישרייבען גיזוארין פון זיינעטוענין, נאר דער מלך דארף האבין צוויי ספרי תורות, אונ ביי דע ספרי תורות מוזין געשריבען ווערין פון זיינעט ווענין ידכתניא אזוי ווי מיר האבין גילערניגט עס שמיט אין פסוק וכתב לו את משנה התורה ער זאל שרייבין פאר זיך משנה התורה, אטאפאלע תורה כותב לשמו שפי תורת ער שרייבט פאר זיך צוויי תורות אחת שהיא יוצאת ונכנסת עמו איין ספר תורה זאל אייביג זיין מיט אים, ער גייט ארום פון שטוב געמט ער זי מיט זיך, ער

גייט אריין אין שטוב געמט ער זי מיט זיך ואחת שמונחת לו בבית נגזיו אונ איין ספר תורה זאל לייגען צו נאקען מיט זיינע אוצרות אותה שיוצאת ונכנסת עמו עושה איהא כמין קמיע ותולה בזרוע די ספר תורה וואס זי גייט ארום אונ אריין מיט אים זאל זי ווערין געשריבען מיט נאנץ קליינע אותיות מען זאל זי קענען פאר וויקלען ווי אקמיע זי זאל זיין רינגע אונ קליין ער זאל זיין קענען אויף היינען אויף די האנט שגאנר ווארום עס שמיט אין פסוק שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אבות דוד המלך האב אייביג גיזאגט ווי גאט שמיט מען זאל זיך האב מיר אייביג פארנישטעלט ווי גאט שמיט מען זאל זיך האב מיר אייביג וואס איך מודה אונ ווייל די תורה פון גאט איז אויף מין רעכטע האנט, דרייער נויס איך אז איך וועל מיר גיט אויסקלימשען אויך וועל גיט אייגענעוויין ווערין איז נכנס בה לא לבית המרחץ ולא לבית הכסא ער טאר גיט אריין גיין מיט די ספר תורה אין אפאר אונ גיט אין אבית הכסא שגאנר ווארום עס שמיט אין פסוק תיחה עמו נקרא בו די ספר תורה זאל זיין מיט אים אונ ער זאל לייגען אין איר מקום הראוי לקרות בו אויף דעם ארץ וואס מען קען לייגען אין איר, דארט גיט זיין, אונ אויף דעם ארץ וואס מען טאר גיט זיין, אונ אויף דעם ארץ וואס מען טאר גיט זיין, אונ אויף דעם ארץ וואס מען טאר גיט זיין, אונ אין אפאר אדער אבית הכסא ווייל דארט טאר מען גיט לייגען אין דיא ספר תורה וואס רב חנה בר ביזנא האט גערינגט דער אנדערער פנא פון דעם פסוק שויתי הו'ת איז מימיני ליה לכדרב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ווארום רב חנא בר ביזנא האט גיזאגט פון רבי שמעון חסידא ווענין מתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה נגדו דער וואס דאוויגט דארף ער זיך פאר שפעלן גלייה וויא די שכינה וואלט גיען גענין אים שגאנר ווארום עס שמיט אין פסוק שויתי ה' לנגדי תמיד דוד המלך האט גיזאגט איך האב שפענדט גיזוארין פון גאט שמיט זיין מיט אים, ער גייט ארום פון שטוב געמט ער זי מיט זיך, ער

זודר (בהר דף קי ע"ב) ת"ת לאלילות יוד הא ואו הא

ובי תאמר מה נאכל וכו' ר' יהודה פתח (תהלים לו) בעש כז' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. לטולם כ"ג יהא זודר במאריה וירבה כתיב במהימנותא עאלה בנין דיהוי שלים במאריה. דכד יהוי שלים כיה לא לכוין לאכאשא ליה כל בני עלמא. ת"ת כתיב ורעה טוב מלי ועשה טוב אלף הכי תינין בעובדא דלתא שתיס יתער עובדא דלעילא והא חוקמה. ועשייתא אותם כביכול אתון תעבדון להון בנין דבההוא אתערותא דלכון דלתון עבדון לתתא אתמר לעילא וע"ד ועשה טוב כתיב. ואין טוב אלף דקדי דכתיב (ישעיה ג) אמרו דקדי כי טוב. כיין דלתון עבדון האי ודאי האי טוב יתער כדון שכן ארץ ורעה אמונה וכלא חד. שכן ארץ ארץ תלא. דהא לית לך בעלמא דיכול הא שרי בהה עד דיתער רע טוב לננה. כיין דיתער רע כביכול הוא עבד ליה וכדון. שכן ארץ ורעה אמונה הוא דיבר לה אשתעשע בהדה. ורעה אמונה. דא ארץ וכלא חד כד"ל (תהלים כג) ואמונתך בלילות. ורעה אמונה הוא דיבר לה בכל רעוהך. ואי לא תתער לקבלה האי טוב אתרחק מנה ולא תרבי דקדי ומוקד עאלם שבלהכזי וכיון דלתער לקבלה תרבי בהדה דכדילי כמאן דדחיל מן מותא. דהא כדון נורא דקדי ואוקיד עאלם שבלהכזי וכיון דלתער לקבלה האי טוב כדון שרי בהה ולא תהלא מנה אתת כדון (איוב כב) ותגור אומר ויקס לך ועל דרכיך נהה אור. ת"ת בני מהימנותא מדברי להאי לרעותהון בכל יומא. מאן אינון בני מהימנותא אינון דמתערי האי טוב לקבלה ולא חס על דליליה וידעי דהא ק"ה' היכי ליה יתיר כד"ל (משלי יא) עי מסור ונוסף עוד. מ"ע בנין דהאי אהשר ברכאן לקבלה. ולא יימח אי אתו האי אשתא מאי אעבד למחר. אלף ק"ה' היכי ליה ברכאן עד כלי ד כמה דחוקמה. ובג"כ ובי תאמר מה נאכל בשנה השביעית וגו' מה כתיב וייתר את ברכתי לכם בשנה הששית. ועשת את התבואה לשלם השנים. ועשת ועשתה מבטי ליה. מאי ועשת. אלף לאפקא ה' דאית לה שמסא ועייחא ולא עבד עבדתי. כתיב (שמות עז) ראו כי יי' וגו' נתן לכם כיום הששי לחם יומים וגו'. כגוואל דא וייתר את ברכתי לכם בשנה הששית וגו'.

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ד

(א) כיצד הוא הכונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כביולו הוא עומד לפני השכינה. לסיבך צריך לישב מעט קודם התפלה כדי לכוין את לבו ואח"כ יתפלל בנחת ובתחנונים ולא יעשה תפלתו ודומם כזוהי עקום שזכור ומפסיג לבו מכל מחשבותיו ויחשוב בזמן שזכור ממשש ברכים כעלם או לשמות דכ"י

מספר חסידים סימן ל"ח.
הגדברר ויטו חובב כי אם כדכדיו ויטו חובב בזמן כליות היודע דכדיו ושכחו וקומנו וכל לפניו יספוד וכל דכדיו נגמח טעניס ונגזרס ושאלר יסיכר אית במסתרים ויטו לה ארלטו כלל את כשמיס ואת הכין אזי מלא לאס ס' הארס הכולא אינון כדלך טוב כי משפט פארס לחשוב כביכול תמיד ולשוטו נגד פניו תמיד שייטי ס' לנגד תמיד וכל זמן שארס יושב כביכול ויקדישמו ויבטלחמו ויטובחמו אכר טושה בכל יום עמנו

(א) כיצד הוא הכונה ויחא אזויא זאל ויין דיא כנהה אין דאנונען שפנה את לבו מכל המחשבות עד זאל ליידיג מאכין די הארץ וייגע פון אלע פראכט טונגען ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה עד זאל זיך פארשקעלען גלייך וויא עד שמייט איצט פאר גאט לשיקך ציך לישב מעט קודם התפלה דריקער בארף מען אביסול זיגען פאר דעם באנונען גדי לבו את לבו ריא הארץ וייגע זאל געמארקטין פאר וועמען עד שפעלע זיך מן חפלה ויין ויחור פה יתפלל בנחת ובתחנונים נאקרעם זאל עד באנונען פאקעלאך מיט געקעט ולא יעשה תפלתו כמו

הקדברר ויטו חובב כי אם כדכדיו ויטו חובב בזמן כליות היודע דכדיו ושכחו וקומנו וכל לפניו יספוד וכל דכדיו נגמח טעניס ונגזרס ושאלר יסיכר אית במסתרים ויטו לה ארלטו כלל את כשמיס ואת הכין אזי מלא לאס ס' הארס הכולא אינון כדלך טוב כי משפט פארס לחשוב כביכול תמיד ולשוטו נגד פניו תמיד שייטי ס' לנגד תמיד וכל זמן שארס יושב כביכול ויקדישמו ויבטלחמו ויטובחמו אכר טושה בכל יום עמנו

פול דעם גאנצין היקועל און דיא גאנצע ערד. אז דער מענטש געמארקט דאס גיט אים ויחור פה יתפלל בנחת ובתחנונים נאקרעם זאל עד באנונען פאקעלאך מיט געקעט ולא יעשה תפלתו כמו

הקדברר ויטו חובב כי אם כדכדיו ויטו חובב בזמן כליות היודע דכדיו ושכחו וקומנו וכל לפניו יספוד וכל דכדיו נגמח טעניס ונגזרס ושאלר יסיכר אית במסתרים ויטו לה ארלטו כלל את כשמיס ואת הכין אזי מלא לאס ס' הארס הכולא אינון כדלך טוב כי משפט פארס לחשוב כביכול תמיד ולשוטו נגד פניו תמיד שייטי ס' לנגד תמיד וכל זמן שארס יושב כביכול ויקדישמו ויבטלחמו ויטובחמו אכר טושה בכל יום עמנו

כמו שהיה נושא משאיו ומשליכו והולך לו לסיכך צריך לישב כעט אחר התפלה ואח"כ יפטר, חסידים הראשונים היו שווים שעה אחת קודם תפלה ושעה אחת לאחר תפלה וכאריכון בתפלה שעה; (ב) שכור אל יתפלל מפני שאין לו כוונה ואם התפלה תפלתו תועבה לפיכך חוזר ויתפלל בשיתרוקן משכרותו, שתי אל יתפלל ואם התפלה תפלתו תפלה, א יזה הוא שכור זה שאינו יכול לדבר לפני המלך שתי יכול לדבר בפני המלך ואינו משתכש אעפ"כ הואיל ושתה רביעית ויון לא יתפלל עד שיוסר יינו מעליו ;

כמו שהיה נושא משאיו ומשליכו והולך אונ דיא תפלה זאל גיט זיין בייא איהם אזוי וויא איינער טראקמט אמשא, ער ווארפט אראפ דיא משא אונ גייט אָוועק לסיכך צייד לעבט בעט אחר התפלה דרייבער בארף ער זיצען אפסיכול נאך דעם באוונגען וואר די יפטר גאכרעם וועט, ער אָוועק גיין חסידים הראשונים היו שתיין שעה אחת קודם תפלה ושעה אחת לאחר תפלה וצאריכון בתפלה שעה; (ב) פארצייטיגען חסידים האבין געווארמט איין שעה פארין באוונגען אונ איין שעה נאך דעם באוונגען אונ איין שעה האבין זיי געדאוונגט; (ב) שכור אל יתפלל מפני שאין לו כוונה אשכור זאל גיט באוונגען, ווייל ער קען גיט באוונגען מיט פונק וואס התפלה תועבה אונ אויב ער האט געדאוונגט איז זיין תפלה פארמיאוסת לסיכך חזר ויתפלל בשיתרוקן משכרותו דרייבער זאל ער נאך אַמאהל באוונגען ווען, ער וועט זיך אויסגיכערען פון ווייגע שפרות שתי אל יתפלל דער וואס האט געטראנקען פיל וויין (אונ ער איז גיט שכור) זאל ער גיט באוונגען ואם התפלה תפלה אונ אויב, ער האט יוא געדאוונגט איז זיין תפלה אן גענוקען פאר גאט איהו הוא שכור ווער הייסט שכור זה שאין יכול לדבר בפני המלך דער וואס קען גיט ביידן פאר דעם מלך דורך זיין פיל וויין טרינקען שתי אָבער אז ער האט געטראנקען פיל וויין אונ יכול לדבר בפני המלך ואינו משתכש, ער קען ביידן פאר דעם מלך אונ ער האט גיין מעות אין ווייגע בייך אף על פי כן פון דעם וועגען הואיל ושתה רביעית ון ווייל ער האט געטראנקען אקוואמירור וויין לא יתפלל עד שיוסר יינו מעליו זאל, ער גיט באוונגען ביז ער וועט אפמאהן פון זיך וויין וויין;

אויכער צו הערין נאָרעשע זאכין אפילו אין בדיעה לדבר בלל אפילו ער מיינט נאר גיט צו ריידן פון די זאכין מיד הוא פונק אף לבו לתפלה האט ער בארף אפגעקערט זיין הארץ צו ליידיע זאכין וואס זענען נאר נישט נפשיק מבל וכל המתשכח הסוכה אונ האט אויפגעהערט צו טראקמין פון אלע גוטע טראקמונגען אשך הוא לחשוב בקדושתו של בורא ובידחתו הסודרה וואס ער האט געארבט מלאכמין אין די הייליגקייט פון זיין בשעפער אונ אין אריינע מורא נאר פאר גאט אלזיין וליהית בפנייה הסודרה הסוכה, ער זאל זיין פאר גאט אין אריינע אונ אנוקע מורגה לעבוד את ה' מאהבה ער זאל דינען גאט פון ליבשאפט וליהית תפי בקדושתו אונ ער זאל וועלן טאהן ווייגע מצות ווי הוא העבדה תהודה המשפטים בה מלאכי השבת וכל זבא השמים אונ דאס איז אגרויסע בעדינגט פאר גאט וואס די מלאכים אונ אלע בשעפעניש פון הימל וואס זיי אזוי אָבערדינגט פאר גאט ישמפריס בקדושתו ווייא דערציילן די הייליגקייט פון גאט שגאמר ווי עס שמיים אין פסוק (ישעיהו ו) וקרא יה אל יה ופטר קדוש קדוש קדוש ה' זבואת איין מלאך רופט דעם אַנגרין מלאך אונ ער זאגט דרייא מאהל אז גאט איז הייליג ועל פי יש ליהוד שלא להתנות בדברים בפלים דריבער בארף זיך אָמענטש הימען ער זאל גיט ביידן פיל ליידיע רייד פן ישבח את הצור אשך הוא תמיד זינגט פניו טאמער וועט ער פארנעמין דעם בשעפער וואס ער איז אייביג געגין זיין פנים בפני אשך לפני הער הוא בחיותו וזבחו וכל מקום אזויא וויא דער זעהניקער וואס ער שמיים פאר דעם בלינדער, ער זאל איהם פירען, אזויא שמיים גאט געגין דעם מענטש אין זיין דא זיין אויף דער וועלט, אונ אין זיין כח, אונ אויף יעדער אָלם ווא ער איז והער הוא הער שאינו רואה רק במחשבתו של הכא דער מענטש הייסט אפלינדער ווייל מיט זיינע טראקמונגען זעהט ער נאר נאָרעשקייט וזינו וזכר את הצור אונ ער געדיינקט נאר גיט דעם בשעפער ויהיה מקשר של אמתיות קא מפני אונ ער דערזייעמערט זיך פון אָמה וואס דאס איז איייל וואס דיא וועלט שמיים אויף אים אונ אונ דערזייעמערט זיך פון מורא צוא האבין פאר גאט פי און פצוי בלבב מחמת קרשי חלב שהיא עו וקשה רוחק מאלהים וואס מוצא במחשבתו בק דברי הכא, זיין הארץ ווייל זיין הארץ איז שטארק אונ הארט אונ ווייל פון גאט וזינו מוצא במחשבתו בק דברי הכא, זיין הארץ ווייל זיין הארץ איז שטארק אונ נאר אנעלעך ואבין וואס זענען נאָרעשקייט וליכך זינו מוצא במחשבתו האלחית רק בקדושתו ובתורה דרייבער קען ער גיט געפיען אין זיין הארץ אריין צוא בריינגען דיא גאמליקייט נאר מיט שווערטייט

כמו שהיה נושא משאיו ומשליכו והולך אונ דיא תפלה זאל גיט זיין בייא איהם אזוי וויא איינער טראקמט אמשא, ער ווארפט אראפ דיא משא אונ גייט אָוועק לסיכך צייד לעבט בעט אחר התפלה דרייבער בארף ער זיצען אפסיכול נאך דעם באוונגען וואר די יפטר גאכרעם וועט, ער אָוועק גיין חסידים הראשונים היו שתיין שעה אחת קודם תפלה ושעה אחת לאחר תפלה וצאריכון בתפלה שעה; (ב) פארצייטיגען חסידים האבין געווארמט איין שעה פארין באוונגען אונ איין שעה נאך דעם באוונגען אונ איין שעה האבין זיי געדאוונגט; (ב) שכור אל יתפלל מפני שאין לו כוונה אשכור זאל גיט באוונגען, ווייל ער קען גיט באוונגען מיט פונק וואס התפלה תועבה אונ אויב ער האט געדאוונגט איז זיין תפלה פארמיאוסת לסיכך חזר ויתפלל בשיתרוקן משכרותו דרייבער זאל ער נאך אַמאהל באוונגען ווען, ער וועט זיך אויסגיכערען פון ווייגע שפרות שתי אל יתפלל דער וואס האט געטראנקען פיל וויין (אונ ער איז גיט שכור) זאל ער גיט באוונגען ואם התפלה תפלה אונ אויב, ער האט יוא געדאוונגט איז זיין תפלה אן גענוקען פאר גאט איהו הוא שכור ווער הייסט שכור זה שאין יכול לדבר בפני המלך דער וואס קען גיט ביידן פאר דעם מלך דורך זיין פיל וויין טרינקען שתי אָבער אז ער האט געטראנקען פיל וויין אונ יכול לדבר בפני המלך ואינו משתכש, ער קען ביידן פאר דעם מלך אונ ער האט גיין מעות אין ווייגע בייך אף על פי כן פון דעם וועגען הואיל ושתה רביעית ון ווייל ער האט געטראנקען אקוואמירור וויין לא יתפלל עד שיוסר יינו מעליו זאל, ער גיט באוונגען ביז ער וועט אפמאהן פון זיך וויין וויין;

דער וועלט, אונ אין זיין כח, אונ אויף יעדער אָלם ווא ער איז והער הוא הער שאינו רואה רק במחשבתו של הכא דער מענטש הייסט אפלינדער ווייל מיט זיינע טראקמונגען זעהט ער נאר נאָרעשקייט וזינו וזכר את הצור אונ ער געדיינקט נאר גיט דעם בשעפער ויהיה מקשר של אמתיות קא מפני אונ ער דערזייעמערט זיך פון אָמה וואס דאס איז איייל וואס דיא וועלט שמיים אויף אים אונ אונ דערזייעמערט זיך פון מורא צוא האבין פאר גאט פי און פצוי בלבב מחמת קרשי חלב שהיא עו וקשה רוחק מאלהים וואס מוצא במחשבתו בק דברי הכא, זיין הארץ ווייל זיין הארץ איז שטארק אונ הארט אונ ווייל פון גאט וזינו מוצא במחשבתו בק דברי הכא, זיין הארץ ווייל זיין הארץ איז שטארק אונ נאר אנעלעך ואבין וואס זענען נאָרעשקייט וליכך זינו מוצא במחשבתו האלחית רק בקדושתו ובתורה דרייבער קען ער גיט געפיען אין זיין הארץ אריין צוא בריינגען דיא גאמליקייט נאר מיט שווערטייט

בגו של וכל העו להבין ולהאמין האדם! לבי לפניו אם לא ימנעם בו או ימנע קולו כך לא יוכל האדם ללמוד ולקשר בלבו חמיר סלהים אם לא ע"פ ע"י עזיבת העין כי עזיבת העין ומשכחות היראה ומשכחות ח"ה הפנים וכו' כי עזיבת העין מבידלים ביניהם לבין מלחמה:

אונ מיט שטארקייט קען שלא יוכל הער להבין ולהאמין האדם אשר לפניו אם לא ימנעם בו או ימנע קולו אויב וי דער בלינדער קען ניט פארשמוין אונ גלויבט ניט אז אפענמש שטייט פאר איהם סיידן ער טאפט איהם אן מיט די הענט אדער ער הערט זיין שטומע פך לא יוכל האיש ללמוד ולקשר בלבו חמיר האלים אזוי וועט דער מענמש ניט קענען לערנען הורה אונ וועט ניט קענען זיין פינגען אין זיין הארץ שטענדיג אז גאט שטייט פאר איהם אם לא על פי עזיבת העין סיידן ער וועט אטעק לאזין פון

אונקלוס בחר יום ה תורה

להמשיך מ"ת ר"א יהודה נשי יר יהו יהודה רוח יוד הא ואו הא נשטה יהוה חיה יחיה ה דמלי הה אל שם ב"ן שבשעה בניקוד חולם:

כב ותזרעונית שתא תמינאה ותיכלון מן עללתא עתיקא עד שתא תשיעתא עד מיעל עללתה מיכרון עתיקא: כג וארעא לא תזדבן לחזמוין ארי די ליארעא ר"א וזכחה אם השנים השמיניות ר"ס ס: וכלכלס מן הסבוס יסן. תמא ל: עד בוא מנוחה. ס: והסרן לא תמכר ללמיוסו. מיעוט טס סנהדרין קו ערכין טו: כי לי הברן. גימין טו:

שפתי חכמים רש"י (כב) עד השנה התשיעית. עד חג הסוכות של תשיעית שהיא עת כל תבואתה של שמינית לחוד הכיבית שכל ימות הקיץ היו צדקה בגרנות ובחשי רוח עת האסיף לביתם ופעמים שהיתה לריכה לעשות לחרבט שנים בששית שלפני השמטה השביעית שהן בעלון מעבודת קרקע שתי שנים רעפות השביעית והיוכל ומקרא זה נאמר צדקה השממות כולן: (כג) והארץ לא תמכר. (ת"כ) ליתן ללו על חזרת שדות לבעלים ע' כיוכל שלא יהא הלוקח כובשה: לצמחת. לפסיקה למכירה פסיקה עולמות: כי לי הארץ. (ת"כ) כ"ס: ע' כאלו אמר לא יכשנה הלוקח חסד יוד מהחזירה פירוש לתורה, אלהים פלומר דאמאלס איז דיא צייט וואס קען נאמעלס איין דיא תבואה אין הויז אריין: (כג) והארץ אונ דיא ערד פלומר דיא פעלדער זאלין ניט פאר קויפט ווערין אויף אייביג נאר ויאי זאלין צוריק גיין ויבל צום בעל הבית כי לי הארץ ווארום צו מיר גיהער דיא ערד דרום זאל דיר ניט באנג סאהן

השם מוצא והארץ לא תמכר לצמיתות ודאס איז אפצוט לא תשטחו פון זאל ניט פארקויפן אפעלדי אין ארץ ישראל אויף אייביג:

גרים ותושבים אתם עמרי: כי ובכל ארץ אתותכם נאקה תתנו לארץ:
ס רביעי בה כיי ימוך אחיך ומכר מאחותו ובא גאלו הקרב אליו ונאל את ממכר אחיו: כי ואיש קידושן כל: כי ימוך אחיך: סס כ עמרי ל: ומכר מאחותו: קידושן ע: ונאל את: סס כל:

רשב"ם
 (כד) גאולה תתנו לארץ, אם ירצה המוכר לפדותה לפני היובל:

שפתי חכמים
 עד שנמלא שמערת לנמחות: איהו דלך קנש רש"י כמו דכתיב בקרא סויה שלי מפני כי אין טעם כדבר לאמר לא יכנסה לוקח בידו משהחזיר לנפלים מפני ששלי בשרך אלף מפני שטעם סויה סיה לו ומכר או מפני שהכרן סויה סך וכן אל ירע כפינוך מלהחזירה לכן קנש הרב שמינה שלך הכ"ס: צ דלתי' ובכל ל"ל אלף לנפול גאולה חף בקרובים לכתי ערי חוצה ועמד עיני הנמכר לו לשבול: קתב הכ"ס ל' דרמתי מי הכריחו לומר שהוא סמוך לפרשה שלאחריו ולא לראש הפרשה עמנה ובה לומר כתי' סמוך סתוקה יבול לעבד אלף גאולה יתנו ללחן ע"כ. ונאלה הדוכרת ש"ל לפרש כן דקסס לו ל"ל הקרא וכלל לך את החומס ונ"י. ובה בפרשט שיהי כתיב סמוך סתוקה כתיב לעבד. לכן פי' שחף הפקדה הוה סמוך לפרשט שלאחריו ודו"ק: ר דיון סמוך רשאו לנכור אלף מפני דמקו מפי הרי דכתיב מאחותו כיון שהטעם דוקחן שלכך למכור אפי' כו' לכן פי' למדע חורס כו' כלומר חף חס הסטה דוקחין ולמלא את ש כתב הכ"ס כו' ונאל רבות ובה ס' של ונאל לומר סמוך שבה סה ס' לחיבי הויה קרוב שיגאלנה אלף למ"ד רשות ונאל ל"ל וכי הטעם על דקסס שאר ריה לגאול אלף ע"כ ח"מ קמ"ג סמוך הלוקח יבול לעבד: ת כל' וכי יש לך בישכאל מוטעו חק בלחן סמוך לו גאולס מוכר עמך: ובה ס' לרשי' דהפי א כלומר שהם עמיס. כתב הכ"ס אלב בקידושין שנו אלף זה שיש לו והונו רויה שהכתיב בידו. ומכאן הכי"ס ר"י רשי' דהפי קרא ונאל את ממכר סמוך קשות דקאמרי סתם חסר רבות ארי הונו אלף חויה ח"ל רשי' כי לא יסיה לו נאל. וכי יש לך דרס בישכאל סמוך לו גאולס חלף זה שיש לו והונו רויה ליקח שכרסו בידו. וחס כיה דכדרי רש"י שמוך לו גאול סוכל לגאול סמוך לו הטעם ד' שיש הין ריהם מן סתוקה הוה דקרא ונאל את ממכר חמיז ככשות קמיורי דלמא ככשות קמיורי והונו וחס סמוך לו גאול סמוך לו גאול שיש לו הטעם ד' שיש מן הכנת ד' לגאול ואל' לפי פי' הכ"ס י' סיו דכתיב ש"ס סוכרי' וז' דלמיל פי' מ"ד דככשות קמיורי כמו פי' הכ"ס ובה פי' כמ"ד חויה ורפי כי הכנה סעמיס מליטו שרש"י פי' סעמיס פי' סיו מ"ד סעמי' פי' ס' ס' חל' פי' חל' ס' סעמיס סעמיס סוכרי' וז' סיו כ"ב מקומות אלב בנאום ח' כי הכה קסס. לכן כלאה דרש"י סוכר סוכר חויה ונאל גמי ככשות חייבי ודלף ככס"ס. וז' ס' מה מתורן ס' וכי יש לך דרס בישכאל סמוך לו גאול סהוה עשיר סוכל לו סהוה ממכרו. וי"ל דהכי סיפורו ח' לו גאול הכרוב סוכל לגאול ממכרו לפי שהנלוה מוטעל על הקרוב לו כיומר וסוחו קרוב חינו ע"י כ"ב סוכל לגאול ממכרו:

עמנו במה שיזבל ולא ימכרו כל אלף ישיור לשמנו כו'. וק"ל:
 עמנו במה שיזבל ולא ימכרו כל אלף ישיור לשמנו כו'. וק"ל: עמנו במה שיזבל ולא ימכרו כל אלף ישיור לשמנו כו'. וק"ל: עמנו במה שיזבל ולא ימכרו כל אלף ישיור לשמנו כו'. וק"ל:

ליקומים על התורה
 כי גרים והתושבים אתם מקדי. אלף קנענין ונענין אויף די וועלס גרים. ווייל געדער קנעניש קנעניש אויף די וועלס אויף קנעניש צוים און גר אויף די וועלס ווי אפגעקערד, גר אויף קנעניש פארהל צוים און גר אויף די וועלס פון איר און קנעניש אום שוין גים, אפער די נעשעל און גים אפגעקערד ון און פון היפעל און בלייקס אייביג און היפעל. דייקער נאגנס גאם בי גרים אויף די וועלס נענס איר גרים, והושבים אפס געדי, אפער מיט פיר און היפעל נענס איר קנענישע פון לאנג:

דעת וקנים מבעלי התוספות
 קרובים אליו. ונאל חת ממכר סמוך חסד לו ידעיה להקב"ה רבין השולמים קיימת סס כי ימוך אחיך ומכר מאחותו קיים להם ונאל חת ממכר סמוך סלחה קרלה חוסר חסדו סכ"ל לענן סמי ודעי ארביס לה שלום כס. וז' וס'ס למענטס סופחתי ככתיב:

השם
 נאקה תתנו לארץ ונ"י ונאל איז אפיקות ישיחה אלף פרוקאטא פקלדער ואלין צוריק קערן צו ויזער קנענישין פבל סכתי און דעם באהר קנעניש און יובל, אונקלוס אן געליב:

כי לא יהיה ליה פריק ותדביק ידה וישבח כמסת פורקניה: **והשינה ידו ומצא כדי גאלתו:**

ה"א ולא כי לא יסוה לו גאל. פכין כל כ:

פירוש לתורת אלהים

ווען דער מענטש האט קיין קרוב וואס זאל קאנען אים לייזען דיא פעלדער דיינו דיא קרובים זענען זעניים והשינה ידו אונ עם וועט גרייכין זיינע הענט ויצא כדי גאלתו אונ ער וועט אליין קענען אים לייזין ויין פעלד: וואס נין פרייקר האט פאר קויפט: (כו) ואיש אונ

נביאים ורמיה לב

לחמשיך מנה דו"א צבאות נפש צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רחמי אדוני נשמה דתור יהוה חיה יחידה נדחת יהוה חיה יחידה דתור אל שם ב"ן שבועשים:

א הנה אני יהוה אלהי בל-בשר הממני ופלא כל-דבר: א הא אנה וי אלהא כל בשרא המן קדמי ותפסי כל פתגם:
ב כן כדנא אמר יי הא אנה קסר ות קרמא הרמ קידא דכשדאי וביכרא דנבוכדראצר מלשא דכבל ויקבשינה: ב כן כדנא אמר יי הא אנה קסר ות קרמא הרמ קידא דכשדאי וביכרא דנבוכדראצר מלשא דכבל ויקבשינה:
ג ויעלון כשדאי דמינחין קרבא על קרמא הרמ וידלקון ית קרמא הרמ דנבוכדרא ויקדונה ונת פתאי דאסיקו בוסמין על אטריהון דכעלא ונסיכו נסכין למשעות עממיא דייל לארנזא קדמי: ד ארי הוא בני ישראל ונגני יהודה ברם עקרון דביש קדמי מנעוניהון ארי בני ישראל ברם מרגזין קדמי בעוקרי ידיהון אמר יי: ה ארי רגזין ותמיני חל בקרמא הרמ קמין וימא דבנו ימה וער ויקמא הרמ לאנליותה מקביל מימרי:

מצודות דוד

רשי"י

- (א) כל דבר. כל הכריית: הממני. כ"ל ואם אמנם אני אלתי הכולם ימי יסיה שום דבר שיסיה מלוכה ממני לכל אולם עשורו וכלו' אף שהכין יתמם כיד הכשירס מ"ע כירי להחזירס לישאל. ולא לוימי לך לקנות השדה שסיכה לאות ולנעם שכן
- (ב) לכן. הוואי והכל שלי: כניי נטון. אני הוא הסוהן אל סעיר סוזא כיד הכשירס ולא יקחום
- (ג) ונאו. אל חוק סעיר: ואלת הכפסי וגו'. אף לוסס ויטו' חלס: וסכרו. שם על סגנות: למען הכפסיטי. כ"ל ויעסי כיו סאין כסס משע אכל עשו למכין הכפסיטי: (ד) לך עושים כיע וגו'. כ"ל מעת שלקחתיס לי לעס לא עשו סעוב עיני כי עשו לך חס כעע: לך מעשיס. לא ימרגו אפי כמעפסה ויעסי סך מעשיס לוח כסס: (ה) כי על חס וגו'. כסוהר הס כעכור מעשיס סיו כלוסי מוען כד להסיר חס סעיר ועל סך השנחתי אלה סיה על אפי ועל חמתי להכירס על כי סעיר סוזא סיהה לי למן סיוס אכר כטו וגו'. וסוה מקלס מכורס:

כתובים משלי כט

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשבה דיסר א אר ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו' הו' ו' דו' חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבועשים:

א מלשא דיניא נוקים ארעא מלך במשפט יעמיד ארין ואיש תרוכות יהרכנה: ב גבבר

מחליק על לבעהו רשת פורש על פפעמיו : נ בפשע איש רע
 מוקש צדיק ירון ושקמה : י ידע צדיק דין דלים רשע לא
 יבין דעת : ה אנשי לצון יפיהו קריה וחכמים ישיבו אף :
 וצדיקא דיגין וחרבי : ד ידע צדיקא דיגהון דמספגי ורשעי לא מתפיגיין וייעתא : ה גברי מטיגיין
 במללין פדבא וחבימי מהפבין רוגנא :

מצורת דוד

רש"י

(6) במשפט יעמיד ארץ. אם שופט אמת : איש תרומות . איש גלות שלימו מתון בדיון : יהרסנה מהרסה : (ג) מחליק . מדבר חלקות : (א) בפשע איש רע . יבוא מוקש : (ד) דין דלים . יסורי דלים ומה הם נרביחו : (ה) יפיהו . ילביבו בלכתה אש המוקשה :

(6) המשפט . בעבור המשפט אשר יעשה בין העם יתקיים המדינה כי יחללו מעושק יודים כי הכל יבוא במשפט אבל אם המלך הוא איש אוהב תרומות ר"ל כאשר יפסדו לו חלק מן העשוק עובד המשפט הוא מרסח את המדינה כי ימכרו העשוקים : (ג) גבר מחליק . מי שמחליק את הדרך למתן יעמדו בה לפני רעטו ויסול הלך סנה בזה פורש רשת על שפתי פלמו ר"ל הוא פלמו יוכל בהכרח אשר חשב על הוולת : (א) בפשע . בעבור פשע איש רע יבוא מוקש . אבל הדין שנה הלך בדרכיו ויבון הדינים ודוקק עניים : לא יבין . לא יתנו כל הדין ולעם מחמוס : (ה) יפיהו . ילביבו העיר בלכתה אש הממולקת כמו הכוח הפסימי האש הולעתה שלכתה כי דרכם להכרח רוב בין אנשים : ישיבו אף . דרכם לתוך השלטון ולהשיב אף הפליט ממלכו :

פירוש עברי מייחש

גאך וינגען אונ פרייט זיך , נוארום ער פארניגט
 יעדען ויין גליק : (ו) יודע צדיק דין דלים דער ארעג
 מליקער אונ גוטער מענטש שפירט דעם אומגליק
 פון דיא ארעמע לייט אונ האט עגבת נפש אויב
 ער קען וייא גיט העלפן רשע לא יבין דעת אקער
 דער רשע פארשטייט גיט קיין וויסענשאפט אונ
 שפירט גאר גיט דעם אומגליקליכעם שמועראין,
 אונ ער פרייט זיך גאר מיט ויין גומץ : (ו) אנשי
 לצון יפיהו קריה דיא מענטשין וואס שפעטין פון
 יעדען דאס הייסט קיינער איז ביי ויירעכניגט
 פאר מענטשין דיא גלאזין אונגער דעם פלאם
 פון דער שטאט דאס הייסט וייא מאכין קריג
 צווישען מענטשין , אום וייא זאלין קעגען לאבין
 פון ויער פעם אדער פון ויער אומגליק ויבמס
 ישיבו אף אקער די קלוגע מענטשין האבין רחמנות
 אויף יעדען זעהן וייא אומקערין דעם גרימץארין,
 דאס הייסט וייא מאכין שלום צווישען דיא וואס
 קריגען זיך , אום וייא זאלין גיט קומען צו קיין
 אומגליק אדער פעם :

(א) מלך במשפט יעמיד ארץ אזוי ווי דער מלך מאכט
 לשמין דאס לאנד אין ארדנונג גאר דורך
 דעקט , וואס ווער עס וינדריגט קעגין ויין סקר
 זאל בשמראת ווערין , ואיש תרומות יתקנה אזויא
 דער מענטש וואס האלט זיך העקער פאר ויין
 סקר מוהט ער דיא וועלט איבערפיהקן , נוארום
 ער זאגט אז גאר איהם קומט אלץ אונ דעם סקר
 גאר גיט , איז בייא איהם קומט אלץ אונ דעם סקר
 פיהרען : (ב) גבר מחליק על בעהו דער מענטש וואס
 מאכט גלאט ויין צינג אויף ויין סקר מיט חנופה
 רשת פורש על שפתי פארשפרייט ער שוין אנגען אויף
 זייע קרייט , נוארום ער וועט זיך פאר איהם אלץ
 פארטרויען , אין צייט ארום וועט ער אים שוין
 אומגליקליך מאכין : (ג) בפשע איש רע מוקש דורך
 דיא וינד פון דעם שלעכטן מענטשין וואס ער
 פארניגט קיינעם גיט , זוכט ער צוא פרייגען
 א שמועראיכליג פאר ויין סקר אום ער זאל
 אומגליקליך ווערין וצדיק ירון ושקמה דער
 צדיק אז ער יעהט אז יענעם גייט גוט מוהט ער

עיקר תוי"מ

משנה חולין פרק ה

ברטנורא

(6) ומיט ססס מפתין דספ"ז דכתיב ס"ל כמ"ד גמ"ג טוס
 אף כוכים לדוות משפע זכר וכו' דייטו מי שיכור אחריו
 ודייט קבס סלך טוס בכחוייכו כי סלך אל ודלי לן טוס
 אכיו אסור לשוחטו ביום ה' . הכ"ט : (ב) וסחוס סכנו נמי כפני
 סכיס טסוס ג"כ לזכך כמ"ט הכ"ב : (ג) כיון דליכא דוכסס
 דסי לזכך כגון ככשית סגו .
 טוס : (ד) אימס טוס דוכשין
 און כחולין לא שור ספסק
 סטנין וסימס כחולין און
 בעוקדשים לא כתיב טור וי"ז
 מוסף על עיני דלסון . גמ" :

אורו ואת בנו . האם והבן או האם והבת אבל האכנס
 הבן או עס הכת לינו אסור לדוות וחת בנו משפע מי
 סכנו כרוך אחריו ילא זכר סכין בנו כרוך אחריו : (ח) בין
 בארץ בין בחו"ל . אידי דכתי למתני בין בחולין : (ב)
 בין במקדשין תלנמי באלין
 וכו'ל"א טע"ג ללא אולטרין
 (ג) דלכות הגוף הוא והכות
 הגוף טוג בין באלין בין
 בחו"ל : בפני הבית . בזמן
 שכת המקדש קיים : ושלא בפני הבית . דסד"א הוולו ובעניינא דקדשים כתיב בפני הבית לכהו שלא בפני הבית לא
 לכהו קמ"ל : בחולין ובמקדשים . (ד) בין שטיהס חולין או כניסה מוקדשים בין שאל מהס חולין והשני מוקדשים ומלן

סי"ה א אורו ואת בנו וואס מען טאר גיט שעקמין די
 קרה נדי מוסטערו מיט איר קאלב איז
 איין טאג נהיג בין גאזין בין בויצה קארן דאס טאר מען

(ס) אכל בחום' כחמו דה"ל לכן דוהלי אילטין דמדמטי
לא תכלי כל הונקו דרשנין מניה בם' כל כשרי' כל שמעתי
לך הכי הוה בני' דתכלי סד"ה ארוהי ואת בני נמי שמעתי לך
וליסתרי קמ"ל דלה דקמפטר טפחה סתם מדלעטיין כחמנה
למיטר מחוסר זען לגביה . מכלל דלדיוט מבי . כ"ג

(י) דבטיב לה שפחשו וסומו עמי
למיחבט לא שפחשו (אלא)
לקיוב טימס ולא שפחלו טימס
פוכימס אלף בני' דסמית בת
ואס וכו' לאשאוטיין דלכני
ואוהו נמי חייב דה"ל אס ועמי
צנייה א"כ פריס ובהס ובה סתם
פשיטא) ולי להייב הכי גברי
ס"מ למתבט לא ישתמו ס"מ
מתי . גמ' : (י) ואבד ריהטא
קטי לקח קנה דרכס"ד
דוכתיס אכל וקופטא דייחלח

ראוי ודעה י"ב י"ה דהכא לא ינקא עסק קרף אלף מלפני משכן
א"כ כמי שפחשו סס כ"ג : (ח) ופריס . וכל כרתי"ג דסוף עכות
ר"פ כותיב כריתות בלוק נפשו עדי כריתות . סוף . אכל לכ"מ
א"כ כותיב י"ל לפי' סוף כרת ככלה סתרו צו וטימס
בופנים כסתיה : (ח) ולאו הכא מכלל טפס עס : [ג] מולין
כ"ד . וטור סוי מלי נפתי מולין וקדסיס בתון ופסיס וכן
קדסיס ומולין מולין וקדסיס כפניס ובתון וכן קדסיס ומולין
חייבי כריתות לוקין דלשני משום לאו דלוחי ואלת כנו : חולין
והשני סופג . משום ארוהי ואת בני אכל משום מולין צוהרת עשה היא כי ירחק
מקום אתה וזכה ולי אתה וזכה בקירוב מקום (ח) קדשים בפנים השני סופג . משום ארוהי ואת בני : ופסול .
משום מחוסר זמן : (ב) חולין וקדשים בחוץ . דוקא נקט כרתיסין מולין והשני קדשים וכן כל השניין כמנהג דוקא
נקט לנו : והשני סופג . משום ארוהי ואת בני : קדשים

דנוהג כמוקדסיס דכתיב שור או כשב או עז כי יולד ונו
יורה לקרבן חשה וכתיב בתריה ושור או עז אוהי ואלה כנו
וגו' : בחוץ . כחון לעזרה : שניהם כשרים . משום
דכתי למתני סיפא שניהם פסוליס תנא רישא שניהם כשרים

(ה) : והשני סופג את
הארבעים . משום לאו
דלוחי ואת בני ולא שפח
שפח את האס תחלה ולא
שפח אתה את הבן תחלה
ול"ש שפתייהו חד גברא
ל"ג תרי גברי : (י) הראשון
חייב כרת . משום שמותי
חון אכל השני פטור מן

הכרת דכיון דשפחה אמו טוב לינו ראוי הבן לישטמ היום
כפניס דפסול משום מחוסר זמן שאינו ראוי לישטמו
ולהקריבו היום ואינו חייב משום שזת כחון א"כ ר' ר' ר' ר'
לפניס דכתיב ואל פתח אוהל מועד לא (י) הכיאו הראוי
לפתח אוהל מועד חייבין עליו כחון ולי לא לא : ושניהם
סופגים את הארבעים . האחד משום שזת כחון דכל
האחד מולין כמנהג צמורה :
השני סופג . משום ארוהי ואת בני אכל משום מולין וזכחת בריחוק .
מקום אתה וזכה ולי אתה וזכה בקירוב מקום (ח) קדשים בפנים השני סופג . משום ארוהי ואת בני : ופסול .
משום מחוסר זמן : (ב) חולין וקדשים בחוץ . דוקא נקט כרתיסין מולין והשני קדשים וכן כל השניין כמנהג דוקא
נקט לנו : והשני סופג . משום ארוהי ואת בני : קדשים

גינוען , אונ סיי ווען דער בית המקדש איז ניקא
בהילין ובעקדשן ; סיי ביי פראסקע בעמות אונ סיי ביי
קרבתות ביצי ווי איז דער דין השוה אוהו ואת בני הילין
בתיז אז איינער האט גישאקטין די מוקדש מיט איר
קאלב אין איין מאג אויפער די עגרה , אונ גיידע די
קה און די קאלב זענען פראסקע בעמות וניט
קרבתות שיהיט כשרים זענען ביידע בעמות קשר ,
מען מעג זיי עסין והשני סופג את הארבעים דער וואס
שעקט די אנדערע בעמה קומט אים פערציג
מלקות , אויב דער זעלביגער וואס האט גישאקטין
די ערשטע בעמה האט גישאקטין דיא אנדערע
בעמה אויך קומט אים פערציג מלקות , אונ אויב די
אנדערע בעמה האט איין אנדערער גישאקטין
קומט דעם אנדערין פערציג מלקות קדשים בתיז אויב
די ביידע בעמות ורי מוקדש מיט די קאלב זענען
גינוען קרבתות אונ מען האט זיי גישאקטין אין איין
מאג אויפער די עגרה הראשון חייב כרת דער ערשטער
וואס האט גישאקטין קומט אים כרת ונייל ער האט
גישאקטין אויפער די עגרה אקרין וואס איז קשר
אין די עגרה אקרער דער וואס האט גישאקטין דעם
אנדערין קרין קומט אים גיט כרת , ווייל דעם
אנדערין קרין האט מען דאך גיט גיטארט היינט
שעקטין אין די עגרה , ונייל דער ערשטער איז היינט
גישאקטין גינארין , אונ אז מען שעקט אויפער די
עגרה אזוי אקרין וואס מען מאר אים גיט שעקטין
אין די עגרה , קומט גיט כרת וישגייהם פסוליס אונ ביידע
די קוה עגרה די קאלב זענען פסול וישגייהם סופגים את
הארבעים אויב צוויי מענטשין האבין גישאקטין .

איינער די קוה אונ איינער די קאלב , קומט דעם
פערציג מלקות ונייל ער האט גישאקטין אפשיין
קרין אויפער די עגרה , אונ דעם פערציג מלקות
ווייל ער האט גישאקטין די קאלב אין דעם זעלביגען
מאג וואס די קוה איז גישאקטין גינארין , אונ אויב
איינער האט גישאקטין ביידע , קומט אים אפשיין
מלקות הילין בפנים אויב ביידע ודי קוה מיט די קאלב
זענען גינוען פראסקע בעמות , גיט קרבתות , אונ
מען האט זיי ביידע גישאקטין אין איין מאג אין די
עגרה שיהיט פסוליס זענען ביידע בעמות פסול והשני
סופג את הארבעים אונ דעם אנדערין קומט פערציג
מלקות , אויב צוויי האבין גישאקטין , איינער האט
גישאקטין די קוה דער אנדערער האט גישאקטין
די קוה אונ די קאלב קומט אים פערציג מלקות
קדשים בפנים אויב ביידע ודי קוה מיט די קאלב זענען
גינוען קרבתות , אונ מען האט זיי ביידע גישאקטין
אין איין מאג אין די עגרה הראשון קשר וישגייהם דער
ערשטער קרין איז קשר אונ מען איז פטור ער האט
קיינ עבירה גיטארט והשני סופג את הארבעים ופסול אונ דעם
אנדערין דער וואס האט גישאקטין די קאלב קומט
אים פערציג מלקות , אויב צוויי האבין גישאקטין ,
איינער האט גישאקטין די קוה אונ איינער האט
גישאקטין די קאלב , אונ אויב איינער האט גער
שאקטין ביידע די קוה אונ די קאלב קומט אים
פערציג מלקות , אונ דער קרין איז פסול : ב הילין
וקדשים בתון אויב די ביידע ודי קוה אונ די קאלב
איינער איז גינוען חולין אונ איינער איז גינוען

ופסול. קדשים וחולין בחוץ הראשון חייב כרת ופסול והשני כשר ושניהם סופגים את הארבעים. חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים והשני סופג את הארבעים. קדשים וחולין בפנים הראשון כשר ופסול והשני סופג את הארבע' ופסול. חולין בחוץ ובפנים הראשון כשר ופסול והשני סופג את הארבעים ופסול. קדשים בחוץ ובפנים הראשון חייב כרת (ושניהם פסולים) ושניהם סופגים את הארבעים. חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופסול והשני סופג את הארבעים וכשר. קדשים בפנים ובחוץ הראשון כשר ופסול והשני סופג את הארבע' ופסול: (ג) השוחט ומצא טרפה השוחט לע"ז והשוחט פרת חמאת ושור הנסקל ועגלה שנתמר דינו דק"ל לחסור בהגהה אפילו שמתו: ועגלה ערופה

אֶקְרָן . אִנּוּן עַרְ הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין בִּידַע אִין אִיִּין טָאָן , פְּרִיעַרְ הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין דִּי חוֹלִין אוֹיִסְעַר דִּי עֲזָרָה נֶאֱכָדְעַם הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין דְּעַם קְרָבָן אוֹיִסְעַר דִּי עֲזָרָה הִרְאִישׁוּן כְּשֶׁר וּפְסוּל דְּעַר עֲרִשְׁטַעַר אִיוּ כְּשֶׁר קַעֵן מַעַן אִים . עֲסִין אִין מַעֵן אִיוּ פְסוּר עַם קוֹבֵט מְלִיקוֹת וְהִשְׁנִי סוֹפְגִין אֵת הָאֲרָבָעִים וּפְסוּל אוֹיִף דְּעַם אֲנֶהְרִין קוֹבֵט פְּעָרְצִין מְלִיקוֹת , אִין עַר אִין פְסוּל קְדָשִׁים וְחוֹלִין בְּחוּץ אוֹיִב עַר הָאֵם פְּרִיעַר גִּישְׁאֲכָמִין דְּעַם קְרָבָן אוֹיִסְעַר דִּי עֲזָרָה , נֶאֱכָדְעַם הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין דִּי חוֹלִין אוֹיִסְעַר דִּי עֲזָרָה הִרְאִישׁוּן מִיָּבִיב בְּרַת וּפְסוּל אוֹיִף דְּעַם , עֲרִשְׁטִין קוֹבֵט אִים בְּרַת , אִין עַר אִין פְסוּל וְהִשְׁנִי כְּשֶׁר אִין דְּעַם אֲנֶהְרִין מַעַן מַעֵן עֲסִין וְהִשְׁנִי סוֹפְגִין אֵת הָאֲרָבָעִים אוֹיִף בִּידַע קוֹבֵט פְּעָרְצִין מְלִיקוֹת אוֹיִב צְוִיִּיא מַעֵנְמִשְׁטִין הָאֲבִין גִּישְׁאֲכָמִין , אִיִּיעַר דְּעַם קְרָבָן אִין אִיִּיעַר דִּי חוֹלִין , קוֹבֵט דְּעַם פְּעָרְצִין מְלִיקוֹת וְיִייל עַר הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין אֲפִשְׁרִין קְרָבָן אוֹיִסְעַר דִּי עֲזָרָה , אִין דְּעַם פְּעָרְצִין מְלִיקוֹת , וְיִייל עַר הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין דִּי קָאֵלֵב אִין דְּעַם וְעֶלְבִּיר גַּעַן טָאָן וְנָאָם מַעֵן הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין דִּי קוֹה , אִין אוֹיִב אִיִּיעַר הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין בִּידַע , קוֹבֵט אִים אֲכָמְצִין מְלִיקוֹת חוֹלִין וְקָדָשִׁים בְּפָנִים אוֹיִב עַר הָאֵם פְּרִיעַר גַּעַן שְׁאֲכָמִין דִּי חוֹלִין אִין דִּי עֲזָרָה , דְּעַר נֶאֱךָ הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין דְּעַם קְרָבָן אִין דִּי עֲזָרָה שְׁנִיִּים פְסוּלִין וְעַעֵן בִּידַע פְסוּל דִּי חוֹלִין אִין פְסוּל צוּם עֲסִין אִין דִּי קְדָשִׁים אִין פְסוּל צו אֶקְרָן וְהִשְׁנִי סוֹפְגִין אֵת הָאֲרָבָעִים אוֹיִף דְּעַם אֲנֶהְרִין קוֹבֵט אִים פְּעָרְצִין מְלִיקוֹת קְדָשִׁים וְחוֹלִין בְּפָנִים אוֹיִב עַר הָאֵם פְּרִיעַר גִּישְׁאֲכָמִין דְּעַם קְרָבָן אִין דִּי עֲזָרָה , דְּעַר נֶאֱךָ הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין דִּי חוֹלִין אִין דִּי עֲזָרָה הִרְאִישׁוּן כְּשֶׁר וּפְסוּל דְּעַר עֲרִשְׁטַעַר אִיוּ כְּשֶׁר עַר אִין אֲנֶהְרִין קְרָבָן אִין מַעֵן אִין פְסוּר וְהִשְׁנִי סוֹפְגִין אֵת הָאֲרָבָעִים וּפְסוּל אוֹיִף דְּעַם אֲנֶהְרִין קוֹבֵט אִים פְּעָרְצִין קוֹבֵט אִים פְּעָרְצִין מְלִיקוֹת , אִין עַר אִין פְסוּל צוּם עֲסִין חוֹלִין בְּחוּץ וּבְפָנִים אוֹיִב בִּידַע וְעַעֵן גִּינוּעֵן חוֹלִין , אִיִּיעַם הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין אוֹיִסְעַר דִּי עֲזָרָה , אִין אִיִּיעַם הָאֵם עַר גִּישְׁאֲכָמִין אִין דִּי עֲזָרָה הִרְאִישׁוּן כְּשֶׁר וּפְסוּל דְּעַר עֲרִשְׁטַעַר אִיוּ כְּשֶׁר עַר הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין דִּי קוֹה , אִין אִין טָאָן , אִין עַר אִין פְסוּל : ג' הַשּׁוֹחֵט וְנִסְתָּא טְרֵפָה אִין עַר הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין אִין דִּי עֲזָרָה הִרְאִישׁוּן הַשּׁוֹחֵט וְנִסְתָּא טְרֵפָה פּוֹן זִיִּיא אִין מְרִירָה גִינוּעֵרִין הַשּׁוֹחֵט לְעִבְרָה פּוֹבְבִים אֲדַעַר , עַר הָאֵם גִּישְׁאֲכָמִין אִיִּיעַם פּוֹן זִיִּיא צו דִּי עִבְרָה פּוֹבְבִים וְהַשּׁוֹחֵט בְּרַת הַשּׁאֵת אֲדַעַר

ובגמרא מסיק דפרת העלית ועלנה ערופה אינה משנה דשנייה הויה שחיטה שחיטה רחיה ואריך להסירן מן המשנה
 דלא פטר כהן ר"ע: והכבשים מחייבין. הוה דמחייבי חכמים בשוחט לע"ג ל"ג אלא ששחט ראשון לע"ג ובה שני
 ושחט לשלחנו לזכור אבל ראשון לשלחנו ושני לע"ג כדכך שחיטה בתימא דמחייב עלה משום אותו וזהו בניו אחי נמי דין
 קטלה פ"ה פסור ממלקות דקיס ליה כדכרע מיניה דתרימי לא עבדין ביה. ופעמים אחפילו שחט ראשון לשלחנו ושני

לע"ג מייד כגון דלחרו ביה
 משום אותו וזהו וזה וזה וזה
 אחרו ביה משום ע"ג דכיון
 ללא חתרו ביה משום ע"ג
 דלא מקטל ולוקה משום אותו
 וזהו כנו והלכה כחכמים:
 ובתנבלה בידו. שלא
 מדעת: (ט) והגוחר:
 שחטוהו כגון צמחיו ומתק:

ערופה ר"ש [ג] פומר והכבשים מחייבין. השוחט
 ונתבלה בידו והגוחר והמקור פטור משום אותו
 ואת בנו. שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח
 ראשון ושחט ראשון ואם קדם השני וזה. שחט
 פרה ואח"כ שני בניה. סופג שמונים. שחט שני
 בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים. שחטה
 ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים. שחטה ואת
 בת בתה ואח"כ שחט בתה סופג את הארבעים.

ואי בכל בני דתי ים חיוב
 אלא לעובר דלא מני להני
 משום דליכא שבו שבו חיוב
 ואי ליכא חיוב בכל בני דתי
 ל"ה ת"י ש"י. פוס': [ג] פוס'.
 דשחיטה שמיים רחיה לא
 שמה שמיים כו' ומתקין
 דלעיל דלא כותים כו'. גע'
 ועמ"ס: (ט) דנותר ומקור
 נמי ממעלה כדך כדכרי וכבד
 ג"כ פ"ה אלא איכא חיובו
 דכא שלא מדעת ויזכר ויעקר
 מדעתו. תוי"ט: (י) הלכך
 והמקור. שגוקר הסמיים ומקוס חזרון ואינו שוקמן:
 פטור. ואילו לרצון אלא דמיה לשחיטה דלעיל דהתם שחיטה מעליה איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל אבל הכא ליכא
 שחיטה כלל: איזה שלקח ראשון ושחט ראשון. אם כאלו לכו"כ שחט האחד לשחוט וזכרו מעכב עליו ואומר אני לריך
 יותר ממך את חומרם להם הלוקח ראשון ושחט שני כן לקח (י) שאלו לא מוכר בשל הבית לשני ושכח לעלמו היה
 הלוקח שוחט וכך שניו בתוספתא הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שני כן לקח: ואם קדם השני וזה.
 שהקדים בעלמו כדי שלא יבא לידו איסור ויש לו ריוח שאלוה היום כשר: סופג שמונים. דעל כל ששוחט מוכר בלאו:
 סופג את הארבעים. דלחין כחן שחיט איסור אלא אחת: שחטה ואת בתה. וזה"ל את בת בתה ים כחן שני אותו
 וזהו כנו: שחטה ואת בת בתה. חתם את בתה כך שחט את בתה ויש כשחיטה זו שני איסורים אותו
 וזהו כנו משום אמה וזכו אלוהו משום בתה של זו שכבר נשחטה: סופג ארבעים. דמדד לכו הוא ומדלא התירא ומד מעשה:

האם גיקויפט איהר קאלב אָדער פאר קערט אין
 גיווען פריער האט איינער גיקויפט דיא קאלב
 נאכדעם האט דער אנדערער גיקויפט דיא קוה
 איזה שלקח ראשון ושחט ראשון וועלכער מענטש עס
 האט פריער גיקויפט דער נאל פריער שעקטין,
 אונד דער אנדערער נאל שעקטין מארגין ויא קבם
 השני אונד אויב דער וואס האט שפעטער גיקויפט
 האט פריער גישאקטין וזה האט ער זוכה גיווען צו
 עסין פלייש פריער שחט פרה ואחר כך שני בניה אויב
 ער האט גישאקטין אקוה נאכדעם אין דעם
 ועלביגען טאג האט ער גישאקטין אירע צווייא
 קינדער סופג שמונים שלאגט מען אים אכציו מלקות
 שחט שני בניה ואחר כך שחטה אויב ער האט גישאקטין
 צוויי קעלבער. דער נאך אין דעם ועלביגען טאג
 האט ער גישאקטין דיא קוה. דיא מוסער פון דיא
 צוויי קעלבער סופג את הארבעים שלאגט מען איהם
 נאך פערציו מלקות שחטה ואת בת בתה אויב
 ער האט גישאקטין דיא קוה. נאכדעם האט ער
 גישאקטין איהר מאכטער. איז איין עבירה. דער
 נאך האט ער גישאקטין איר מאכטערס מאכטער
 איז שוין צוויי עבירות. ווארום ער האט דאך גע'
 שאקטין צוויי טאהל אמוסער מיט איהר קינד אין
 איין טאג סופג שמונים שלאגט מען איהם אכציו
 מלקות שחטה ואת בת בתה אויב ער האט גישאקטין
 דיא קוה אונד דער נאך האט ער גישאקטין איהר
 מאכטערס מאכטער. האט ער נאך גישאקטין
 אעבירה ואחר כך שחט פרה ואת בת בתה. האט ער
 גישאקטין דיא מאכטער פון די קוה. וואס ויא איז
 די מוסער פון איהר מאכטער. האט ער גישאקטין

ער האט גישאקטין די פרה אדוקה מיט איר קאלב
 אין איין טאג ושני בנקהל אאקס האט גיהרנת
 אפענטשין אונד בית דין האבין גיפסקת מען נאל
 איהם הרגנון מיט שפיטער, אונד איינער האט
 גישאקטין דעם אקס מיט זיין מוסער אין איין טאג
 ונגדה ערופה די קאלב וואס מען האט איהר גיראפט
 אף האקין דעם קאפ ואזוי וויא עס שפיטט אין די
 קדרה שופטים. אונד איינער האט איהר גישאקטין
 מיט איהר מוסער אין איין טאג כפי שפען פוסר כפי
 שפען וואנט בייא די אלע אונד קומט איהם גיט
 מלקות אויף דעם וואס ער האט גישאקטין די קוה
 מיט די קאלב אין איין טאג והכמים פתיבין אונד די
 חכמים ואנין עס קומט אים נא מלקות [ועיין בהרע"ב]
 השחט ונתבלה בידו איינער האט גישאקטין אקוה
 מיט אקאלב אין איין טאג אָדער איינער האט
 גישאקטין די קוה אונד אין דעם ועלביגען טאג האט
 איין אנדערער גישאקטין די קאלב אונד איין בהמה
 פון זיי איז גיווארין אנבלה ביי איהם אין האנט,
 די שחיטה איז פסול גיווארין ותינוי אָדער איינעם
 פון די בייידע די קוה אָדער די קאלב. האט שני
 גישאקטין. אונד דאס אנדערע האט מען גיט
 גישאקטין נאך מען האט אריין גישעקט אפעטער
 אין די גאו לעבער ביי אין האלדז אונד מען האט
 צו שניפען די סימנים ותיפער אָדער מען האט אים
 געריסען דיא סימנים פטור מיטם אותו וזה גיט קומט
 איהם גיט מלקות אויף דעם לאו וואס מען מאר
 גישאקטין אמוסער מיט איהר קינד אין איין
 טאג. ווייל איינס איז גיט גישאקטין גיווארין שנים
 קינדן פרה ונגדה צוויי מענטשין האבין גיקויפט צוויי
 בהמות. איינער האט גישאקטין די קוה. אונד איינער

סומכוס אומר סופג שמונים. דס"ל לסומכוס דמחייב בהתראה חמת וכלאו אחד ב' מלקיות וזה"ל ברישא דקתמי שפט ב' בניה וחס"כ שפט סופג ארבעים לסומכוס סופג שמונים וכך הוא בחוספתא שפט חמשה בניה ואחר כך שפט סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין: בארבעה פרקים בשנה. דרך ישראל לנשות סעודות כל פרקים הללו וסמך הלוקה בהמה אינו לוקח אלא לשמוט מיד לפיכך המוכר בהמה לחבירו ומכר תחלה חמה או סנה או ביהם

נרין שיאמר לפני דע לך שהיום מכרתיו חמה לשמוט או בנה מכרתיו לשמוט חמה כבר נשטתה: ביו"ט אחרון של חג. הו מרביס בשמה מפני שרגל כפי עמנו הוא וחביב עליהו והאי ללא חשיב פי"ט ראשון של חג משום דכ"ט טרדי כסוכה יוללכ

(יא) ואין להס פטרי להרבות בשמיטת: אף עיה"כ בגליל. ולא ביהודה ובשאר חרלות שלה. היו אוכלים ערב י"ב אלא כבר עוף ודיגים כדמכוח ככ"ה גבי ההוא מיעיל דגון נוטל: בזמן שאין לו ריוח. הפסק בנתיב שמכר האס היוס: אבל יש לו ריוח. שמכר את הרשונה אמתו והשניה היוס: אין צריך להודיע. שאני אומר אמתול שפט הרשון. פי' אחר בזמן שאין לו ריוח נחשו ומרדי לקנות שמראה שרואה לשמוט היוס (יב)

אבל יש לו ריוח שאינו נחשו בקנייתו אינו חייב להודיע דשמה לנורך יוס אחר הוא קונה. ור' יהודה לפרטי מלתייה דת"ק אהי ולא לנפולוגי עליה: ומודה ר"י. וט"פ שלקח זה היוס וזה למחר ולפרוש

צווי עבירות. נאר ווייל דיא צווי עבירות זענען גיטאהן גיטארין מיט איין מאהל, דריבער סופג את הדיבעים שלאגנט מען איהם נאר פערציג מלקות סיכסוס אופר מישים רבי פאר סומכוס זאגנט פון רבי פאריס וועגן סופג שמונים מען שלאגנט איהם אכציג מלקות. וויי ער האט גיטאן צווי עבירות, ואנ אז ער שעקט פרייע צווי קנייער דער נאך שעקט ער דיא מוכער פון דיא צווי קנייער האלט איהן סומכוס אז מען שלאגנט איהם אכציג מלקות ווייל עס זענען גיטאהן גיטארין צווי עבירות מיט איין מאהל בארבעה פרקים בשנה פיר צייטן אוי דא אין יאהר וואס יודין מאכין גרויסע סעודות, און אז איינער קויפט אבהקה אין איינע פון די פיר צייטן קויפט ער איר גענוים באלד צו שעקטין. דריבער הימיר בהמה לחברו אז איינער ראוונן פאר קויפט אבהקה צו זיין חגר לשמעון אין איינע פון די פיר צייטן, און דער ראוונן האט שוין דעם זעלבניגען סאג פאר קויפט צו איין אנדערין די מוכער פון די בהמה צירי להדיעו דארף ראוונן זאגן צו שמעון אנה מקרי לשוים די מוכער פון די בהמה האב איה שוין היינט פאר קויפט צו שעקטין. שקען זאל גיט שעקטין היינט אירר מאכטער, און אויב ראוונן האט שוין פאר קויפט דעם זעלבניגען סאג דיא מאכטער פון די בהמה און איצט פאר קויפט ער צו שמעון די מוכער פון די בהמה דארף ער זאגן צו שמעון גתה מקרי לשוים דיא מאכטער פון דיא בהמה האב איה היינט פאר קויפט צו שעקטין, זייא זאלין גיט שעקטין ביידע אין איין סאג זאלו דאס זענען די פיר צייטן ערב יום טוב היחרון של חג

סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים. בד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחברו צריך להודיעו, אמה מכרתיו לשוים בתה מכרתיו לשוים. ואלו הן. ערב יו"ט האחרון של חג וערב יו"ט הראשון של פסח וערב עצרת וערב ר"ה וכדברי ר' יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו [ג] ומודה רבי יהודה כמוכר את האם

לפי שהוא זמן כפ"ט וחלוק משפתיו מיקונו להכרות כסעודה משא"כ נו" של פסח וגם הקדנות כשפתיי הוי כשגילי יסדל וכל כהנ סוי מקביון נלג סעו"ס וע"פ לפי שהוא יוס גאולה ויוליס לקרות ולכרת דלאגנ כספחיס הכל עוריס כזלרת דבעיני נמי לכו ור"ה מפני שהוא תחלת סעיה מכריס כסעודס לפסח סימן יפה וכמה עיניס עיסיס זו לפימן יפה. כדלמך כסעודיס: (יב) כרי' ומניאר יחזר דסייט שאווס שלקח בהכרונה כהנז לקנות וסיס כסוף היוס שפוקטו שהוא שומט עפה. עיין מו"ט: [ג] ועודס כ"י

דער ערב יום טוב פון לעצמין טאג סבות, פון שמיני עצרת וערב יום טוב הראשון של פסח אונ ערב יום טוב פון ערשטין טאג פסח וערב עצרת אונ ערב לשבועות וערב ראש השנה אונ ערב ראש השנה וכו' רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל און אזוי וי"א ב' יוסי הגלילי זאגט האט מען גימאכט אין גליל ערב יום הכפורים גרויסע סעודות פון פלייש פון בהמות, איז שוין פינג צייטן אין יאהר זאמר רבי יהודה האט רבי יהודה זאגט איצט ווען זאגן מיר אז דער פארקויפער דארף זאגן דעם קויפער אז ער האט פארקויפט די מוכער פון די בהמה ארער ער האט פארקויפט די מאכטער פון די בהמה זינט שאין לי ריח אז עס איז גיטא קיין דער ווייטערונג, נאר היינט האט ער פאר קויפט די מוכער ארער היינט האט ער פאר קויפט די מאכטער, האבין מיר מורא מאכטער וועלן ביידע שעקטין אין איין סאג, דריבער דארף ער אים זאגן היינט האב איה פאר קויפט דיא מוכער אויב ער האט פארקויפט די מוכער פרייער און איצט פאר קויפט ער די מאכטער, און אויב ער האט פרייער פאר קויפט די מאכטער און איצט פאר קויפט ער די מוכער זאגט ער אים היינט האב איה פאר קויפט די מאכטער אפל יא לי ריח אכער אז עס איז דא ארעווייטערונג, דיינו ער האט פאר קויפט די מוכער ארער די מאכטער זעקטין, און די בהמה פאר קויפט ער היינט אין צירי להדיע דארף ער גיט זאגן, אז ער האט פאר קויפט אמוכער דער אמוכטער, נאר ער זייניגט און זאגט נאר גיט, ווייל גענויס דער

השני אע"פ שאינו נחפו ומיהר לקנות: את האם לחתן ואת הבת לכלה. אורחה דמלתא. נקט דאורח ארעא לעשות סעודה טפי בכית החתן מכבית הכלה ולכך האם לחתן שהיא גדולה והבת שהיא קטנה לכלה: (ד) משחוימין את השבח בעל כרחו. טעם קיבל דיגר מלוקה ליתן לו כדינר כשר: אפילו שור שורה אלף וזו. שוחמו בעל כרחו אע"פ שאין לו לוקחים לשאר הכשר לפי שדבר תורה מעות קנות ומעת שקבל המוכר הדינר קנה הלוקח הכשר ולא

חייב לממן מדה דאיתמי דכ"י נפיש. טוס' וע' בתוס' דפ"ח דיבול דמטבח כיון לקנות ח"כ כ"ג ממשכא ומורה מנכס דלהלוק: (ג) ויהי' דנקטי משיכה אע"ג דליכא ימי עיר

לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו בידוע ששניהם שוחמין ביום א': (ד) בדר' פרקים אלו משחוימין את הטבח בעל כרחו אפילו שור שורה אלף דינרין ואין לו ללוקח אלא דינר כופין אותו לשחומ' לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימי' השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר: (ה) יום א' האמור באותו אהב בנה היום הולך אחר הלילה

לאולוגיהו אבל לאחר שמשך מסתמא ממעי להו לביתיה (יג) ובארבעה פרקים אלו העמידו דכרובים ע"ל דין תורה שהמעות קנות: לפיכך אם מת מת ללוקח. ויפסיד הדינר שהרי כרסותו מת: אינו כן. דבעיני משיכה וכו"ל שלא משך חוזר בה העבה: (ה) יום אחד האמור באותו ואת בנה. לפי שפסדת אותו ואת בנו סמוכה לקדשים דכתיב ויזה לרקבן אשה וסמך' ליה אותו ואת בנו ובקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב כיום קרבנו ויכל לא יניח

ועבין פלייש, אפילו ער האם נאך גיט צו זאמען גיטמען אזוי פיל געלט ווי די בהקה קאסט, פון דעקטווענין גייט מען דעם טבח ער זאל שעקמין די בהקה אונ ער זאל געבין פלייש צו די מענטשן וואס ער האט ביי זיי גיטמען געלט אויף פלייש אזוי שור שיה אהף דגין אפילו דער אקס פון טבח איז ווערט שווער גילדין ואין לו ללוקח אלא דינר אונ דר גיט האט גיקויפט די פלייש פון דעם טבח, האט נאך גיקויפט פאר איין גילדין כופין אותו לשחום פון דעקטווענין גייט מען דעם טבח ער זאל שעקמין דעם אקס, אונ ער זאל איהם געבין פלייש פאר אגילדין. ווארם פון התורה ווי דער טבח האט נאך גיטמען דעם גילדין פון דעם מענטש ער זאל איהם געבין פלייש פון דעם אקס, האט שוין דער מענטש אהלק אין דעם אקס פאר ויין גילדין, אונ ער איז אשוותף אין דעם אקס, אקליינער שותף, דריבער קען ער זיין דעם טבח ער זאל שעקמין דעם אקס אונ ער זאל איהם געבין ויין חלק פלייש לפיך דריבער ווייל ער איז אשוותף אס מה אויב דער אקס איז גיפיינערט פת ללוקח איז ער גיפיינערט צו דעם וואס האט גיקויפט פאר דעם גילדין ער האט שאדין ויין גילדין אגל בשאר ימות השנה אבער אין די אנדערע מעג פון אהר, אנאגין אהר אינו פון איז גיט אזוי דער דין אז איינער גיט צו אטבח געלט אויף פלייש, האט ער גיט אהלק אין די בהקה, נאך אז דער טבח וויל גיט ער איהם פלייש, אונ אז ער וויל גיט ער איהם צוריק ויין געלט לפיך אונ פת דריבער אויב די בהקה פון טבח פיינערט פת למפר איז נאך גיפיינערט צום פארקויפער צום טבח האט דער טבח דעם שאדין, אונ דער טבח מוז יעדן צוריק געבין ויין געלט: ה' יום אחד האמור באותו ואת בנה וואס עס שמיט ביי. אורח ואת קבוי אז מען קאר גיט שעקמין אמוסער מיט איר קינד אין איין טאג היים הילך אחר תלילת דער טאג גייט

וואס האט געקמין גיקויפט האט געקמין גישאכט טין ומורה רבי יהודה אונ רבי יהודה איז מודה במוכר את האם לחתן אויב ער האט פאר קויפט די מוטער (די קודה צו אהתן ואת הבת לכלה אונ די מאקסער די קאלב) פאר קויפט ער צו דעם חתן פלה, אפילו גיט אין דעם זעלבניגען טאג שצרה ליהודי דארף ער אן זאגן די פלה אז די מוטער פון די קאלב האט ער פאר קויפט צו איר חתן בידע ששניהם שוחמין ביום אחד ווייל מען גוייס אז בידע ודער חתן מיט די פלה) שעקמין וייערע קהמות אין איין טאג, אונ אז ווי וועלן וויסען אז די קוד מיט די קאלב איז אמוסער מיט אטאקסער וועלן זיין גיט שעקמין בידע אין איין טאג אדער די פלה וועט גיט קויפן די קאלב נאך איין אדער קאלב וואס איז גיט די מאקסער פון די קוד וואס דער חתן האט גיקויפט: ד בארבעה פקדים אלו אין די פיר צייטער משחמין את הטבח בעל כרחו גייט מען דעם פליישער ער זאל שעקמין די בהקה אונ זאל קויפן די פלייש. פאר צייטן איז גינען דער מנהג דער טבח וואס פאר קויפט פלייש) אז ער האט גינאלט שעקמין אבהקה צו פאר קויפן די פלייש, פלעגט ער צו זאמען געמען געלט פון בעלי בתים וואיינער פלעגט קויפן פלייש פאר אגילדין איינער פאר געטליכע גילדין. אז דער טבח האט גינען ער האט שוין אזוי פיל געלט צו זאמען גינען ווי פיל די בהקה קאסט, פלעגט ער שעקמין די בהקה, אונ פלעגט צו מילין די פלייש צו די בעלי בתים וואס ער האט ביי ויי גינען דאס געלט, אונ אז דער טבח האט גיט גקענט צו זאמען געמען אזוי פיל געלט ווי די בהקה קאסט, האט ער גיט גישאכטמין די בהקה. נאך אדער די בעלי בתים האבן גינארט, אדער זיי האבן אפ גינען וייערע געלט צוריק, זאגט די משנה אין די פיר צייטן אין יאהר אז דער טבח האט גינען געלט פון בעלי בתים ער זאל זיין

ממנו עד בוקר חלמא לילה את זו דרש ר"ש בן זומא נאמר במעשה בראשית
 שלשהריו קרי יום קרבנו עד יום אחד ונאמר באותו ואת בנו יום אחד [ה] מה
 הכורך יכול אף זה כן יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר
 (נאמר כל יום אחד) ונאמר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה :
 במעשה בראשית יום אחד כו' :

נאך דיא פריענדיגע נאכט, אז מען שעקט דיא
 מוטער בייא נאכט, טאר מען ניט שעקמין איהר
 קינד דעם מארנינדיגען טאג אדער פארקערט אז
 מען האט געשאקמין דאס קינד בייא נאכט טאר
 מען ניט שעקמין דיא מוטער דעם מארנענדיגען
 טאג, אה וז דרש רבי שמעון בן זומא דאס האט רבי
 שמעון בן זומא גינד'ישע נאך במעשה בראשית יום אחד
 בייא און בשאפונג פון די וועלט שמיים, יום אחד
 איין טאג נאכט באהו ואת בנו יום אחד און בייא ארתו
 נאך בנו שמיים אויך, יום אחד איין טאג מה יום
 אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אזוי

גמרא חולין דף ס"ב רש"י
 הלכס ס' כלס כלי הסוף דהוד דמלכות דכריסס במובן
 רבי שמעון בן פזי רמז כתיב ועש אלהים את שני
 המאורות הגדולים וכתיב את המאור הגדול
 ואת המאור הקטן אמרה הירח לפני הקב"ה רבונו
 של עולם אמר לה לבי ומעמי את עצמך אמרה לפניו
 רבש"ע הואיל ואמרתו לפניך דבר הגון אמעט את
 עצמי אמר לה לבי ומשול ביום ובלילה אמרה ליה נמי
 א"א דלא מנו ביה תקופות דכתיב והיו לאותו

לבי ומעמי את עצמך גי'א מאך דיה קלענער אפר
 לפני האם דיא לבנה גי'אנט פאר גאט רבונו של
 עולם הואיל ואמרת לפניך דבר הנון אמעט את עצמי ניייל
 איה האב גי'אנט פאר דיר אריקטיגע ואך דריקער
 זאל איה מיה קלענער מאכן גי'אנט ליה האט גאט
 גי'אנט צו דיא לבנה לבי ומשול ביום ובלילה גי'א
 גי'ועלטיג בייא טאג און בייא נאכט אמה ליה
 האט דיא לבנה גי'אנט צו גאט מאי דביתא וואס
 וועט זיין מיין גרויסקייט דשרגא מסתרא מאי אהני
 אליכט בייא טאג וואס העקלט זיא צו דיא
 ליכטיגקייט, בייא טאג דער קענט מען ניט דיא
 ליכטיגקייט פון אליכט, אזוי דערקענט מען ניט
 דיא ליכטיגקייט פון דיא לבנה בייא טאג אהני ליה
 האט גאט גי'אנט צו דיא לבנה ויל גי'אנט בך ישראל
 ימים ושנים גי'א דיא ירדן וועלן דרף דיר צייגען
 מעג און יארדן אמה ליה האט דיא לבנה גי'אנט
 צו גאט וימא נמי אי אפשר ללא מנו בית תקופת מיט דיא
 זונן מוז מען דאך אויך צייילן, עס קען דאך ניט
 זיין מען זאל צייילן תקופות אן די זונן דכתיב ותי
 לאותות ולמוצרים ולמים ושנים ויא, עס שמיים אין
 פסוק ביידע ויא זונן מיט דיא לבנה וועלן
 זיין צו צייכנס און צו צייטן צו מעג און יארדי
 אכר

ומתוך למתן ועל ידי התקופה מעברין את השנה: יעקב הקטן. מי יקום יעקב כי קטן הוא: דוד הקטן. מקלה הוא בשמואל: בכולו. רננים כתיב ושעיר תזבח אתה ולא כתיב לה: מרס יהיה בארץ. עדיין לא היה זכרון: ועמדו על פתח קרקע. מתחיל לומר הנשמים כדכתיב כי לא המעיר עד שזכרה חכם בשמי: ביוני. זרעים: הויה רב אסי. שהקב"ה מתחלה לתפלתו של לזיקים:

שבתא מלמד שיוצא דשאים ועמדו על פתח הקרקע עד ששבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו עליהם גשמים וצמחו ללמדך שהקב"ה מתחלה לתפלתו של צדיקים רב נחמן בר פפא הויה ליה ההיא גנתא שדי ביה כיוצני ולא צמח בעא רחמי אתא מטרא וצמח אמר היינו רב אסי:

גמין למה ועל ידי התקופה מעברין את השנה: יעקב הקטן. מי יקום יעקב כי קטן הוא: דוד הקטן. מקלה הוא בשמואל: בכולו. רננים כתיב ושעיר תזבח אתה ולא כתיב לה: מרס יהיה בארץ. עדיין לא היה זכרון: ועמדו על פתח קרקע. מתחיל לומר הנשמים כדכתיב כי לא המעיר עד שזכרה חכם בשמי: ביוני. זרעים: הויה רב אסי. שהקב"ה מתחלה לתפלתו של לזיקים:

אמר לך האם גמא געזאנט צו דיא לבנה ויל לקרו צדיקים בשקד גיי צדיקים ועלין גערופין ווערין מיט דיין נאמען יעקב הקטן שמואל הקטן דוד הקטן חויה ולא קא מיהבא דעפא נאמ האם געזעהן אז דיא לבנה איז נאך גיט גערוהניגט אפר הקדוש ברוך הוא גיבויא עלי כפרה על שמיצמתי את תורה האם גאמ גיאומט צו דיא יודין בריינגט פון מייגעמט וועגיין א קרבן טייל איה האב קלענער געמאכט דיא לבנה הייט דאס רבי שמיין בן לקיש דאס אוי וואס רבי שמעון בן לקיש האם גיאומט פה נשתנה שיער של ראש חדש שנאמר בו לה' פאר וואס איז געענדערט גינארין דער שיער פון ראש חודש וואס בייא איהם שמיים חסאת לה' אחסאת צו גאמ, בייא אלע חסאות שמיים נאר מען זאל בריינגען אחמאת, אונ בייא ראש חודש שמיים מען זאל בריינגען אחמאת צו גאמ אפר הקב"ה שיער זה יהיה לזכרון על שמיצמתי את תורה האם גיאומט דער שיער וואס מען איז געמאכט פאר אחסאת וועט ער גיין אנגעענקונג פון מייגעמועגיין אויף דעם וואס איה האב קלענער געמאכט דיא לבנה רב אסי קמי רב אסי האם געפרענגט פתיח והיא הארץ דשא בתלתא בשבתא אין פסוק שמיים דיא ערד האם אויסקגעצויגין פון ויה גראו דעם דריטען טאג אין וואך דרינגסטאג וכתיב ובל שית השדה פדם יהיה

זוהר בהר דף קי ע"ב. ט"ם דעליט יוד הא ווא הא

רבי הייא ור' יוסי הו אזלי באורחא פנעו כההו עורחא אשכחו תרי גברי דהו אזלי אדהכי חמו חד ז' דהו אהי. ואחר לון כמטו מניכו הכו לי מונח פתח דנהמח דהני תרי ומוין דהיטע במדברא ולא חלגה מדי. אהיטעו חד מניסון תרי גברי ואפיק מנוניה דאיהו אייתי לאורחא ויהיב ליה ואכיל ואשקי ליה. ח"ל הכריה מה העביר מן מונח דהא אהז דידי אכלנא. ח"ל ומת עלי דידך אנה אזלי. יתיב גביה ההוא מסכנא עד דאכל כל על דהו גביה וההוא נהמח לחשהחר ובה ליה לאורחא ואזלי ליה. ח"ר הייא לא בעא קב"ה דמלה עד דיתעביר עלי ידן. ח"ר ויסי דילמח דיוח אהמח על ההוא ז"ל ובעא קב"ה לזומח קמיה האי' בגין לזוכא ליה. עד דהו אזלי לאה ההוא גברא באורחא. ח"ל הכריה ולא אמינא לך דלח תתן נהמח לחמה. ח"ר הייא לרבי יוסי הא מונח גבן ניהב ליה למוכל. ח"ר ויסי תבעי למיפק מיניה זכותא ניוול ונהמי דהא ודלוי בקפטורי דלח טפסא דמותח אחתיד ובעא קב"ה לזומח זכותיה בגין לשוכיה. אהכי יתיב ההוא ז"ל וגאוס תחות חד חילגה והכריה אהרתיק מניה ותיב דברך אהר' ח"ר ויסי ל' הייא השתא נתיב ונהמי דהא ז"ל קב"ה בעי למרחש ליה ניסא קמו ואוריבו אדהכי חמו חד טיפסא בשלוותי קאים גביה. ח"ר הייא ווי על ההוא ז"ל דהשתא ימות. ח"ר ויסי זכאה ההוא ז"ל דקב"ה ירחיש ליה ניסא. אהר' ח"ר ויסי ל' הייא השתא נתיב ונהמי דהא ז"ל קב"ה קס ההוא טפסא עליה וקטליה קסתר ברשיע טפסא ואזלי ליה. ח"ר ויסי זל אמינא לך דקב"ה בעא למרחש ליה ניסא ולא תפוק זכותיה מניה. אהכי אהר' ח"ר ויסי זל אמינא ליה חאדוי כיה ל' הייא ר' יוסי ויהיב ליה למוכל. אהר' דאכל אחוילו ליה ניסא דרחיש ליה ניסא דהויה ליה וואמר (תהליס לו) כמת

כיוי ועשו טוב שכן ארץ ורעה תאונה וכלה חקוקה דב"ג דעביד טוב מדריה דהא אחרת טוב ככ" וזכמה בלדקה דכד
ההניר לדהק הא טוב כדון אחרת לגבי כ"י וע"ד כתיב (משלי ו) ולדקה תחיל ממות מ"ט בנין בלדקה חילגא דחיי הוא.
ולאחר על דהוא חילגא דמותא וטביל חיוני, דלחידן ביה ואובי לון מן מותא. מאן גרים להוואו חילגא דחיי דלתער להאי
הוי חילגא הדיא לדהק דחיהו עביד כביכול הוא עביד ליה לעילא כד"א (תהלים קו) עושה לדקה בכל עת. והא אחרת:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הר"מ הלכות תפלה פרק ד

(א) אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך
קלות ראש ולא מתוך שזיה ולא מתוך מריבה ולא
מתוך כעס אלא בתוך דברי תורה. ולא מתוך דין הלכה
אעפ"י שהם דברי תורה. כדי שלא יהא לבו טרוד
בהלכה אלא מתוך דברי תורה שאין בה עיון כגון
הלכות פסיקות: (ב) תפלות הפרקים כגון תפלת מוסף
ראש חודש ותפלות מועדות צריך להסדיר תפלתו ואח"כ
עומד ומתפלל כדי שלא יכשל בה. היה מתלך במקום
סכנה כגון מקום גדרות חיות ולפניהם והגיע זמן תפלה
מתפלל ברכה אחת. וזו היא. צרכי עמך ישראל מרובים

מספר חסידים סימן לו לז.
ברוב כשמיקה יהיה המורה. הירא מלאים השומעו ויראיהו
וידעו ומוקרו והוא שוקק מיראיהו הוא המוסף על
המוסא ולם מתעטף וענדים קולו מפסיד אם המוסא כי שכן
שהוא עומד לפני המלאים כרי הוא כנסתה השומע לפני המלך
שמרבה דברים ורואו ירא ממנו לפי שבירכו כוזה מי שיש לו ירא
ממנו והערכה לשוקק מעטת המוסא לא כההנה הוא חוטא:
יראת ה' סודרה של"ן כ"ה פסיק חרם שמואל מקום קטע כל
יראת חרם וכלא כוזה ולונו טוב לחסא כי אם מפני
יראת ה' זו היא עיקר היראה ואם עשה כן פעמים רבות ועפסי
חסה

ודעתם

ברוב השתיקה יהיה המוסא מוט פיל שנוייגן וועט
זיין ריא מורא פאר גאט תירא מאלהים דער
יום האמ מורא פאר גאט השומעו ויראיהו וידעו ומוקרו
והוא שחוק מיראיהו וואס, ער הערשט איהם אונ געהט
איהם אונ ער ווייס איהם אונ פארשט איהם
אונ, ער שנוייגט ווייל ער האט מורא פאר
גאט הוא מוסף על המוסא ער פארנרעקערט אנה זיין
מורא פאר גאט ואם מתעטף ומנבית קולו אונ אויב, ער
איז גרויס ביי זיך אונ ער הייבט אויף זיין שטימע
צו שרייען מפסיד את המוסא מאכט ער קאלנע דיא
מורא וייגע פאר גאט כי שבה שראוי עומד לפני האלהים
ווארום, ער האט פארנרעקטין אז ער שטייט פאר
גאט הרי הוא כנסתה השומע לפני המלך, ער איז אויב
וויא אבליגידער וואס שטייט פאר אלקה ואונ, ער
ווייס גיט אז ער שטייט פאר אלקה שומרה דברים
וואעו ירא ממנו ער רעם פיל אונ האט גאר קיין
מורא פאר גאט מלך לפי שאינו רואה מי שיש לו ירא
מפני ווייל, ער געהט גיט דעם מענטש וואס, ער
בארף פאר איהם מורא האבין ומסרה לשחוק כחשת
המוסא לא כמרתה חושא אונ דער מענטש וואס
שנוייגט פיל ווייל ער האט מורא פאר גאט פיל
צו ריידן, גיט געשנוייגט וועט ער זינדנען ויראת
ה' מתורה שאין בה פסיק ארייע מורא פאר גאט,
וואס אין איר איין קיין אנדער וואך אריין געמישט
זאל אמענטש מורא האבין אדם שמוציא מקום חסא
בלא יראת אדם וכלא בושת אז אמענטש האט אארט
צו זינדנען אונ, ער בארף קיין מורא האבין פאר
קיין מענטש, אונ בארף זיך גיט שעמען פאר
קיין מענטש וואס טוב לחסא כי אם מפני יראת ה' אונ
ער לאנט אונעק דיא עבירה גאר ווייל ער האט
מורא פאר גאט זו היא עיקר מיראיה דאם איז דער
עיקר מורא פאר גאט ואם עשה כן פעמים רבות אויב

ער

אי

ודעהם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתחן לכל אהר ואחר כרו פרנסתו ולכל גייה וגויה די מחסורה והטוב בעיניך עשה . ברוך אתה ה' שומע תפלה . ומתפלל אותה בדרך כשהוא מהלך ואם יכול לעמוד ומתפלל תפלה בתקנתה תשעה עשר ברכות :

לחם הקוף אותו ילכו עד שמוט לא איכר בכך את המטות ואל יכסה ידיו ולכו מטותם עוד טוב לכל אם מתרס ותוסה על כסאשטות אין לו סכר ועמלי אשר כבש ילכו תמלה . וע"ז נאמר וכסוב לדיק מלדקמו ועשה עול לא תוכנס עוד לנקומי :

עומד וכשהוא מגיע לשוב ותתקרב דעתו חוזר

איו פיל , אונ זייער שבלל איו נוייניג , זייא פאר שטייען גיט וואס בייא דיר צו בעמין יהי רצון מלפניך ה' אלהינו עם זאל זיין דער ווילען פון דיר גאט שתתן לכל אהר ואחד די פרנסתו דוא זאלסט געבין צו יעדער מענטש גענוג פרנסה ויכל גייה וגויה די מחסרה אונ צו יעדער גוף זאלסטו געבין גענוג עס זאל גיט פעלין וואס מען בארף ותשיב בעיניך עשה אונ וואס עם איו גוט אין דיינע אויגן זאלסטו טאהן ברוך אתה ה' שומע תפלה גילויבט ביזנטו גאט וואס דוא הערסט דיא הפלה ופון יעדער מענטש וכתפלל אותה שיהי מהלך בדרך דיא הפלה מעג , ער באונגען גייענדיג אין נועג ואם יכול לעבוד עמך אונ אויב ער קען שטיין אונ דאונגען זאל , ער דאונגען שטייענדיג וישהו מגיע לשוב ותתקרב דעתו אונ אז ער נועט קומען אין אפגעצייטן ארט אונ , ער נועט יך אפגייהלען פון דיא מורא חוזר ומתפלל תפלה בתקנתה תשעה עשר ברכות וועט ער נאך אקאהל פון אונגען ווי מען דארף דאונגען אלע גיינצען ברכות :

ער האט שוין אזוי גימאהן פיל מאהל ופעס אהת תקף אותו יצרו עד שהפא אונ אקאהל האט דער יצר הרע זיך געשטארקט אויף איהם ביו ער האט געווינדיגט לא אייב בכך את הראשונות האט ער מיט דעם גיט פארלארן דיא ערשטע זכיות ואל ידעו דיו ויגבו מעשות עוד טוב אונ , ער זאל גיט אפלאזן נייגע הענט אונ ניין התרץ פון צו טאהן נאך נויסם אכל אם מתרס ותודה על הראשונות אבער אז ער האט הרמה פאר נוס , ער האט גיט געווינדיגט נוען ער האט גיגענט זינדיגען אין לו שבר בגמלי אשר כבש יצרו תהלה האט ער גיט קיין שבר אויף זיין ארבעט פאר נוס , ער האט פרייער איינגענומען דעם יצר הרע אונ האט גיט געווינדיגט ועל זה נאמר אויף דעם זאגט דער פסוק וישוב צדיק מצדקתו ועשה על לא תכרה ער צדיקתי אז דער צדיק נועט הרמה האבין אויף זיין פרומקייט אונ , ער נועט טאהן אומרעכט , נועט איהם גיט מער דערמאנט ווערין זיינע פרומקייט וואס ער האט גימאהן :

בהר ליל ו תורה

אונקלוס

כ"ז פסוקי שמרת נגד פילוי ב"ן ה' ה' ה' תעשה סגנו צירוף והיה בניקוד ששי

כז ויחשב ית שני זבינהו כי ויחשב את שני ממכרו ויהישוב ויחייב ית מותרא לגבר די זפן ליה ניתוב את העדף לאיש אשר מכר לו

ת"א וחשב את שני ממכרו . עכ"ל
טס : ומכר את העורף . טס : לאיש אשר מכר לו . טס :

רשב"ם

(כז) והישוב את העורף, מן השנים עד היובל שלא אבל עריין מהעורף המעדיף תדע על שנים שאכל כבר :

אכלת אותה שלם שנים או ארבע הוצא את דמיה מן ההשכונ ועול את השאר וזו: והישוב את העורף, כדמי המקח על האכילה עולם ויחייב ללווקח : לאיש אשר פר לו . פירוש לתורת אלהים

(כז) וחשב זאל ער רעבענען את שני פגמיו די יארין פון זיין פאר קויפונג וויפיל זאהר עם איו גיווען ביו יובל ווען ער האט פאר קויפט דאס פעלד למשל ווען ער האט פאר קויפט דאס פעלד פאר זעקס הונדערט גילדען איו גיווען זעקס זאהר צו יובל , האט ער גיקויפט דיא פירות פון אימליגען איהם

וּשְׁבֹל לְאַחֲזָתוֹ : כח וְאִם לֹא־מִצְאָה יָדוּ דִי הַשִּׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְכָרוּ בִיד הַקִּנְיָה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וַיֵּצֵא בִיבֵל וּשְׁבֹל לְאַחֲזָתוֹ : חמישי שלישי כשקן מחזרין

לֹא־חֲסָנְתִּיהָ : כח וְאִם לֹא אִשְׁכַּחַת יָדֶיהָ בְּמִסַּת דִּתִּיב לִיהוּיָהּ וּבִינֹהֵי בִיד דְּזִבְוִנְתִּיהָ עַד שְׁתָּא דִּיבֵבֵלָא וַיִּפּוֹק בִּיבֵבֵלָא וַיִּתּוּב לְאַחֲסָנְתִּיהָ : כט וּבְכֹר אֲרִי יוֹבֵן בֵּית מוֹתֵב קִרְתָּא מִקָּפָא שׁוֹר וַיְהִי פּוֹרְקִנְיָה עַד מִשְׁלָם לִי הַ שְׁתָּא דְּזִבְוִנְתִּיהָ עֵינָן בְּעֵידוֹנֵיהִי פּוֹרְקִנְיָה : ל וְאִם לֹא יִתְפָּרֵק עַד מְשֻׁלָּם לִיהָ ת"א וְשֵׁב לְאַחֲזָתוֹ . סס ד' : וְאִם כְּסוּבוֹת עַבְדֵי קִדְוִשׁוֹן כ' : עַד מִלְּאֵה לֹא שֵׁב . פִּלְכִין לֹא :

כֹּס וְאִישׁ כִּי־יִמְכַר בֵּית־מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְּאֻלָּתוֹ עַד־תֵּם שְׁנַת מִמְכָרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ : ל וְאִם לֹא־יִנָּאֵר עַד־מְלֵאת לוֹ שְׁנָה

כי ימכר . מנילה . קידושין כ עכרין לא : עד סס שנה . סס ים נדס סז : ימים שהיה . שנה . פלכין לא :

בעל הטורים

(כח) מללס . ב' בעמסור . ואלס לא מללס ידו . ולרין גס נסור שפתי חכמים

ב פ"י לא סלוקס הדלשון שמכר לשני גנים הוא מקלס ומכר דל"כ כמלס דמוכר שהס אחוזו לפכיעיס יסכד דשמע קנס לוקס דלשון כמס ומכר במלחיס : ג דל"כ ד' ז"ל ללס לומר שמש מללס ידו כד' גלילת כל שהס הוא גולל ואלס לאו לאו : ד' שמכרין (דף ל) פכש"י בן הסמשוס של פכר שח סיובל נפקס שביעיס וסכיל שטחל דרויטו ממעמיס עמ"ל : ה פ"י שכתמלס סוקסס וסל"כ

המוכר הוזה ב שנה לגללס : (כח) ד' השויב לו . (ערכין ל) מכאן שמינו ג גולל לחלפין : עד שנת היובל . (ת"כ) שלל יכנס לתוך חומה שנה כלום ד סיובל מסמע בתלחו : (כט) בית מושב עיר חומה . (ת"כ) בית בתוך עיר המוקפת חומה ה מימות ירושע בן טו : והיתה גאלתו . לפי שנאמר בשנה סיכול לגללס משתי גנים לגללס . הורך לפרס בזה שהו חלוק שאלס רלס לגולל

דעת וקנים מבעלי התוספות

ביום לבעדים שנה' כי בחר ה' בלין אום לנעשב לה : וסכסס גוללחו עד חיס שנת ממכרו . שנה' לפי מללס לנצל שבעיס שנה חסקוד

(כט) ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה . איש זה הקב"ה שנה' ס' איש מללמס לנעשב בעל וסדוין כמו איש נעמי שמכר מושב

פירושו לתורת אלהים

(כט) ואיש אוני ווען אקענענש וועט פאר קויפן בית מושב אהויו אין אזוי אשקאט וואס ארום איר איז דא אמויקער יהיקה גאליהו זאל זיין דאס אום לייוונג עד חיס ביו עם וועט זיך אויס לאזין אנאהר פון זיין פאר קויפונג זייס אנאר זאל זיין דאס אום לייוונג . נאר דאס ערשטע יאהר פון זיין פאר קויפונג מעג ער דיא שטוב אויס לייענען : ו' ווא לא גאל אונ אז ער וועט עם גוט אויס לייענען עד סלאת ביו עם וועט דער פילט ווערין צו איהם אנאנץ

איהם פאר קויפט ושב לאחוזו אונ ער זאל זיך אים קערין צו זיין בחקה : (כח) ואל לא אונ אז עם וועט גוט גרייכין זיין האנט ב' השויב לו איהם צוריק צו געבין . ער וועט גוט האבין צו געבין דעם לוקח דאס איבערונגע געלמ יהיה פכרו ואל זיין דאס פעלד וואס ער האט פאר קויפט ב' הקנה אורו אין דער האנט וואס האט איהם געקויפט עד שנת היובל ביו דעם יאהר יובל וצא בויבל אונ דאס פעלד זאל ארויס גיין יובל צום מוכר ושב לאחוזו אונ דער מוכר זאל זיך אום קעריין צו זיין פעלד :

מצות השם

ב'אקער האט דער פארקויפער צייט ביו אנאהר ד' שטוב אים צו לייען פון דעם וואס האט זיא געקויפט אונ אויב ער האט זי ביו דעם יאהר גוט אויגעליינט גלייבס ד' שטוב פארפאלן ב' דעם וואס האט זי געקויפט ב' אויב זיא זאל גוט ארויס גיין אים יובל :

(כט) [שנה] [שס קלד] שיהי סדוין לקקעות הנעכרס סון כוונת סדוין סע עד חיס שנה לנד וסלס כסנס יתקיים לקנס ולל ילל כיוול שנאמר ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה וגו' :

כי ימכור בית מושב עיר חומה ודאס איז אבצוה לעשה אויפן פארקויפט אשטוב אין אשקאט וואס ארום איר איז דא א

שְׁמַתָּא שְׁלֵמָתָא וְיָקוּם
 בִּיתְהָדִי בְקִרְתָּא דִּי לִיהָ
 שְׁוֵרָא לְחַדְשִׁין לְזַבְנֵי
 יְתִיהָ לְדַרוּזֵי לֹא יִפְקֵי
 בְּיֹבְלָא וְיִבְתִּי פְצִיחָא
 דִּי לִית לְהוּן שׁוּר מִקָּה
 סְחֹר סְחֹר עַל חֶקֶל
 אֶרְעָא יִתְחַשְׁבוּן פּוּרְקָנָא
 יְהִי לִיהָ וּבִיּוֹבְלָא יִפְקֹוּ
 לֹא וְקִרְוֵי לְיוֹצֵי בְּתֵי קִרְוֵי
 אַחְסַנְתְּהוּן פּוּרְקֵן עֲלֵם
 ת"א חמישים: שם: וקם כתיב אשר
 שוכר: קמה כל פרכין לא:
 חסר לא חומה: מנילם נ שבותיו ו פרכין לב: וקם כתיב אשר
 שרה סלמן יחשב: קירושין כל פרכין שם: גאלה סהים לב: קירושין ל פרכין לב:
 שפתי חכמים

נתישכס ואמר מימות יושבע כו' דמסמחל חין הכ' מדכר אלל
 כעיר שמוקפס בשפת כניסע סחוס חתחל ישיבתן חלמן: ו' כלו'
 ולל של ממכר דומיל דומאל כרי גאלולו דנעיל דהסם פ"כ ליל
 גאלולו של ממכר לא גאלולו של חלולו דחמיה ל' קבא חלל הכה
 דבית ל' זכר הוה גס לא מזכר סם ממכר עד שישול עליו כני של
 גאלולו פ"כ ליל ססירובו גאלולו של בית: כ"ח: א' כלו' חט"ס
 סהיה כירו של קוה מ"ט סיה ג"כ כמנו של מוכר פערין סיה
 כירו לפדותו ועמד כירו של קוה סגוב חין יכול לכולו מירו:
 וככתו כר"ס אלל יש לתפוס למס לא פ"ו דמלם וקם אלמיתוס
 קלי דעד הסחא סיה כירו של קוה קיין של גיה א' וז"ל
 דדויקא דרש"י הוה דמכריב בקרל לזמיתוס לגוה וגו' לקוה
 יסוכה סוה פשיטא דלדונס קלי אלל לקוה דויקא סוה לקוה
 ולל לגוכר כולמר דעד הסחא סיה כניסע של מוכר לפדותו ועכשו
 חמר סעכרי סנה יללס מרשותו של מוכר כו': ה' כולמר כלל
 השלמס דגבי סה חלולו מילא חללה זכר ופענ זו יובל משלם
 לו עוד סנה חמר הוובל להכי אלערין וביובל ילל קרל יסוכה

אל ירצה. וזכה ויה כחו מכה שדות שהשדות חין גאלולת
 הלויים. ארבעים ושמונה על שנתנו להם: גאלת עולם. גואל מיד אפי' לפני שתי שנים אם מכרו שדה משדותיהם
 המתנות להם בלפניהם אמה סביבות הערים או אם מכרו בית בעיר הומה גואלן חלולם וזולתו הלעט לקוף סנה:

ליקוטים על התורה

ובתוי החצרים אשר אין להם חומה וגו'. דער אברקנאל זאגט
 ביי זיי זענען געווען פארבייטן צוויי קהלי הויזער. איין
 הוה אין שטאם און ארום די שטאם איז געווען אפאקער. דס
 איז געווען צום וואהנין און דאס איז געווען זיין ווייב איז
 קינד און זיין גאנצן פריעוויגן. נאך אשכנז אזוי ווי אמיצילט
 איז געווען אויסער די שטאם וואס גערער האט גיפאכט געווען
 זיין פעלד גר זאל דארטוויין דלם גאנצן זייער צו היקנין די
 קנאות פון זיין פעלד. זאגט די הרה"ק אונס דאס פארקויפט
 די שטוב וואס געבן פעלד. האט דאס דלם דין ווי די פלדה
 נאר אז איינער קויפט אפעלד ווייל גר מוה ארבעטן אין אר
 געקערן זייען דריבער קען זיין זיי גיס איינלייזן פון אים ביי
 נאך צוויי יאהר דער קויפער זאל זענען האבן פאר זיין ארבעט
 אפער ביי אשכנז האט דער קויפער קען ארבעט געהאט דריבער
 קען זיין פארד אויפלייזן פון זיין האנט. אפער די שטוב וואס
 אין שטאם וואס האט אפאקער ארום. ווייל אפגעקויפט קען זיס
 זיין אן אזוי אשכנז. געוויס אין אנהאר האט זיך דער פארד
 קויפער שוין אנגעקויפט איין אפערד שטוב צום וואהנין
 דריבער נאך דלם יאהר בלייבט שוין די שטוב ביי דלם וואס
 האט זיא געקויפט:

פון דיא שמעט פון זייער ארבע יארה ניקל איין

גאלתו. ו של בית: ימי טה שלמה קרויים ימים
 וכן (בראשית כד) טשכ הערה חתנו ימים: (ל) וקם
 הבית וגו' לצמירות. ילל מכוה של מוכר ועומד ז כמנו
 של קוה: (אשר לא חומר. לו קריין חמרו רז"ל אע"פ
 שחין לועכשו ויהיה לו קודם לכן. ועיר קבכה היא
 הולרך לכתוב לה אלל מתוך שרין לכתוב לא בפניס חקנו
 ז בתסורת זה נופל על זה): לא יצא ביבל. חמר רב
 ספרה אס פגע זו יובל כחון שנהו לא ילל: (לל) וברוי
 החצרים. כרנומוו פלחין עירות פתוחות חלין חומה
 ויש הרבה כספר יושבע (יושע ג) הערים והערים
 (בראשית כה) כחלריהם וכעירות': על שדה הארץ
 יחשב. כרי קן כשדות הנחלים עד היובל ויחלץ צובל
 לכעלים אס לא גאלול: גאלוה תהיה לו. (ת"כ) מיד
 אס ירצה. וזכה ויה כחו מכה שדות שהשדות חין גאלולת
 הלויים. ארבעים ושמונה על שנתנו להם: גאלת עולם. גואל מיד אפי' לפני שתי שנים אם מכרו שדה משדותיהם
 המתנות להם בלפניהם אמה סביבות הערים או אם מכרו בית בעיר הומה גואלן חלולם וזולתו הלעט לקוף סנה:

פרוש לתורת אלהים

אנאן יאהר פון דעם פאר קויפען וקם הבית זאל
 בלייבן שמיין דאס הווי וואס ער איז אין דיא
 שטאט וואס עס איז ארום איהר אמויהער לצמיתה
 אויף אייביג לקוה אוהו צו דעם וואס דאט עס
 געקויפט לזווחיו צו זיין געבירט לא יצא ביבל עס
 זאל ניט ארויס גיין צום מוכר אום יובל רש"י
 שריבס אפילו ווען יובל איז אין מיטען ערשטין
 יאהר ניטס עס אויך ניט ארויס: (לא) ותי תצרים
 אונ דיא הייערן וואס זייא זענען אין דיא אפגענע
 שמעט אשר אין לחס וואס צו דיא שמעט איז ניטא
 אמויער ארום על ידה. זאל דאס זיין גערעכניט
 אזוי וויא דיא פעלרער בליומר עס האט דעם רין
 אזוי וויא איינער פאר קויפט אפעלד גאלה קענ
 ער אויס לייזן ביי יובל ביובל יצא אונ אז מען
 לייזט זייא ניט אויס גייען זייא אום יובל ארויס
 צו דיא בעלים אן געלט: (לב) גיירי הלום אונ דיא
 שמעט פון דיא לויים גיירי דיא הייער גרי אהותם

**עולם תהיה ללויים: לב ואשר יגאל
 מן הלויים ויצא ממבדבית ועיר
 אחותו ביבל כי בתי ערי הלויים
 הוא אחותם בתוך בני ישראל:
 ל ושרה מגרש עריהם לא ימכר
 כיאחות עולם הוא להם: ס לה וכי**

תהי ללואי: לב ודי יפרוק
 מן לויא ופקון זכני
 ביהא וקרני אחסתהון
 ביובלא ארי בפי קרני
 לויא היא אחסתהון
 בגו בני ישראל: לדי וחקל
 רוח קרויהון לא יזבן
 ארי אחסת עלם הוא
 קהון: לה וארי יתמכבן
 ת"א גאולה עולם ללוים: סס לל:
 ולש יגאל מן הלויים: סס:
 ואל מעמד בית: סס: כי כתי ערי
 קרויהון כ מליטא טא קיד עמקין ל:
 רשב"ם

(לב) ואשר יגאל מן הלויים, כמו שנת' גאולה עולם תהי' ללוים, והוא רצוה לגאול, ואין לו במקו לגאול: ויצא ממכר בתונו' כלומר השוה לובכח: (לד) ושרה מגרש,

שפתיה חכמים

הוא לומר שלא נחם בלא הכלא: ס' ד"ל ואשר יגאל הוא גאולה ממש לו קנין ואלעיל קאי דכתי' גאולה מולם תהיי ללוים כל כלי' נוסך שלא יבדל ישראל שקנה מלוי בלבד האמר דיש לנוי לפדות לשיבא אלא, חסי' לוי שקנה מלוי פודה פודה הוהבדל גאולה מולם: י' היינו לפי ס' ד"ל וכי' וזה אגאולה מולם ללעיל מיעים קאי דיעיבי' שבדיון אבל לפי ס' רחשין כולה מולם מל'תא מיה: ל וזה קאמר ויה ללם גאולה שדות ולא קאמר ויה ללם ויהאן בדוול שדות לאו דוקא הוא אלא סס' ויהאן כי ויהאן מדי עניייהו נקם: כתב הכה"ס אך קשה לו זה הסעם כי כתי ערי הלויים וכו' לא שייך אלא בישראל הקונים מן הלויים אבל כשהקונים הם לויים דלא שייך האי טעמא שכלי' בשאר ביד לוי ולא יפקעו נחלתם ללמא דיום ככתי ערי חומה של ישראל וכו'. ושמת' וי' משום שכות הקונים מן הלויים הם ישראלים מפי: סס סכונ כחה חזקה הסעם בעבורם ולא חספה לפיטוסא דקונים ססס לויס: ולי כהא מיעוב דקרא וי' ללמוד דקון למלך בין הקונים מן עקי ישראלים או לויס דין למד ללם מדגמיי' היר' אהווסם בחון בני ישראל בחון בני ישראל לל אלא לדרסי קחתי למכר שנתלם לויס מיהו בשליכות ממי סהאן בחתלה בחון בני ישראל וזה אינו ענין לקונים ישראלים מהכו ענין לקונים לויים שישונו ביובל: ל כתב הכה"ס ויש ללמוד ומדפהולך להבדל לויים מן הארץ ימכר מכה גזבר או לא ימכר מכה מולם ס' שהין הלוי יוכל למכרו ת"ל כי האחות עולם ולא הבדל עולם גאולה עולם תהיה ללוים ס"מ דם' להכחי קרמי ללעיל כתיס וערים קמיירי ולא עשה מגרש, וכן סוף אמת לא ימכר שלא יוכל הלוי למכור השדה מגרש שלו וקרי' ללעיל כתיס וערים בלבד קמייר

פירוש לתורת אדהים

איביגי אוים לייזונג ואל וין צו דיא לויים זייא קענין איביגי אוים לייזון וייערע הייער: (לב) ואשר אוג נוען אייער וועט קויפן איין הויז אדער אשטאט דיא לויים ויצא ואל ארוים גיין דאס פאר קופטע הויז וייר אהיהו אוי דיא שטאט פון ויין ארב וואס ער האט זיא פאר קויפט ואל דאס ארוים גיין צום לוי ביבל אום יובל כי פני ווארום דיא הייער אוג דיא שטעט פון דיא לויים היא אהיהו דאס איז וייער ארב צווישען דיא קינדער ישראל בלוקר וייא האבן דאך קיין פעלדער נאר שטעט דרום וענען דיא שטעט בייא זייא אזוי וויא דיא פעלדער דרום האבין דיא הייער רעם

פסוק

(לד) [שצ] (לאו רח) שלל לשנות מגרש פדי הלויים ודומים ס' באמר: וסדה מגרש עריהם לס ימכר:

השם ושרה מגרש עריהם לא ימכר נדאם איז אפצוט עשהו די פלעצער און די פעלדער וואס דיא לויים האבן ארום וייערע שטעט: אלאן גיט פארקויפט ווערן:

ישאר ביד הליקת שי שנת פדוהו: וסו מלאס בית ודורו שבשנת פדוהו ימלא ביתו: (לד) וסדה: ס' במפרש ס' דין: וחדך ושרה חקויות: היינו דלמתיין בעלמין ופדה מגרש עריהם לא ימכר: ס' לויים וכונין כן שרי חקויות לא ימכר דכתיב' אל על ולא רש"י

(לב) ואשר יגאל מן הלויים: וחס וקנה בית או עיר מהם: ויצא בייובל: חותו ממכר: כל בית או של עיר ישוב ללוי שמכרו ולא יהי' תלוס כשאר כתי ערי חומה של ישראל וגאולה לוי: מוכיח: ד"ל לפי שאלמר גאולה עולם תהיה ללוים מ וכול לא דבר הכתוב אלא בלוקה ישראל שקנה בית בערי הלוים אבל לוי שקנה מלוי יהיה תלוס ת"ל ואשר יגאל מן הלויים חף הגאול מיד לוי גאול גאולה עולם: ויצא ממכר בית: קרי זו מטה אחרת ו חס לא גאולה יולאה ביובל ואינו נתלס לסוף שנה כתיב של ישראל: כי בתי ערי הלויים הוא אחותם: לא היה להם נחלת שדות וכרמים אלא ערים לשבת ומגרשיהם לפיכך הם להם במקום שדות ויש להם גאולה כשדות כי שלא יופקעו נחלותיהם מהם: וייער ושרה מגרש עריהם לא ימכר: מכה גזבר שסס הקדוש כן לוי את שדהו ולא גאלה ומכרה גזבר אינה ויולאה לכהניס ל ביובל כמו שאלמר בישראל (ויקרא כו) ואם מכר

לאחות עולם הוא להם שלא ימכר עכר עולם כדמתי' בה"ב לא למכרו ת"ל כי האחות עולם ולא הבדל עולם גאולה עולם תהיה ללוים ס"מ דם' להכחי קרמי ללעיל כתיס וערים קמיירי ולא עשה מגרש, וכן סוף אמת לא ימכר שלא יוכל הלוי למכור השדה מגרש שלו וקרי' ללעיל כתיס וערים בלבד קמייר

יִמּוֹךְ אַחִיךָ וּמָטַתְיָדוֹ עִמָּךְ וְהַחֲזַקְתָּ
 בּוֹ גַר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ: יו אֶל־תִּקַּח
 מֵאֵתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית וּיְרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ
 וְחֵי אַחִיךָ עִמָּךְ: יז אֶת־כַּסְפְּךָ לֹא־
 תִתֵּן לּוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמִרְבִּית לֹא־תִתֵּן

אֲחִיךָ וְתִמּוֹט יְדֵיךָ עִמָּךְ
 וְתִתְקַף בְּיַד דִּיבִיר וְתוֹתֵב
 וְיַחֲי עִמָּךְ: יז לֹא תִסֵּב
 כַּסְפְּךָ חֲבוּלֵיךָ וְרִבִּיתָךְ
 וְתִתְחַל מֵאֶפְרָיִם וְיַחֲי
 אֲחִיךָ עִמָּךְ: יז יִתְּכַסְּפֶךָ
 לֹא תִתֵּן לֵיהֶם בְּחֲבוּלֵיךָ
 וּבְרִבִּיתָא לֹא תִתֵּן
 ה'א לל תתק מלחמו כדן ומכיו
 קיימתי ל דינ קיי מליטה על עמך ל: ויהיה מלחמך וחי אחיך עמך . מליטה על עמך ו מכיוס ס: את כספך
 לא תתן לך כסף . מליטה ס :

בעל המורים

מזכ: (ב) וחי אחיך עמך . ויבין ליה אל תתק מלחמו כדן ומכיו
 נה ימיו: (ג) כדן . מליטה על עמך . לעמוד ללא חין כהנה
 עהרסל כדמכיס ויהיה עמך למחמו . כן הוליק כדמס לא ימיו .

שפתי חכמים

לא כשהם מגרש וכו' י"ט . וכל דברי קהל יליף עקרה דכי אחיהם
 שילכ כלעמד אלו לא נלמדי כי לחות עולם ה"ל לא ימכר דכחי
 כשהם מגרש פי' לא יוכל למכור הוה שדה מגרש שלו וקרה
 דגלגלח עולם מיירי כחמס וערס ולא כשהם מגרש אצל כהנה
 דכתיב כי לחות עולם כו'א לכל א"כ ילפי' לחות לחות כחמס
 וערס מה כתיב יוכלן למכור חף שדה מגרש יוכלן למכור דמחיה
 דכתיב שלא ימכר ממכר עולם וכו' כי כיון דילפינן דדון אל לכל
 לבחוס ומרס וזכר אגדש א"כ למדעוהו קרה ונכחיהו גבי
 הדדי אלא ע"כ לא ימכר למכר גמבר הוא דלמלא . ובהו ימכרו גמי
 הקיבוע השני שפיקס הול' על מתימל דמס' כ ס פי' אלו
 לא נר חובב דיק' דומיה דולל חבוו אה חבג ודלכתיס אה סכ
 מכוס דכתיב הקהל כתיב וחי ימך אחיך ומכב למו אחיך הוה
 כיון כהו חבל ככלום חף שפיקס י' מלות בני נח ודעו עובד

משלי חכמים

וכי ימך אחיך וקשה ידו עמך וכו' . אויב דיין כרודר יומס
 ארעס ווערין און זיין האנט יומס אינגענעבלין ווערין פוים
 דיר . דער מדרש זאגט דאס איז דער פסוק ויאם אשתי
 משליל אל דל ביום הקה ופלאהו ה' . דער פסוק זאגט אונז
 דעס פ'עם פון פסוק . ווארום דוד הלךך האט זיאקס וואהל
 דעם מנעש'ס וואס גר כרעכענס מיט חכמה ווערין דעם ארעס
 פאן ווי אויב ער זאל אים העלפן . און ווען דעכענס גר דעם
 ארעס פאן . זי'ס דעה . ווען גר זאלן האט איך איינגעזען
 פאן ווען אים איז איך די צייט שלעכט פון דעקענען פאר
 דעכענס גר דעם ארעס פאן איז נאך קרודר . דרדי'ס ופלאהו
 ה' . וועס אים זאקס דעקען . דא זאקס איך די הנה אויב כרודר
 אחיך . ווען דיין כרודר זעסט ארעס ווערין וקשה ידו עמך .
 און זיין כרודרס איינגענעבלין ווערין מיט דיר צו זאקען . די
 זעקס איך ארעס ווערין מיט אים צו זאקען נאר זי'ס אויב
 ארעס ווי ער איז . ודחוקה בו . זאלסטו אים שפארקן און
 זאלסט אים העלפן לישל ארעס פאן וואס די ארעקעייס הט
 אים שפארקן צו דעקענען פון די און געווארן אפער . אפאל
 איז ער כרודר'ס און ווען דאס גר וועדן ווי מלחמיס ארעס
 מיט סחורה . גר דאס אפער פערשטאנען אז פון די סחורה
 איז מיט אפגעהאלטן געווארן ביי די גרענען . אונזער געזאגט
 צו די סחורים און האט זיאקס צו די האט דרובנות אויך פיר
 אונז מיט און ארעס . פשליכע פון די סחורים זענען קלענע
 און האבן געווען ווי דער ארעס פאן קוקס שפארקן אויך די
 סחורה . האבן זיי פארשטאנען אז פרויעס ווי פטרין אויב מען
 גר האט זיי געזאקטס און איז אונזע געזאגטן און ווי זענען

ה'ה קשה לאוס אחר לא יגאל עוד אבל כן לוי גואל לעולם :
 (לה) והחוקה בו . אל היהוה סודר ויפול ויהיה קשה
 להקינו אלה חוקהו מעשה מוטת הוה למח זה דומה למחוי
 שכל החמור עודה על החמור אהד חופס בו ומשמירו נפל
 לחרך חמרה חין מעמדיון אהו: גר ותרשב . חף חס הוא
 גר אז חובב בו מחיוו חובב כל שקבל עליו שלא לעמוד ע"ה
 ואוכל ככלום : (לו) נשך והרבית . הד שוניהו רבנן ועבור
 עניו כשי לאמין : ויראת מאלהיך . לפי שדעתו כל אדם
 מבטח אהי דרבי'ת וקשה לפרוש הימנומורה לעלמו ויהי
 כשכיל מעותיו כהו ככלום אלוו הוהך לומר ויראת מאלהיך

פירוש לתורה אלהים

איין ארב אויף אייביג : (לה) וכי ימך אחיך און ווען
 דיין כרודר וועסט פאר ארוקט ווערין וקשה און
 עס וועט נייגען זיין האנט מיט דיר פלובר . ער
 וועט אנהייבן ארום צו ווערין ודחוקה בו זאלסטו
 גיט ווארשין ביו ער וועסט נאר פאר ארוקט ווערין
 וועט שוין שווער זיין צו העלפן איהם נאר בייא
 דעם אנהייב ארעס וואס באלר העלפן גר
 וקשה סייא איין ארום סייא אלס געוועסענער
 ווי כרי ער זאל בלייבן לעבן אפד מיט דיר
 ווארום אז ער וועט גיט האבן צו עסן וועט ער
 שטארבן : (לו) אל תתק מחמו דו זאלסט גיט געקען
 פון איהם נשך בייסונג ודחיה און מערונג דאס
 מיינט מען פראצענט ודחיה דוא זאלסט דיר
 פארקמין פאר דיין זאט וחי אחיך און דיין כרודר
 זאל לעבן אים זען געבן נשך מיט בייסונג וכסרית
 און צו מערונג מארקט גיט געבן דיין עסן ווארן
 פלובר דוא מארקט גיט ליען געלט אדער עסן
 ווארן מען זאל דיר געבן דער פון פראצענט :
 און
 וועט אים גיט געבן . האבן ווי אים זענען אונזע
 נדחה און

מעות השם

זאת בקשה לא תתן לו בנשך וכו' ודאס איז אפיה לא תעשהו
 חתן זאל גיט שפארקען קעגן אויך פראצענט :

(ב) [בט] (א) דעם) טל ככלום כתיב טה' את כספך לא
 תתן לו כספך :

אָבְרָהָם: לַח אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אִשְׁרֵי הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת לְכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים: **ס** שָׁשִׁי רַבִּיעִי כִּסְלֵן מִחוּבְרֵי לַח וְכִי־יִמּוּךְ אַחִיךְ עִמָּךְ וְנִמְכַרְתָּ לְאִי־תַעֲבֹד בּוֹ עַבְדֹת עֶבֶד: **מ** כְּשֹׁכֵר

מִיְבָרְךָ: לַח אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אִשְׁרֵי הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת לְכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים: **ס** שָׁשִׁי רַבִּיעִי כִּסְלֵן מִחוּבְרֵי לַח וְכִי־יִמּוּךְ אַחִיךְ עִמָּךְ וְנִמְכַרְתָּ לְאִי־תַעֲבֹד בּוֹ עַבְדֹת עֶבֶד: **מ** כְּשֹׁכֵר

רשבי"ם
כמפורש במלה מסעיו: (לט) עבדות עבד, לרדותו בפרך כשכיר ומו. רמז למע שאמרו חכמים סופל חזר לפני בחלי היום. פו' כשכיר יביא עמך עד שיכלה ואפ"ל דימוו אל רמז

או החולה מעותיו בככרי כדי להלוותם לירמאל ברבי הרי זה דבר המכור ללבו של אדם ומחשבתו לכך הורקך לומר ויראת מאלהיך: (לא) אשר הוצאתי וגו'. והבנתו בין ככור לשאיו ככור חף אינו יודע ונפרע מן המלוה מעות לירמאל ברבי ומוזר של ככרי הס. ד"ח אשר הוצאתי אתכם ממצ"ע"ט שמתקלו עליכם מזוהי אפילו כן ככרות עליכם: (לח) לת לכם את ארץ כנען. ככור שהקבלו מזוהי: להיות לכם לאלהים. (ת"כ) שכל דבר בארץ ישראל לח לו לאלהים וכל היואל ממנה כעבד ע"א: (לט) עבדות עבד. עבודה של גנאי שיא יכיר כעבד שלא וילך כליו אחריו לבית המרחק ולא יעול לו ומעליו: (מ) כשכיר כתושב. עבודת קרקע ומלאת אומנות דעת וקנים מבעלי התוספות

המסס: (לח) לתת לכם את ארץ. כדאמרין בשלמי מוס' כחובות נטולס ידוע אלס ככין ישאל ואפ"ל בעיר ככובס עכו"ס ואל משלי חכמים

פירוש לתורה אלהים
(לח) אני יי איה בין נאמ אייער נאמ אשר נואם איה קאב איה ארוים נעצויגין פון דעם לאנד מקיבום אויף דעם הנאי איהר זאלט מקבל ויין מייעע מצות לתת צו נעבין איה דאם לאנד נענן פאר דעם שרר ליהיה לכם איה זא"ר צו איה ויין אנאמ: (לט) וכי ימך אחיך און ווען. עס וועט פאר ארוקט ווערין ביין ברנדער שרד מיט דיר נקפך לך און ער וועט פאר קויפט ווערין צו דיר פאר ארבעקט לא השכור כו זאלטמו מיט איהם נים ארבעטין גבית אוי ויין ארבעט עט זאל דער קאנט ווערין גדר או ער איז ביאי דיר ארבעקט דאם הייטט ער זאל איהם נים הייטען נאך מראגין דיא פלים אין מרחץ אריין און זאל איהם נים הייסין ער זאל איהם אן קאן און צו בינדן דיא שיק: (ס) כשכיר נאר ער זאל ויין אזוי ווי אקעדונגענער אדער מיט איהם נים ארבעט פאן פאר נאם. דער מונקטט איז אויך אזוי וינדגי ווי אויך. פאר נואם האקטו אים בייך נעמאכט און אויך בין ארעם. און נאם ווירטט ביז אויף דעם בגל הבית און ער יקרב קריאק דאמאלס רופט מען שוין דין ארבע לויט און מען נים ווי זאלן וויאזין תהלים. אבער דאמאלס איז שוין ווינדער ער זאל גיהאליגן וויערן עס איז שוין נים ביי דעם ארעם מאן אין קאנט. עס איז שוין ביי דעם בית דין נואם אין הייטל

מנות השם

(ג) אשמד] (לאו רי) שלח לעבוד כעבד עברי בעבודת מים כה כיוון ושינוי גדול והכנסת טהאמא לא טעבוד בו טעודה עבד:

בְּתוֹשֵׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד־שְׁנַת הַיָּבֵל
 יַעֲבֹד עִמָּךְ: ^{מא} וַיֵּצֵא מֵעִמָּךְ הוּא
 וּבָנָיו עִמּוֹ וְשֵׁב אֶרֶץ־מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל־
 אַחֲזַת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: ^{מב} כִּי־עֲבָדִי הֵם
 אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּכְרַת עֶבֶד: ^{מג} לֹא־
 תִּרְדֶּה בּוֹ בַּפֶּרֶךְ וּרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ:
 וְעֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ־לְךָ

עמך עד שנת היובל
 יפלה עמך: מא ויפוק
 מעמך הוא ובנותיו עמיה
 ויתוב לזרעיתיה
 ולא חסנת אבהותיה
 יתוב: מב ארי עבדי
 אינן די אפקית יתהון
 מארעא דמצרים לא
 יזבגון זבון עבדין:
 מג לא תפלה ביה בקשיו
 ותדחל מאלהך:
 מד ועבדך ואמתך די

ת"א עד שנת היובל יטור עמך
 קידושין כ: וילא עשין הוא
 ובניו עמו. קידושין כב: ושב כל
 שם זו כה מליטע על מכות י: לא ימכרו ממכרת עבד. סוכה' פו עקב שם ס:

שפתי חכמים

ע"פ: 6: נ' ד' קראו כתיבו חד עד שנת היובל יטור עמך
 ולוקמיה כמורכ עלמו שבעו כי יובל קודם שש ושכל אל משפחהו
 במכורו ב"ד שבעו כי יובל קודם שש ויחם אל משפחהו חסינו
 ככלע שבעו כי יובל קודם שש לרלעמו. ועבדו לעולם ככלע
 שבעו כי יובל שחר שש לרלעמו: ס גלה אחוזת קרקעותיו דל"כ
 אחוזת אבותיו דכתיב בקרא למ"ל. ועוד ה' לאו כתיב אחוזתו
 קמיירי גלה ככבוד אבותיו הוא כלומר שלל ילגנו אוחו שהוא
 (מג) לא תרדה בו בפרך. מלאכה שלא לנרך כדי
 עדור חמת הנפן עד שטוס מוח חמור אין מכיר
 הדבר הזה מסור ללב לכך נאמר ויראת: (מד) ועבדך
 אשר יהיו לך. א"כ כמה אבתמם כעבדי איני מושל בו' אמות איני נוטל. שהרי הוחרתי (דברים

כשאר שכירים המתגב בו: עד שנת היובל. אם פגע בו
 יובל לפני שש שנים נ היובל מוצילו: (מח) הוא ובניו
 עמו. אמר ר"ש אם הוא נמכר כניו מי מכרו אלף מלאך
 שבו הייב כמותו כניו: ואל אחוזת אבותיו. אל כבוד
 אבותיו ס ואין לגזלו ככך: אהוזת. חזקת: (מז) כי עבדי
 הם. (ת"כ) עשרי קודם: לא ימכרו ממכרת עבד.
 כהכרה כיון יש עבד למכור ולא יעמידנו על אכן הלכה:
 לעשותו אל תאמר לו הסי לו את הכוס הזה והוא איני לריך
 דבר אם לנרך אם לאו ואומר איני לו שהוא לנרך הרי
 ואמרת אשר יהיו לך. א"כ כמה אבתמם כעבדי איני מושל בו' אמות איני נוטל. שהרי הוחרתי (דברים

פירוש להוראת אלהים

וויא איין אלט גינעקענער עד שנת היובל ביו יובל
 ואל עד ארבעטין ביא דיר כלומר או יובל
 איז פאר זעקס יאהר ואל עד ארויס גיין פרייא:
 (כא) ויצא עמך אונ: עד זאל ארויס גיין פון דיר דיי
 יבני עמי אונ ויינע קינדער מיט איהם ויב אונ
 ער זאל זיך אום קערין צו זיין משפחה ואל אחוזת
 אונ צו דעם קבוד פון ויינע עלטערין ואל ער זיך
 אום קערין אונ מען סאר איהם ניט מביה זיין דער מיט
 וואס ער איז גיווען אקגעבט: (מב) כי
 עבדי הם ווארום זייא זענען מינע קנעכט אשר וואס איך האב
 זייא ארויס געצויגען פון דעם לאנד
 מצרים לא יבני וויא זאלין ניט פאר קויפט ווערין
 ספירת עבד פאר קויפונג פון אקגעכט פלומר מען
 זאל ניט אויס רופין. עס איז דא אקגעכט צו פאר
 קויפען: (מג) לא תרדה הוא ויראת ניט אקגעכט
 מיט אים אזויא איין ארבעט וואס דא בראקפט ניט
 דהיינו דו וועכט אים הייסן גראבן אונגער
 אוןוין שטאק אדער אונג אזוי ארויס איך אונ דא
 ברארפט עס גאר ניט קאר דוא וויליסן איהם
 פיינען פארקטום ניט אונ מאקער וועקסן וועלין
 זאגין ווער וועט דאס וויסען אויב איך ברארף
 דאס ניט ויראת מאלהך דוא ואלסט דייך
 פארקטען פאר זיין גאט ווארום גאט ווייס
 דיין מחשבה: (מד) ועבדך ואמתך אונ
 דיין קנעכט אונ דיין קנעכט אשר יהיו לך וואס
 וועלין זיין צו דיר פאט פון דייא

מצות השם

(מג) [סמך] (לוא רוב) שנה. מכות. עבד עבדי כדכתיב על אכן האקס גלה כהלעט ודך כזה שאל לא
 ימכרו ממכרת עבד:

וא ימכרו ממכרת עבד וואס איז אמצות לא תעשהו מען זאל
 ניט פארקויפט אידן וויסען קנעכט אויף דעם קנעכט מארן
 ווא מען פארקויפט די כנענישע קנעכט גאר קען זאל אים פיר
 קויפן אין דערשטייל ער זאל ניט פארשעכט ווערין:

מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם
 תקנו עבד ואמה: מה וגם מבני
 התושבים הנגרים עמכם מהם
 תקנו וממשפחתם אשר עמכם
 אשר הולידו בארצכם והיו לכם
 לאחזה: ויהתנחלתם אתם לבניכם
 אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם
 תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש
 באחיו לא תרדה בו בפרך: ׀
 וכי תשיג יד גר ותושב עמך

יהיו לך מן עממיא די
 בסחרניבון מנהון תקנון
 עבדין ואמהן: מה ואף
 מבני תותביא ערליא
 דדירין עמכון מנהון
 תקנון ומורשעתהון די
 עמכון די אתילידו
 בארעכון ויהון לבון
 לאחסנא: מן ותחסנון
 יתהון לבנימון בתריכון
 לירושת אחסנא לעלם
 בהון תפלוון ובאחיכון
 בני ישראל גבר באחוי
 לא תפלה ביה בקשיו:
 מן וארי תדביק יד ערל
 ותותב עמך ויתחסבן

ה"א וגם מנטי יבנות מן ממ
 מוסב ג גיטין ל קדושין מ:
 לכה

אשר הולידו. יבמות עמ סופה ל: והתנחלתם. גמילה ל: כחיות מן גירל לא גיטין לע קדושין מן כד כהרס ק: ל: לכה
 אחזה. כחיות יב: לעולם בהם תעבדו. גמילה מן גיטין למ קדושין כד גרם מן: וכו' ספיקו. קדושין יב:

בעל הטורים

יחזק: (מה) הולידו. ב' גמס'. דין. וחזק אשר הולידו בניס
 בתוככם ביתקולל בענין חטאת הכהן שכל ליתן לגרים חלק
 שפתו חכמים

עבד: י' ו"ח למה לזכר רש"י לפעם חותם תקנו. ו"ל חס לא
 פירש כן הייתי חושב חס היו לכם עבדים הנעדרים להם חותם
 עבדים חוקק חסם. לכן פשט"ו חותם תקנו לעולם הם עלצם
 תקנו. וע"ל לכן פשט"ו חותם תקנו ל"ל האבות של בניס מותר
 לקנות ל"ל בניס שמוחלים לקנות חלל א"י של מהם כעצמנו
 ה"י חותם מן מן האבות מותר לקנות בניס חלל האבות עלמין
 אסורין לקנות לעבדים ל"פ מהם תקנו חותם תקנו אפי' הכהות
 מלמין מותר לקנות כמו הכהנים. וז"ל ולמה לא פשט"ו זה לשון
 גבי עבד תקנו עבד ומכר. ו"ל ולעיל לא לזכר רש"י לפעם יחזק
 ל"פ עבד גושים מפרש והולך עמם תקנו עבד ואמה חלל כחן
 שלא חתבו כפסוק מידו כההיה וכל דיעוין חלילי קאי מהם תקנו
 דמגט קאי אכחמות וז"ל מהם תקנו בהמות לזכר לזכר רש"י
 לפעם חותם תקנו. ר"ל. וז"ל מהם מ"ל לרש"י לפעם חותם תקנו
 דילמא מהם כעצמנו מזה ולא חותם. ו"ל ולעיל כהכמה שמוס
 כתיב והמלה הכהן חותם ופרש"י עבד וכן מוכרח שפ"ו חותם
 הוא עבד ש"פ דליכאנו של חותם עבד ה"ל דפירשו של עבד

ה"א וגם מנטי יבנות מן ממ
 מוסב ג גיטין ל קדושין מ:
 לכה

פירוש להורת אלהים

פַּעֲלָקֶדֶר וְאִם וְעִנְעֵן אַרְוֹם אִיִּךְ גִּימ פּוֹן דִּי וַיְעֵן
 אוכות כחה תקנו פון וי: ואלם איהר קויפען קנעכמ
 אונ דינסמין: (מה) וגם בפני אונ פון ריא קינדער
 פון ריא אלם גיגעסענע וואס וואהנען מיט אייך
 מינט קען פון ריא אגדרעק אוכות וואס וויא
 וואהנען ארום איינער לאנד פהם תקנו פון ווי זאלט
 איהר קויפען קנעכמ ויבששקחם אונ פון וייער
 משפחה וואס וענען מיט אייך אשר הולידו בארצכם

השם
 לא תרדה בו בפרך ודאם איז אצות לא תפלוהו בעל הבית
 זאל גים ארבעסין מיט דעם ידו ישקן קנעכמ אזוי איין ארר
 געם וואס ער דארף ויא גים

(מז) [גמון] (פעס קלס) לעמד כעמד כענטי לעולם כהעמד
 לעולם בהם הטבור:
 (סס) [גמון] (לאו ריב) שלא להכניד עמד עברי כדכד שאין לו
 כוכב כי כה"ל לא מרדה בו ככרך:

וּמָךְ אַחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַר לְגֵר תּוֹשֵׁב
 עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר :
 אַחֲרֵי נִמְכַר גֵּאֲלָה תְהִי־לּוֹ
 אֶחָד מֵאֲחָיו יִגְאֲלֵנוּ : אוֹדְדוּ אוֹ
 בְּיָדֵיהֶוּ יִגְאֲלֵנוּ אוֹ מִשְׂאֵר בְּשָׂרוֹ
 מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאֲלֵנוּ אוֹ יִשְׁיֵנָה יָדוֹ
 וְנִגְאֵל : וְהוֹשֵׁב עִם־קְנָהוּ מִשְׁנֵת
 הַמִּכְרָו לֹד עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה
 בְּסֶפֶר מִמְכָרֵי שָׁנִים כִּימֵי

אחויך עמיהו יודבן לערף
 תותב עמך או לארמאי
 מורעית גיורא: מה בחר
 דידבן פורקנא אחיה ליה
 חד מאחיהו יפרקיניה:
 כס או אהבויה או בר
 אחבויה יפרקיניה או
 מקרב בשביה
 מורעיתיה יפרקיניה או
 דתדבק ביה ויתפרק:
 ויחשב עם זבניה
 משתא דאודבן ליה עד
 שתא דיובלא ויהי בסף
 זבניהו כמנין עיניא
 תיא לבר חושב עמך או לסקר. כס
 ב"ק ק"ג ע"כין ל' אהד
 גאמור. ידובין כל: או דדו לו כן
 דדו ונגללו. יבמות עד הידובין סו:

או השיגה ידו. כס סו: ממשהמו יגאלנו. יבמות עד הידובין כל: ומשכ עם קנבו. כס
 יו קמא ק"ג:

בעל המורים
 וליך והתמלסם מה הפלן. זכר שאלמו חכמים דענד ליחם
 ל' יד' קעות לקות כספך ויבשר וזמורה: (מט) כן דדו. מסר ו"ו
 א' יבמות ב' י"ג י"ג) אם עוד רבות בשלים. רבות בנימי יולא

רשב"ם
 כעבר כנען: (מז) א' לעקר. שנעקר מזה המלכות
 רהוק מארצכם לא תושב ולא גר ולא גוי ואורת:

שפתי חכמים
 ח'מס: פ' מלאכי כסם העקור מצעון מדגוס עמיס. וכעיקר הגדול
 מלאכי ויחפכו ונאשמוי' ח'כנס מן סופיעה כי כה השמש ח'כנו'
 יד'סלמי טעמיה שמשא ירלס נוצר אל מיהוה עד שיבא טמון

עמך. מי גר נושעשיר דכוק עמד: ומך אחיך עמו.
 מי גרס לו סימון דכוק עמו ע"י שלמד ממעשי: משפחת
 גר. זה עכו"ם כשהוא חומר לעקר זה המוכר לע"א עמיה
 להיות לה משל ולא לאלהות אלא לחטוב. עלים ולחבוב מים:
 כנת היובל שהרי כל עמלו לא קנאו אלא לעובדו עד היובל שהרי יוכל
 שתחת ידך הכחוב מדבר צ' ואשכ"כ לא תנא עליו בעקיפין משני חלול
 המגיע ככל שנה ונהי יוכל לו הנכרי מן דמיו אם היו עשרים שנה
 מקנה הנכרי עבודת שנה כנהי ואם שנה זה אלו ה' שנים וכן ליגאל יוכל
 לו חמשה מיס ויתן לו העבד ע"ו מיס

(מח) גאולה תהיה לו. מיד אל תניחוהו שטמע פ' עד
 חלול השם אלא כשיבא ליגאל ידקדק כהנען לפי
 שנה משמכר עד היובל וקנאו. בעשרים שנה מנלא
 דעת זקנים מבעלי התוספות

גשמי היום גוי: (מז) וכי הסוג יד גר. גר זה מלכות מדו.
 ח'כב. זו מלכות יון: לו לעקר משפחה גר. זו מלכות ארזים
 שחפץ: (מח) אחרי כעבר גאולה תהיה לו. שאל' כי יום נקם
 כנני וזמס גאולה תהי: אהד עמיהו יגאלנו. ל' ל' דיבוינו כקב"ה

כסא אהד אחיהו שאל' למען אחי וכנני: (מט) זה דודו. זה
 כקב"ה שאל': זה דודו זה כני: או כן דודו. זה מן המשיח.
 שאלמו בר אמר אלי כני חמה: או השיגה ידו. ע"י מלות חכיות
 שבידו ונגלל: (ג) ומשכ עם קנבו. זה עכו שבהו כטו"ו:

פירוש לתורה אלהים
 גרייבין יד ריא האנט פון אזוי אגר וואס, ער איז
 גיין אלס גינעסענער (עין רש"י) וקך אחיך אונ דיין
 ברודער וועט פאר ארוםט ווערן ווייל ער האט
 זיך געזעעפט. עמו מיט איהם אונ האט זיך אפ
 געלערניגט פון זיינע טעשים והפך וועט דיין
 ברודער פאר קויפט ווערן צום גר תושב או לעקר
 אדער ער וועט פאר קויפט ווערן צו פדינען דיא
 עבודת פוקבים משפחה גר אדער ער וועט פאר
 קויפט ווערן צו דער משפחה פון דעם גר:
 (מח) אחרי באלד נאך דעם אז ער איז פאר קויפט

מצות השם
 ל'עלם כהם תעמדו ודאם איז אמצות גשהו דער ככל תבית נאל גים ארויס לאיין פריי זיין כנענישען קנעכט נאר גר נאל
 דינען אזוי לאנג זיי ער וועט לעבן:

אונקלוס

כִּי־זָמִי אֲנִירָא יְהִי עֲמִיהּ :
 נא אם עוד כְּנִיאָת
 בְּשֵׁנִיא לְפִוּמָהּ יְתִיב
 פּוֹרְקָנִיהּ מִכְּסָף זְבִינִוּהּ :
 נב ואם זְעִיר אֲשֶׁתָּאָר
 בְּשֵׁנִיא עַד שְׂתֵאדִוּבִלָּא
 וַיִּחְשֵׁב לִיהּ כְּפָנֹם שְׁנִוּהּ
 יְתִיב ית פּוֹרְקָנִיהּ :

שְׂכִיר יְהִיה עֲמֹו • נא אִם־עוֹד
 רְבוֹת בְּשָׁנִים לְפִיהֶן יֵשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ
 מִכְּסָף מִקְנָתוֹ : נב וְאִם־מַעַט נִשְׂאָר
 בְּשָׁנִים עַד־שְׁנַת הַיָּבֵר וַחֲשֵׁב־לֹו
 כְּפִי שְׁנֵוֹ יֵשִׁיב אֶת־גְּאֻלָּתוֹ :

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפסירה:

נב כְּפִי שְׂכִיר שְׁנָה בְּשָׁנָה יְהִיה עֲמֹו
 לֹא־יִרְדְּנוּ בְּפִרְךָ לְעֵינֶיךָ : נד וְאִם־לֹא
 יִגְאָל בְּאֵרָה וַיֵּצֵא בְּשְׁנַת הַיָּבֵל הוּא

ח"א כימי שכיר. קידושין כ ערכין ל: אם עוד כמות בשנים. קידושין כ ערכין ל: ישיב גאולתו. קידושין ח: מכסף מקנתו. קידושין ח ערכין ל: ואם מעט נשאר בשנים. קידושין כ: כפי עמו. קידושין ח ערכין ס: ואם לא יגאל באלה. קידושין ס: ואלה בשנים היובל. ס: ס:

בעל השורים

צדקתו כסף: (כ) שני. ג' דין. וזוהי רוב שטיו ימי שניו. מספר שני ולא יתקן. טו' כפי שניו בין אם הם כרים וכחבים ורז שטיו ימי שני או מועטים כדמתיב עיפר דהיינו מועטים.

שפתי חכמים

בין ע"א: צ' מבערה לומר כן דלי' במ"א שטיו חמת ידו מה אהה יכול לעשות לו עד שיתאמר הכי עליו ואלה בשנים היובל גו': ק"א"ו ויתכן אזי יודע אם כוונתו לדמותו בכסף שחבי לעיל פי' רש"י לא תורה בו בכסף מלאכה שלא לזכור וזה אולי יכול לרמז במה הוה לזכור. ופי"ק מה שפרש"י לעיל א"ת כמי אשתמש בו. ומא' קשה ליה לרש"י והרי כל מה שהוה לזכור לו מותר להשתמש בכסף עבדי. וי"ל דמה שפרש"י לעיל לא תורה בו בכסף מלאכה שלא לזכור כדי לעשותו ס"פ שלא תאמר לו תסע לו כוס וכו' וכו'

כמו מתי מספר לפנים ישיב גאולתו. י"ד פעמים כתיב יובל כמי' כנגד י"ד יובלות ססוי בלכך עד שגלו כימי חוסע כן אלה. וי"ט פעמים גאולה יגאלנו ונגאל כנגד י"ט בכמות. לכן לרין לעינין רש"י

וזוהי כסף ממכרו דמספר שנים: (ג) כימי שכיר יהיה עמו. חשבון המניע לכל שנה ושנה יתחשב כאלו נשכר עמו כל שנה כמנה וינכה לו: (הא) אם עוד רבות בשנים. עד היובל: לפיהן. הכל כמש"ס: (נג) לא ירדנו בפרך לעיניך. כלומר ק ואתה רואה: (נד) ואם לא יגאל באלה. באלה הוא נגאל ואינו נגאל בש: הוא

דעת זקנים מבעלי התוספות

כימי שכיר יהיה עמו. שיש בו שכיחותו כדל"א מלכי חרשים ואינם מנחה וישיבו גו': (נג) לא ירדנו בפרך. שמוחזקין אזה"ע

פירוש לתורת אלהים

זְעוּנָארִין צו איהם עד ביו דעם יאהר פון יובל ויהי אונג עם זאל ויין דאם געלט פון זיין פאר קויפונג גקספר אין דער צאהל פון דיא יאהרין וואס עם איז ביו יובל דימי אזויא וויא די קעגן פון אנדונג געקעם זאל. ער זיין מיט איהם. ער זאל זיך מיט איהם רעקענען גלייך ווי ער האט זיך באדונגען מיט איהם אויף אימליקען יאהר למשל ווען ער האט זיך פאר קויפיל פאר שווינדן יאהר גילדען אונג עם איז גיווען צעהן יאהר ביו יובל איז גלייך ווי ער האט געקויפט דיא ארבעט פון אימליקען יאהר באזונדער פאר הונדערט גילדען אונג היינט אז ער וויל זיך אויס ליינען זאל. ער זיך מיט איהם גרעקענען וויא פיר יאהר ער איז בייא איהם גיווען אונג זאל רעקענען פאר אימליקען יאהר

מדות השם (נג) [שמש] (לזר ריג) שלא להניח הכנעני השוכן לא ירדנו בכסף לעיניך

לא ירדנו בכסף לעיניך ודאם איז אמצות לא תעשה אויב א יד איז פארקויפט גיווארין פאר אקעקם צו אנוי דארפין

ידיו אקסונג געבין דרי גוי זאל גיט שווער ארבעטן מיט דם יוד:

וּבְנֵי עֶמּוֹ: מַפְמִיר נָה בְּיַדִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי
 אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: כּוּ * לֹא תִעַשׂוּ לָכֶם
 אֲלֵילִם וּפְסָל וּמִצֵּבָה לֹא תִקְוּמוּ
 לָכֶם וְאִבָּן מִשְׁכֹּת לֹא תִתְנוּ

ובגוהי עמיה: זה ארי
 דילי בני ישראל עבדין
 עבדי אינן דאפקית
 יתהון מארעא דמצרים
 אנא יי אלהכון: * לא
 תעבדון לכוון מעון וצלם
 וקמא לא תקימון לכוון
 ואבן סגידא לא תתנון
 ה"א כי לו בני ישראל עבדי. סס
 כן קמא קיו מליטה י:

רשב"ם

(א) משבות. מן שכה כמו מרבות מן רבה. ואינו מוצא
 לו חבר כי אם חברו עברו משבותי ללבב. ל' ראיות

שפתים חכמים

לו או מורו תחה הגפן זו עד ששכח אפי' הוא ללוך שעה לא
 יבא לטולס א"כ מתוך הכל מה שפסטי' ור"ח א"כ כפי אסתמש
 שהרי אפי' מלכסה סווא ללוך חסור להשתמש כדפסטי' וגם
 מתוך מה שפסטי' ותסר רוחם לפי שחשבו יכול ללחוט אם אונס
 עשה לו עלמסה זו עד ששכח אפי' הוא ללוך קרלס ריבוי הוואיל
 ואמר עד ששכח: ר' א"ס בשלמה ע"ה ושכח כלתיו קרלס כסא
 הפסטה סלס ג"ע לא הווצר קרלס למס קטס כש"ג"ע. וי"ל א"פ
 שלל נוצר בקרס ג"ע רמזו ג"ל פל ג"ס כיון שהזכיר ע"ה דלמס
 בדפסטי שני שז"ר גו' שסיו סמני נחות מלוותס דכור דכור דכור
 לא מלספ כנגד לא יסיה ק"ך דסינו ג"ע. א"כ ע"ה שפסטי לא
 עכדו ישראל ע"ה אלס כלי להסירס כערווה וסא דהסירי שכת
 דסא כל הממלל שכת סללו כוסר כערווה שז"ה ס"ה כגון שיקס

בעל המורים

גולה נתפס: (ב) ופסל. ס"ה טקומס לומר לך שכל המורה
 כע"ה סללו כוסר ככל המורה כולה שתימס משיקום סיהו של
 רש"י

ובניו עמו. הנכרי חייב בזמנות בניו: (נה) כי לי בני
 ישראל עבדים. שערי קודס: אני ה' אלהיכם. כל
 המשעבדן מלמטה סללו משעבדן מלמעלה: (ה) לא תעשו
 לכם אילים. (ת"כ) כנגד זה הנמכר לכריז סלא יאמר
 הוואיל רבי מנלה עריות ר' א"פ חכי כמותו הוואיל ורבי עובד
 ע"ה א"פ חכי כמותו הוואיל ורבי מחלל שכת א"פ חכי כמותו
 לכן נאמרו מקראות הללו וק"ה הפרסיות הללו נאמרו על
 הכדר כחמלה הוואיל על השבועות וסא חמד ממון וכחמד
 על השבועות סופו למכור מטלטליו לכן סמך לו וכי תמכרו
 ממכר (מה כתיב ביה אז קנה מיד וגו'). ד"ה הנקבה מיד
 ליד' לא חור בו סוף מוכר אחרות לא חור בו סוף מוכר את
 הראשונות לא חור בו סוף מוכר את עצמו לא חור בו לא דיו
 לישרלל חלל חסילו לנכרי: ואבן משבות. ל' כסוי

דעת וקנים מבעלי התוספות

מעשו לכם אילים ומה שז"ר זה לכאן חלל אומר חכי שכת
 ליתן סמס לנע מה אזו נגאלין כנל קיוס המלות שהרי ע"ה קיינו
 דכור לא יסיה ק"ך חלסוס חלסוס: (ה) ואבן משבות. שכת שז"ה
 בו זורס וכנ"ה מפתלני כס ומשמתוס עליוס ודומס משמתוס
 לזורס

פגות סללו וילל שכת סיוכל כלומר כיוס שימסוך סק"ה כיוכל
 ויתקע כשופר כדכתיב וסס כיוס הסווא יתקע כשופר גדול וכסו
 סווארס וגו': סווא וכיוו עמו. סק"ה וכי ישראל עמו שנאמר
 וסב וקבלי יסבי לא נאמר סללו וסב: (ה) כי לי בני ישראל
 פגדים. וכל עבדי עשו: חכי ס' חלסוס. וכתיב מור לא

פירוש לתורת אלהים

לענין פאר דינע אויגין דו זאלסט זעהן: (נד) ואם
 אונ אז ער נועם גיט אויס גיליויזן ווערן מיט די
 דאזיגע וואס פריער איז געשטאנען דאס איז זיינע
 פריינד קענען אים גיט אויס לייזען אונ' ער אליין
 קען זיך אויך גיט אויס לייזען ויצאל זיך ארויס
 גיין אין דעם יאהר פון יובל ויבני עמו ער אונ
 זיינע קינדער מיט איהם רש"י שרייבט גאר מיט
 יובל אקער מיט אויס לייזיין גייט ער ארויס פרייא
 פון דעם עובד כוכבים אקער גיט מיט זעקס נאר:
 (נה) פי לו ווארום צו מיר זענען די קינדער ישראל
 קענעכט עבדי הם ויניא זענען טייגע קענעכט אשר הוצאתי
 איהם וואס איה קאב ויניא ארויס גיציגיין פון דעם
 לאנד מצרים אני ה' אלהיכם איה פין אייער נאם:
 (א) לא תעשו איר זאלסט צו אייך גיט מאכנין גיין אפ

ליקוטים על התורה

פי לי בני ישראל עבדים עבדי הם וגו'. דער אלשיך זאגט
 פאר וואס שפייט אין פסוק בניו יאמר עבדים, צו מיר
 זענען די יודין קענעכט, זיי זענען מיינע קענעכט אונ בארן נאך
 דעם שפייט אין פסוק לא תעשו לכם אילים, איר זאלט גיט
 מאכנין צו אייך עבדוה ורות. גאר פריער דאס די הורה גינאנט
 אויב איוד נועם זיך פארקויפן פאר אקענעכט צו אייד ער
 דינען גיט זעקס יאהר. נאקדעם שפייט זיין אויב אייד נועם
 זיך פארקויפן פאר אקענעכט צו אנגעזיין דינער מור קען אים
 בארן אויסקלייזן, פאר וואס ביי דעם יוד קען ער דינען גיט
 זעקס יאהר אונ פון דעם געזיין דינער מור קען אים בארן אויס
 לייזיין דינער זאנט די הורה אפעס אויף בייידע דינים, פריער
 זאגט די הורה אויף דעם יוד וואס דאס זיך פארקויפט פאר
 אקענעכט צו אייד, אפילו ער דאס גיט אהרן אקענעכט ווייל ער
 דאס זיך פארקויפט פאר אקענעכט, ווארום ווי קען אקענעכט
 פון אבעל תבית זיך פארקויפן פאר אקענעכט צו אקענעכט. פי
 לי בני ישראל עבדים, אלע יודין זענען דאך מיינע קענעכט הם
 זיך דאך מיינע קענעכט פארקויפט צו זיין אקענעכט ביי מיינע קענעכט
 מצות השם

(ה) [שנת] (לז' ליד) שלל לנשוח סכן עוכס להשתחות עליה ספי' סיס זל לל יחניך שנלמס וסכן משכיס לא סמנו כלרלכס
 כששתחות עליה:
 זאבן מפקיט וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו פון זאל זיך גיט איינגיביגין צו גאט אויף אשפייט:

אונקלוס

בארבעון למסנר עליה
ארי אנא יי אלהכון :
ב ית יומא שבבא די לי
תמרון ולבית מקדשי
תהון דחלין אנא יי פפפ

בארצכם להשתחות עליה כי אני
יהוה אלהיכם : את שבתתי
תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה :

פ פ פ

רשבים

לבבן. אף כאן אבן רואה שיש לו בה עצמים וצורות
להסתכל בהן :

יום השבת הכי שמירה לפניו. שרדך באיכה בין

שפתי חכמים

הטדל למסכב זכור היינו מריוס: ש"ו"ח מנלן לרש"י שהסתמחה
כפיטוס ידים ורגלים. וי"ל דלעיל בפ' וישב כתוב להסתחות לך
אפיס ארלה ש"מ דהסתמחה כפיטוס ידים ורגלים ט"ל: ת"ו"ח
מנ"ל לרש"י דלמא אף בנקדש אסור לטעות כן. וי"ל דכתיב
קדש ואבן מצבת לא תתנו באלהים להסתחות עליה משמע
באלהים אסור טעם אכל במהרה לא אסור טעם :

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמרים שבת לעולם שגאמר אוח הוא לעולם אף מוכר מקדש
לעולם שהף בחובבנו אסור לזכור בו :

פירוש לתורת אלהים

געטר רש"י שרייבט דאס גייט אויף דעם נואם ער
איז פאר קויפס גינארין צוא איין עובר פוקבים
נעם ער נועלין זאגין ווייל מיין האר האלט גיט
די מצות פון דר תורה נועל אויף אויך גיט האלטן
טאר ער גיט אונ אויף אנדערע ישראל איז שוין
געפליבע קאהל גישטאנען אז זיי מארין גיט רינגען
פוקבים ומנולות ופאל אונ איין בילד אונ איין קשטאנר
מקריב צו זיין אויף דעם צוא דיא פוקבים ומנולות
לא קניט טארט איר גיט אויף שטעלין צו אויך זאגן
אונ איין שטיין נואם מען פלאקטערט דיא ערד לא
תתנו זאלט איר גיט געבין אין אייער לאנד פלומר
איר זאלט גיט מאכן אפאלגע פון שטייגער להשתחות
גליה פרי איר זאלט אייך בנקן אויף איר אונ אויס
זאלט אונ אויך גאר אין בהמ"ק מעג מען זיך אויך בנקן צו גאט
אויך היים אייך גיט : (ב) את שבתותי מיניע שבתים זאלט איהר
היטען וימקדשי אונ פאר מיין ביהמ"ק
זאלט איהר מוקרא האבין פלומר איהר זאלט גיט אריין גיין אין בהמ"ק בקלות ראש זיי אויך בין
גאט איה בין בגלייבט צו צאלוי שכר צו דעם נואם פאלנט מיה :

נראה ומשמע : גיטו שהכל סגן נופים: (ב) את כחוקי
מבאור ומקדשי יסרלו. שהקט מקדש לשמירת שבת לעול לך מס
ליקומים על התורה

פון דעסשטענדיגן פלעג ער דעקן זיךס יאהר, געבויט, ווייל
ביידע זענען מיניע קעקעט, אין די זינקס יאהר נועלין ביידע מיד
דעקן, דער בעל הבית נעם היטען שבת דער קעקעט נעם
היטען שבת אונ אזוי אלע מצות, אבער אז ער האט זיך פארר
קויפס צו איר נעם זיין פאקקעט, אזוי ווי דער גוי דעקט מיד
גיט נעם זיין קעקעט דער יוד מיד אויך גיט דעקן, אונ איר
מאקט דאך גיט מאכן אייד זאל דעקן צו עבודה זרה, דרייבער
מוז קען אים פאלד אויסלייזן :

את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו וכו' : אהם האט גינארט
איר זאלט היטען מיניע שבתים אונ איר זאלט מוקרא האבין
פאר מיין מקדש. די גינארט זאלט ושבת קיום דער בית המקדש
איז חרוב גינארט ווייל מען האט פתלל שבת גינארט, דרייבער
האט גאט גינארט צו די יודן איר זאלט היטען מיניע שבתים
ווייל איר דארפט מוקרא האבין פאר מיין מקדש ער זאל גיט
חייב נעבין :

ששמעקין די הענט מיט דיא פיס אפילו צוא גאט
צו קאהן אזוי גאר אין בהמ"ק מעג מען זיך אויך בנקן צו גאט
אויך היים אייך גיט : (ב) את שבתותי מיניע שבתים זאלט איהר
היטען וימקדשי אונ פאר מיין ביהמ"ק
זאלט איהר מוקרא האבין פלומר איהר זאלט גיט אריין גיין אין בהמ"ק בקלות ראש זיי אויך בין
גאט איה בין בגלייבט צו צאלוי שכר צו דעם נואם פאלנט מיה :

ליקוטי נביאים

הפטרות בהר (ירמיהו לב)

קנה לך את שדי אשר בנתותי
ידעו ילקוט זאקס ירמיהו כ
פתייתו ה' צאקה, ירמיהו הנביא קט

א ויאמר ירמיהו הנה דברי יהוה אלי לאמר : הנה
הנמאל בן שלם דדה בא אלך לאמר קנה לך את

פירוש עברי מייטש

(א) ויאמר ירמיהו הנביא האם גנאנט היה עם
אוי גינען צו מיר די רייד פון גאט אונ
האט מיר אזוי גינאנט : (ב) הנה דער זונן פון שלום
זיך דיין פעטער בא אלך נעם קומען צו דיר לאמר
אונ ער נעם דיר זאגין קנה קויף מיין פעלד אשר
נואם איז אין דער שטאמט עגנות נואם אין דעם

שדי אשר בענתות כי לה משפט הנאלה לקנות :
 ויבא אלי הנמאל בן־דדי כדבר יהוה אל־חצר
 המטרה ויאמר אלי קנה־נא את־שדי אשר־בענתות
 אשר ופארץ בנימין כ־לך משפט הירשה ולך
 הנאלה קנה־לך ואדע כי דברי־יהוה הוא : ויאקנה
 את־השדה מאת הנמאל בן־דדי אשר בענתות
 ואשקל־הינו את־הכסף שבעה שקלים ועשרה
 הכסף : וואכתב בספר ואתהם ואעד עדים ואשקל
 הכסף במאזנים : ויאקח את־כסף המקנה
 את־החתום המזוה והחקים ואת־הגלוי :
 ואתן את־הספר המקנה אל־ברוך בן־נריה בן־
 מחיה לעיני הנמאל דדי ולעיני העדים הפתבים
 בספר המקנה לעיני בל־יהודים הישבים בחצר
 המטרה : ויאזוה את־ברוך לעיניהם לאמר : כ־פה
 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לקוח את־
 הספרים האלה את ספר המקנה הזה ואת
 החתום ואת ספר הגלוי הזה ונתתם בכל־י
 הרש למען יעמדו ימים רבים : כי כה

גיואנס נאם דו האקס מין איבער
 גרעס אג אף בין איבער־גרעס
 נארין, וזין קס אוי נקקען דוא
 צייט ירושלים זאל חרוב ווערן,
 האם הקדוש ברוך הוא גיואנס צו
 ימיהו גיט אין דוא שטאם גנתת
 ית קוף דוא פעלד פון דין פעטער
 חנמאל, דאסאלס האם ימיהו
 געטראכט אין הארצין סאטער האם
 די שטאם ירושלים בעקיימטן פון
 די יודן און זיי ווילן גיט זיא זאל
 קרוב ווערן אג זיט האנדלען
 געטקען איבער מיט דעם אנדערין
 גיט זאלן סאחן משפחה, דריבער
 זאנס גרועש ביה צו כיר אף זאל
 קויפן דוא פעלד, ווי דרמדה איז
 ארויס געגאנגען פון ירושלים איז
 געפאנגען אפלאך פון היסעל
 און האם געשטעלט זיין פום אויף
 די מאקדע וואס ארום ירושלים און
 כל האם דוא מאקדע צו בראכן,
 און ער האט גירופין די שוואים פון
 די יודן זיי זאלן ציין קויפן אין
 בית המקדש, ווייל דער בעל הבית
 הקדוש ביה איז שוין גיט אין בית
 המקדש איר פענס אים שוין חרוב
 מאכן, איר פענס שוין אריין גיין
 אין וויינגארטן און אפגאנגן דוא
 גיין־שטאקן ווייל דער היסער פון
 גיין־גארטן איז ארום־געגאנגען און

פירוש ע"פ

גיואנס דעם שטר ככרד אה חתום וואס ער איז
 גחתמות הפעה אזוי וויא עס איז גיבאטין פון נאט
 און וויא עס איז אנגעזען פון מלך בלומר אזוי וויא
 דער דין איז ואת הגלוי און דאס וואס עס איז געווען
 גיווארין מינים מען ער האט גרופען די עדות צום
 בית דין און דאס בית דין האט פקנס געווען וייעדע
 חתימות : (ט) ויאקח און איה האב גינעפיין דעם שטר
 מכירה צו ברוך דער ויהן פון גרוה דער ויהן פון
 מחסרה לעני פאר די אויגין פון די עדות וואס ויעד
 לעני און פאר די אויגין פון די עדות וואס ויעד
 עדות איז געשריבן אין שטר מכירה לעני און פאר
 די אויגין פון אלע יהודים וואס זענען גינעפיין אין
 חצר המטרה : (ט) ויאקח און איה האב גיבאטין צו
 ברוך פאר וייעדע אויגין און האב אים אזוי גיאנט :
 (ט) כה אפי אזוי האט גיאנט גאט דא, ער הערשט
 איבער אלע הערשאפט אלהי דער גאט פון ירא
 ישראל לקוח געס ריא דאווע געשריבענע ברויף אה
 ספר און דעם שטר מכירה ואת החתום און דעם
 גחתמון ברויף וואס ספר הגלוי און דעם גינעפיין ספר
 בלומר די פסקים פון דעם בית דין יתפס און דוא
 זאלסט זיי געביין אין א ערדיגע פלי לפון פון וועגין
 גיט זיי זאלן שטויין פיל מען בלומר פרי עס זאל
 קאנען דארטין ליגען אלאנגע צייט און עס זאל
 לאנד פון בנימין זי ווארעם צו דיר איז דער דין פון
 אויס לייזן ווען איה זאל פארקויפן צו אנאנדערין
 און סך שפן אז איה ווייל דיר פארקויפן לכה
 דארפטו געוויס קויפן ווייל דיר חנמאל
 זאגן זאגט דרמדה : (ט) ויבא און עס איז אזוי גיווען
 עס איז געקויפט צו מיר חנמאל מיין פעטערס ויהן
 כדבר זי אזוי וויא די רייד פון גאט אל תפר צו דעם
 הויף וואו איה בין גיווען געפאנגען יאמיר און האט
 גיאנט צו מיר קנה את שדי קויף מיין פעלד וואס עס
 איז אין דער שטאם ענתות זי ווארום צו דיר איז
 דער דין פון ירושה לך הנאלה און צו דיר איז דאס
 אויס לייזונג און היינט קנה לך קויף דיר די פעלד
 וועד האב איה גיוואוסט אז עס איז דער ווילען פון
 גאט איה זאל קויפן דאס פעלד : (ט) ויאקח האב
 איה קויפט דאס פעלד פאת פון חנמאל מיין
 פעטערס ויהן וואס פון דער שטאם ענתות ויאמיר
 און איה האב איהם אפ גיוואנגען דעם זילבער דאס
 געלט שבעה שקלים ויבען שקלים און צעהן טאלר :
 (ט) ויאקח און איה האב דאס קופונג געשריבן אין
 אספר מינים מען אשטר מכירה ופארקויף געמילן
 ואתהם און האב גלאזט חתמין וואס דיים און האב
 מיר באצייגט עדות ויאשיל און האב זילבער
 גוואנגען מיט איין וואג שאל : (ט) ויאקח און איה האב

אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יקנו בתים ושדות ונכרים בארץ הזאת : ואתפלל אליהוה אתי את-ספר המקנה אל-ברוך בן-נריה לאמר : יאהה אדני יהוה הנהו אפה עשית את-השמים ואת-הארץ בכחה הגדול ובזרעה הנמויה לא-יפלא ממך כל-דבר : יעשה חסד לאלפים ומשלם עון אבות אל-חוק בניהם אתריהם האל הגדול הנבור יהוה צבאות שמו : י גדל העצה ורב העלילה אשר-ענינה פקחות על-כל-דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכו וכפרי מעליו : אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד-היום הזה וב ישראל ובאדם ותעשה-לה שם פנים הזה : ויתצא את-עמך את-ישראל מארץ מצרים באתות ובמופתים וביר חוקה ובאזרוע נמויה ובמזרע גדול : ויתתן להם את-הארץ הזאת אשר-נשבעת לאבותם לתת להם ארץ ונת חלב ודבש : ויבאו וירשו אתה ולא-שמעו בקולך ובתורתך לא-הלכו

האם נלאוין דעם וויינגארטן, קראם מיינס מען איר סענס שוין אריין קושטן אין ירושלים אונ אלץ רויבין וייל הקב"ה איז שוין גיטא אין ירושלים איר זאלס אייך גיט לויבן אונ זאגן איר האם איינגענומען ירושלים, נאר איר זאלס וויסען אז א איינגענומענע שטאט האט אן איין גענומען, אונ אנדערנדיק פאלק האט איר געהרגט, די שונאים זענען אריין געקומען אין ירושלים, אונ האבן זיך גינעצט אויף דעם בארג וואס דער בית המקדש איז אויף אים געשטאנען אויף דעם ארם וואס דער מלך שלום פלעגט דארט ווען ווען זיך פלעגט דארטן האלטן אעצה מיט די זקנים, דארט זענען איצט גינעסן די שונאים אונ האבן געשמועסט וועגן אעצה וויא אזוי וויא זאלן פארברענען דעם בית המקדש, דערנאך האבן וויא אויף געהויבן זייערע אויגן אונ האבן גינעסן פיר מלאכים גינען דאס פון הימעל אונ זענער מלאך האלט א פלאם פיער אונ זענער מלאך איצט אן אזויקיל פון בית המקדש אונ דער בית המקדש איז באלד פארברענט גינארין, נאכדעם וויא זיך פיהרן האט שוין גיקויפט די פעלד אין געטות אונ ער איז שוין גינאנגען

צירוק אין ירושלים, האם ער זעהן פון ווייסן עס גייט ארויף, פון דעם ארם וואס דער בית המקדש שפייט האט ער געבראכט אין תרצ"ו זענוים האבן שוין די יידן גיטאון השוכה אונ זענען מקריב קרבנות אונ בייקעוין קסודת, איז ער ארוף

פירוש ע"מ

גים פאר פולט ווערין : (י) כי כה אסר ווארום אזוי האט גיזאנט גאט וואס ער הערשט איבער אלע הערשאפט אלהי ישראל דער גאט פון די ישראל ער גיט מען וועט נאך קויפן הייזער אונ פעלדער אונ וויין גערטנער גארז אין דעם דאוויגן לאנד, זאנט ירמיהו : (יא) ואתפלל האב איך גינעמען צו גאט אתי נאך דעם אז איך האב גינעבין דעם שטר מכירה צו ברוך דער וזהו נריה אונ האב אזוי גיזאנט : (יב) איהו וויא איז מיר אדני יי גאט הנה נון אפה עשית דו האסט באשאפן דעם הימעל אונ די ערד בכחה מיט דיין גרויסן כח ובזרעה הנמויה אונ מיט דיין אויס גישטרעקטן ארעם לא פלא פון איר איז גיט פאר הוילין קיין זאך : (יג) עשה דער דא מוט חסד אונ צאלט שטר פון דעם צדיק צו זיינע קינדער פון צוויי טויזיקט דורות ויפשלם אונ באצאלט די זינד פון די פשעע אל מיט צו זיינערע קינדער אהיהם אז זיי גינען נאך זיינערע פעטערס אין שלעכטן וועג האל הגדול דער גרויסער גאט הנבור אונ דער שמארר קער גאט : (יד) גדול העצה עס איז גרויס ביינע עצות ונת העלילה אונ זענען פיל ביינע ווערק אשר עשה קיימה וואס ביינע אויגן זענען אפון על כל דרכי בני

אדם אויף אלע וועגן פון דיא מענמשוין לתת לאיש כדרכי צו געבן צו אימליכען מענמשוין אזוי ווי זיינע וועגן וכפרי מעליו אונ אזוי ווי די פרוכט פון זיינע מעשים ער באצאלט אימליכען נאך זיינע מעשים נאך : (טז) אשר שמת דו האסט גיטאון אתות ומפתים צייבן אונ וואונדער אין מצרים עד היום הזה כיון דעם דאווינען טאג וב ישראל אונ אין די ישראל האסטו גיטאון וואונדער יבאדם אונ אין אנדערע מענמשוין ותעשה לה שם אונ דוא האסט דיר גימאכט אין שם אזוי ווי היינטיגען טאג : (יז) ויצא אונ דו האסט אויס גיזענען דיין פאלק ישראל פון דעם לאנד מצרים באהות מיט צייבען אונ מיט וואונדער וביד חוקה מיט שטארקע מאכט אונ מיט אויס גישטרעקטן ארעם ובטרא גדול אונ דורך גרויס פארקט : (יח) ויתמו אונ דו האסט גינעבין צו זיי דאס דאווינען לאנד אשר וואס דו האסט גישווארין צו זיינערע שלטערין לתת צו געבן זיי אלאנד וואס עס רינגט מילך פון די בהמות אונ שאף אונ עס רינגט האויק פון די טיימלעך : (יט) ויבאו אונ זיי זענען גיקומען אין דעם לאנד אונ האבן עס גירשית ולא ששעי כקולך אונ וויא האבן גיט גיהערט אין דיין קול

את כל אשר צייתה להם לעשות לא עשו ותקרא
אתם את כל הרעה הזאת: יש הנה הסללות באו
העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הפשדים הנלחמים
עליה מפני החרב והרעב והדבר ואשר דברת
היה והנה ראה: ואתה אמרת אלי אדני יהוה קנה
לך השנה בפסח והעד עדים והעיר נתנה ביד
הפשדים: כא ויהי דברי יהוה אר-ירמיהו לאמר:
כהנה אני יהוה אלתי כל-בשר הממני יפלא כל-
דבר:

געאנגען אויף דאס קאקער פון
ירושלים און האט געזעהן וויא דער
בית המקדש ברענט און איז צוא
וואקסן אויף שפיטער האט ער
געזאגט פון הקב"ה פתיתי ה' ואת
קאס דאס האקסט מיך איבער געדעם
איך זאל גיין אין עבדות קויפן דאס
פעלד, און איך בין איבער געדעם
געווארן, איך האב דאס פעלד גע-
קויפט צוא וואס מוזג מיר אפעלד
אין ארץ ישראל אז אלע יודין ויערין
פארקויפן פון ארץ ישראל, און
נאך האט ירמיהו געבויט געוואלט פון
הקב"ה דאס האקסט מיך איבער געדעם
איך זאל ארויס גיין פון ירושלים
און דער ווייל האקסט פאר ברענט
דעם בית המקדש, ווארום אזוי לאנג וויא ירמיהו איז
געווען אין ירושלים האט זיין זכות ניס געלאזט דער בית המקדש
זאל פאר ברענט ויערין:

פירוש ע"מ

האר קנה דיר דאס פעלד פאר געלט והעד
עדים און באצייג עדות והעיר נתנה און די שקמאט איז
דאך שוין גלייך ווי גיגעבן געווארן אין די הענט
פון די פשדים אויף וואס מוזג מיר דאס פעלד:
(כא) ויהי און עס איז געווען די נבואה פון קאס צו
ירמיהו לאמר אזוי צו זאגן: (כב) הנה גו אני יי איך
בין אנאם אלתי דער קאס פון אלע באשעפענעש
הפסני איז דען פון מיר פאר הייליג איין נאך געוויס
ווייס איך אז די פשדים וועלן חרוב מאכין דאס
לאנד נאר עס וועט אפער זיין ויידער אצייט וואס
די ישראל וועלן זיך אום קערן אין ארץ ישראל
וועט מען ויידער קויפן פעלדער אין ארץ ישראל
זאזוי ווי נוישער וועט שטיין:

ובתורה און אין ביין הורה זענען זיי ניס געאנגען
אז כל אלץ נוס דוהאקסט גיקאמין צוא קאן לא עשו
האבין זיי ניס גיקאמין ותקרא אותם און דו האקסט זיין
גיקאמט סעפין את נאר דאס דאזיגע שלעכטם:
(יש) הנה הסללות די מענטשלין וואס מאכין די וואלן
ארום די קאקער פון שקמאט זענען גיקופען אין דער
שקמאט ירושלים ללכה צו באצווינגען זיא ווער גענה
און די שקמאט איז גלייך ווי זיא איז גיגעבן געווארן
אין די הענט פון דיא פשדים וואס זיין האלטן
מלקחיה אויף איהר פסני הנה פון דער שנוערך פון
דעם שונא און דונגער און מאךד וואס עס איז אין
שקמאט ואשר דברת און וואס דו קאסט גירעט
היה איז שוין געווארן והנה ראה און דו זעהסט דאך
אלץ: (כ) ותקרא און דו האקסט מיר געוואלט יגאמט דער

ליום השבת וה' מלך יל"ה זכרו משנה והלכה
מסדר מהרות סזוא גגד היסוד כמיתת היום:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום
והפסרה ומומור ה' מלך נאות לכש או מומור שיר

עיקר תוי"ט יום ו משנה אהלות פרק ו ברמנורא

אדם וכלים נעשים אהליות למטא. אהל הנסקר ע"י אדם או ע"י כלים נחשב אהל לעמא כלים שתחתיו אפי' שלא
כנגד הטומאה כאלו תנוטס כהאל המת: אבל לא למחר. דלוי נחשבים אהל לחון כפי הטומאה: גרבר. אכן
גדולה ורחבה לשון נכשבים די אכן גלל: כלים שעל גביו כמאין. שאינו חוזק וכמתן ליתת דמי לחין עשוי אהל
לטהר: כלים שתחתיו
אדם וכלים נעשין אהלין למטא אבל לא למחר
ביצר ארבעה [6] נושאין את החרבך טומאה
תחתיו כלים שעל גביו [3] ממאים. מומאה על
גביו כליו שתחתיו [3] ממאים. ר"א [7] מטהר.

[6] נושאים כ"י. כולה עתה
מיכרי כנושאים כחור וכל
כחן הכית. כ"ש: [7] עשאים.
ולפי' שלא כנגד הטומאה.
כלים. דכיון שפשו אהל היו
כמתן דמני טומאה שברי
טומאה לכל הכלים שתחתיו ויהי כל מה שעליו הוא כנגד הטומאה:
שם נכסה הל כלים לעמא כל מה שתחתיו: [7] עססר. היינו נתתן על עוב שאינו כעובי המלדע שלא הוהיקו

[7] עדהאלהין אנהויסין שמיין סימאה תחתיו און אונגמער
דעם שמיין איז געווען אטומקאה פליס זעל גביו טמאין
די פליס וואס זענען אויף דעם שמיין זענען קומא
סימאה על גביו און אויב די טומקאה איז אויף דעם
שמיין פליס שחתיו טמאין די פליס וואס זענען אונגמער

אדם וכלים נעשים אהליות למטא
אין אנגישפארט אויף מענטשלין אדער
אויף פליס, והייסט דאס אנגיצעלמט צו כממא זיין
זאל לא למחר אפער דאס הייסט ניס אנגיצעלמט צו
פאר שפעלין פאר אטומקאה צעד וויא בייניט מען
זענען נושאין את החרבך פיר מענטשלין האבין גיבראגין

לטהר והוץ בפני הטומאה. ואין הלכה כר"א: נתון על ד' כלים. אם היה הכדק נתון על ד' כלים: אפילו בלי גללים. שאין מקבלים טומאה: על ארבעה אבנים. שאינן כלים נחשב להן כהין בפני הטומאה: דבר שיש בו רוח חיים. הוץ מלמד: (ב) אחד מהן. מחמת המליים את המת לקבורו ולא מנושאי המטה (ה) וה"ה אם הניח את הדלת אדם אחר חלל אורחא דמלתא נקט: הגוף את הדלת. בכדי שלא תכנס הטומאה

לנית בשעה שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית דים חקירה על נכס: אם יכול הדלת לעמוד בלא סמיכות מפתח. ה"ל מפתח כמאלו ליתא והדלת הוץ בפני הטומאה: ואם לאו טמא. דכל דבר הסתמך בכלים אינו הוץ בפני הטומאה כדלמחר דלון אדם וכלים נעשים אלהים לטהר. והיינו עממא דתב:

וה"ט דנרוגרות. וה"ט דטיח. משום דעמידתן ע"י כלים שהם הבית וקופה וקנינים: שהן גרוגרים בחלון. יש בו טפה על טפה שמינא את הטומאה מבית לבית: אם יכולים הגרוגרות והתב

לעמוד בעצמן. בלא הבית וקופה: מהורים. שהכלים כמו שאין והגרוגרות והתבן מזליים והוא שיהיו הגרוגרות סתמריהו והין רלויות לאכילה (ב) וכן התבן מוסרם ואין רלוין לאכילה כהמה (ג) ומכעל ליה ואין דעתו לפנות. ומש"ה חייב לכל היכא דלון התבן והגרוגרות הסתים הכל כגון הכא דליכא מקום קופה והבית אינו לא מבעל ליה לא חייו: ואם לאו ממאין. וכלכד שתהא הבית אם היא של חרס פיה כנגד הטומאה ולפיכך אינה מלמל שכל דבר המקבל טומאה אינו הוץ בפני הטומאה. חלל אם נב הבית כנגד הטומאה חוללת בפני הטומאה (ד) שאין כלי חרס

דעם שמיין וענען קמא אינן דער שמיין פאר שמייערלם גיט פאר דיא טומאה רבי אלעזר פשרי רבי אלעזר זאגט סייא די טומאה איז אונטער דעם שמיין אונ די פלים אויף דעם שמיין, אונ סיי די טומאה איז אויף דעם שמיין אונ די פלים וענען אונטער דעם שמיין איז אלץ מהור נתון על ארבעה פלים אויב דער גרויסער שמיין ליגט אויף פיר פלים אפילו בלי גללים אפילו דיא פלים וענען גימאכט גינארין פון דיא מיכט פון אבהמה בלי אבנים אדער זייא וענען שמייערענע פלים בלי אבהמה אדער זיי וענען ארבענע פלים. וואס זיי וערין גיט קמא סימאה מחיי אויב אטומאה ליגט אונטער דעם שמיין בליש שעל גבוי פסאים די פלים וואס וענען אויף דעם שמיין וענען קמא סימאה על גבוי אונ אויב אטומאה ליגט אויף דעם שמיין בליש שפתחי פסאים די פלים וואס וענען אונטער דעם שמיין וענען קמא דיא אויב רבי אלעזר אויך מודה אז עס איז טמא והתימין נתון על ארבעה אבנים אויב דער גרויסער שמיין ליגט אויף פיר שמייער וואס וענען גיט פלים אז אדער דער שמיין ליגט על דבר שיש בו רוח חיים אויף אזוי אונטער וואס האט אלעפדעדיגין אקטעס (ד) היינו אבהמה סימאה מחיי אויב אטומאה ליגט שמיין בליש שעל גבוי מהור די פלים וואס וענען דעם שמיין וענען קמא סימאה על גבוי אונ אויב די טומאה ליגט אויף דעם שמיין בליש שפתחי מהור דיא פלים וואס ליגען אונטער דעם שמיין וענען די חקמים אויך מודה אז עס איז

הטובאים לטומאה. כר"ס. ומסתברא דתינו נמי דמתין על ד' כלים. ומסתברא כ' דבר כלים אפי' כ"ל מודה. ודבר אבנים רבנן מודו דמתין אלף כהנס פליגי רבנן סמכי כיון דמקבל טומאה סיי כמו כיון ור"ל מדעי ליה לכהנס כיון שיש בו רוח חיים: (א) גללים סו' שמיים בליש נגדס דהל"ה סו' כלים אלף כהנס ליליים וקוליים. כר"מ: (ב) דפי מנכסי המטה מכיון שנתכם המטה חמת הקורבן לכל נכסיה הטומאה לפתח הבית סו'. וע'

סו' ע: (ב) וליך ג"כ שלא יהיו מנושאים: (ג) ואיני ביה קוליים דלא חיי לשימא לזרום כנגד ולת דלא חיי לנספק. גע': (ד) ואף בלא טבול כיון דסוחס כג' סחלון. ודעת כר"ס גללה דלפ"ט כתי קיטול

ד' קיטול המה דיא מענקשין וואס בגראבין מתים האבין גימראגין אמת צום בגראבין שהיו עוברים באכסדרה אונ ויזא האבין געדארפט גיין מיט דעם מת דורך איין אכסדרה וואס האט פיר גיילין אונ אראן אונ די אכסדרה שמיים בייא די שטוב אונ די מיר פון די שטוב. עפינט זיה אין די אכסדרה והיף אחד סתן את הדלת אונ אייגער פון די מענקשין וואס וענען גינען ביי די לזיה האט פאר מאכט די מיר פון שטוב ואיידער דער מת איז גינען אין די אכסדרה די טומאה פון די אכסדרה זאל גיט איינין גיין אין שטוב ויסקלו בפפת אונ ער האט צו גישפארט דיא מיר מיט אשלאם אם יכול הדלת לעמוד בגיני עצמו אויב די מיר קען שמיין פאר מאכט אן דעם שללאם סחור איז אלץ וואס אין שטוב מהור וואס לאי אונ אויב אן דעם שללאם וועם זיה די מיר עפינען פמא אלץ וואס אין שטוב איז קמא וכו' הבית של גרוגרות אונ אזוי איז דער דין בייא אפמס וואס אין איהר ליגט געשטריקונטע פיגין או קיפת של סבן אדער אקארב וואס אין איהר ליגט שטורי שבו גרוגרות ובליון וואס ויזא שמייען אין אגענקטער אונ פארמאכין דעם פענקטער אונ די וואנט וואס דער פענקטער איז אין איהר, שמיים צווישען זיבילן הגרוגרות ותקבן לעמוד בגיני עקבן אז ב' די פיגין אדער די שטורי קלנין בלייבין ליגין אין פענקטער אן די פמא אונ אן די קארב שהייה אלץ וואס אין די אנדערע שטוב איז מהור וואו דיא שמונתמט אז

מקבל עומאה מגבו: בית שחציו בקנקנים. ופיהן כלפי העומאה דעכשו אין תוליס: וטח במיח. זין מכפיש זין מכחין: אם יבול המיח לעמוד בפני עצמו מהור. שהפיה חוץ כפני העומאה: (ג) כוהל שהוא לאויר. שלדו אחד לויר העולם. ולדו אחד משמש את הבית כגון כותל שמפסיק זין בית לחצר. או זין בית לגט (ה): ומומאה בתוכו. שנסדק הכותל (ו) יש עומאה בחללו בתוך הסדק: מחציו ולפנים. אם העומאה מן החלי על כותל לגד

הבית: הכותל בתוך הבית דההוא פלגא בתר בית שדין ליה: והעומד. ככולל למעלה אפילו עומד כנגד העומאה עמוד דלחו כעומאה ראוה הסיבא ולינה זוקפת ועולה דהא חשנין לה כעומתה כהאל: מחציו ולחוץ. לגד החויר לא שדין לה כתר בית ולפיכך העומד מלמעלה צמח דכיון דלחו כעומתה

כזהל היא הרי היא עומאה רלוה וזוקפת ועולה: מחצה למחצה. שהעומאה כאלמע: ר"מ מממא. דשדין ליה לכותל בתר בית זכתר לויר לחומרא: וחכמים מטהרים. לנגמרי שדין ליה כתר בית. והלכה כחכמים: כל הכותל לבית. אפילו עומדת העומאה בחלי שלד החויר הרי היא כאלו מוגתה בתוך הבית: (ד) כותל שביני שני בתים. כותל המפסיק זין שני בתים: מומאה באחד מהם. כאלו מן הכתמים:

די פייגין אונ די שמריו וענען קאלע גינארין אונ מען קען זיין גיט עסין גיט אפעקטש אונ גיט אפנהקה ווערין זיין גיט טמא ווארום אז די פייגין אונ דיא שמריו וואלטין גינען גוט צו עסין פאר אפעקטש אדער פאר אפנהקה וואלטין זיין טמא גינארין אונ דיא נאך וואס ווערט טמא קען גיט פאר שפעלין פאר די מוקאָה ואס לאי אונ אויב די פייגין אדער די שמריו וועלין גיט קענען ליגען אליין אין פעקטשער און די פאס אדער און די קארב פמאן אלץ וואס אין די אנדערע שטוב אין טמא בית שחציו בקנקנים אז ער האט גימאכט אונאנט פון קריג אין מיטען שטוב פון דיא מוקאָה וואנט ביי מערב וואנט, אונ אין אין האלע שטוב ליגט אטמוקאָה, אונ די אפעקע זייט פון די קריג וענען גענין דיא מוקאָה וטח פמאס אונ ער האט דיא קריג בקלעכט מיט ליים אונ האט געמאכט מיט דיא ליים אזוי וויא אונאנט גענין די קריג אב יבול הסיח לעמוד בפני עצמו אויב די וואנט פון ליים קען בלייבין שמיין און דיא קריג פהו אלץ וואס אין אין שטוב אויף די אנדערע זייט וואנט אין מהור ואס לאו פמא אונ אז מען וועט צו געמען די קריג וועט די ליים אום פאלען, אלץ וואס אין די אנדערע זייט שטוב אין טמא. ווארום דיא מוקאָה זייט אריין אין דיא קריג ווערין דיא קריג טמא אונ דיא נאך וואס אין טמא קען גיט פאר שפעלין פאר די מוקאָה: ג טהל תקשטש את הבית די וואנט וואס בעדינט צו די שטוב זיין מוקאָה למחצה ווערט זיא גירעכונט העלפט אויף העלפט מצד ווי מיינט מען טהל שהוא לאויר אונאנט און אש טכ וואס די אנדערע זייט וואנט אין אטאס אדער אהויף, אונ דיא וואנט אין צו שפאלטין ומסיבא בתוכו אונ אין שפאלט ליגט אטמוקאָה בחציו

מעויבה . תקרה המפקח בין בית לעליה : רבי יהודה אומר וכו' . ואין הל' כ"י : (ה) שומאה בין הקורות . בין קורות התקרה שהמירוס עליהן המעויבה על גבן . ומתני' כ"י יהודה (ז) דלומר כל המעויבה לעליה והשתא קאמר שאם היתה עומאה בקורות שמתת המעויבה ומחילה שיהא דקה בקליפת השום מולת בין העומאה לבית שזין העומאה נראית כבית : אם יש במקום המומאה פותח מפה היינו שיש חלל טפח במקום העומאה : הכל ממה . הבית והעליה (ח) : רואים את המומאה כאלו היא אובם . ואין יולאה העומאה לבית אלא בוקעת ועולה היתה נראית בתוך הבית . שאין תחתיה קליפת השום (י) : בין כך ובין כך . בין זה פותח טפח בין ארן זה פותח טפח :

או אהל אהל לכל גלושים כתיב לה . כ"ס : [ח] טמאין ק' ע"פ מדלעיל הסומאה כמות אהלם על מחלה דחכמים עסקיהם טעמור מתעטין וז"ל דפסי טייר לומר כמות שחכנם טעמם לבית ולא תחפשט למעלה (ססכות) כיוי לטורח ביתה לבר) פס שאין קן כמעויבה (שנינו נמי לעליה) . כ"ט חו"ט : (י) דל"ט ליישב כרבתן דהשטח כמעויבה טמאין ולמטה בבית טפח כ"ט בין הקורות . כ"ט . וטכ"ט גס ל"י ל"י לחלק בין קורות למעויבה דל"ט אמרי' דמעויבה כלוזא כיוון דפשוים למטה . ועיין חו"ט : (ח) דייק על דלמטה כיוון דפשוים למטה . (ט) כנפס אלוטוס דפי' דען הדלדס סכור אלה דנוקעת וטולה ויורדת וסכל נמי חלל מתקיה נקט . וז"ל כטוידוס מלל סיהס מחליל וממלל על הבית דכל סכול מוקן למטה . ועיין חו"ט : (י) נקסס דמסאי ס"ל למדע כן כהדוס וטכ"ט פי' כמעויבה של זכוכית . ועיין חו"ט : [ט] טפח . ועלייה עטח בין ארן זה פותח טפח :

זו דער שמוב וואס זי איז קהור , זענען די פלים אויך קהור משה לפניה העלפמ אויף העלפמ , די פלים וואס זענען אין מיטען וואגט תרי הו ספאין ווי זענען וואס מפיניה שפין תבית לעליה די בעלקעס וואס מאכין אן אפמיילונג צווישען די אונטערשטע שטוב און די אויבערשטע שטוב און די אויבערשטע שטוב און אויף די גרעסער ווערט באקלעקט ליים , די גרעסער מיט די ליים הייסט מעזיקה סומאה בתוכה און צווישען די מעזיקה ליגט אטומאה משה גמסן אז די סומאה ליגט אין די אונטערשטע העלפמ פון די מעזיקה תבית ספא אלץ וואס אין די אונטערשטע שטוב איז טמא וזלה סהורה און אלץ וואס אין די אויבערשטע שטוב איז קהור און לפניה זענען און אז די מעזיקה ליגט אין די אויבערשטע העלפמ פון מעזיקה וזלה ספאה אלץ וואס אין די אויבערשטע שטוב איז טמא וזלה סהור און אלץ וואס אין די אונטערשטע שטוב איז קהור משה לפניה העלפמ אויף העלפמ , אז די סומאה ליגט אין מיטען די מעזיקה שניה ספאים זענען פיידע קמא , אלץ וואס איז דא אין די אונטערשטע שטוב און אלץ וואס איז דא אין די אויבערשטע שטוב איז טמא סומאה באהר מהן אויב אטומאה ליגט אין אין שטוב , אין די אונטערשטע שטוב אדער אין די אויבערשטע שטוב ובלים במעזיקה און פלים ליגען צווישען די מעזיקה מחצה וכלפי סומאה אויב די פלים ליגען אין דעם העלפמ פון מעזיקה וואס איז גאהענט צו די שטוב וואס דארט ליגט די סומאה ספאין זענען זיי טמא מחצה וכלפי סהרה און אויב די פלים ליגען אין דעם העלפמ מעזיקה וואס איז גאהענט צו די שטוב וואס איז קהור סהרין זענען ניי אויף קהור משה לפניה העלפמ אויף העלפמ , אויב די פלים ליגען אין מיטען מעזיקה תרי הו ספאין

(ו) בית המזמש את הכותל . המעורר שחתת הקרקע כשמופרים טוך למת מלד זה וכך למת מלד הכ' נמלל הכותל מעוז מאלו מש"ה קרו ליה בית הממש את הכותל שע"י החפירה נעשה הכותל אבל בנין שעל נבי קרקע הכותל גורס לבית שיהיה בית . ומש"ה קרו ליה כותל הממש את הבית : שומאה בבתים . בזכוין ובמחלות : ועליהן בקליפת השום מהורים . למפסק לטומאה ואין דינם כדון כותל שנין ב' בתים (יט) : שומאה תחת העמוד . אם יש עמוד בתוך

העמוד . אם יש עמוד בתוך הכותל או בתוך המערה ושומאה תחתיו והיא רוללת טפח או כקב טפוח ומשמה כל לבנינו . חוס' : (יג) וקבה דהל לעיל בעמוד הטומא דהיך כוך ומערה אמרין דזקוקת ועלה ומפסקה דהס כהלים . וטור שרי"ב כתב לעיל וס"ה בעמוד שבית : [ו] עטמל . אף דכמה זקוקי עטמל דטומאה טמא כלי וכליה כל כ"ל דהס מיימי הטומאה ממלכה כל סמך הטעור והספרה ככל לגבי עמוד . לריכ"ן מהכ"ס : [כ] טוקילן טפוח טקוס .

כותל שבין שני זכוכין או בין שתי מערות . שומאה בבתים וכלים ככותל ועליהן בקליפת השום מהורים . שומאה ככותל וכלים בבתים ועליה בקליפת השום מהורים . שומאה תחת העמוד . שומאה בוקעת ועולה בוקעת ויודרת : (ז) כלים שהתחת הפרח מהורים . רבי יוחנן בן גוריון [ו] בממא . דהשומאה והכלים שתחת הפרח . אם יש שם פותח טפח ממאין ואם לאו [כ] מהורים . שני פרדסקים זה בצד זה . או זה על גב זה . נפתח אחד מהן הוא

הפרח בולט מן העמוד טפח לחיך ומאהיל על הכלים שתחתיו : מהורים . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים כחמגע : כלים שהתחת הפרח מהורים . הכל איורי בעמוד העמוד כרה"ר (יג) או כניגיה ושומאה תחתיו . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים

והפרח בולט מן העמוד טפח לחיך ומאהיל על הכלים שתחתיו : מהורים . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים כחמגע : כלים שהתחת הפרח מהורים . הכל איורי בעמוד העמוד כרה"ר (יג) או כניגיה ושומאה תחתיו . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים

והפרח בולט מן העמוד טפח לחיך ומאהיל על הכלים שתחתיו : מהורים . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים כחמגע : כלים שהתחת הפרח מהורים . הכל איורי בעמוד העמוד כרה"ר (יג) או כניגיה ושומאה תחתיו . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים

והפרח בולט מן העמוד טפח לחיך ומאהיל על הכלים שתחתיו : מהורים . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים כחמגע : כלים שהתחת הפרח מהורים . הכל איורי בעמוד העמוד כרה"ר (יג) או כניגיה ושומאה תחתיו . דטומאה בוקעת ועולה וכל שבזלדים

המשמש את הבית אוואנט וואם איז ניםאכט גינרארין פון אשמוב מען האט ניםאכט אשמוב אונ דורך די שמוב איז גימאכט גינרארין די וואנט ידן בקליפת השום אפילו די וואנט איז דין ווי גשאלאכט פון אקנאביל פון דעס טוענין הייסט דאס אנוואנט ביז ווי טיינט מען ביהל שבו שני זכוכין מען האט גינראבין אלאך אין די וואנט פון אקעלער , דאס הייסט פוך , אריין צו לייגען אין דעם פוך אמת ואזוי פלעגט מען פאר ציטיין פאנראבין מתים אונ ביי דעם פוך האט מען גינראבין נאה אפוך צו פאנראבין נאה אמת , דורך דעם וואס פוך האט גינראבין צוויי לעקער איינע ביי די אנדערע איז גינרארין אין מיטען אנוואנט , דאס הייסט די שמובין האבין גימאכט די וואנט , נים ווי מען מאכט אשמוב אויף ערד מאכט דאך די וואנט די שמוב , אונ דא האט די שמוב דער כוח גימאכט די וואנט א בן שתי מכות אדער די וואנט וואס איז צווישען צוויי קעלערס מען האט גינראבין צוויי קעלערס , איינע בייא דיא אנדערע , איז גינרארין אנוואנט צווישען זיי שומאה נבתיס אויב עס איז דא אטומאה אין די שומאה און איז די וואנט וואס צווישען זייא זכלים כותל אונ אין די וואנט וואס צווישען זייא ליינט פלייס גלתיס בקליפת השום אונ פאר די פלייס איז געבליבען פון די וואנט אפארשטעלונג וואס איז דין וויא אשאלאכט פון אקנאביל שידיו ועגען די פלייס מהור שומאה כותל אויב די שומאה ליינט אין די וואנט זכלים בבתיס אונ אין די קעלערס אדער אין די פוכין לייגען פלייס וולף אונ פאר די שומאה איז געבליבען פון די וואנט אפארשטעלונג וואס

איז דין בקליפת השום וויא אשאלאכט פון אקנאביל מהורין ועגען די פלייס מהור שומאה פחת העמוד אויב אין קעלער אדער אין פוך ואדער אין אשמוב . שטייט אזויל , אונ אונטער דעם זייל ליינט אטומאה אונ אין דער לאך ווא די שומאה ליינט קען גיט אריין די האנט שומאה בוקעת ועולה בוקעת ויודרת גיט די שומאה ארויף אין די הייך איבער דעם זייל , אונ זיא גיט אראפ אונטער די ערד , אונ אלץ וואס ליינט אין די הייך אויף דעם זייל איבער די שומאה אונ אלץ וואס ליינט אונטערן גענין די שומאה איז שומא , אונ וואס עס ליינט בייא דער זייט איז מהור : ז גליס שפחת הפרח אזויל וואס שטייט אין גאם אדער אין גארטין , אונ אין די ערד אונטער דעם זייל ליינט אטומאה , אונ פון דעם זייל גיט ארויס אפרעטייל בייא די זייט אונ דאס ברעטייל איז ברייט אטפח , דאס ברעטייל הייסט פרח נאכלוס אונ פלייס שטייטן אויף די ערד אונטער די ברעטייל שחורין ועגען די פלייס מהור פלייס ועגען קמא שומאה זכלים שפחת הפכה אויב די שומאה אונ די פלייס לייגען אויף די ערד אדער אויף איין אנדער נאך אונטער דעם ברעטייל אם יש פחת שפח אויב די ברעטייל איז לאנג אטפח אונ איז ברייט אטפח שפחו ועגען די פלייס שומא וואס לא אונ אויב דאס ברעטייל איז נים ברייט אטפח אדער זיא איז נים לאנג אטפח שחורין ועגען דיא פלייס מהור שני פרדסקים די בצד זה צוויי זיילין וואס ועגען גילעבערס אין דיא ליינג שטייטן איינער ביי דעם אנדערין א זה על גב זה אדער זיי שטייטן איינער

המשמש את הבית אוואנט וואם איז ניםאכט גינרארין פון אשמוב מען האט ניםאכט אשמוב אונ דורך די שמוב איז גימאכט גינרארין די וואנט ידן בקליפת השום אפילו די וואנט איז דין ווי גשאלאכט פון אקנאביל פון דעס טוענין הייסט דאס אנוואנט ביז ווי טיינט מען ביהל שבו שני זכוכין מען האט גינראבין אלאך אין די וואנט פון אקעלער , דאס הייסט פוך , אריין צו לייגען אין דעם פוך אמת ואזוי פלעגט מען פאר ציטיין פאנראבין מתים אונ ביי דעם פוך האט מען גינראבין נאה אפוך צו פאנראבין נאה אמת , דורך דעם וואס פוך האט גינראבין צוויי לעקער איינע ביי די אנדערע איז גינרארין אין מיטען אנוואנט , דאס הייסט די שמובין האבין גימאכט די וואנט , נים ווי מען מאכט אשמוב אויף ערד מאכט דאך די וואנט די שמוב , אונ דא האט די שמוב דער כוח גימאכט די וואנט א בן שתי מכות אדער די וואנט וואס איז צווישען צוויי קעלערס מען האט גינראבין צוויי קעלערס , איינע בייא דיא אנדערע , איז גינרארין אנוואנט צווישען זיי שומאה נבתיס אויב עס איז דא אטומאה אין די שומאה אונ איז די וואנט וואס צווישען זייא זכלים כותל אונ אין די וואנט וואס צווישען זייא ליינט פלייס גלתיס בקליפת השום אונ פאר די פלייס איז געבליבען פון די וואנט אפארשטעלונג וואס איז דין וויא אשאלאכט פון אקנאביל שידיו ועגען די פלייס מהור שומאה כותל אויב די שומאה ליינט אין די וואנט זכלים בבתיס אונ אין די קעלערס אדער אין די פוכין לייגען פלייס וולף אונ פאר די שומאה איז געבליבען פון די וואנט אפארשטעלונג וואס

והבית טמא. העומאה בוקעת כחוכו ויואלת לבית.
 חפי' העומאה מהליו של כותל ולחון דלוינו דקון כבית.
 חפ"ה הבית טמא (יד): ורואין את הפרדסקין כאלו
 הוא אוטם. כלומר אם הדלת נעול ולא נפתח. רוחם
 ארתן כאלו חין שם הלל כלל
 וחס עומאה תהתיבן נדון
 ככותל מקה על מהלך ככל
 הכי דתקן לעיל מהליו ולפנים
 הבית טמא מהליו ולחון הבית טמור:

מקום הפרט שלון שם פיעאס בשל לקטיו שיש שם הסומאה כמי
 שכל לגבי פטור. מהר"ם: (יד) ול"ד דלגליו מ"ס סומאה בין
 הקירות כי' כלילי הוא חוטם ויבוקט כי' ולא חמיקין הכל טמא
 שחפסש בכל סעליה או הבית חפר שבוקטת. דשמי הכה דכותל
 בית בבת בית שדין ליה ולא השיבא דלגליו לגבי בית דלגליו מ"ג
 ע"ס ודוקא נפתח חכנל לא סתמ
 ע"ס שייך בעומאה לזוה לומר
 סוף סומאה ללאם דתך הבית
 הו' מהר"ם וטעין מו"ס:
 [ג] ומיכרו סטור. כיון דליב
 נופיה לא נטמא ננופיה אלף פתח פרדסקין שאללו. די למו
 חס נטמא הבית ולא סכותל. מהר"ם:

איינער אויף דעם אנדערין, אונ די ויילין שטיינען
 אין די וואנט פון שטוב, אונ אין די ויילין אין דא
 פענקשער אונ טירן אין שטוב אריין, אונ אונשער
 אויב ליגט אומקאה נפתח אודי מן אויב אין
 פענקשער אנדער אין טיר פון איין וייל אויגעפינגט
 גינארין אין שטוב אריין הא ופבית פמא אלץ וואס
 אין דעם וייל אונ אלץ וואס אין דער שטוב אין
 קמא ופבו פדור אונ דער אנדערער וייל אין טהור.
 אונ אויב די טירן אונ די פענקשער פון דעם וייל
 אין גיט געפינגט גינארין אין שטוב אריין ורואין את

הפרדסקין נקמט מען דא ויילין כאילו הוא אוטם גלייך
 וויא ויאלטין גינען פאר שטאפט עם וואלט
 גיט גינען אין ויאלטין און פגענונג וידון פתחה לפתחה
 אונ דאס ווערט גירעכונגט העלפט אויף העלפט,
 אויב די טומאה ליגט אין די האלבע זייט אויס
 ווייניג צו, איז אלץ וואס אין שטוב פתור. אונ אויב
 די טומאה ליגט אין די האלבע זייט אינווייניג צום
 שטוב להגי את הטומאה לבית בריינגט דאס די טומאה
 אין שטוב:

גמרא נדה דף כ ע"א

ילתא אייתי דמא לקמיה דרבה בר כרחה ומטא
 לה. הדר אייתי לקמיה דרב יצחק בריה דר"י
 דכי לה. והיכי עביד הכי והתניא חכם שמימא
 אין חבירו רשאי לטהר אסר אין חבירו רשאי
 להתיר מעיקרא שמוי הוה מטמא לה כיון דאמרה
 ליה דכל יומא הוה מדכי לי כי האי גונא והארני
 הוה רחש בעיניה דכי לה. וכו' מהרמני אין והתניא
 נאמנת אשה לומר כוה ראתי ואבדתי. איבעיא
 להו כוה מיהר איש פלוני חכם מהו. ת"ש נאמנת

רש"י
 מעיקרא שמוי ממי לה. רבי יצחק מסוס כבדו
 דרבה בר כרחה: כוה ראתו. מבוזה דם חסר
 או סלה או של הכרתה ואומרת כוה ראתי ואבדתי חס דהו
 זה טהור לא מספקין ליה בעומאה מטוס דם האבדו
 דמסימא למימר כוה ראתי: כוה מיהר לי פלוני וכו'.
 מהו שחמוך עליה הכרתה שרחתה דם זו ואמרה לה דרם
 זו הראתי גם אני לפלוני חכם ופיהר: נאמנת אשה וכו'.
 הלמא
 אשה לומר כוה ראתי ואבדתי. שאני התם דלית'

ילתא אייתי דמא לקמיה דרבה בר כרחה וקמי לה ילתא דם
 ווייב פון רב נתקן האם גיבויינגט בלוט גדות
 פר רבה בר כרחה האם רבה גינאונט עם אי טמא
 דבר אייתי לפניה דרב יצחק בריה דר"י ויקר נאקדעם
 האם זו גיבויינגט דאס בלוט פאר רב יצחק דער
 וזהו פון רב יהודה וקמי לה האם ער גינאנט עם אי
 מהור פגענט די גמרא ותייב גביי קמי פאר ווס האם
 רב יצחק אוי גימאהן אונ הט געמאכט מהור וואס
 רבה האם קטמא גינען תפני מיר האבין האך
 גילערונט חכם שמימא אין פתיו רשאי לפתח או אהבם
 האם קטמא גינען, מאר גיט דער אנדערער חכם
 קטמא גיין אפי צו אהבם האם געאפרת אין פתיו
 רשאי לתמיי מאר גיט דער אנדערער חכם סמיר זיין
 ענפערט די גמרא מנאקא פכיוי מה פכיוי לה אין אגד
 הייב האם רב יצחק אויף גינאונט עם אי טמא פון
 דאמרה ליה דכל יומא הוה מדכי לי כי האי גונא או ילתא
 האם גינאנט צוא רב יצחק אלע מאהל ווען
 איך פלעג ער ווייזן צוא רבה אנעלבע בלוט
 פלענט גאר זאגין עם אי טמור ודאדנא הוא דתש
 גייניה ער איצט עם איס אהבנק אאויג ועהט ער

גיט ווי מען דארף דריבער האט ער גינאנט עם
 איז טמא דכי לה האם רב יצחק איר אויף מטהר
 גינען די בלוט, פגענט די גמרא ופי פתניו איי הען
 ילתא בעגלויבט גינען אוי צו זאגן. ענפערט היא
 גמרא אין גא, ויא איז בגלויבט ופתניו מיר האבין
 אויף אויז גילערונט נאמנת אשה לומר כוה ראתי ואבדתי
 אשה איז בגלויבט צו זאגן אנעלבע בלוט וויא
 דיא אשה האם גינען האב איך אויף גינען, נאר
 איך האב דיא בלוט פארלארין, אונ אויז ווי איקע
 בלוט איז מהור איז מייגע אויך מהור איבעיא ליה קיה
 סמיר איש פלני חכם מהו האבין די תלמידים גיבויינגט
 אז איין אשה דיא רב יצחק האם גינאנט צוא איר חתונה
 ושרה נעה נאה דיא בלוט האם שרה גינען מען
 אנעלבע בלוט האב איך אויף גינען האם מען
 מיר גינאנט עם אי טמור, וויא איז דער דאס מען
 זיך לאה פארלאזן אויף שרה צוא מטהר זיין אויך
 בלוט אנדער גיין חא שטיי ענפערט דיא גמרא קום
 דער ווס איך וועל דיר זאגן מיר האבין גילערונט
 נאמנת אשה לומר אשה איז בגלויבט צו זאגן אנעלבע
 בלוט וויא דיא אשה האם גינען האב איך אויך

לקמן. ת"ש דילתא אייתי דמא לקמיה דרבה בר
בר חנה וטמי לה לקמיה דרב יצחק בריה דר"י
ורכי לה והיכי עבדי הכי והתניא חכם שטימא אין
חבירו רשאי לטחור וכו' ואמרין מטמיהו הוה מטמי
לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מוכי לה כי האי

אלמא קים לה במראה דמיס: דליתא קמן. אבל הכא
דליפתא קמן גימחו אמי: אנמריה סמך. פשיטא ליה דטהור
זכאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה כ"ס אבל
אי הוה מספקא ליה לל הוה סמך עליה

נונא והאינא הוא רחש בעיניה הדר דכי לה אלמא מהמנא לה. ר"י בר יהודה אנמריה סמך:

גינעון והניא מיר האבין דאך גילערונוג הים שמיס'
אין חבירו רשאי לטחור או איתבם האט מטמא גינעון
מאר גיט דער אנדערער חכם כסתר זיין נאפרין
האבין מיר גינאנט פשוט היה מטמא לה אין אנדחייב הו
רב יצחק אויף גינאנט עם אין מטא כיון דאמרה ליה
דכל יומא מוכי לה כי האי גינא או ילקח האט גינאנט
צו רב יצחק אלע מאהל ווען איך פלעג טוייון צו
רבה אזעלעכע בלוט פלעגט ער גינאן עם אין סהור
האינא היה רחש בעיניה נאר איצט אין קראנק זיינע
זאויג ועהט ער גיט גוט דרייבן האט ער גינאנט
עם אין מטא הדר דכי לה האט רב יצחק איר אויך
מטהר גינעון דיא בלוט אילא מתינא לה ועהן מיר
דאך אז גינען דיא גלויבט אאשה או יא דערקענט דיא
קאלערין. אנפערט די זקרא רב יצחק בר יהודה אנמריה
פחד רב יצחק האט זיך גיט פארקלאמט אויף ילקחא,
נאר אויף זיין אייגענס לערנוג רב יצחק האט
געוואקט אז דיא בלוט אין סהור, נאר ווייל רבה
האט גינאנט עם אין מטא, האט ער אויך געמאכט
גינאן עם אין מטא, נאכדעם אז ילקחא האט אים
גינאנט אז רבה נעהט גיט גוט ווייל זאויג אז ביי
אים קראנק האט שוין רב יצחק מטהר גינעון:

גינעון נאר איך קאב דיא בלוט פארקארין, אונ
זאוי וויא אירע בלוט אין סהור אין טייגע בלוט
אויך סהור ועהן מיר אז מען פארלאזט זיך אויף
אאשה או יא ווייס צו פארקליינען דיא קאלערין
פון דיא בלוטין אייגע צו דיא אנדערע. נאנט דיא
זקרא שניי הקס וליפתא לכן דארטין איז אנדערש
ווייך דיא בלוט אין פארקארין גינארויז מוז מען זיך
פארלאזן אויף דיא אשה וואס יא פארקלייבט די
קאלערין אייגע צו די אנדערע אבער אז דיא בלוט
איז דא מאר מען זיך גיט פארלאזן אויף אאשה
נאר מען מוז בריינגען צום מורה הוראה אים ווייון
דיא בלוט ער זאל פסקנען סהור אירע מיטא, נאנט
די זקרא תא שפע קום הער וואס איך וועל דיר גינאן
דילתא אייתי דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה ילקח
האט גיבריינגט בלוט פאר רבה בר בר חנה, האט
ער גינאנט די בלוט אין מטא לקמיה רב יצחק בריה
דרב יהודה ודכי לה נאכדעם האט זיא גיבריינגט דיא
בלוט פאר רב יצחק דער זון פון רב יהודה, האט
ער גינאנט די בלוט אין סהור, איך דאך אנשניא
מתיב עבדי זכי פאר וואס האט רב יצחק אזוי גיטמהן
אונ האט געמאכט סהור וואס רבה האט מטמא

זנדר (תרוסה דף קלו ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא וואו הא

רב המנוח סבא כד הוה סליק מנהרל במעלי שבתא הוה יתיב רנענא חדא וזיקף עיניו וזוהו קדי וכוה אמר דהוה יתיב
למחמי חדות דמלאכי עלאי. אלן סלקין ואלין נחתי. וככל מעלי שבתא יתיב בר נש כעולס השמות. וזכאה איהו
מן דידע כרוין דמאריה. כד נהיר יומא כיומא דשבתא סליקו רמזיה סליקו עולין כנייהא דזהוהו קדין השמים
מספרים כבוד אל זומעשה ידיו תימא כמאל דמאשעי ספור דכרסו. לאו הכי אלא דנהרין ונעלין כנליטו דנהורא עלאה
כזה. מספרים מאי מספרים אי תימא כמאל דמאשעי ספור דכרסו. לאו הכי אלא דנהרין ונעלין כנליטו דנהורא עלאה
שלים ונהרין כנליטו שלים ונעלי כנליטו שלים אינהו מנעלי ונהרין כנליטו דספר עלאה כנליטו דספר עלאה ונעלי
ונהרין כנליטו ספר וספר (ג"א לכל כבוד וכבוד) דמתדבקין ביה דהא מניוהו מההוא ספירו ונהרין כנליטו דספר עלאה כנליטו דספר עלאה וזכאה עזוהא

מומר יוסף לחק הלכה פסוקה

הר"מ הלכות שבת פ"ה:

(א) המחוט את הפירות להוציא מביניהן חייב בשום
ספרק ואינו חייב עד שיהיה במשקן ששחט

מספר חסידים סימן ל"ח:

נצור נטוץ מרע כאשר חוכים סבך. מי שדרכיו יומד מעט
יסף דרכיו עליו. מי ששכלו יומד מדרכיו יהיו דרכיו לו.

(א) הסוחט את הפירות להוציא מביניהן או ער קנועמטש
אויס פירות ארויס צו נעקען זיינער נאפט
ואום שבת תיב פשם פסק איז ער חייב ווייל ער
נעקט ארויס אונד פון דעם ארץ וואס נאקסט זאיי
תיב עד שיהיה בפשעו ששחט כנייהא אונ ער איז אכ"ב
דערש גיט חייב סיידן די משקה וואס ער האט
אויס גיקנועמטש איז איז זייה דא אזויא פיל וויא

נצור לטוץ מרע באשר הוביח חבדן ווען דוא וועקט
שומראין זיין חבך ואלקסטו היטען זיין צונג
פון שלעקסטס ואלקסטו גיט כיידין צוא אים מיט
שלעקסטע ווערער פי שדרייט עליו יתיר משכלי דער
קענטש וואס זיינע כייד איז מער פון זיין שקל
הא דברי עליו וועט זיינע כייד זיין אויף אים פי שלעל
יתר מדריי אונ דער בענטש וואס זיין שקל איז

פי' מי שנדרכו ומוכחתי לכני' אדם יוסר משלנו כל' שאינו מסת
 ומשכיל לנשות כדרכיו ואין נכלו מכירתו לנשות כדרכיו הסודים
 יסיו דרכיו עליו לקלון שמונתים השומעים לכל הסודים אשר מוכיח
 אופנו סוף נסדד ממנו הוא נדמי דוכס ואינו נלא תמיים אבל
 מי ששלטו וחסר מדרכיו שאלו מוסף למוכיה לכני' אדם כ"ל ספר
 שסבל והמוכ' והמעלות טובות אשר בו יסיו דרכיו לו כלומר
 דרכים הסודים שטובות כני' אדם יסיו לו נכבוד ולהפסדת שמונת'
 השומעים לו שסבל הם והמוכר אשר הוא דובר בכל צד ללמדו
 שטוב שחוקה עליוסוף כדוכר כי מוספת שחוקה לנכודו
 ולהפסדתו ומוספת כדוכר לקלון ולהפסד. על כן סמתיין בספר
 החסידים והכנסת יסיון לנשות כני' מה שישכיל ואל יסיון
 לשכיל כדי לדעת ספר כי סיוור סמכמה איה סועלה למספר

כנרורת , ואין חיובין מן התורה אלא על דריכת ותום
 וענינים בלבד , וכוונת לסתום אשכול של ענינים לתוך
 האוכל שמשקה תבא לאוכל אוכל הוא ונמצא כמפרק
 אוכל מאוכל אבל אם סתם לכלי שאין בו הינוק כפי
 זה דורך וחיוב וההולב לתוך האוכל או הינוק כפי
 פפור ואינו חיוב עד שיהלוב לתוך הכלי : (ב) הורה
 או הכבוד כנרורת חיוב , המתכח הרי הוא תולדת
 בורר , וכן הכבוד ששרי' מתוך המשקין הרי זה תולדת
 בורר או תולדת מורק וחיוב , שהורה והבורר והמפרק
 דומין עניניהם זה לזה , ומפני מה מנו אותן בשלשה

אנרונת ואין חיובים מן התורה אלא על דריכת ותום וענינים
 בלבד די תורה האם נאר גאפרת אוים צו קוועמשיין
 אייבן קען אונ וויינמראיין וספר אוחס אשכול של
 ענינים לתוך האוכל אונ קען אוחס קוועמשיין
 אצווייגיל וויינמראיין און וויין זאל רינגען אין
 אעסינארט שמשקה תבא לאוכל אוכל הוא ונארום די
 משקה וואס קומט אריין אין אעסינארט , ווערמ
 די משקה אויך אעסינארט , ונמצא כמפרק אוכל מאוכל
 הייסט דס , ער נעמט ארוים אעסינארט פון אעסינ'
 ווארג אכל אם סתם לכלי שאין בו אויב אבער אז ער האט
 גיקוועמטש די מראיין אין אפלי אונ אין די פלי
 איי נימא קען עסינארט הרי זה דורך וחיוב הייסט
 דאס , ער מרעם די מראיין אום שבת , איי ער חייב
 ויחלוב לתוך האוכל אז ער קעלעקט אבהקה אונ די
 מילך רינט אין אעסינארט איי הינוק כפי אדער ער
 וויינט מיט וויין מויל די מילך פון די בהמה פסור איי
 ער פסור פון אשמראא (פון דעקסטוענין ראקף קען
 דאס גיב מאן ואינו חייב ער שיהלוב לתוך הכלי ער איי
 אנדערש גיט חייב סיידן ער זאל מעלקן אין אפלי :
 (ב) הורה או הכבוד כנרורת חיוב אז ער בלאזט ארוים
 די פלענעס פון די תבואה , אדער ער קלייבט אוים
 די מיסט פון די תבואה , אונ אין די תבואה איי
 אזוי פיל דא ווי אנרונת , איי ער חייב אז ער מוהמ
 דאס אום שבת המתכח בניי הוא תולדת בורר אז ער
 מאכט פומער איי דאס אתולדה פון בורר (קלויבין
 געין ה"ס סעודת יום ראשון) וכן הכבוד ששרי' מתוך המשקין
 אז ער קלויבט אוים הייווין פון משקה הרי זה תולדת
 בורר או תולדת מורק איי דאס אתולדה פון בורר
 ואויסקלויבין אדער אתולדה פון מורק וויפען
 וחיוב אונ ער איי חייב אשמראא שטורה וחיוב
 המתכח דומין עניניהם זה לזה ונארום ארוים בלאזן די
 פלענעס פון די תבואה אונ אוים קלויבין די מיסט
 אדער אנדערע ואכין פון דיא תבואה , אונ
 ויפען דיא תבואה , דאס איי גלייך איינס צו דאס
 אנדערע דאס איי איין סארט ארבעט ומפני מה מנו
 אותן בשלשה נאר פאר נוס דען האט קען ווי געצילקט
 פאר

איי אילך פאר איים שענדליכער על כן חשבונו בספר
 דער מענטש וואס וועט לערנען אין אספר וואס אין איים
 שאינים חסידות אונ חכמה זאל ער זעהן צו
 זאן ווי די חכמה וואס דער מפר נעמט איים לערנען זאל
 יבנו תשכיל מדי לבית ספר אונ ער זאל גיט מראב

מפני שכל מלאכה שהיא במשכן מונין איתה בפני עצמה: (ג) הבורר אוכל בתוך פסולת או שהיה לפניו שני מיני אוכלין וברר מין ממין אחר בנפח ובכברה חייב בקנן או בתבחייו ומוסר ואם בירר בידו לאכול לאלתר מותר: (ד) לאלתר מותר:

אזכר שדכיו ויתר עשלו. כלומר שמדבר אוחו ויתר ממה שדכו לו לפי חכמתו ושכלו. כלומר אמר שלמה לא נאוו לנבל שפת יסר או יסר דכיו מושלים עליו ולכל כוח ידע. ועי ששכלו ויתר מדכיו שחכמתו גדולה ויחסם על דכיו מדה טובה שמרוב שכלו מושג דרכו ודונו מוילמס כי אם לפי דעתו ושכלו או יסר דכיו נשעמם לו. כלומר הכי הן שלו וכדשמו. כמו דודי לי ואני לו:

פאר דריי אבות מלאכות מפני שכל מלאכה שהיא במשכן מונין אותה בפני עצמה ונייל יעדר מלאכה וואם איז גינוען אין משבן ציילט מען זיא באוונדער: (ג) הבורר אוכל בתוך פסולת או ער קלויבט דאם עסינווארג פון דיא פסולת (פון דיא קינסט) או שהיו לפניו שני מיני אוכלין אדרער פאר איהם איז געלעגן צווייגעלוייא עסינווארג וברר מין ממין אחר האט, ער אויס געקלויבען איין מין פון העם אנדערין מין בנפח או בכברה מיט אדניע זיפ אדרער מיט אנדאבע זיפ חייב וועט ער גישמראפט ווערין בקנן או בתבחייו אבער אז ער האט געקלויבען מיט אנדענע בליים מיט אפעלער אדרער מיט אשיסיל פסור וועט ער גיט גישמראפט ווערין ופונדעםמוענין בארף מען דאס גיט טאהן וואס בירר בידו לאכול לאלתר מותר אונ אויב ער וויל קלויבן מיט די האנט ער זאל בארד עסין מענע ער:

מין צו לערנען דיא חקקה פון דעם ספר ער זאל וויסען דעם ספר כי פסור חקקה איזתעלילת למספר אותה ווארום אזער וועט נאר לערנען די חקקה ער זאל זיא מענען דער ציילין פאר אנדענע, דאס דער ציילונג פון די חקקה פאר אנדענע איז נאר גיט קיין טובה פאר דעם מענטש וואס דער ציילט שדכיו ויתר שכלו ונייל זיינע רייד איז מער ווי זיין שקל בלוסר מען מיינט שדכיו אותו ויתר ממה שראוי לו לפי חכמתו ושכלו ונייל ער רעט מער וויפיל ער בארף ריידן נאך זיין פאר שטאנד פאש אסר שלמה וזיא שלמה המכה האט גיזאנט לא נאיה לנבל שפת יתר עם איז גיט שיינ פאר דעם שלעכטן מענטש פיל צו ריידן אז היי דריי מושלים עליו נבלד דא בדיס דאמאלס וועלן זיינע רייד גינועלטיגען אויף אים אונ ער ווערט באצוואונגען אין זייער האנט אין זיין איי גענע רייד ומו ששכלו ויתר בדכיו אונ דער מענטש וואס זיין שקל איז מער פון זיינע רייד שהכחמו גדולה

יתרה על דברי זיין חקקה איז גרעסער אונ מער פון שכלו מישל ברהו וצניו מוציא פיה יאם לפי עתו ושכלו ונייל זיין שקל איז גרויס גינועלטיגט ער אויף זיין ווילען אונ ער רעט יעדער ואך צו דער צייט אונ מיט פארשטאנד אז היי דריי נשעמם לו דאמאלס וועלן זיינע רייד אים פאלגן בלוסר מען מיינט היי הן שלו וברשותו די רייד זענען זיינע אונ אין זיין ווילען כמו דודי לי ואני לו ווי עס שטייט אין פסוק מיון פריינד איז צו מיר אונ איך בין צו אים ומיון פריינד טוט מיר מיין ווילען אונ איך טוה אים זיין ווילען:

אם בחקתי תלכו ותי הקב"ה האט גיזאנט צו די יודין אויב איהר וועט גיין מיט מיינע חקים. ווארום יעדער מענטש קען נישט זיין אייביג בהעפט צו נאט מיט זיינע אלע מעשים וואס ער טוהט, ונייל דער מענטש בארף ארבעטן אויף זיין פרנסה, אונ בארף שלאפן אונ עסן, אונ נאך אנדענע בדרע פעניש, אונ אפילו ווען די יודין זענען גינוען אין ארץ ישראל, האבן זיא אויך געדארפט אקערן אונ זיינע ארבעטן די תבואה, אונ נאך אנדעלע ארבעט, אונ ריבער האט הקב"ה גיזאנט צו די יודין ווען איר וועט גיין קאן די זאבין וואס איר בארפט צו איינער גוף, גייענדיג זאלט איהר טראכטן אז איהר ווילט מקיים זיין מיינע חקים וואס גיהערין צו די זאך וואס איהר ווילט טאן, דאס וועט שוין זיין גרעכונגט ביי מיר גלייך וזיא איהר וואלט די באנצע זאך גיטאן נאר פון מיינעמוענין, אונ וואס איהר וועט טאן פון איינער גוף ווענין, וועט דאס

עניני מוסר לפרשת בחקתי

זיין גרעכונגט פאר מצות, דאס וועט זיין ביי מיר גלייך וזיא מצותי תשמרו ועשיתם איהם וזיא איר וואלט געהויט מיינע מצות אונ איהר וואלט זייא גיטאן, דריבער וועל איך געבין דעם רעגין אין דער צייט אונ דער בוים וועט געבין זיינע פרוכטן אין דער צייט אונ איהר וועט האבן די אקע העלחות וואס אפענטש בארף האבן, נאך אפשט קענען מיר זאגן אין די פסוקים, ונייל מיר ווייסן עס זענען דא צוויי זאבין וואס שטערן דעם מענטש פון צו דינען נאט די ארעמקייט אונ רייקקייט, אז איינער איז ארעם קען ער גיט דינען נאט, אדרער איינער איז רייך קען ער אויך גיט דינען נאט וזיא שלמה המלך האט גיזאנט פאר נאט ארעמקייט אונ רייך קייט זאלקסטו מיר גיט געבין, ווארום אז איך וועל זיין ארעם וועל איך נעגן אונ אז מען וועט מיר חושד זיין איך האב גענעגט, ונייל איך וועל מיר שעמען צו ווערין אנגב וועל איך שטערן בייא

אם בחקתי תלכו ותי הקב"ה האט גיזאנט צו די יודין אויב איהר וועט גיין מיט מיינע חקים. ווארום יעדער מענטש קען נישט זיין אייביג בהעפט צו נאט מיט זיינע אלע מעשים וואס ער טוהט, ונייל דער מענטש בארף ארבעטן אויף זיין פרנסה, אונ בארף שלאפן אונ עסן, אונ נאך אנדענע בדרע פעניש, אונ אפילו ווען די יודין זענען גינוען אין ארץ ישראל, האבן זיא אויך געדארפט אקערן אונ זיינע ארבעטן די תבואה, אונ נאך אנדעלע ארבעט, אונ ריבער האט הקב"ה גיזאנט צו די יודין ווען איר וועט גיין קאן די זאבין וואס איר בארפט צו איינער גוף, גייענדיג זאלט איהר טראכטן אז איהר ווילט מקיים זיין מיינע חקים וואס גיהערין צו די זאך וואס איהר ווילט טאן, דאס וועט שוין זיין גרעכונגט ביי מיר גלייך וזיא איהר וואלט די באנצע זאך גיטאן נאר פון מיינעמוענין, אונ וואס איהר וועט טאן פון איינער גוף ווענין, וועט דאס

בשורה טובה

חק לישראל אין בעזונדערע פרשיות

מיר האָבען געדרוקט דעם באַרימטען

חק לישראל

מיט אַלע מפרשים אויף עברי מייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה,
אַלעס איבערזעצט אויף אַ לייכטע אידישע שפראַך, מיט שיינע ליכטיגע
און קלאַרע דרוק

צום באַקומען אַ יעדער פרשה אין אַ באַזונדערן באַנד, מיט ווייכע דעקלעך, שפאַרק געבונדען, צו ערמעגליכען
מיט זיך צו פירען אויפן וועג צו דער אַרבעט אַזוי, כדי צו קענען מקיים זיין בשבתך בביתך ובלכתך בדרך
צו באַקומען פאַר אַ שמוינענד ביליגען פרייז 75 סענט אַ ספּר

אויך וועט זיין צו באַקומען איה"ש
אויף גאַנץ תורה אין צען פראַכטפולע דע לוקס בענדער

פאַר אַ ביליגען פרייז זיי
EMUNAH PUBLISHING COMPANY

171 TAYLOR ST., BROOKLYN, N. Y. 11211

Tel. 388 - 8812

מכתב המלצה מהגה"צ אב"ד משארמאש שליט"א

מלפנים וזאת בישראל בדורות הקודמים ובימי אבותינו ז"ע, אשר כל אורא בין ת"ח בין איש המוני
השתלחו להשלים חוקם בכל יום ויום בסי' חק לישראל חק ולא יעבור, וכן נהגו הצדיקים הקדושים מדור
דור כידוע, ומקור חובצו ממקום קדוש עליון, יסדו ותקנו איש האלקי קדוש הקדשים מרן רבינו האריז"ל,
ללמוד בכל יום ויום בסדר הנהגת תורה וביאים וכתובים, משנה, תלמוד, זוה"ק, כמבואר בשער המצות פי'
ואתחנן (דף מ"ו) עי"ש. ואחריו קם הגה"ק איש האלקים מרן החיד"א זללה"ה, והוסיף מילואים לסדר הג"ל,
ללמוד בכל יום עניני מוסר ודינים מלוקטים מארבעה חלקי השו"ע והרמב"ם ז"ל כדי לצאת גם ידי חובת
לימוד הלכה, וע"ד אמרם ז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו"ו ועיין בשו"ע (סי' רל"ח) דאם לא השלים חק
הקבוע לו ביום, ישלימו בלילה מיד. ועיין בפתחי תשובה (יור"ד סי' רמ"ז) בשם משנת חכמים דדעתו נוטה
דאם לא השלים בלילה מחוייב להשלים אף ליומא אחרא, וצריך ללמוד דבר זה קודם שאר לימודו עי"ש.
בעוה"ר בסיבת החורבן והגלות שאירע לעם ישראל בימינו אלה הרבה ממנהגי ישראל הטובים והישרים
נדלדלו ונטשטשו, ולמיעוט מציאותם כמעט שנשכחו מלב ההמון, וככה אירע גם בלימוד החק לישראל, שהי'
חק קבוע לכל בר ישראל מגדול ועד קטן להשלים חקו מידי יום ביומו כל ימי חייהם עד עולם, ועכשיו
בעוה"ר נתמעטו לומדי ועוסקי וכמעט לא נמצאו, מי יתן איפוא להחזיר עטרה ליושנה שיקבעו כאורא
שיעור קבוע ללמוד בכל יום ויום כפי הסדר שיסדה רבינו האריז"ל עפ"י הסוד, וגם לקבוע שיעורין ברבים
כמנהג אבותינו חקי בדור הקודם.

ע"כ באו ונחזיק טיבותא לגברא דמרא סיעא הרה"ח מוה"ר שלום יודא גראָסס נ"י, אשר טוב עשה
בעמיו והרפס ספר חק לישראל ברפוס נאה ומשובה, באותיות מאירות עינים, גם חילק כל פרשה בכרך
לבנה, למען להקל ללומדי' להוליקם בחיקם בשבתך בביתך בדרך באלה מסעי, והיתה עמו וקרא בו
כל ימי חייו, ולא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך, ועי"ז יהי באפשרות גם להטרודים על המחיי ועל הכלכלה
להשלים חקם בסי' החק לישראל מידי יום ביומו. ואקי' בעזר השם שיתרבה גבולנו בתלמידים ויתרחב גבול
הקדושה להגדיל תורה ולהאדירה. ומתאמרא משמי' וההק"צ שמינאווע זללה"ה, אשר לימוד החק לישראל
נטול לפרנסה נקל ובהרחבה, ונרמו באמרם ז"ל (ביצה ט"ו ע"א) דהאי חק לישנא דמוזנא הוא, עכנה"ק
ודפח"ת. ובזכות התוה"ק יוסיף הקב"ה ויגאלנו גאולת עולם במהרה דינן אביה"ר.

הכ"ד הכותב לכבוד התוה"ק ולומדי'

נפתלי הירצקא העניג

אבדק"ק שארמאש יצ"ה ברוקלין, נ. י.